

भावार्य-दरेक जीवाजीवने चलण सहा-
रूप भर्मास्तीकाय एकज छे.

अर्थ-ए० एक अ० अधर्मास्तीकाय

एगे अंधमे ॥ ७ ॥

भावार्य-सर्व जीवाजीवने स्थीर सहाय-
रूप अधर्मास्तीकाय एकज छे.

अर्थ-ए० एक वं० वंध

एगे वन्धे ॥ ८ ॥

भावार्य-कपायादीक प्रकृतियोथी कर्म
बंधावा रूप वंध एकज छे.

अर्थ-ए० एक मो० मोक्ष

एगे मोक्खे ॥ ९ ॥

भावार्य-सर्व कर्म क्षय रूप मोक्ष एकज छे.

अर्थ-ए० एक पु० पुन्य

एगे पुण्णे ॥ १० ॥

भावार्य-वैतालीस प्रकारे शुभ कर्म प्रकृ-
ति भोगववारूप पुन्य एकज छे.

अर्थ-ए० एक पा० पाप

एगे पावे ॥ ११ ॥

भावार्य-न्यासी प्रकारे अशुभ कर्म प्रकृति
भोगववारूप पाप एकज छे.

अर्थ-ए० एक आ० कर्म आवे ते आश्रव

एगे आसवे ॥ १२ ॥

भावार्य-वैतालीस प्रकारे अशुभ कर्म आ-
ववारूप आश्रव एकज छे.

अर्थ-ए० एक सं० कर्म आवतां रोके ते
संवर

एगे संवरे ॥ १३ ॥

भावार्य-अशुभ कर्म आवतां रोकवारूप
स्तावन प्रकारे संवर एकज छे.

अर्थ-ए० एक वे० कर्मतुं भोगवबुं ते वेदना

एगा वेयणा ॥ १४ ॥

भावार्य-जीवने आठ कर्म भोगववारूप
वेदना एकज छे.

अर्थ-ए० एक नि० कर्म टालवारूप निर्ज

एगा निज्जरा ॥ १५ ॥

भावार्य-वार प्रकारनी तपश्चर्यावडे आ-
त्माना प्रदेशथी थोडां थोडां कर्मक्षय धवास्त
निर्जरा एकज छे.

अर्थ-ए० एक जी० जीव पा० प्रगट बाद
स० शरीरे मृत्येके जुजूए शरीरे जीव

एगे जीवे पाडिकएणंसरीरण ॥

भावार्य-मृत्येक (जुदां जुदां) शरीरनी
धरनार प्राणधारी जीव एकज छे (अहिंसा
मृत्येक शरीर कहेवानुं कारण एटलुंज के सा-
धारण शरीरी जीव तमाम कर्मक्षय करी शक-
ता नथी ने मृत्येक शरीर जीव सर्व कर्मक्षय
करी शके छे तेथी मृत्येक शरीरी जीव
कहेल छे.)

अर्थ-ए० एक जी० जीवने अ० बाहिरला
पुदगल अणलाधे वि० विकुर्वणा पुदगल

एगा जीवाणं अपरियाइत्ता विउ-
व्वणा ॥ १ ॥

भावार्य-देवता बाहीरनां पुदगलग्रथा वि-
ना भवधारणी शरीर बांधे ते मृत्येके एकज
बंधाय पण घणां बंधाय नहीं, ते आश्री जी-
वने एकज विकुर्वणा छे.

अर्थ-ए० एक म० मन जाणीए जेनेते

एगे मणे ॥ २ ॥

भावार्य-संझी पंचेद्री जीवना व्यापार
मन एकज छे.

अर्थ-ए० एक व० वचन समुच्चय थकी

एगा वई ॥ ३ ॥

भावार्य-अनेक प्रकारे बोलवा रूप वचन
एकज छे.

અર્થ-૧૦ એક કાઠ કાયા વાઠ વ્યાપાર
એ કાયાવાયામે ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-ઉદારીકાદીક સાત પ્રકારે કા-
યાના વ્યાપારરૂપ કાયા એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ડઠ ઉપજવું

એગા ઉપ્પા. ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-એક સમયે ઉપજવું એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક વિઠ મરવું

એગા વિયર્થ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-એક સમયે વિનાશ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક વિઠ વિચર્ચા તે મુવાનુશરીર

એગા વિયન્ના ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-જીવને પરભવે ઉપજતાં ઉદારીક
તથા વૈક્રિય શરીર એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ગઠ ગતી

એગા ગર્થ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-મનુષ્યાદીકમાંથી નરકાદીકે જ-
વારૂપ ગતી એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક આઠ આગતી

એગા આર્થ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-નર્કાદીકમાંથી મનુષ્યાદીકમાં
આવવારૂપ ગતી એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ચઠ મરણ

એગા ચયણે ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ-દેવતાતું મર્ણ તે ચવવું એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ડઠ ઉપજવું

એગા ઉવવાં ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-દેવતા નારકીનો જન્મ તે ઉપજવું
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક તઠ વિચારણા

એગા તકા ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ-મસ્તક પ્રમુખ સ્વજવાળવાદીક

વિચાર કરવારૂપ વિતર્ક એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક સઠ સંજ્ઞા

એગા સન્ના ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-શ્રવણાદીક કર્યા
કરવારૂપ સંજ્ઞા એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મઠ બુદ્ધિ

એગા મન્ના ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-સુક્ષ્મ અર્થ વિચારવાની બુદ્ધિ તે
મતિ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક વિઠ પંડિત

એગા વિન્નુ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-પંડીતપણું તે વિજ્ઞાન એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક વેઠ વેદના તે કર્મ ભોગવવું

એગા વેયણા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-જ્વર પ્રમુખ કર્મ વેદના (ભોગવવું)
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક છેઠ છેદવું

એગા છેયણે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ-સલકાદીક શસ્ત્રેથી કરી શરીર
પ્રમુખતું છેદવું તે એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મેઠ મેદવું

એગા મેયણે ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ-ભાલાદીકેકરી મેદવું તે એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મઠ મરણ અઠ ચરમ સાઠ
શરીરને

એગા મરણે અન્તિમસારીરિયાણં ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ-છેલ્લું શરીર મુકી તેહજ મરે
મોક્ષ જાય તે જીવને એકજવાર મર્ણ છે.

અર્થ-૧૦ એક સંઠ કપાય રહિત સંશુદ્ધ

અઠ યથાભૂત પઠ પાત્ર શુદ્ધ ચારિત્રનું પાત્ર

એગા સંસુદ્ધે અહામૂળ પત્તે ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ-જે તત્ત્વના જાણ કેવલી તીર્થ

भावार्य-दरेक जीवाजीवने चलण सहा-
धर्य धर्मास्तीकाय एकज छे.

अर्थ-ए० एक अ० अधर्मास्तीकाय

एगे अंधमे ॥ ७ ॥

भावार्य-सर्व जीवाजीवने स्थीर सहाय-
रूप अधर्मास्तीकाय एकज छे.

अर्थ-ए० एक व० बंध

एगे बन्धे ॥ ८ ॥

भावार्य-कपायादीक प्रकृतियोथी कर्म
बंधावा रूप बंध एकज छे.

अर्थ-ए० एक मो० मोक्ष

एगे मोक्षे ॥ ९ ॥

भावार्य-सर्व कर्म क्षय रूप मोक्ष एकज छे.

अर्थ-ए० एक पु० पुन्य

एगे पुण्णे ॥ १० ॥

भावार्य-वैतालीस प्रकारे शुभ कर्म प्रकृ-
ति भोगववारूप पुन्य एकज छे.

अर्थ-ए० एक पा० पाप

एगे पावे ॥ ११ ॥

भावार्य-व्याशी प्रकारे अशुभ कर्म प्रकृति
भोगववारूप पाप एकज छे.

अर्थ-ए० एक आ० कर्म आवे ते आश्रव

एगे आसवे ॥ १२ ॥

भावार्य-वैतालीस प्रकारे अशुभ कर्म आ-
ववारूप आश्रव एकज छे.

अर्थ-ए० एक सं० कर्म आवतां रोके ते
संवर

एगे संवेरे ॥ १३ ॥

भावार्य-अशुभ कर्म आवतां रोकवारूप
सतावन प्रकारे संवर एकज छे.

अर्थ-ए० एक वे० कर्मनुं भोगववुं ते वेदना

एगा वेयणा ॥ १४ ॥

भावार्य-जीवने आठ कर्म भोगववारूप
वेदना एकज छे.

अर्थ-ए० एक नि० कर्म टालवारूप निर्ज

एगा निज्जरा ॥ १५ ॥

भावार्य-चार प्रकारनी तपश्चर्यावडे आं-
त्माना प्रदेशथी थोडां थोडां कर्मक्षय थवारूप
निर्जरा एकज छे.

अर्थ-ए० एक जी० जीव पा० प्रगट बादर
स० शरीरे मृत्येके जुजूए शरीरे जीव

एगे जीवे पाडिकएणंसरीरएणं ॥

भावार्य-मृत्येक (जुदां जुदां) शरीरनो
घरनार प्राणधारी जीव एकज छे (अहिंआं
मृत्येक शरीर कहेवानुं कारण एटलुंज के सा-
धारण शरीरी जीव तमाम कर्मक्षय करी शक-
ता नथी ने मृत्येक शरीर जीव सर्व कर्मक्षय
करी शके छे तेथी मृत्येक शरीरी जीव
कहेल छे.)

अर्थ-ए० एक जी० जीवने अ० बाहिरला
पुद्गल अणलाधे वि० विकुर्वणा पुद्गल

एगा जीवाणं अपरियाइत्ता विउ-
व्वणा ॥ १ ॥

भावार्य-देवता बाहीरनां पुद्गल ग्रहा वि-
ना भवधारणी शरीर बांधे ते मृत्येके एकज
बंधाय पण घणां बंधाय नहीं, ते आश्री जी-
वने एकज विकुर्वणा छे.

अर्थ-ए० एक म० मन जाणीए जेजेते

एगे मणे ॥ २ ॥

भावार्य-संज्ञी पंचेंद्री जीवना व्यापाररु
मन एकज छे.

अर्थ-ए० एक व० वचन समुच्चय थकी

एगा वई ॥ ३ ॥

भावार्य-अनेक प्रकारे बोलवा रूप वचन,
एकज छे.

अर्थ-ए० एक का० काया वा० व्यापार
एगे कायवायामे ॥ ४ ॥

भावार्थ-उदारीकादीक सात प्रकारे का-
याना व्यापाररूप काया एकज छे.

अर्थ-ए० एक उ० उपजवुं

एगा उप्पा ॥ ५ ॥

भावार्थ-एक समये उपजवुं एकज छे.

अर्थ-ए० एक वि० मरवुं

एगा वियई ॥ ६ ॥

भावार्थ-एक समये विनाश एकज छे.

अर्थ-ए० एक वि० विचर्चा ते मुवानुशरीर

एगा वियच्चा ॥ ७ ॥

भावार्थ-जीवने परभवे उपजतां उदारीक
तथा वैक्रिय शरीर एकज छे.

अर्थ-ए० एक ग० गती

एगा गई ॥ ८ ॥

भावार्थ-मनुष्यादीकमांथी नरकादीके ज-
वारूप गती एकज छे.

अर्थ-ए० एक आ० आगती

एगा आगई ॥ ९ ॥

भावार्थ-नर्कादीकमांथी मनुष्यादीकमां
आबवारूप गती एकज छे.

अर्थ-ए० एक च० मरण

एगे चयणे ॥ १० ॥

भावार्थ-देवतानुं मर्ण ते चववुं एकज छे.

अर्थ-ए० एक उ० उपजवुं

एगे उववांए ॥ ११ ॥

भावार्थ-देवता नारकीनो जन्म ते उपजवुं
एकज छे.

अर्थ-ए० एक त० विचारणा

एगा तक्का ॥ १२ ॥

भावार्थ-मस्तक प्रमुख खजवाळवादीक

विचार करवारूप वितर्क एकज छे.

अर्थ-ए० एक सं० संज्ञा

एगा सन्ना ॥ १३ ॥

भावार्थ-श्रवणादीक कर्मा
करवारूप संज्ञा एकज छे.

अर्थ-ए० एक म० बुद्धि

एगा मन्ना ॥ १४ ॥

भावार्थ-सूक्ष्म अर्थ विचारवानां बुद्धि ते
मति एकज छे.

अर्थ-ए० एक वि० पंडित

एगा विन्नू ॥ १५ ॥

भावार्थ-पंडितपणुं ते विज्ञान एकज छे.

अर्थ-ए० एक वे० वेदना ते कर्म भोगववुं

एगा वेयणा ॥ १६ ॥

भावार्थ-ज्वर प्रमुख कर्म वेदना (भोगववुं)
एकज छे.

अर्थ-ए० एक छे० छेदवुं

एगे छेयणे ॥ १७ ॥

भावार्थ-खडकादीक शस्त्रेथी करी शरीर
प्रमुखनुं छेदवुं ते एकज छे.

अर्थ-ए० एक भे० भेदवुं

एगे भेयणे ॥ १८ ॥

भावार्थ-भालादीकेकरी भेदवुं ते एकज छे.

अर्थ-ए० एक म० मरण अ० चरम सा०

शरीरने

एगे मरणे अन्तिमसारीस्थिणं ॥ १९ ॥

भावार्थ-छेल्लुं शरीर मुक्ती तेहज भवे
मोक्ष जाय ते जीवने एकजवार मर्ण छे.

अर्थ-ए० एक सं० कपाय रहित संशुद्ध

अ० यथाभूत प० पात्र शुद्ध चारित्र्यनुं पात्र

एगे संशुद्धे अहाभूए पत्ते ॥ २० ॥

भावार्थ-जे

ફરતેહજ ઉગમ પાપરૂપ શુદ્ધ ચારિત્રીયો
 એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક દુઃખ જીવ જીવને

એગે દુઃખે જીવાણં ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ-જે જન્મમાં મોક્ષ જવાનું હોય તે
 જીવને છેડા ભગનું દુઃખ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મૂંઝૂં મૂંઝૂં પ્રાણી

એગે મૂંઝૂં ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જીવનો આત્મારૂપ સ્વભાવ
 એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક અધર્મની પાતિજ્ઞા જં
 જેને સેં કરી આ આત્મા પાતિજ્ઞા ક્રેશ
 પામે

એગા અધર્મપાડિમા જં સે આયા
 પરિકિલેસદ્ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-જે અધર્મથી આત્મા ક્રેશ પામે ને
 દુઃખ ભોગવે તે પાપરૂપ અધર્મ કરનાર શરીર
 એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ધર્મની પાતિજ્ઞા જં
 જેને કં કરી આ આત્મા જીવ પાતિજ્ઞા
 ઉપના નિર્મલ થાય તે

એગા ધર્મપાડિમા જં સે આયા પ-
 ડુજુવજ્જા ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-જે ધર્મે આત્મા જ્ઞાનાદીક ગુણ
 પામીને મુક્તિ થાય તે ધર્મ જે શરીરે કરીયે
 તે ધર્મનું શરીર એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મન દેવતા અં ભવ
 નપતી મં મનુષ્યનું તં તે તં તે સં સમ-
 વિષે મન એક

તિપ્પી ૧. વૈમાનીક ૪. ૫ ચાર જાતીના દે-
 વતા મનુષ્યને દરેક સમય સમય પ્રત્યે શુભ કે
 અશુભ મનોયોગ એકજ છે, અર્થાત્ એક સમયે
 શુભ કે અશુભ વૈમાનીકી એકજ મનોયોગ હોય
 છે પણ વે યોગ હોય નહિ.

અર્થ-૧૦ એક વચન દેવૈમાનીક અં
 ભવનપતી મં મનુષ્યનું તં તે તં તે ચોલ-
 વાના સં સમયને વિષે

એગા વડે દેવાસુરમનુયાણં તંસિ તં-
 સિ સમયંમિ ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ-દેવતા મનુષ્યને દરેક સમય સ-
 મય પ્રત્યે શુભ કે અશુભ વચનયોગ એકજ છે
 (અર્થાત્ એક સમયે શુભ કે અશુભ એકજ ભાષા
 ચોલાય પણ વે ભાષા ચોલાયજ નહિ.)

અર્થ-૧૦ એક કાં કાયાનો વાં વ્યાપાર
 દેવતા અં ભવનપતી મં મનુષ્ય તં
 તે તં તે સં સમયને વિષે.

એગે કાયવાયામે દેવાસુરમનુયાણં
 તંસિ તંસિ સમયંસિ ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ-દેવતા મનુષ્યને દરેક સમયસમય
 પ્રત્યે શુભ કે અશુભ કાયયોગ એકજ છે (અ-
 ર્થાત્ એક સમયે એકજ કાયયોગ હોય પણ
 વે યોગ હોય નહિ.)

અર્થ-૧૦ એક ઉં ઉદયું કં કર્મ તે ચાલવું
 પ્રમુખ વં શરીરનું સમયપણું વીં વીર્ય તે
 જીવથી ઉપનું પું પુરુષકાર અહંકાર પં પ-
 રાક્રમ દેવતા અં ભવનપતી મં મનુ-
 પ્યને તં તે તં તે સં સમયને વિષે.

એગે ઉદ્ધાનકમ્મવલ્લીરિયપુરિસકા-
 રપક્કમે દેવાસુરમનુયાણં તંસિ તંસિ

રીરની સમર્થાઈ ૩, વિર્યને જીવનું વઠ્ઠા પટલે ધોરેલું કાર્ય પુર્ણ કરવાની હિંમત ૪, પુરુષા-કાર પરાક્રમ તે, અહંકારથી ઉપન્યું પોતાનું પરાક્રમ ૫, એ પાંચે વસ્તુ દેવતા મનુષ્યને દ-રેક સમય સમય પ્રત્યે એકજ હોય છે (અર્થાત્ એક સમે વે હોય નહીં.)

અર્થ-એ એક નાં જ્ઞાન

એ નાળે ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ-જ્ઞાનાવર્ણિ કર્મના ક્ષય થકી ઉ-ત્પન્ન થયેલું જ્ઞાન કેવલજ્ઞાન એકજ છે.

અર્થ-એ એક દંડ દર્શન

એ દંસળે ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ-દર્શનાવર્ણિ કર્મના ક્ષયથકી ઉ-ત્પન્ન થયેલું સામાન્યથી જાણવું તે કેવલ દર્શન એકજ છે.

અર્થ-એ એક ચંદ્ર ચારિત્ર

એ ચરિત્તે ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ-સામાન્યથી દેશવિર્તિ સર્વ વિર્તિ રૂપ ચારિત્ર એકજ છે.

અર્થ-એ એક સં સમયકાલ

એ સમયે ॥

ભાવાર્થ-જેહમાં વીજો ભેદ નથી ને સમય-થી મુક્તકાલ માન વીજું નથી એવો સમય કાલ એકજ છે.

અર્થ-એ એક પં પ્રદેશ

એ પપ્સે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-એક માંહીયી વીજો માગ થાય નહી તે ધર્માસ્તિ કાય ૧ અધર્માસ્તિ કાય ૨ આકાસ્તિકાય ૩ જીવ ૪ અજીવ ૫ એ પાંચેના અવયવતે પ્રદેશ એકજ છે.

અર્થ-એ એક પં પરમાણુ

એ પરમાણૂ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-એકના વે માગ થાય નહી તે

પરમાણું પુદગલ એકજ છે.

અર્થ-એ એક સિં સિદ્ધસિલા

એ સિદ્ધી ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-પીસ્તાલીસ લાખ જોજન પ્રમાણે સિદ્ધ સિલા એકજ છે.

અર્થ-એ એક સિં સિદ્ધ

એ સિદ્ધે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ સરીઆ સ્વરૂપે સિદ્ધના જીવ એકજ છે.

અર્થ-એ એક પં અતિશે ણિં નિર્વાણક હેતા સ્વસ્થ થાપવું.

એ પરિણિવ્વાળે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-ફરી દુઃખમાં આવવું નહી ને સર્વે મુક્તની પ્રાપ્તિ થવી કેજે કર્મરૂપી દાવાનલ ઓલવી શિતલી થત થવા રૂપ નિર્વાણ પદ એકજ છે.

અર્થ-એ એક પં અતિશે ણિં દુઃખ રહિત ધાવું.

એ પરિણિવ્વુ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ પ્રકારે શરીર અને મનની અશાંતાનું રહિતપણું તે મોક્ષ એકજ છે.

અર્થ-એ એક સં શબ્દ

એ સદે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-જીવનો શબ્દ ૧ અજીવનો શબ્દ ૨ મિશ્રનો શબ્દ ૩ એજને મઝી કાનનો વિષય તે શબ્દ એકજ છે.

અર્થ-એ એક રૂં રૂપ

એ રૂવે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-કાલો. ૧ પીલો. ૨ ધોલો. ૩ રાતો. ૪ લીલો. ૫ એ પાંચેરંગ મઝી આં-સનો વિષય તે રૂપ એકજ છે.

અર્થ-એ એક મં ગંધ

એ ગન્ધે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-મૂર્ગધ. ૧ ટુર્ગધ. ૨ એ વે મલી
નાશીકાનો વિષય તે ગંધ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ૨૦ રમ

એ રસે ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-લાઘો. ૧ મીઠો. ૨ તીવ્રો. ૩
કડવો. ૪ કસાયલો. (હરમ્પો.) એ પાંચે
મલી જીખનો વિષય તે રસ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ફાં ફર્જ

એ ફામે ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-ઢલલો. ૧ ભારે. ૨ ઢાઢો. ૩
જળ્ળ ૪ સ્વરસ્વરો. ૫ મુઢાલો. ૬ લુલ્લો. ૭
ચોપડલો. ૮ એ અઢે મલી કાયાનો વિષય
તે સ્પર્શ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મુઢ મનોજ સઢ શબ્દ

એ સુઢ્ધિમદ્દે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-મધુર વચન લોલવા રૂપ મલો
શબ્દ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક દુઢ અમનોજ સઢ શબ્દ

એ દુઢ્ધિમસદ્દે ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-કડલું વચન લોલવારૂપ મુંઢો શબ્દ
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક સુઢ મનોજ રૂઢ રૂપ

એ સુરૂવે ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-ચિત્તને હરણ કરે એલું મલું રૂપ
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક દુઢ અમનોજ રૂઢ રૂપ

એ દુરૂવે ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-ચિત્તને ડઢેગ કરે એલું મુંઢું રૂપ
છે.

અર્થ-૧૦ એક દીઢ લાલૂ

એ દીહે ॥ ૧૦ ॥

અર્થ-લાકડીની પેરે લાલૂ સંસ્થાન

૧) એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ૨૦ ઢુંકું

એ રહસે ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-ઢુંકો આકાર એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક વઢ વાદલુ પુદગલ

એ વઢે ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ-લાઢવાને આકારે મોલ આકાર
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક તંઢ ત્રિપુળો

એ તંમે ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-સીંધોડોને આકારે ત્રીલુળીયો
આકાર એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ચઢ ચૌપુળો

એ ચઢરમે ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-ચોરસાને આકારે ચૌલુળો આ-
કાર એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક પિઢ પહોલું

એ પિહુલે ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-વિસ્તારવંત પહોલો. આકાર
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક પઢ પરિમંડલ લલયાકાર

એ પરિમંડલે ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-હાયની જુદીને આકારે મોલ આ-
કાર એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક કિઢ કાલો

એ કિળ્હે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો કાલો વર્ણ (રંગ)
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક નીઢ લીલો

એ નીલે ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો લીલો વર્ણ એ-
કજ છે.

અર્થ-૯૦ એક લો૦ રાતો

એ લોહિયે ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો રાતો વર્ણ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક હા૦ પીલો

એ હાલિદે ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો પીલો વર્ણ એકજ છે

અર્થ-૯૦ એક સુ૦ ધોલો

એ સુકિલે ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો ધોલો વર્ણ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક સુ૦ સુગંધ

એ સુઝિમગન્ધે ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ-રુસ્તુરી પ્રમુખ સર્વ જાતિની સુ-

ગંધી એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક દુ૦ દુર્ગંધ

એ દુઝિમગન્ધે ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-હીમ પ્રમુખ સર્વ જાતિની દુર્ગંધી

એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક તિ૦ તીપો

એ તિત્તે ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-મરી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો તીપો

રસ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક ક૦ કડ્ડો

એ કડ્ડુ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ-કાલીજીરી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો

કડ્ડો રસ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક ક૦ કસાયલો

એ કસા ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ-દહદર પ્રમુખ સર્વ જાતિનો કસા-

યલો રસ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક અં૦ પાટો

એ અમ્બિલે ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ-લાંબુ પ્રમુખ સર્વ જાતિનો લાંબો

રસ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક મ૦ મીટો

એ મહેરે ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ-શેલડી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો મધુરો

રસ એકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક ક૦ સ્વરસ્વરો ફરસ જા૦

યાવત લુ૦ લુલ્લો.

એ કન્નસલે જાવ લુલ્લે ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ-પાપાનાંદિક સર્વ કટણ સ્પર્શ

એકજ છે. ૧ એમજ દહ્વો. ૨ મારે. ૩ ટાઢો.

૪ ડળ્ળ. ૫ સ્વરસ્વરો. ૬ મુંદાલો. ૭ લુલ્લો.

૮ ૯ સર્વ સ્પર્શ એકેકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક પા૦ પ્રાણાતિપાત હિંસા.

૧૦ એક સુ૦ મૃપાવાદ જરુ ૧૦ એક અ૦ અદ-

ત્તાદાન તે ચોરી. ૧૦ એક મે૦ મૈથુન તે

સીસેવા જા૦ યાવત્ ૧૦ એક પ૦ પરિગ્રહ તે

ધન.

એ પાણાડવા ૧ જાવ એ પ-

રિગહે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-પ્રાણાતિપાતનીવહિંશા. ૧ મૃપાવાદ

(જુદું) ૨ અદત્તાદાન અગ્રીધેડું લેડું તે

ચોરી ૩ મૈથુન (વિપય) ૪ પરિગ્રહ ૫ ૯ સર્વ

એકેકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક કો૦ ક્રોધ ૧૦ એક મા૦

માન ૧૦ એક મા૦ માયા જા૦ યાવત્ ૧૦

એક લો૦ લોભ

એ કોહે જાવ લોભે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-ક્રોધ (રિસ) અંહકાર કપડ

લોભ ૧ સર્વ એકેકજ છે.

અર્થ-૯૦ એક પે૦ રાગ

એ પેજે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-સ્નેહ રૂપ પ્રેમ એકજ છે

भावार्थ-सुर्गंध. १ दुर्गंध. २ ए वे मली
नाशीकानो विषय ते गंध एकज छे.

अर्थ-ए० एक र० रस

एगे रसे ॥ ४ ॥

भावार्थ-खादो. १ मीठो. २ तीखो. ३
कडवो. ४ कसायलो. (हरम्यो.) ए पांचे
मली जीभनो विषय ते रस एकज छे.

अर्थ-ए० एक फा० फर्श

एगे फासे ॥ ५ ॥

भावार्थ-हलवो. १ भारे. २ टाढो. ३
उष्ण ४ खरखरो. ५ मुहाळो. ६ लुसो. ७
चोपडयो. ८ ए आठे मली कायानो विषय
ते स्पर्श एकज छे.

अर्थ-ए० एक सु० मनोज्ञ स० शब्द

एगे सुब्बिमसे ॥ ६ ॥

भावार्थ-मधुर वचन बोलवा रूप भलो
शब्द एकज छे.

अर्थ-ए० एक दु० अमनोज्ञ स० शब्द

एगे दुब्बिमसे ॥ ७ ॥

भावार्थ-कडवुं वचन बोलवारूप भुंडो शब्द
एकज छे.

अर्थ-ए० एक सु० मनोज्ञ र० रूप

एगे सुखे ॥ ८ ॥

भावार्थ-चित्तने हरण करे एवं भलुं रूप
एकज छे.

अर्थ-ए० एक दु० अमनोज्ञ र० रूप

एगे दुखे ॥ ९ ॥

भावार्थ-चित्तने उद्वेग करे एवं भुंडुं रूप
एकज छे.

अर्थ-ए० एक दी० लांबू

एगे दीहे ॥ १० ॥

भावार्थ-लाकडीनी पेरे लांबू संस्थान
एकज छे.

अर्थ-ए० एक र० हुंहुं

एगे रहस्से ॥ ११ ॥

भावार्थ-हुंको आकार एकज छे.

अर्थ-ए० एक व० वाटल पुदगल

एगे वट्टे ॥ १२ ॥

भावार्थ-लाडवाने आकारे गोल आकार
एकज छे.

अर्थ-ए० एक त० त्रिपुणो

एगे तंसे ॥ १३ ॥

भावार्थ-सींधोडोने आकारे त्रीखुणीयो
आकार एकज छे.

अर्थ-ए० एक च० चौपुणो

एगे चउरंसे ॥ १४ ॥

भावार्थ-चोरसाने आकारे चौखुणो आ-
कार एकज छे.

अर्थ-ए० एक पि० पडोळुं

एगे पिहुले ॥ १५ ॥

भावार्थ-विस्तारवंत पडोळो. आकार
एकज छे.

अर्थ-ए० एक प० परिमंडल बलयाकार

एगे परिमण्डले ॥ १६ ॥

भावार्थ-हाथनी चुडीने आकारे गोल आ-
कार एकज छे.

अर्थ-ए० एक कि० कालो

एगे किण्हे ॥ १७ ॥

भावार्थ-सर्व जातिनो कालो वर्ण (रंग)
एकज छे.

अर्थ-ए० एक नी० लीलो

एगे नीले ॥ १८ ॥

भावार्थ-सर्व जातिनो लीलो वर्ण ए-
कज छे.

અર્થ-એ૦ એક લો૦ રાતો

એ લોહિયે ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો રાતો વર્ણ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક હા૦ પીલો

એ હાલિદે ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો પીલો વર્ણ એકજ છે

અર્થ-એ૦ એક મુ૦ ધોલો

એ મુકિલે ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો ધોલો વર્ણ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક મુ૦ મુગંધ

એ મુગ્ધિગન્ધે ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ-કસ્તુરી પ્રમુખ સર્વ જાતિની મુ-
ગંધી એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક દુ૦ દુર્ગંધ

એ દુર્ગ્ધિગન્ધે ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-હીંગ પ્રમુખ સર્વ જાતિની દુર્ગંધી
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક તિ૦ તીપો

એ તિત્તે ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-મરી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો તીલો
રસ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ક૦ કડુઓ

એ કડુએ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ-કાલીજીરી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો
કડવો રસ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ક૦ કસાયલો

એ કસાએ ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ-હલદ્ર પ્રમુખ સર્વ જાતિનો કસા-
યલો રસ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક અં૦ પાટો

એ અમ્બિલે ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ-લીંબુ પ્રમુખ સર્વ જાતિનો સ્વાદો
રસ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક મ૦ મીઠો

એ મધુરે ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ-શેલડી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો મધુરો
રસ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ક૦ સ્વરસરો ફરસ જા૦
યાવત લુ૦ લુલો.

એ કક્કલે જાવ લુલે ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ-પાપાનાંદિક સર્વ કઠળ સ્પર્શ
એકજ છે. ૧ મજ દલ્લો. ૨ મારે. ૩ ટાલો.
૪ લળ. ૫ સ્વરસરો. ૬ મુંદાલો. ૭ લુલો.
૮ એ સર્વ સ્પર્શ એકેકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક પા૦ પ્રાણાતિપાત હિંસા.
એ૦ એક મુ૦ મૃપાવાદ જૂઠું એ૦ એક અ૦ અંદ-
ચાદાન તે ચોરી. એ૦ એક મે૦ મૈથુન તે
સીસેવા જા૦ યાવત્ એ૦ એક પ૦ પરિગ્રહ તે
ધન.

એ પ્રાણાવાદ જાવ એ પ-
રિગ્રહે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-પ્રાણાતિપાતનીવહિંશા. ૧ મૃપાવાદ
(જુઠું) ૨ અંદચાદાન અળદીધેડું લેડું તે
ચોરી ૩ મૈથુન (વિપય) ૪ પરિગ્રહ ૫ એ સર્વ
એકેકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક કો૦ ક્રોધ એ૦ એક મા૦
માન એ૦ એક મા૦ માયા જા૦ યાવત્ એ૦
એક લો૦ લોભ

એ કોહે જાવ લોભે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-ક્રોધ (રિસ) અંદકાર કપટ
લોભ એ સર્વ એકેકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક પે૦ રાગ

એ પેજે ॥ ૩

ભાવાર્થ-સ્નેહ રૂપ

ભાવાર્થ-સુર્ગધ. ૧ દુર્ગધ. ૨ એ વે મલી
નાશીકાનો વિષય તે ગંધ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ર૦ રસ

એ રસે ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-ત્વાદો. ૧ મીઠો. ૨ તીવ્રો. ૩
કડવો. ૪ કસાયલો. (હરમ્પો.) એ પાંચે
મલી જીભનો વિષય તે રસ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ફા૦ ફર્શ

એ ફાસે ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-હઝવો. ૧ ભારે. ૨ ટાઢો. ૩
લપળ ૪ તરતરો. ૫ મુઢાઝો. ૬ લુલ્લો. ૭
ચોપડયો. ૮ એ આઠે મલી કાયાનો વિષય
તે સ્પર્શ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક સુ૦ મનોજ્ઞ સ૦ શબ્દ

એ સુઙ્ગિમસદ્દે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-મધુર વચન ચોલવા રૂપ મલો
શબ્દ એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક દુ૦ અમનોજ્ઞ સ૦ શબ્દ

એ દુઙ્ગિમસદ્દે ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-કડવું વચન ચોલવારૂપ મુંઢો શબ્દ
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક મુ૦ મનોજ્ઞ ર૦ રૂપ

એ સુરૂવે ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-ચિત્તને હરણ કરે એવું મ્હલું રૂપ
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક દુ૦ અમનોજ્ઞ ર૦ રૂપ

એ દુરૂવે ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-ચિત્તને ઝટ્ટેગ કરે એવું મુંઢું રૂપ
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક દી૦ લાંબુ

એ દીહે ॥ ૧૦ ॥

અર્થ-લાકડીની પેરે લાંબુ સંસ્યાન
) એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ર૦ ટુંકું

એ રહસે ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-ટુંકો આકાર એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક વ૦ વાટલુ પુદગલ

એ વટ્ટે ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ-લાડવાને આકારે ગોઠ આકાર
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક તં૦ ત્રિપુણો

એ તંસે ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-સીંધોડોને આકારે ત્રીપુણીયો
આકાર એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ચ૦ ચૌપુણો

એ ચૌરસે ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-ચોરસાને આકારે ચૌપુણો આ-
કાર એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક પિ૦ પહોલું

એ પિહુલે ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-વિસ્તારવંત પહોલો, આકાર
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક પ૦ પરિમંડલ વલયાકાર

એ પરિમંડલે ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-હાયની તુડીને આકારે ગોઠ આ-
કાર એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક કિ૦ કાલો

એ કિળે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો કાઠો વર્ણ (રંગ)
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક ની૦ લીલો

એ નીલે ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ-સર્વ જાતિનો લીલો વર્ણ
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક દોં દ્વેષ જાં યાવત ૧૦
એક ૫૦ પારકો ૫૦ અપવાદ

એગે દોસે જાવ એગે પરપરિવા-
૧ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-દોષ રૂપ દ્વેષ તે એકજ છે. ૧મજ
કલેશ. ૧ અભ્યાસ્યાન. (આલદેવું તે)
૨ પીથુન (ચાડી કરવીતે) ૩ પારકી નીંચા
૪ ૧ સર્વ એકેકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક અં અરતી ૨૦ રતી.

એગા અરદરદ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-અરતિ (હદેગ) ૧ રતી (આનં-
દહર્ષ) ૨ ૧ એકેકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક માં માયા મોં મૂવા

એગે માયામોસે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-રૂપટ સહિત જુદું ચોલવું તેએકજ છે

અર્થ-૧૦ એક મિં મિથ્યાત્વે દં દર્શન
સં સત્ય

એગે મિચ્છાદંસણસહે ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-શલ્ય (કાંઠો) નીપેરે દુઃખદાહ
તે મિથ્યાત્વદર્શન શલ્ય એકજ છે. (૧ અદાર
પાપ સ્થાનક જાણવા.)

અર્થ-૧૦ એક પાં પ્રાણનુ પાડવો તેથી વેં
વિરમવું જાં યાવત ૫૦ પરિગ્રહથી વેં વિરમવું

એગે પાણાઢવાયવેરમણે જાવ પરિગ્ગ-
હેવેરમણે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-જીવિહિંસાથી નિવર્તવું તે એકજ છે.
૧મજ મૂવાવાદ. ૧ અદ્વાદાન. ૨ મૈથુન.
૩ પરિગ્રહ. ૪ ઇહથી નિવર્તવું તે સર્વ
એકેકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક કોં ક્રોધનો વિં ત્યાગ
જાવત મિં મિથ્યાત્વ દં દર્શન સં
) ૧મા

એગે કોહવિવેગે જાવ મિચ્છાદંસણ-
સહચિવેગે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-ક્રોધનો ત્યાગ કરવો તે એકજ છે.

૧મજ માન. ૧ કપટ. ૨ લોભ. ૩ રાગ.
૪ દ્વેષ. ૫ ક્રેશ. ૬ કલંક. ૭ ચુગલી.
૮ નિંચા. ૯ રતી. ૧૦ અરતી. ૧૧ કપટ
સહિત જુદું વાક્ય. ૧૨ મિથ્યાત્વ દર્શન
સત્ય. ૧૩ ૧ સર્વે પાપથી નિવર્તવું તે સર્વે
એકેકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ઓં અવસર્પિણી કાલ

એગા ઓસર્પિણી ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-જીહાં આયુષ્ય પ્રમુલ્લ સર્વ ભાવ
દીનપ્રતિદીન હાંણી પામતાજાય તે અવસર્પિણી
(પડતો) કાલ એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મું. મુપમા મું. મુપમા
પેહેલો આરો જાં યાવત ૧૦ એક દૂં. દુપમા
દૂં. દૂપમા છઠો આરો

એગા સુસમસુસમા જાવ એગા દૂ-
સમદૂસમા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-૧ અવસર્પિણી કાલમાં છ આરા
હોય છે, તે માંહી પહેલા આરામાં મુલ્લની અં-
દર પળ અત્યંત મુલ્લ. ૧ ધીજામાં એકલું સુ-
લ્લજ. ૨ ધીજામાં મુલ્લ ઘણું ને દુઃખ થોડું.
૩ ચોયામાં દુઃખ ઘણું ને મુલ્લ થોડું. ૪ પાં-
ચમામાંહી એકલું દુઃલ્લજ. ૫ છઠામાંહી
દુઃલ્લની અંદર પળ અત્યંત દુઃલ્લ. ૬ ૧ સર્વે
છ આરા એકેકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ઉં ઉત્સર્પિણી કાલ

એગા ઉત્સર્પિણી ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-જીહાં આયુષ્ય પ્રમુલ્લ સર્વભાવ
દીનપ્રતિદીન ચઢતાજાય તે ઉત્સર્પિણી કાલ
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક દુ૦ દુપમા દુ૦ દુપમા પહેલો
આરો જા૦ યાવત ૧૦ એક સુ૦ સુપમા સુ૦
સુપમા છઠો આરો.

**એગા દૂસમદૂસમા જાવ સુસમસુ-
સમા ॥ ૪ ॥**

ભાવાર્થ-૧ ઉત્તરપિર્ણીકાલમાં છ આરા
હોય છે, તે માંદી પહેલા આરામાં, દુઃખમાં
અત્યંત દુઃખ. ૧ વીજામાં એકલું દુઃખજ. ૨
ત્રીજામાં દુઃખ ઘણું ને સુખ થોડું. ૩ ચોથા-
માં સુખ ઘણું ને દુઃખ થોડું. ૪ પાંચમામાં
એકલું સુખજ. ૫ છઠ્ઠામાં સુખની અંદર પણ
અત્યંત સુખ. ૬ ૧ સર્વ છ આરા એકેકજ છે
(દશ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમનો ઉત્તરપિર્ણી
કાલ અને દશ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમનો અ-
વસર્પિણીકાલ ૧ વે મઠી વીસ ક્રોડાક્રોડી
સાગરોપમનું એક કાલચક્ર કહેવાય છે.)

અર્થ-૧૦ એક ને૦ નારકીનો વ૦ સમુદાય.

એગા નેરહયાણં વગ્ગણા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-સાતે નર્કના નારકી જીવની વ-
ર્ગણા (સમુદાય) એકજ છે.

અર્થ-૧ એક અ૦ અસુર કુમારનો વ૦ સ-
મુદાય વ૦ ચઢવીસ દંડકનો સમુદાય જા૦
યાવત ૧૦ એક વે૦ વૈમાનીકનો વ૦ સમુદાય

**એગા અસુરકુમારાણં વગ્ગણા । ચ-
ઢવીસદણ્ડઓ જાવ એગા વૈમાણિ-
યાણં વગ્ગણા ॥ ૨ ॥**

ભાવાર્થ-અસુરકુમાર. ૧ નાગકુમાર. ૨
સુવર્ણકુમાર. ૩ વિષ્ણુકુમાર. ૪ અગ્નીકુમાર
૫ દ્વીપકુમાર. ૬ હદીકુમાર. ૭ દિશાકુમાર
૮ વાયુકુમાર. ૯ સ્પર્શકુમાર. ૧૦ ૧ દેશે
પ્રકારના યુવનપતિ દેવતાની વર્ગણા એકેકી-
જ છે, એમજ પૃથ્વી. ૧ પાણી. ૨ અગ્ની. ૩

વાયુ. ૪ વનસ્પતિ. ૫ વે હંદ્રીજીવ. ૬ તેહં-
દ્રીજીવ. ૭ ચૌહંદ્રીજીવ. ૮ તિર્યચપચંદ્રી. ૯
મનુષ્યપચંદ્રી. ૧૦ વાળવ્યંતર ૧૧ જોતિપી.
૧૨ વૈમાનીક. ૧૩ નારકીથી માંદી વૈમા-
નીકસુધી ચોવીસ દંડકના સર્વે જીવની વ-
ર્ગણા એકેકીજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મ૦ મન્યજીવનો વ૦ સમુદાય

એગા મવસિદ્ધિયાણં વગ્ગણા ॥૩॥

ભાવાર્થ-જે અનંતે મરે પણ છેડત મોક્ષ
જશે તે મન્ય જીવની વર્ગણા એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક અ૦ અમન્ય જીવનો વ૦
સમુદાય.

એગા અમવસિદ્ધિયાણં વગ્ગણા ॥૪॥

ભાવાર્થ-જે અનંતે મરે પણ કોઈ વચ્ચે
મોક્ષને વિષે નહિ જાય એવા અમન્ય જીવની
વર્ગણા એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક મ૦ મન્યજીવ ને૦ નાર-
કીનો વ૦ સમુદાય.

**એગા મવસિદ્ધિયાણં નેરહયાણં વ-
ગ્ગણા ॥ ૫ ॥**

ભાવાર્થ-મન્ય સિદ્ધિક નારકીની વર્ગણા
એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક અ૦ અમન્યજીવ ને૦ ના-
રકીનો વ૦ સમુદાય ૧૦ એમ જા૦ યાવત ૧૦
એક મ૦ મન્યજીવ વે૦ વૈમાનીકનો વ૦
સમુદાય.

**એગા અમવસિદ્ધિયાણં નેરહયાણં વ-
ગ્ગણા । એવં જાવ મવસિદ્ધિયાણં
વૈમાણિયાણં વગ્ગણા ॥ ૬ ॥**

ભાવાર્થ-અમન્ય સિદ્ધિક નારકીની વર્ગ-
ણા એકજ છે. એમ યાવત વૈમાનીક સુધી ચી-

વિસ દંડકના સર્વે અભવસિદ્ધિકાજીવની વર્ગ-
ના એકેકીજ છે.

અર્થ-એ૦ એક અ૦ અભવ્ય જીવ વે૦ વૈ-
માનીકનો વ૦ સમુદાય.

એગા અભવસિદ્ધિયાણં વૈમાણિયાણં
વર્ગગણા ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-એમજ ચોવિસ દંડકના વૈમાનીક
સાથે સર્વે અભવ્યસિદ્ધિકા જીવની વર્ગના
એકેકીજ છે.

અર્થ-એ૦ એક સ૦ સમ્યગ દિ૦ દ્રષ્ટી
જીવનો વ૦ સમુદાય.

એગા સમ્માદિદિદિયાણં વર્ગગણા ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-મિથ્યાત્વ મોહની કર્મના ક્ષયોપ-
શ્ચાયથી જીનપ્રણીત વચન સત્ય કરિ જાણે
તે સર્વે સમકિત દ્રષ્ટિ જીવની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક મિ૦ મિથ્યા દિ૦ દ્રષ્ટી
જીવનો વ૦ સમુદાય.

એગા મિચ્છદિદિદિયાણં વર્ગગણા ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-મિથ્યાત્વ મોહની કર્મના હૃદય-
થી જીનપ્રણીત વચનને વિપ્રીત રીતે માને તે
મિથ્યાત્વી જીવની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક સ૦ સમ્યગ મિ૦ મિથ્યા દિ૦
દ્રષ્ટી જીવની વ૦ વર્ગના સમુદાય.

એગા સમ્મામિચ્છદિદિદિયાણં વર્ગ-
ગણા ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ-જેને જીનપ્રણીત વચન ઉપર રાગ
નહીં તેમ દ્વેષ પણ નહીં ને સર્વે ધર્મના કયન
સત્ય કરિ માને તે મિશ્રદ્રષ્ટિ જીવની વર્ગના
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક સ૦ સમ્યગ દિ૦ દ્રષ્ટી
જીવ ને૦ નારકીનો વ૦ સમુદાય.

એગા સમ્માદિદિદિયાણં નેરહયાણં વ-
ર્ગગણા ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-સમકિતદ્રષ્ટી નારકીની વર્ગના
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક મિ૦ મિથ્યાત્વ દિ૦ દ્રષ્ટી
જીવ ને૦ નારકીનો વ૦ વર્ગના.

એગા મિચ્છદિદિદિયાણં નેરહયાણં વ-
ર્ગગણા ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ-મિથ્યાત્વદ્રષ્ટી નારકીની વર્ગના
એકજ છે.

અર્થ-એ૦ એક સ૦ સમ્યગ મિ૦ મિથ્યા
દિ૦ દ્રષ્ટી ને૦ નારકીની વ૦ વર્ગના. એ૦
એમ જા૦ યાવત યનિતકુમારનો સમુદાય.

એગા સમ્મામિચ્છદિદિદિયાણં નેરહ-
યાણં વર્ગગણા । એવં જાવ થણિયકુ-
મારાણં ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-મિશ્રદ્રષ્ટી નારકીની વર્ગના એ-
કજ છે. એમજ દશે શ્રવનપતિ દેવતા સમ-
કીત. ૧ મિથ્યાત્વ. ૨ મિશ્ર. ૩ એ ત્રણે
દ્રષ્ટીવાળા જીવની વર્ગના એકેકીજ છે.

અર્થ-એ૦ એક મિ૦ મિથ્યાત્વી પુ૦ પૃ-
થ્વીકાર્ણ્યાનો વ૦ સમુદાય એ૦ એમ જા૦
યાવત વ૦ વનસ્પતીકાયના જીવને જાણવો.

એગા મિચ્છદિદિદિયાણં પુદ્ગલિકાઈયા-
ણં વર્ગગણા । એવં જાવ વળસ્સકાઈ-
યાણં ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ પૃથ્વીકાય જીવની
વર્ગના એકજ છે. એમજ મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ પા-
ણી, અગ્નિ, વાયુ, વનસ્પતિકાય જીવની
વર્ગના એકેકીજ છે.

અર્થ-૧૦૦૦૦૦ સમકિત દિ૦ દ્રષ્ટીવે૦
દ્રી જીવનો વ૦ સમુદાય.

૧૦૦૦૦૦૦૦ સમ્મદિદિદિયાણં વેદિન્દિયાણં
વર્ગગણા ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-સમકિત વમતો વેદિન્દ્રિયાંહી આવે
તે વારે ઉપજતી વેદ્યા એ છ આવલીકા સુધી
સાસ્વાદાન સમકિત હોય, તે સમકિતદ્રષ્ટિ
વેદિન્દ્રી જીવની વર્ગગણા એકજ છે. (છ આવ-
લીકા પછી જરૂર મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ થઈ
જાય છે.)

અર્થ-૧૦૦૦૦૦૦૦ મિ૦ મિથ્યાત્વી વે૦ વેદિ-
ન્દ્રીજીવનો વ૦ સમુદાય ૧૦૦૦૦૦૦૦ તેદિન્દ્રી
ને વિ૦ પળ જાણતું ચ૦ ચરિન્દ્રીની વર્ગગણા
વિ૦ પળ એમજ સે૦વીજા જ૦ જેમને૦ નાર-
કીની પેરે જાણવા જા૦ યાવત ૧૦૦૦૦૦૦૦
સ૦ સમ્યગ મિ૦ મિથ્યા દિ૦ દ્રષ્ટી વે૦
વૈમાનીકની વ૦ વર્ગગણા ત્રણેતે એક.

૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦ મિચ્છદિદિદિયાણં વેદિન્દિયાણં
વર્ગગણા । એવં તેદિન્દિયાણ વિ ચરિન્દિ-
યાણ વિ । સેસા જહા નેરહયા જાવ
૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ સમ્મામિચ્છદિદિદિયાણં વૈમાણિ-
યાણં વર્ગગણા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ વેદિન્દ્રી જીવની વ-
ર્ગગણા એકજ છે. (વેદિન્દ્રીમાં મિથ્યદ્રષ્ટી હોય
નહી.) એમજ સમકીતદ્રષ્ટિ તેદિન્દ્રી જીવની
એક વર્ગગણા. મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ તેદિન્દ્રી જીવની
એક વર્ગગણા. સમકીતદ્રષ્ટિ ચૌદિન્દ્રી જીવની
એક વર્ગગણા. મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ ચૌદિન્દ્રી જીવની
પૂળ એક વર્ગગણા છે. શેષ તે ગર્ભજ તિર્યચ
પંચેન્દ્રી. ૧ તથા મનુષ્ય. ૨ વ્યંતર. ૩ જો-
તીષી. ૪ વૈમાનીક ૫ એ સર્વમાં નારકીની
પેરે સમકિતદ્રષ્ટિ. ૧ મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ. ૨ મિથ્ય-

દ્રષ્ટિ ૩ એ ત્રણે ભેદની એકેકી વર્ગગણા છે.
અને એ સર્વમાં સમ્યકદર્શન. ૧ મિથ્યાત્વદ-
ર્શન. ૨ મિથ્યદર્શન. ૩ એ ત્રણે દર્શન છે.

અર્થ-૧૦૦૦૦૦૦૦ કિ૦ કૃષ્ણ પ૦ પશ્ચિયા જીવની
વ૦ વર્ગગણા.

૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦ કિણ્હપશ્ચિયાણં વર્ગગણા ॥
૧૭ ॥

ભાવાર્થ-જેહને અર્થ પુદગલ પરાવર્તનથી
અધીકો સંસાર પરિભ્રમણ કરવાતું હોય એ-
ટલે બ્હોલા (ઘના) સંસારીજીવ એ કૃષ્ણ-
પશ્ચિયા જીવની વર્ગગણા એકજ છે.

(ઇહાં અર્થ પુદ્ગલ પરાવર્તન કહેલ છે
તે આ પ્રમાણે કહેવાય છે.

ઉદારીક. ૧ વૈક્રેય. ૨ તેજશ. ૩ કા-
ર્મણ. ૪ મન. ૫ વચન. ૬ સાસોન્વાસ, ૭
એ સાત પ્રકારના પુદગલ પરાવર્તન છે તે દ્રવ્ય-
થી. ૧ સ્ત્રેત્રી. ૨ કાલથી. ૩ ભાવથી. ૪
એ ચાર પ્રકારે ચૌવિસ દંડકના સર્વ પ્રાણી
કરે તે ચૌવીસ દંડકે ૧૩૪ વર્ગગણા થાય તે
હના નામ કહેછે. એકેન્દ્રી જીવની ૨૧ વર્ગગણા
તે. પૃથ્વી. ૧ પાણી. ૨ અગ્ની. ૩ વનસ્પતી.
૪ એ ચારેને ઉદારીક. ૧ તેજશ. ૨ કાર્મણ
૩ સાસોન્વાસ. ૪ એ ચાર વર્ગગણા તેથી ચાર
ચોકું ૧૬ થઈ અને વાયુને પુર્વોક્ત ચાર અને
એક વૈક્રેય એ પાંચ વર્ગગણા મલી કુલ ૨૧ તથા
સાધારણ વનસ્પતિને ઉદારીક. ૧ તેજસ.
૨ કાર્મણ. ૩ એ ત્રણ વર્ગગણા, એ કુલ મલી
૨૪ એકેન્દ્રીની વર્ગગણા.

વેદિન્દ્રી ૧. તેદિન્દ્રી ૨, ચૌદિન્દ્રી એ ત્રણેને ઉદા-
રીક ૧. તેજશ ૨ કાર્મણ ૩. સાસોન્વાસ ૪.
એ ચાર ચાર વર્ગગણા ગણતાં ચાર વર્ગગણા વિ-
ગલેન્દ્રીની (ઇહાં વિગલેન્દ્રીને ભાષા છે પણ
અસંખી હોવાથી ગણી નથી,)

विस दंडकना सर्व भव्यसिद्धिकजीवनी वर्ग-
णा एकेकीज छे.

अर्थ-ए० एक अ० अमव्य जीव वे० वै-
मानीकनो व० समुदाय.

**एगा अभवसिद्धियाणं वेमाणियाणं
वर्गणा ॥ ७ ॥**

भावार्थ-एमज चोविस दंडकना वैमानीक
साथे सर्वे अभव्यसिद्धिक जीवनी वर्गणा
एकेकीज छे.

अर्थ-ए० एक स० सम्यग हि० द्रष्टी
जीवनो व० समुदाय.

एगा सम्मद्दिष्टियाणं वर्गणा ॥ ८ ॥

भावार्थ-मिथ्यात्व मोहनी कर्मना क्षयोप-
शमथी जीनप्रणीत वचन सत्य करि जाणे
ते सर्वे समकित द्रष्टी जीवनी वर्गणा एकजछे.

अर्थ-ए० एक मि० मिथ्या हि० द्रष्टी
जीवनो व० समुदाय.

एगा मिच्छद्दिष्टियाणं वर्गणा ॥ ९ ॥

भावार्थ-मिथ्यात्व मोहनी कर्मना उदय-
थी जीनप्रणीत वचनने विप्रीत रीते माने ते
मिथ्यात्वी जीवनी वर्गणा एकज छे.

अर्थ-ए० एक स० सम्यग मि० मिथ्या हि०
द्रष्टी जीवनी व० वर्गणा समुदाय.

**एगा सम्मामिच्छद्दिष्टियाणं वर्ग-
णा ॥ १० ॥**

भावार्थ-जेने जीनप्रणीत वचन सपर राग
नहीं तेम द्वेष पण नहीं ने सर्वे धर्मना कथन
सत्य करि माने ते मिश्रद्रष्टी जीवनी वर्गणा
एकज छे.

अर्थ-ए० एक० स० सम्यग हि० द्रष्टी
जीव ने० नारकीनो व० समुदाय.

**एगा सम्मद्दिष्टियाणं नेरइयाणं व-
र्गणा ॥ ११ ॥**

भावार्थ-समकितद्रष्टी नारकीनी वर्गणा
एकज छे.

अर्थ-ए० एक मि० मिथ्यात्व हि० द्रष्टी
जीव ने० नारकीनो व० वर्गणा.

**एगा मिच्छद्दिष्टियाणं नेरइयाणं व-
र्गणा ॥ १२ ॥**

भावार्थ-मिथ्यात्वद्रष्टी नारकीनी वर्गणा
एकज छे.

अर्थ-ए० एक स० सम्यग मि० मिथ्या
हि० द्रष्टी ने० नारकीनी व० वर्गणा. ए०
एम जा० यावत थनितकुमारनो समुदाय.

**एगा सम्मामिच्छद्दिष्टियाणं नेरइ-
याणं वर्गणा । एवं जाव थणियकु-
माराणं ॥ १३ ॥**

भावार्थ-मिश्रद्रष्टी नारकीनी वर्गणा ए-
कज छे. एमज दशे भुवनपति देवता सम-
कीत. १ मिथ्यात्व. २ मिश्र. ३ ए जणे
द्रष्टीवाळा जीवनी वर्गणा एकेकीज छे.

अर्थ-ए० एक मि० मिथ्यात्वी पु० पृ-
थ्वीकाईयानो व० समुदाय ए० एम जा०
यावत व० वनस्पतीकायना जीवने जाणवो.

**एगा मिच्छद्दिष्टियाणं पुढविकाइया-
णं वर्गणा । एवं जाव वणस्सइकाइ-
याणं ॥ १४ ॥**

भावार्थ-मिथ्यात्वद्रष्टी पृथ्वीकाय जीवनी
वर्गणा एकज छे. एमज मिथ्यात्वद्रष्टि पा-
णी, अग्नि, वायु, वनस्पतिकाय जीवनी
वर्गणा एकेकीज छे.

૧. અર્થ-એક સં સમકિત દિં દ્રષ્ટી વેં
દ્રી જીવનો વં સમુદાય.

એગા સમ્મદિદિયાણં વેંદિયાણં
વગ્ગણા ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-સમકિત વમતો વેંદ્રી માંહી આવે
તે વારે ઉપજતી વેદ્યા છ આવઝીકા સુધી
સાસ્વાદાન સમકિત હોય, તે સમકિતદ્રષ્ટિ
વેંદ્રી જીવની વર્ગણા એકજ છે. (છ આવ-
ઝીકા પછી જરૂર મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ થઈ
જાય છે.)

અર્થ-એક મિં મિથ્યાત્વી વેં વેંદ્રી-
ન્દ્રીજીવનો વં સમુદાય એમ તેં તેંદ્રી
ને વિં પળ જાણું ચં ચરિન્દ્રીની વર્ગણા
વિં પળ એમજ સેંબીજા જં જેમનેં નાર-
કીની પેરે જાણવા જાં યાવત એક
સં સમ્યગ મિં મિથ્યા દિં દ્રષ્ટી વેં
વૈમાનીકની વં વર્ગણા ઝણેતે એક.

એગા મિચ્છદિદિયાણં વેંદિયાણં
વગ્ગણા । એવં તેંદિન્દિયાણ વિ ચરિન્દિ-
યાણવિ । સેસા જહા નેરહ્યા જાવ
એગા સમ્મામિચ્છદિદિયાણં વેમાણિ-
યાણં વગ્ગણા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ વેંદ્રી જીવની વ-
ર્ગણા એકજ છે. (વેંદ્રીમાં મિશ્રદ્રષ્ટી હોય
નહી.) એમજ સમકીતદ્રષ્ટિ તેંદ્રી જીવની
એક વર્ગણા. મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ તેંદ્રી જીવની
એક વર્ગણા. સમકીતદ્રષ્ટિ ચૌંદ્રી જીવની
એક વર્ગણા. મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ ચૌંદ્રી જીવની
૩૫ એક વર્ગણા છે. શેષ તે ગર્ભજ તિર્યચ
ચંદ્રી. ૧ તથા મનુષ્ય. ૨ ધ્યંતર. ૩ જો-
તીપી. ૪ વૈમાનીક ૫ એ સર્વમાં નારકીની
પેરે સમકિતદ્રષ્ટિ. ૧ મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ, ૨ મિશ્ર-

દ્રષ્ટિ ૩ એ ઝણે મેદની એકેકી વર્ગણા છે.
અને એ સર્વમાં સમ્યકદર્શન. ૧ મિથ્યાત્વદ-
ર્શન. ૨ મિશ્રદર્શન. ૩ એ ઝણે દર્શન છે.

અર્થ-એક કિંકૃષ્ણ પં પક્ષિયા જીવની
વં વર્ગણા.

એગા કિણ્હપક્ષિયાણં વગ્ગણા ॥
૧૭ ॥

ભાવાર્થ-જેહને અર્થ પુદગલ પરાવર્તનથી
અધીકો સંસાર પરિભ્રમણ કરવાનું હોય એ-
ટલે બ્હોઝા (ઘના) સંસારીજીવ એ કૃષ્ણ-
પક્ષીયા જીવની વર્ગણા એકજ છે.

(ઇહાં અર્થ પુદ્ગલ પરાવર્તન કહેલ છે
તે આ પ્રમાણે રહેવાય છે.

ઉદારીક. ૧ વૈક્રેય. ૨ તેજશ. ૩ કા-
ર્મણ. ૪ મન. ૫ વચન. ૬ સાસોશ્વાસ, ૭
એ સાત પ્રકારના પુદગલ પરાવર્તન છે તે દ્રવ્ય-
થી. ૧ ક્ષેત્રથી. ૨ કાઢથી. ૩ ભાવથી. ૪
એ ચાર પ્રકારે ચૌવિસ દંડકના સર્વ પ્રાણી
કરે તે ચોવીસ દંડકે ૧૩૪ વર્ગણા થાય તે
હના નામ કહેછે. એકંદ્રી જીવની ૨૧ વર્ગણા
તે. પૃથ્વી. ૧ પાણી. ૨ અગ્ની. ૩ વનસ્પતી.
૪ એ ચારેને ઉદારીક. ૧ તેજશ. ૨ કાર્મણ
૩ સાસોશ્વાસ. ૪ એ ચાર વર્ગણા તેથી ચાર
ચોક્કું ૧૬ થઈ અને વાયુને પુર્વોક્ત ચાર અને
એક વૈક્રેય એ પાંચ વર્ગણા મલીકુલ ૨૧ તથા
સાધારણ વનસ્પતિને ઉદારીક. ૧ તેજસ.
૨ કાર્મણ. ૩ એ ઝણ વર્ગણાં, એ કુલ મલી
૨૪ એકંદ્રીની વર્ગણા.

વેંદ્રી ૧. તેંદ્રી ૨, ચૌંદ્રી એ ઝણેને ઉદા-
રીક ૧. તેજશ ૨ કાર્મણ ૩. સાસોશ્વાસ ૪
એ ચાર ચાર વર્ગણા ગણતાં વાર વર્ગજ
ગલેંદ્રીની (ઇહાં વિગલેંદ્રીને માન
અસંજી હોવાથી ગણી નથી)

આઠ હુંબે એક જવનો મધ્યભાગ થાય. ૧૩ આઠ જવના મધ્યભાગે એક ઉત્તેષાંગુલ થાય. ૧૪ એવાં છ ઉત્તેષાંગુલે એક પગનું પહોલપણું થાય. ૧૫ એવાં બે પગે એક વેંત થાય. ૧૬ બે વેંતે એક હાથ. ૧૭ બે હાથે એક કુક્ષી થાય. ૧૮ બે કુક્ષીએ એક ધનુષ્ય થાય. ૧૯ બે હજાર ધનુષ્યે એક ગાડયાય. ૨૦ ચાર ગાડાએ એક જોજન થાય. ૨૧ તેવા એક જોજન પ્રમાણે લાંબો પોહોલો એક કુવો કલ્પીએ. એક વાલના અસંખ્યાતાલંઢ (કડકા) કલ્પીએ. તેવાલાગ્રે તે કુવો ઠાંસીઠાંસી ભરીએ તે એટલે મુખીકે તે કુવાડપર ચક્રવર્તિનું સૈન્ય ૮૪ લાખ હાથી, ૮૪ લાખ ઘોડા, ૮૪ લાખ રથ, ૯૬ કરોડ પાયદલ જાય તોપણ દબાય નહીં, પછી તે કુવામાંથી સોસો વરસે અકેકો વાઝાગ્ર કાઢતાં જેવારે તે કુવો તદ-ન સ્વાલી થાય તે વીરે એકપલ્લોપમ થાય. એવા દશક્રોડા ક્રોડી પલ્લોપમે એક સાગરો-પમ થાય. એવા દશક્રોડા ક્રોડી સાગરોપમે એક ઉત્સર્પિણી અને એક અવસર્પિણી કાલ થાય, એવાં વીસ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમે એક કાલચક્ર થાય. હવે કાલથી પુદ્ગલ પરાવર્તન તેહના બે ભેદ સુક્ષ્મને વાદર તેમાંથી વાદર તે ઉત્સર્પિણીના પહેલા સમયથી તે અવસર્પિણી ના છેલ્લા સમય મુખી એટલે એક કાલચક્ર ના જેટલા સમય થાય તેટલા ભવકરે તેહને કાલથી વાદર પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૧ ઉત્સર્પિણીના જેસમે પહેલો ભવકરે ને અવસર્પિ-ણીના વીજે સમે ભવકરે તેજ લેખમાં ગણાય પણ અનૈરેસમે ભવકરે તે ગણત્રીમાં નહીં તેહને કાલથી સુક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૩

હવે ભાવથી પુદ્ગલ પરાવર્તન કહે છે.

ભાવથી પુદ્ગલ પરાવર્તનના બે ભેદ. સુક્ષ્મને વાદર તેમાંથી વાદર તે જીવના પ્રણામના

અસંખ્યાતાં સ્થાનક છે તે અકેક પ્રણામને સ્થાનકે ભવ કરે તેહને ભાવથી વાદર પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૧ અને સુક્ષ્મ તે જીવનાં એજ પ્રણામના સ્થાનકે અનુક્રમે લગતા ભવ કરે તેહજ લેખામાં ગણાય પણ અનૈરે પ્રણામે ભવ કરે તે ગણત્રીમાં નહીં, તેહને ભાવથી સુક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૪

ચૌવિસ દંડકના સર્વ જીવે અતીતકાલે સાતે પ્રકારના પુદ્ગલ પરાવર્તન અનંત અનંતવાર કર્યાં, અને આગલ કોઈ કરશે ને કોઈ નહીં કરે, કરશે તેજ ધન્ય એક બે ને ત્રણ ઉત્કૃ-ષ્ટા અનંતા કરશે.

અનંતાકાલચક્ર જાય ત્યારે એક કાર્મણ પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૧ અનંતાકાર્મણ પુ-દ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક તેજસ પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૨ અનંતા તેજસ પુદ્ગલ પરા-વર્તન જાય ત્યારે એક ઉદારીક પુદ્ગલ પરા-વર્તન થાય. ૩ અનંતાઉદારીક પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૪ અનંતાશ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક મન પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૫ અનંતામન પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક વચન પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૬ અનંતા-વચન પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક વૈક્રેય પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૭

એક કાર્મણ પુદ્ગલ પરાવર્તનમાંથી અનંતા-કાલચક્ર વહીજાય તથા તેમાંજ એક તેજસ પુદ્ગલ પરાવર્તન વહીજાય. ૧ એક શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તનમાંથી અનંતાઉદારીક પુદ્ગલ પરાવર્તન તથા અનંતા કારમણ પુદ્ગલ પરા-વર્તન વહીજાય. ૨ એક ઉદારીક પુદ્ગલ પ-રાવર્તનમાંથી અનંતાતેજસ પુદ્ગલ પરાવર્તન વહી જાય. ૩ એક શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન-

નારકી ૧. દશધૂનપતિ ૧૧. વાળવ્યં-
તર ૧૨. જોતીપી ૧૩. વૈમાનીક ૧૪. એ
ચૌદેને ઉદારીક વર્જિને છ છ વર્ગના ગણતાં
ચૌદેછકે ૮૪ થઈ. મનુષ્ય ૧ તિર્યચને ૨
સાત સાત વર્ગનાં ગણતાં ૧૪ થઈ કુલ સર્વે
મઝી ૧૩૪ વર્ગના જાણવી.

એ ૧૩૪ વર્ગનાએ કરીને લોકમાંહી પુ-
ર્વોક્ત સાત પ્રકારના જેટલાં પુદગલ છે તેટલાં
લઈલઈને મુકે તેવારે એક દ્રવ્યથી વાદર પુદગલ
પરાવર્તન થાય, અને એ ૧૩૪ વર્ગનાયે ક-
રિને અનુક્રમે લોકમાંહીથી પુદગલ ગ્રહીગ્રહીને
મુકે પણ વચે વીજા પુદગલ લીયે તેન ગણવાં
તેહને શુદ્ધ પુદગલ પરાવર્તન કરીયે. એ દ્રવ્ય-
થી પુદગલ પરાવર્તન કહ્યું. ૧

હવે ક્ષેત્રથી પુદગલ પરાવર્તન કહે છે.

ક્ષેત્રથી પુદગલ પરાવર્તનના વે મેદ, શુદ્ધને
વાદર, તેમાંહી વાદર તે જંઘૂડીપના મધ્યભાગે
મેદ પર્વત છે, તે મેદના મધ્યભાગે આકાશના
આઠ રુચક પ્રદેશ છે, તે રુચકપ્રદેશથી દિશી
ને વિદિશી લોકના અંતમુધી મંદાળી તિહાં
જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા ભવ કરે
તેહને ક્ષેત્રથી વાદર પુદગલ પરાવર્તન કહીયે.
અને જે રુચક પ્રદેશથી માંહીને અનુક્રમે દરેક
પ્રદેશે પ્રદેશે ભવ કરે તેહજ લેખામાં ગણાય,
પણ અનેરે અનેરે પ્રદેશે ભવ કરે તે ગણત્રીમાં
નહી તેહને ક્ષેત્રથી શુદ્ધ પુદગલ પરાવર્તન
કહીયે ૨.

હવે કાલ્પી પુદગલ પરાવર્તન કહે છે.

ઇહાં મયમકાલનું પ્રમાણ કહે છે. ઝડપથી
આંત્ર વિંચીને ડપાડે તેમાંહી અસંખ્યાતા સ-
મય જાય, તે અસંખ્યાતા સમયની એક આ-
વળીકા થાય ૧. સંખ્યાતી આવળીકાએ એક
અશ્વાસ તથા નિશ્વાસ થાય. ૨ એક અશ્વાસ
નિશ્વાસે એક પ્રાણ થાય. ૩ સાત પ્રાણ એક

થોવ થાય. ૪ સાત થોવે એક ઢવ (વાસની
પુઝી પકડી તિષ્ઠણ દાતરડાયે ઝડપથી એક
કદલો કાપે તે) થાય. ૫

સીતોતેર ઢવે એક મુહૂર્ત (વે ઘડી)
થાય, અથવા ૩૭૭૩ અશ્વોશ્વાસે એક મુહૂર્ત
(વે ઘડી) થાય. ૬ ત્રીસ મુહૂર્તે એક અહો
(દીવસ) રાત્રી થાય. ૭ પત્રર અહો રાત્રીએ
એક પત્રવાહીયું થાય. ૮ વે પત્રવાહીયે એક
માસ થાય. ૯ વે મહીને એક રુદ્ર થાય. ૧૦
ત્રણ રુદ્રે એક અયન થાય. ૧૧ વે અયને
એક વરસ થાય. ૧૨ પાંચ વર્ષે એક યુગ
થાય. ૧૩ વિસ યુગે સો વર્ષ થાય. ૧૪

હવે પલ્લોપમ સાગરોપમનું પ્રમાણ કહે છે.

અનંતા સુક્ષ્મ પરમાણુ એક વ્યવહાર
પરમાણુ થાય. ૧ અનંતા વ્યવહાર પરમાણુ
એ એક ડસ્નસંહિયો થાય. ૨ આઠ ડસ્નસ-
ંહિયે એક સંઘ સંહિયો થાય. ૩ આઠ સંઘ
સંહિયે એક ડર્દરેણું થાય. ૪ આઠ ડર્દરેણું
એક ત્રસરેણું થાય. ૫ આઠ ત્રસરેણું એક
રધરેણું થાય. ૬ આઠ રધરેણું એક ત્રણ
પલ્લોપમના આયુષવાળા દેવકુર ઉત્તરકુર
યુગલીયા મનુષ્યનો એક વાળાગ્ર થાય. ૭
આઠ દેવકુર ઉત્તરકુર યુગલીયા મનુષ્યના
વાળાગ્રે, વે પલ્લોપમના આયુષવાળા હરિ-
વાસ રમ્યકવાસ યુગલીયા મનુષ્યનો એક
વાળાગ્ર થાય. ૮ આઠ હરીવાસ રમ્યકવાસ
યુગલીયા મનુષ્યના વાળાગ્રે એક પલ્લોપમના
આયુષવાળા હેમવય, ઇરણવય, યુગલીયા
મનુષ્યનો એક વાળાગ્ર થાય. ૯ આઠ હેમવય
ઇરણવય યુગલીયા મનુષ્યના વાળાગ્રે, પૂર્વ
પશ્ચિમ મ્હાવિદેહનાં સાત દીવસનાં જન્મેલાં
મનુષ્યનો એક વાળાગ્ર થાય. ૧૦ તેહવા પૂર્વ
પશ્ચિમના મનુષ્યના આઠ વાળાગ્રે એક લીંચ
થાય, ૧૧ આઠ લીંચે એક જું થાય. ૧૨

આઠ ઝુંબે એક જવનો મધ્યભાગ થાય. ૧૩ આઠ જવના મધ્યભાગે એક ઉત્તેષાંગુલ થાય. ૧૪ એવાં છ ઉત્તેષાંગુલે એક પગનુ પહોળપણું થાય. ૧૫ એવાં વે પગે એક વેંત થાય. ૧૬ વે વેંતે એક હાથ. ૧૭ વે હાથે એક કુક્ષી થાય. ૧૮ વે કુક્ષીએ એક ધનુષ્ય થાય. ૧૯ વે હજાર ધનુષ્યે એક ગાત્રથાય. ૨૦ ચાર ગાત્રએ એક જોજન થાય. ૨૧ તેવા એક જોજન પ્રમાણે લાંબો પોહોલો એક કુવો કલ્પીએ. એક વાલના અસંખ્યાતાલંબ (કડકા) કલ્પીએ. તેવાલાગ્રે તે કુવો ઠાંસીઠાંસી ભરીએ તે ઇટલે મુધીકે તે કુવાડપર ચક્રવર્તિનું સૈન્ય ૮૪ લાલ્હ હાથી, ૮૪ લાલ્હ ઘોડા, ૮૪ લાલ્હ રથ, ૯૬ કરોડ પાષટલ જાય તોપણ દ્વાય નહીં, પછી તે કુવામાંથી સોસો વરસે અકેકો વાલાગ્ર કાઢતા જેવારે તે કુવો તદ-ન સ્વાલી થાય તે વીરે એકપલ્લોપમ થાય. એવા દશક્રોડા ક્રોડી પલ્લોમે એક સાગરો-પમ થાય. એવા દશક્રોડા ક્રોડી સાગરોપમે એક ઉત્તસર્પિણી અને એક અવસર્પિણી કાલ થાય, એવાં વીસ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમે એક કાલચક્ર થાય. હવે કાલ્થી પુદ્ગલ પરાવર્તન તેહના વે ભેદ સુક્ષ્મને વાદર તેમાંથી વાદર તે ઉત્તસર્પિણીના પહેલા સમયથી તે અવસર્પિણી ના છેલ્લા સમય મુધી ઇટલે એક કાલચક્ર ના જેટલા સમય થાય તેટલા ભવકરે તેહને કાલ્થી વાદર પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૧ ઉત્તસર્પિણીના જેસમે પહેલો ભવકરે ને અવસર્પિ-ણીના વીજે સમે ભવકરે તેજ છેલ્લમાં ગણાય પણ અનરેસમે ભવકરે તે ગણત્રીમાં નહીં તેહને કાલ્થી સુક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૩ હવે ભાવથી પુદ્ગલ પરાવર્તન કહે છે. ભાવથી પુદ્ગલ પરાવર્તનના વે ભેદ. સુક્ષ્મને વાદર તેમાંથી વાદર તે જીવના પ્રણામના

અસંખ્યાતાં સ્થાનક છે તે અકેક પ્રણામને સ્થાનકે ભવ કરે તેહને ભાવથી વાદર પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૧ અને સુક્ષ્મ તે જીવનાં એહજ પ્રણામના સ્થાનકે અનુક્રમે લગતા ભવ કરે તેહજ છેલ્લામાં ગણાય પણ અનરે પ્રણામે ભવ કરે તે ગણત્રીમાં નહીં, તેહને ભાવથી સુક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્તન કહીયે. ૪

ચૌવિસ ઢંડકના સર્વ જીવે અતીતકાલે સાતે પ્રકારના પુદ્ગલ પરાવર્તન અનંતઅનંતવાર કર્યા, અને આગલ કોઈ કરશે ને કોઈ નહીં કરે, કરશે તેજધન્ય એક વે ને ત્રણ ઉત્ક-ષ્ટા અનંતા કરશે.

અનંતાકાલચક્ર જાય ત્યારે એક કાર્મણ પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૧ અનંતાકાર્મણ પુ-દ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક તેજસ પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૨ અનંતા તેજસ પુદ્ગલ પરા-વર્તન જાય ત્યારે એક હદારીક પુદ્ગલ પરા-વર્તન થાય. ૩ અનંતાહદારીક પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૪ અનંતાશ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક મન પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૫ અનંતામન પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક વચન પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૬ અનંતા-વચન પુદ્ગલ પરાવર્તન જાય ત્યારે એક વૈક્રેય પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. ૭

એક કાર્મણ પુદ્ગલ પરાવર્તનમાંથી અનંતા-કાલચક્ર વહીજાય તથા તેમાંજ એક તેજસ પુદ્ગલ પરાવર્તન વહીજાય. ૧ એક શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તનમાંથી અનંતાહદારીક પુદ્ગલ પરાવર્તન તથા અનંતા કાર્મણ પુદ્ગલ પરા-વર્તન વહીજાય. ૨ એક હદારીક પુદ્ગલ પ-રાવર્તનમાંથી અનંતાતેજસ પુદ્ગલ પરાવર્તન વહી જાય. ૩ એક શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન-

માંહી અનંતાડદારીક પુદ્ગલ પરાવર્તન વહી-
જાય. ૪ એક મન પુદ્ગલ પરાવર્તનમાંહી અ-
નંતા શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન વહીજાય.
૫ એકવચન પુદ્ગલ પરાવર્તનમાંહી અનંતામન.
પુદ્ગલ પરાવર્તન વહીજાય. ૬ એક વૈક્રેય પુ-
દ્ગલ પરાવર્તનમાંહી અનંતાવચન પુદ્ગલ પ-
રાવર્તન વહીજાય. ૭

સર્વ જીવે વૈક્રેય પુદ્ગલ પરાવર્તન થોડા કી
ધા છે. ૧ તેથી વચન પુદ્ગલ પરાવર્તન અનં-
ત ગુણા અધીક કીધા છે. ૨ તેથી મનપુદ્ગ-
લ પરાવર્તન અનંત ગુણા અધીક કીધા છે ૩
તેથી શ્વાસોશ્વાસ પુદ્ગલ પરાવર્તન અનંત ગુણા
કીધા છે. ૪ તેથી ડદારીક પુદ્ગલ પરાવ-
ર્તન અનંતગુણા અધીક કીધા છે. ૫ તેથી
તેજશ પુદ્ગલ પરાવર્તન અનંતગુણા અધીક
કીધા છે. ૬ તેથી કાર્મણ પુદ્ગલ પરાવર્તન
અનંતગુણા અધીક કીધા છે. ૭

ચૌદ રાજલોકનાં સર્વ ઠેકાણે પૂર્વોક્ત પ્ર-
માણે સાતે પ્રકારના પુદ્ગલ પરાવર્તન કરતાં
અનંતા કાલચક્ર વહીજાય ત્યારે એક પુદ્ગલ
પરાવર્તન થયું ગણાય. એવાં અનંતા પુદ્ગલ પ-
રાવર્તન સમક્ષિત વિના સર્વ જીવે કરેલ છે,
અને કોટલાક ભારે કર્મિંજીવ ફરિપણ કરશે.
અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તનથી વધારે સંસાર પરી-
શ્રમણ કરવાનું હોય તે કુળ્લપક્ષી કહીયે. એ
પ્રમાણે એક પુદ્ગલ પરાવર્તનનું પ્રમાણ જાણવું.)

અર્થ-એ એક મુ. સુરુ પ. પશિયા જીવ
ની વ. વર્ગના.

એગા સુકપક્ષિસ્યાણં વર્ગગણા ॥૧૮॥

ભાવાર્થ-જેને અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન સંસાર
શાક્તી રહેલ છે એવા શુકલપક્ષીયા જીવની
વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-એ એક કિ. કુળ્લ પશિયા તે.
નારકીનો વ. સમુદાય.

**એગા કિણ્હપક્ષિસ્યાણં નેરડ્યાણં વ-
ર્ગગણા ॥ ૧૯ ॥**

ભાવાર્થ-કુળ્લપક્ષીયા નારકીજીવની વર્ગ-
ના એકજ છે.

અર્થ-એ એક મુ. સુરુ પશિયા તે. ના-
રકી જીવની વ. વર્ગના એ એમ ચ. ચડ-
વીસે દ. દંડકે મા. જાણવું.

**એગા સુકપક્ષિસ્યાણં નેરડ્યાણં વ-
ર્ગગણા । એવં ચડવીસદણ્ડઓ ભાણિ-
યવ્યો ॥ ૨૦ ॥**

ભાવાર્થ-શુકલપક્ષીયા નારકી જીવની
વર્ગના એકજ છે. એમ ચોવીસ દંડકના સર્વ
જીવને વિષે વે મેદ. કુળ્લપક્ષીયા જીવની
એકક વર્ગના અને શુકલપક્ષીયા જીવની એ-
કેક વર્ગના જાણવી.

અર્થ-એ એક કિ. કુળ્લલેશ્યાની વ.
વર્ગના.

એગા કિણ્હલેસાણં વર્ગગણા ॥૨૧॥

ભાવાર્થ-કુળ્લ લેશ્યાની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-એ એકની. નીલ લેશ્યાની વ.
વર્ગના એ એમ જ. ચાવત મુ. સુરુલેશ્યા-
ની વ. વર્ગના.

**એગા નીલલેસાણં વર્ગગણા । એવં
જાવ સુકલેસાણં વર્ગગણા ॥ ૨૨ ॥**

ભાવાર્થ-નીલલેશ્યાની વર્ગના એકજ છે.
એમજ કાપુતલેશ્યાની, તેજુલેશ્યાની, પદમ-
લેશ્યાની, શુકલલેશ્યાની એકેકી વર્ગના
જાણવી. (એ પ્રત્યેક પુદ્ગલ આશ્રી હલેશ્યા
કહી. હવે જીવઆશ્રી કહે છે). હવે હવે
લેશ્યાનાં લક્ષણ કહે છે.

પાંચ આશ્રવને વિષે પ્રવર્તે, મન વચન
કાપા અણ્, છાયાયજીવની હાંસ્યા કરનાર,

અવ્રતી, આરંભને વિષે તિવ્ર પ્રણામ, દ્રોહી, પાપને વિષે સાહસીક પ્રવર્તે, નિર્ધંસપ્રણામિ, પાપ કરતાં સુગરહીત, અર્જીતંદ્રી એવાં લક્ષણે કરીને સહીત હોય તે કૃષ્ણલેસ્યાવંત જીવ જાણવો. ૧ રૂપાં, અમર્ષવંત, અતપશ્ચી, કપટી, પાપ કરતાં લજવાય નહીં, વિપયને વિષે શુદ્ધ, ધુર્ત, પ્રમાદી, રસવંતીનો લોલપી, કપટનો ગર્વપી, આરંભનો અવ્રતી, પાપને વિષે સાહસીક, એવા લક્ષણે કરી સહીત હોય તેનીલેસ્યાવંત જીવ જાણવો. ૨

વાંકું વાંકું કામ કરે, મજબુત કપટ કરે, સરલપણા રહીત, પ્રપંચી, મોઢે જુદો ને પુંડે જુદો, મિથ્યાત્વી, અનાર્ય, ઉછલતાં દુષ્ટ વચનને ઘોલનાર, ચોર, મત્સરી એવા લક્ષણે કરી સહીત હોય તે કાપુતલેસ્યાવંત જીવ જાણવો. ૩

નમ્રતાવંત, કપટરહીત, અચઙ્ગ, અકુતુહલી, વિનયવંત, ઈંદ્રીયો દમન કરનાર, યોગ અને ઉપધાનવંત, દ્રઢધર્મિ, પ્રીયધર્મિ, પાપધર્મી ઢરે એવાં લક્ષણે કરી સહીત હોય તે તે જુલેસ્યાવંત જીવ જાણવો. ૪ ક્રોધ, માન, કપટ, લોભ, એ ચારે પાતલાં કીર્ધાં હોય, પ્રશાંતચિત્ત, આત્માને દમણહાર, યોગને ઉપધ્યાનવંત, થોડું બોલે, ઉપશાંત, જીતંદ્રી એવા લક્ષણે કરી સહીત હોય તે પદમલેસ્યાવંત જીવ જાણવો. ૫ આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન વર્જિત, ધર્મ ધ્યાન, શુકલધ્યાન સહીત, પ્રશાંતચિત્ત, આત્માને દમણહાર, પાંચ મુમતિ, અને ત્રણ ગુપ્તિયે કરી સહિત, સરાગી તથા વિત્તરાગી, ઉપશાંતચિત્ત, જીતંદ્રી એવા લક્ષણે કરી સહીત હોય તે શુકલલેસ્યાવંત જીવ જાણવો. ૬ એ છ લેસ્યાનાં લક્ષણ જાણવાં તથા જાંઘૂટકને દૃષ્ટિને પળ જાણવું. જેમ કોઈ છ પુરુષ જાંઘૂટક પાસે ગયા, જાંઘૂ જોઈ

સ્વાવાનું મન થયું એવામાં એક કૃષ્ણલેસ્યાવાળા પુરુષે કશું કે આ જાંઘૂટકને થડમૂઝથી કાપો કે જેથી આપણે જાંઘૂ સ્વાઈએ, તેવારે બીજો નીલલેસ્યાવાળો કહે થડ, મૂઝથી કાપવાનું શું પ્રયોજન છે, આપણે તો ઢાઢાં ઢાઢાં કાપો. ૨ ત્રીજો કાપુતવાળો કહે નાની મોટી ઢાંચળીયું કાપો. ૩ ચોથો તેજુવાળો કહે કાચા, પાકાં ફલ તોડો. ૪ પાંચમો પદમવાળો કહે પાકાં પાકાં ફલ તોડો. ૫ છઠો શુકલવાળો કહે પાકાં પળ તોડવાનું શું કામ છે, આ વૃક્ષતલે સ્વભાવે તુટી પડેલાં પાકાં પાકાં ફલ સ્વાઓ. ૬ એ પ્રમાણે છયે લેસ્યાના પ્રણામ એકકથી સરસ જાણવા.

અર્થ-એ એક કિં કૃષ્ણ લેસ્યાના ને નારકીની વં વર્ગના જાં યાવત કાં કાપોતલેસ્યાના ને નારકીની વં વર્ગના એ એમ જ જે દંડકમાં હોય જ જેટલી લે લેસ્યાનામે વર્ગના જાણવી. મં ભવનપતી વાં વ્યંતર પું પૃથ્વી આં પાણી વં વનસ્પતીકાયમાં ચં ચારલે લેસ્પા હોય કર્મપણે તેં તેડકાય વાં વાયુકાય વેં વેન્દ્રી તેં તેન્દ્રી ચં ચરિન્દ્રીને તિં ત્રણલેસ્યા છે તેની ત્રણ વર્ગના પં પંચેન્દ્રી તિં તિર્યં ચને જોં જોળીને મં મનુષ્યને છં છ લેં લેસ્યાહોય. જોં જ્યોતિષીને એ એક તેં તેજુ લેસ્યા છેં વેં વેમાનીકુને તિં ત્રણ હં તેજુ, પદમ, શુકલ લેં લેસ્યાહોય.

એમ કિંહલેસાણં નેરહ્યાણં વર્ગના જાવ કાડલેસાણં નેરહ્યાણં વર્ગના । એવં જસસ જહ લેસાઓ ભવનવડવાળમન્તરપુદ્ધિઆડવળસ્સહકાઈયાણં ચત્તારિ લેસાઓ તેડવાડેન્દ્રિયતેહન્દ્રિયચરિન્દ્રિયાણં તિણિણ લેસા-

ઓ પશ્ચિન્દિયતિસ્વિસજોણિયાણં મણુ-
સ્સાણં છ લેસાઓ જોહસિયાણં ઇગા
તેહલેસા વેમાણિયાણં તિણિ ઉવરિમ-
લેસાઓ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવાઝનારકીની વર્ગના
અકજ છે. અમજ નિલલેસ્યા, કાણુતલેસ્યાઝા
નારકીની પળ એકેકીજ વર્ગના છે.
(નારકીને વીપે એ ત્રણજ લેસ્યા છે.)
અમ જે દંડકમાં જેટલી જેટલી લેસ્યા હોય
તેટલી તેટલી એકેક નામે વર્ગના જા-
ણવી. મૂવનપતી. ૧ વાળવ્યંતર. ૨ અહને
વિષે પ્રથમની ચાર લેસ્યા છે. પૃથ્વી. ૧
પાળી. ૨ વનસ્પતીમાં ઉપજતી વેઝાએ અમ-
જાસા વેઝાએ પ્રથમથી ચાર લેસ્યા છે અને
પ્રજાસામાં ત્રણ લેસ્યા છે. ૧ તેડકાય.
૨ વાયુકાય. ૩ વેઈદ્રી. ૪ પ્રેઈદ્રી. ૫
ચૌઈદ્રીમાં પ્રથમની ત્રણ લેસ્યા છે. પચેદ્રી
ત્રીયેચ અને મનુષ્યમાં છ લેસ્યા છે. જોતી-
પીમાં એક તેજુલેસ્યા છે. વૈમાનિકમાં તેજુ.
૧ પદમ. ૨ શુકલ ૩ એ ત્રણ લેસ્યા
છે. તેમાંથી પહેલે વીજે દેવલોકે એક
તેજુલેસ્યા છે. ત્રીજે, ચોથે ને પાંચમે
દેવલોકે એક પદમલેસ્યા છે. છઠા દેવ-
લોકથી નવપ્રિવેયક સુધી એક શુરુલેસ્યા
છે. પાંચ અનુત્તરવિમાનમાં પર્મ શુરુલેસ્યા છે.

અર્થ-એ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાના મં
મવ્ય જીવની વં વર્ગના.

એગા કિણ્હેલેસાણં મવસિદ્ધિયાણં
વગ્ગણા ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવંત મવ્ય જીવની
વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-એ એક કિં કૃષ્ણલેશ્યાના અ-
મવ્યજીવના વં વર્ગના. એ એમ છં છ
વિં વિપે છે. લેશ્યાને વિષે દોં વે દોં
વે પં પદ મવ્ય, અમવ્યના મં જાણવા.

એગા કિણ્હેલેસાણં અમવસિદ્ધિયા-
ણં વગ્ગણા । એવં છસુ વિ લેસાસુ દો
પયાણિ માણિયવ્વાણિ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવંત અમવ્ય જીવની
વર્ગના એકજ છે. એમ છએ લેસ્યામાં મવ્ય અને
અમવ્ય વચ્ચે મેદની એકેકી વર્ગના જાણવી.

અર્થ-એ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાના
મવ્ય જીવ નેં નારકીની વં વર્ગના
એગા કિણ્હેલેસાણં મવસિદ્ધિયાણં
નેરહ્યાણં વગ્ગણા ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણ લેસ્યાવંત મવ્ય સિધિક
નારકીની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-એ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાના અં
અમવ્ય જીવનાનેં નારકીની વં વર્ગના.
એ એમ જં જે દંડકને જં જેટલી છેં
લેશ્યાછે તં તેહને તં તેટલી મં જાણવી
વર્ગના જાં યાવત વેં વૈમાનીક લે.

એગા કિણ્હેલેસાણં અમવસિદ્ધિયાણં
નેરહ્યાણં વગ્ગણા । એવં જસસ જહ
લેસાઓ તસસ તત્તિયાઓ માણિયવ્વા-
ઓ જાવ વેમાણિયાણં ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણ લેસ્યાવંત અમવસિધિક
નારકીની વર્ગના એકજ છે. એમ ચૌવીસ દં-
ડકસુધી જેજે દંડકમાં જેટલી જેટલી લેસ્યા
હોય તેટલી તેટલી મવ્ય સિધિક અને અમવ્ય
સિધિકની એકેકી વર્ગના જાણવી.

અર્થ-૧૦ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાનો સં
યકદ્રષ્ટી જીવની વં વર્ગના

અગા કિણ્હલેસાણં સમ્માદિદ્વિયાણં
વગ્ગણા ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવાળા સમકિતદ્રષ્ટીવં-
તની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાના મિં
મિત્થ્યાત્વ દ્રષ્ટીની વં વર્ગના.

અગા કિણ્હલેસાણં મિચ્છદિદ્વિયાણં
વગ્ગણા ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવાળા મિત્થ્યાત્વદ્રષ્ટીવં-
તની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાના સં સમા
મિત્થ્યા દ્રષ્ટીનો વં સમુદાય. ૧૦ એક છં
છ વિં પળ લેં લેશ્યાને વિષે જાં યાવત
વેં વૈમાનીક લગે જેં જેહને જં જેટલી
દિં દ્રષ્ટી છે તેટલી વર્ગના.

અગા કિણ્હલેસાણં સમ્મામિચ્છદિદ્વિ-
યાણં વગ્ગણા । एवं છસુ વિ લેસાસુ
જાવ વેમાણિયાણં જેસિં જહ્ દિદ્વીઓ
॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવાળા મિથ્રદ્રષ્ટીવંતની
વર્ગના એકજ છે. એમજ નીલ ૧, કાપુત ૨,
તેજુ ૩ પદમ ૪ શુકલ ૫ એલેસ્યાને વિષે ચૌ
વિસ દંડકમુધી ત્રણે દ્રષ્ટીમાં જેહને જેટલી
જેટલી દ્રષ્ટી હોય તેહને તેટલી તેટલી વર્ગના
જાણવી. પાંચ એકંદ્રીમાં એક મિત્થ્યાત્વદ્રષ્ટી છે,
ત્રણ વિગલેદ્રી નવગ્રવેગમાં સમકીત અને મિ-
ત્થ્યાત્વ ૧ વે દ્રષ્ટી છે, પાંચ અનુતરવિમાનમાં
એક સમકિતદ્રષ્ટી છે, ચાકી તમામમાં ત્રણત્રણ
દ્રષ્ટી છે.

અર્થ-૧૦ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાના કિં
કૃષ્ણ પક્ષીયાની વં વળી વં વર્ગના.

અગા કિણ્હલેસાણં કિણ્હપન્નિવયાણં
વ વગ્ગણા ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવાળા કૃષ્ણપક્ષીયા
જીવની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક કિં કૃષ્ણ લેશ્યાનો સું શુક્લ
પક્ષીયા જીવનો વં સમુદાય જાં યાવત વેં
વૈમાનીક લગે જાણવો જં જેહને જં જેટલી
લેં લેશ્યાહોય તેટલી વર્ગના ૧૦' ૧ અં
આઠ ચોલ ચં ચડવીસે દંં દંડકે જાણવા.

અગા કિણ્હલેસાણં સુકપન્નિવયાણં
વગ્ગણા જાવ વેમાણિયાણં જસ્સ જહ્
લેસાઓ એ અટ્ટચડવીસદળ્લયા ॥
૩૨ ॥

ભાવાર્થ-કૃષ્ણલેસ્યાવાળા શુક્લપક્ષીયા જી-
વની વર્ગના એકજ છે. એમ વૈમાનીકમુધી
ચૌવીસ દંડકમાં જેહને જેટલી જેટલી લેસ્યા
હોય તેહમાં તેટલી તેટલી કૃષ્ણપક્ષીયાને શુ-
ક્લપક્ષીયા જીવની એકેકી વર્ગના જાણવી.
પહેલો સમુચય ચૌવીસ દંડકના નામરૂપનો
ચોલ ૧ ભવી અભવીનો ૨. દ્રષ્ટીનો ૩ કૃષ્ણ
શુક્લપક્ષીનો ૪ લેસ્યાનો ૫ લેસ્યા સાથે ભવ્ય
અભવ્યનો ૬ લેસ્યા સાથે દ્રષ્ટીનો, લેસ્યા
સાથે પક્ષીનો ૮ ૧ આઠ ચોલ ચૌવીસ દંડ-
કપર પુર્વોક્ત પ્રમાણે જાણવા.

અર્થ-૧૦ એક તિં સંઘથાપના કીધા
પછી મુક્તિ ગયા તેની વંવર્ગના.

અગા તિત્થસિદ્ધાણં વગ્ગણા ॥૩૩॥

ભાવાર્થ-તિર્થંકરદેવને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન
થયા પછી સાધુ ૧ સાધ્વી ૨ શ્રાવક ૩ શ્રા-
વીકા ૪ ૧ ચાર તિર્થની સ્થાપના કર્યાપછી

શુક્તિ જાય તે તિર્થસિદ્ધા કહીયે. જેમ રૂપ-
ભદેવ ભગવંતને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી
પુંઢરિક ત્રણ ગણધરાદીક શુક્તિ ગયા એવા
તિર્થ સિદ્ધા જીવની વર્ગણા એકજ છે. ૧

અર્થ-૧૦ એક અ૦ અતિર્થસિદ્ધની વ૦ વર્ગણા
૧૦ એક જા૦ યાવત ૧૦ એક સિ૦ સિદ્ધની
વ૦ વર્ગણા અ૦ અનેક સિદ્ધની વ૦ વર્ગણા
એવા અતિર્થસિદ્ધાણં વર્ગણા ।
એવં જાવ એકસિદ્ધાણં વર્ગણા અણે-
કસિદ્ધાણં વર્ગણા ॥ ૩૪ ॥

માવાર્થ-તિર્થ સ્થાપ્યાં પહેલાં જાતિ સ્મ-
ર્ણાદિક જ્ઞાન થયે પુર્વ જન્મ જોડ કેવલજ્ઞાન
પામી ઋપભદેવ ભગવંતની માતા મલ્લેદેવીનીપેરે
શુક્તિજાય એવાં અતિર્થસિદ્ધા જીવની વર્ગણા
એકજ છે. ૨

૧મ તિર્થકર ભગવંતસિદ્ધની વર્ગણા એકજ
છે. ૩ અતિર્થકર તે સામાન્ય કેવલી સિદ્ધ-
ની વર્ગણા એકજ છે. ૪ પોતાની મેલે તત્ત્વ-
જ્ઞાન પામી મોક્ષ જાય તેવા સ્વયંધુધસિદ્ધની
વર્ગણા એકજ છે. ૫ કાંઈપણ વસ્તુ દેહી ત-
ત્ત્વજ્ઞાન પામી શુક્તિ જાય એવા પ્રત્યેક બુદ્ધ-
સિદ્ધની વર્ગણા એકજ છે. ૬ ગુરુપાસે પ્રતિ-
બોધ પામી શુક્તિ જાય તે બુદ્ધવોહી સિદ્ધની
વર્ગણા એકજ છે. ૭ સ્ત્રીલિંગ (આકાર) ૮
પુરુષલિંગ ૯ નપુંસકલિંગ ૧૦. ૧૧ ત્રણે લિંગે
સિદ્ધની વર્ગણા એકેકીજ છે. (ઈહાં લિંગ તે
સ્ત્રી પુરુષ નપુંસકરૂપાના વિષયવિકારથી ર-
હીત ફક્ત આકારમાત્ર જાણવું. જેમ કોઈ નદી
મહિથી પાણી સુકાઈજવાથી ફક્ત આકારમાત્ર
નદી કહેવાય તેનીપેરે આપણ સમજવું) મુલ-
પતી રજોહરણાદીક જૈનમુનીના કેસ સહિત
શુક્તિ જાયતે સ્વાલિંગે સિદ્ધની વર્ગણા એકજ
છે. ૧૧ અન્ય લિંગ તે તાપશવેશે વલ્કલચી
ધરધારી સિદ્ધની વર્ગણા એકજ છે. ૧૨ મરુ

દેવી પ્રમુલ ગ્રહસ્પર્શિંગ સિદ્ધની વર્ગણા એકજ
છે. ૧૩ (ઇહાં અન્યલિંગ તથા ગ્રહસ્પર્શિંગ
કહેલ છે તે કોઈ જૈનધર્મનો દ્વેષી રાજા જૈન-
મુનીને કહે ક્રાંતો તમારો ધર્મ છોડો નહોતરે
જીવથી મારવા હુકમ કરેલ હોય તે વચ્ચે એ
અપશર્ગ સહન કરવા સમર્થ હોય તે મુની તો
પ્રાણ જવા કુરવાન કરે પણ સંયમથી ઢગે
નહિ, પણ જે મુનીથી તે સહન થઈશકે નહિ
ને સંયમનું રક્ષણ કરવા પૂર્ણ અભિલાષા હોય
તે મુની માથે પેટો વાંધવો વિગેરે ગ્રહસ્થનો
વેશ તથા અન્યવર્મિ તાપસ વિગેરેનો વેશ પ-
હેરિ, અંદર મુનીની ક્રિયામાં પ્રવર્તિ તે રાજા
ના રાજ્યની સીમાઓ વધી જતાં તે રસ્તામાં
હીજ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયે કોઈ શુક્તિમાં
જાય તે આશ્રી ગ્રહસ્થલિંગે તથા અન્ય લિંગે
સિદ્ધા કહેલ છે, પણ ગ્રહસ્થી તથા અન્ય-
લિંગિ સિદ્ધા કહેલ નથી. ભગવતીમાં સંન્યાને
અધીકારે અન્યલિંગે તથા ગ્રહસ્થલિંગે પાંચ
લામે તે પણ પુર્વોક્ત અપેક્ષાએજ કહેલ છે,
તથા અશોચ્યા કેવલી તે જીર્ણદ્રમણીત એક
વાક્ય પણ થીલકુલ શ્રવણ કરેલ ન હોય
એવા અન્ય ધર્મના કોઈ તાપસાદીક ધર્મી,
નિર્વંધ કમાણી કરતાં વિભંગ જ્ઞાન ઉત્પન્ન,
થાય તેમાંથી સમકીત પામવે અવધીજ્ઞાન અ-
પજે ને તેમાંથી તત્કાલ આયુષ્યની સમાપ્તિયે
કેવલજ્ઞાન અપજવે શુક્તિમાં જાય, આયુષ્ય-
પુર્ણ થવાની તૈયારીયે આ સર્વે જ્ઞાન ઉત્પન્ન
થયે શુક્તિમાં જાય તેથી તે અન્ય ધર્મનો વેશ
વદલવાનો વચ્ચત મલે નહી તે આશ્રી પણ
અન્ય લિંગે સિદ્ધા કહેલ છે.) એક સમે
એકજ શુક્તિમાં જાય તે સિદ્ધની વર્ગણા એ-
કજ છે. ૧૪ એક સમે ઉત્કૃષ્ટા એકસોને આદ
શુક્તિમાં જાય તે અનેક સિદ્ધની વર્ગણા એ-
કજ છે. ૧૫ એ પંચર ભેદે સિદ્ધ કલા.

અર્થ-૧૦ એક અ૦ અપ્રથમ સ૦ સમય સિદ્ધની વ૦ વર્ગના ૧૦ ૧૦ જા૦ યાવત અ૦ અનંતસમય સિદ્ધાતેહની વ૦ વર્ગના.

૧૦ ૧૦ અપદમસમયસિદ્ધાણં વર્ગના ।
 ૧૦ ૧૦ જાવ અણન્તસમયસિદ્ધાણં વર્ગ-
 ના ॥ ૩૫ ॥

ભાવાર્થ-વિશ્વકાલ વ્યતિત થયા વાદ પ-
 હેલો જે જીવ મુક્તિમાં જાય તે પ્રથમ સમયના
 સિદ્ધની વર્ગના એકજ છે. તેમજ વીજે ત્રીજે
 યાવત્ સંખ્યાતા અસંખ્યાતા અનંતા સમય
 મુધી જે જીવ મુક્તિમાં જાય તે અપ્રથમ સમ-
 યના સિદ્ધની વર્ગના એકજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ૫૦ પરમાણુ પો૦ પુદ્ગ-
 લની વ૦ વર્ગના ૧૦ ૧૦ જા૦ યાવત ૧૦
 ૧૦ અ૦ અનંત ૫૦ પ્રદેશિક સ્વ૦ સ્વંધની
 વ૦ વર્ગના.

૧૦ ૧૦ પરમાણુપોગ્ગલાણં વર્ગના ।
 ૧૦ ૧૦ જાવ ૧૦ ૧૦ અણન્તપણસિયાણં
 સ્વંધાણં વર્ગના ॥ ૩૬ ॥

ભાવાર્થ-હવે દ્રવ્યથી પુદ્ગલ કહે છે જે
 શક્ત્યથી છેદાય નહિ, અગ્નિમાં વહે નહિ, પા-
 નીમાં પલ્લે નહિ, ચર્મ ચંદુની નજરે આવે
 નહિ, એવા પરમાણુ પુદ્ગલની વર્ગના એકજ
 છે. વેપરમાણુ મેગા યાય તે દ્વિપ્રદેશી સ્વંધ-
 ની તેમજ ત્રીપ્રદેશી, ચૌપ્રદેશી, યાવત્ સં-
 ક્ષ્યાત અસંખ્યાત અનંત પ્રદેશી સ્વંધની ૧૦
 ૧૦ એકીજ વર્ગના છે.

અર્થ-૧૦ એક ૧૦ એક ૫૦-પ્રદેશી ગા૦
 અવગાહી રહ્યા પો૦ તે પુદ્ગલની વ૦ વર્ગના
 જા૦ યાવત ૧૦ એક અ૦ અસંખ્યાતા ક્ષેત્ર
 ૫૦-પ્રદેશ ગા૦ આશ્રી રહ્યા તે પો૦ પુદ્ગ-
 લની એક વ૦ વર્ગના.

૧૦ ૧૦ અગ્નિપણસોગાદાણં પોગ્ગલાણં
 વર્ગના જાવ ૧૦ ૧૦ અસંજ્ઞેજ્જપણ-
 સોગાદાણં પોગ્ગલાણં વર્ગના ॥ ૩૭ ॥

ભાવાર્થ-હવે ક્ષેત્ર આશ્રી પુદ્ગલ
 કહે છે. જે પુદ્ગલ એક પ્રદેશ જ-
 ગ્યા રોકી રહેલ એવા પુદ્ગલની વર્ગના
 એકજ છે. એમજ વે ત્રણ યાવત્ અસંખ્યાત
 પુદ્ગલ જગ્યા રોકી રહેલ એવા પુદ્ગલની
 વર્ગના એકીજ છે. ચૌદ રાજલોક ક્ષેત્રના
 અસંખ્યાત પ્રદેશ છે તેથી અનંતપ્રદેશ રોકી
 રહેલ પુદ્ગલની વર્ગના હોય નહીં.

અર્થ-૧૦ એક ૧૦ એક સ૦ સમયની દ્વિ૦
 સ્થિતિ છે તે પો૦ પુદ્ગલની વ૦ વર્ગના
 જા૦ યાવત અ૦ અસંખ્યાત સમયની દ્વિ૦
 સ્થિતિના પો૦ પુદ્ગલની વ૦ વર્ગના.

૧૦ ૧૦ અગ્નિસમયદ્વિદ્વિયાણં પોગ્ગલાણં
 વર્ગના જાવ અસંજ્ઞેજ્જસમયદ્વિદ્વિ-
 યાણં પોગ્ગલાણં વર્ગના ॥ ૩૮ ॥

ભાવાર્થ-હવે કાલથી પુદ્ગલ કહે છે.
 પરમાણુપણે તથા ક્ષેત્રના એક પ્રદેશ આશ્રીત-
 પણે એક સમયની સ્થિતિવાળા પુદ્ગલની વર્ગ-
 ના એકજ છે. એમજ વે, ત્રણ યાવત્ અસં-
 ક્ષ્યાતા સમયની સ્થિતિવાળા પુદ્ગલની
 વર્ગના એકીજ છે.

અર્થ-૧૦ એક ૧૦ એક ગુ૦ ગુણકાલા
 પુદ્ગલની વ૦ વર્ગના જા૦ યાવત ૧૦ એક
 અ૦ અસંખ્યાત ગુણકાલા પુદ્ગલ વ૦ વર્ગના

૧૦ ૧૦ અગ્નિગુણકાલાગાણં વર્ગના જાવ
 ૧૦ ૧૦ અસંજ્ઞેજ્જગુણકાલાગાણં વર્ગના
 ॥ ૩૯ ॥

ભાવાર્થ-હવે ભાવથી પુદ્ગલ કહે છે. જેમ

पाणीनुं वासण भरेल होय तेमांही काळा रंगुं एक टीपुं नाखीये ते अल्पथी काळाश होवाथी जणाय नही, पण अंदर काळोरंग छे, एवां एक गुण काळा पुदगळनी वर्गणा एकज छे, एमज वे गुण, त्रीगुण यावत् असं-
ख्यात गुण काळा पुदगळनी वर्गणा एकजछे.

अर्थ-ए० एक अ० अनंतगुणकाला पुद-
गळनी व० वर्गणा ए० एम व० वर्ण ग०
गंधर० रस फा० फरस ए आठेनी एकेकी
वर्गणा भा० जाणवी० जा० यावत् ए०
एक अ० अनंत गुण छु० लुखा पो० पुद-
गळनी व० वर्गणा.

एगा अणन्तगुणकालगाणं वर्गणा ।
एवं वर्णगन्धरसफासा भाणियव्वा
जाव एगा अणन्तगुणलुखाणं पोग-
लाणं वर्गणा ॥ ४० ॥

भावार्थ-एक अनंतगुण काळा पुदगळनी
वर्गणा एकेकीज छे. एमज एज रीते, पीळां,
धोळां, रातां, लीळां पुदगळ, मुगंधी, दुर्गंधी
ए वे गंधना पुदगळ खाटो १ मीठो २ तीखो
३ कडवो ४ कसायलो (हरम्यो) ५ ए
पांचे रसना पुदगळ, हलको १ भारे २ टा-
हो ३ उष्ण ४ लुखो ५ चोपडयो ६ खर-
खरो ७ सुंहाळो ८ ए आठे स्पर्शना पुदगळ
ए सर्वे पुदगळनी काळां पुदगळनी पेरे एके-
कीज वर्गणा छे.

अर्थ-ए० एक ज० जघन्य प० प्रदेशिक
ख० खन्धनी व० वर्गणा.

एगा जहन्नपएसियाणं खन्धाणं व-
र्गणा ॥ ४१ ॥

भावार्थ-जेहमां परमाणुआ थोडा होय ए-
वां वे प्रदेशी स्वंधादीक जघन्य प्रदेशनी व-
र्गणा एकज छे,

ए० एक उ० उत्कृष्ट प० प्रदेशिक ते अ-
नंता परमाणुआनो ख० खंध तेहनी व० व-
र्गणा.

एगा उकोसपएसियाणं खन्धाणं व-
र्गणा ॥ ४२ ॥

भावार्थ-जेहमां अनंता परमाणुआ प्रदेश
होय ते उत्कृष्ट प्रदेश स्वंधनी वर्गणा एकजछे.

अर्थ-ए० एक ज० मध्यम प० प्रदेशिक
ख० खन्धनी व० वर्गणा.

एगा जहन्नकोसपएसियाणं खन्धा-
णं वर्गणा ॥ ४३ ॥

भावार्थ-मध्यम प्रदेश स्वंधनी वर्गणा ए-
कज छे.

अर्थ-ए० एम ज० जघन्य उ० अवगा-
हनाना उ० उत्कृष्टी अवगाहनाना अ० मध्य-
म प्रदेशावगाढ ज० जघन्य एक समय टि०
स्थितिना पंधनी एक वर्गणा उ० उत्कृष्ट
असंख्यातासमय टि० स्थितिना खंधनी अ०
मध्यम टि० स्थितिना प्रदेशनी वर्गणा ज०
जघन्य गु० गुण का० कालापरमाणुना उ०
उत्कृष्ट गुणकाला पुदगळनी अ० मध्यम
गुणकाला प्रदेशनी एक वर्गणा ए० एम व०
वर्ण ग० गंधर० रस फा० फरसनी एकेकी व०
वर्गणा भा० जाणवी जा० यावत् ए० एक
अ० मध्यम गु० गुण छु० लुखा पो० पुदगळ-
नी व० वर्गणा.

एवं जहन्नोगाहणगाणं उकोसोगाह-
णगाणं अजहन्नकोसोगाहणगाणं जह-
न्नद्विइयाणं उकोसद्विइयाणं अजहन्नको-
सद्विइयाणं जहन्नगुणकालगाणं उकोस-
गुणकालगाणं अजहन्नकोसगुणकाल-

ગાળાં. એવં વર્ણગન્ધરસફાસાળં વર્ગગણા
ભાણિયવ્વા જાવ એગા અજહન્તુકોસગુ-
ળલુક્ષ્ણાળં પોગ્ગલાળં વર્ગગણા ॥૪૪॥

ભાવાર્થ—એમ જધન્ય અવગાહના (થો-
દામાં થોડા પ્રદેશ રોકી રહેલ) ના સ્વંધની
૧ મધ્યમ અવગાહના સ્વંધની ૨ ઉત્કૃષ્ટ અ-
વગાહનાના સ્વંધની ૩ વર્ગગણા એકેકીજ છે
એ ક્ષેત્રથી કહું. કાઠથીજધન્ય એક સમય-
સ્થિતિનાં સ્વંધની વર્ગગણા એકજ છે. એમ
મધ્યમ સ્થિતિના સ્વંધની ૨ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ-
ના સ્વંધની વર્ગગણા એકેકીજ છે. એમજધ-
ન્ય એક ગુણ કાઠા પ્રદેશ (પુદગલ) પરમા-
ણુધ્વાની ૧ મધ્યમ ગુણ કાઠા પ્રદેશની. ૨
ઉત્કૃષ્ટ અનંત ગુણ કાઠા પ્રદેશની વર્ગગણા એ-
કેકીજ છે. એમ શેષ ચાર વર્ણની, વે ગંધની,
પાંચ રસની, આઠ સ્પર્શની, એ સર્વેની કાઠા-
ની પેરેજધન્ય, મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટની વર્ગગણા એકે
કીજ છે.

અર્થ—એક જ૦ જંબૂદ્વીપ નામે દ્વીપ સ૦
સર્વ દી૦ દ્વીપ સ૦ સમુદ્રને જા૦ યાવત મધ્ય
ભાગે અ૦ અર્ધ અંગુલ ચ૦ વલી કિં૦ કાંઈક
વિ૦ વિશેષાધિક ૫૦ પરિધિ એહવો એકજ છે.

એગે જમ્બુદ્વીપે સર્વદીવસમુદ્દાળં
જાવ અહ્લજ્જલ્લાં ચ કિંચિવિસેસાહિં-
પરિક્ષેવેળં ॥

ભાવાર્થ—જે સર્વ દ્વીપથી નાનો જંબુદ્વિપે
કરીને સહિત તેલના પુડલાને આકારે તથા
પુન્યમના ચંદ્રમાને આકારે ગોઠ, એક લાસ
જોજનનો લાંબો ને પહોઠો, જેહની ત્રણલાસ
સોઠ હજાર વસેને સતાવીસ જોજન, ત્રણ
ગાડ, એકસોને અઠાવીસ ઘનુપ્ય, સાડાતેર
આંગુલ, એક જવ, એક જી, એક લીંસ, છ-

વાઝાગ્ર ક્ષાત્રેરી પરિધી છે, એવો સર્વ દ્વીપ
સમુદ્રને મધ્યભાગે જંબૂદ્વીપ નામે દ્વીપ એકજ
છે. (વીજા જંબૂદ્વીપ તો ઘણાય છે પણ આ-
ટલા પ્રમાણવાઠો સર્વેને મધ્યભાગે તો આ
એકજ જંબુદ્વીપ છે વીજો નથી.)

અર્થ—એક સ૦ શ્રવણ મ૦ ભગવંત
મ૦ મહાવીર ૩૦ આ ઓ૦ અવસર્પિણીકાલે
ચ૦ રૂપભાદિક ચોવીસ તિ૦ તિર્થંકરમાંહી
ચ૦ હેહલા તિ૦ તિર્થંકર સિ૦ કૃતાર્થ થયા
બુ૦ કેવલી મુ૦ કર્મથી મુક્તાણા સ૦ સર્વ દુ૦
દુઃસ્વયંકી ૫૦ રહીત થયા એકલાજ મોક્ષ
ગયા.

એગે સમણે ભગવં મહાવીરે ઈમીસે
ઓસર્પિણીએ ચડવીસાએ તિત્થગરાળં
ચરિમતિત્થયરે સિદ્ધે બુદ્ધે મુત્તે સર્વદુ-
ક્કલ્પહીણે ॥

ભાવાર્થ—આ અવસર્પિણી કાઠમાં ઋપભા-
દિક તેવીસ તિર્થંકર નિર્વાણ પધાર્યા બાદ
ચૌથા આરાના ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ માસ
વાકી રહ્યા ત્યારેહેહલા ચોવીસમા તિર્થંકર
શ્રમણભગવંત શ્રી મહાવીરદેવ તત્ત્વજ્ઞાન પામી
કર્મથી મુક્ત થઈ કર્મરૂપ દાવાનલ ઓઠવી
શીતલીમુત થઈ, સર્વ દુઃસ્વયં રહિત થઈ એ-
કલાજ સિદ્ધ થયા (તેવિસ તિર્થંકરનીસાથે
વીજા ઘણાય જીવો મુક્તિ ગયા છે પણ મહા-
વીરદેવની સાથે વીજું કોઈ મુક્તિ ગયેલ
નથી.)

અર્થ—અ૦ અનુત્તર વેમાનના ઢે૦ દેવતાની
કાયા એ૦ એક ૨૦ હાયની ૩૦ ઉર્ધ્વ ૩૦
ઉંચપણે ૫૦ કહી.

અણુત્તરોવવાહ્યાળં દેવાળં એગા ર-
યળી ઉઠ્ઠં ઉચ્ચત્તેળં પન્નત્તા ॥

માવાર્થ-પાંચ અતુંતરવિમાન તે વિજય ૧
વૈજયંત ૨ જયંત ૩ અપરાજીત ૪ એ ચાર
વિમાનના દેવતાની કાયા એક હાથનીજ હં-
ચી છે અને પાંચમા સ્વાર્થસિદ્ધ વિમાનના દે-
વતાની મુંદા હાથની કાયા છે.

અર્થ-અં આઠા નં નક્ષત્રનો એક
તારો પં કઘો. ૧ ચિં ચિત્રા નં નક્ષત્રનો
એક તારો પં કઘો. ૨ સાં સાંતિ નં
નક્ષત્રનો એક તારો પં કઘો. ૩

અદ્વાનક્ષત્રે એગતારે પન્નત્તે ॥ ૧ ॥

ચિત્તાનક્ષત્રે એગતારે પન્નત્તે ॥ ૨ ॥

સાહનક્ષત્રે એગતારે પન્નત્તે ॥ ૩ ॥

માવાર્થ-આર્દ્રા ૧ ચિત્રા ૨ સ્વાતી ૩ એ
ત્રણે નક્ષત્રનો એકેકોજ તારો છે.

અર્થ-એક એક પં પ્રદેશ આશ્રી ગાં
રક્ષા તે પરમાણુ પોં પુદ્ગલ અં અનંતા પં
કઘા એ એમ એક એક સં સમયની ઢિં
સ્થિતિના પુદ્ગલ એ એક શું ગુણકાલા
પોં પુદ્ગલ અં અનંતા પં કઘા છે, જાં

યાવત એક એક ગુણ લું લુપા પોં પુદ્ગલ
અં અનંતા પં કઘા તિર્થકરે.

એગપ્પેસોગાદા પોગ્ગલા અણન્તા
પન્નત્તા । એવં એગસમયઢિંદિયાર્ એગ-
ગુણકાલા પોગ્ગલા અણન્તા પણ-
ત્તા જાવ એગગુણલુક્ષા પોગ્ગલા અ-
ણન્તા પણત્તા ॥

માવાર્થ-એક ક્ષેત્ર પ્રદેશે આશ્રીત રહેલાં
પરમાણુરૂપ સ્કંધરૂપ પુદ્ગલ અનંતા છે, એમ
એક સમયની સ્થિતિનાં પુદ્ગલ, એક ગુણ કા-
લાં પુદ્ગલ ભગવંતે અનંતા કહેલ છે. એમ
યાવત શેષ ચારે વર્ણનાં, વે ગંધનાં, પાંચ ર-
સનાં, આઠ સ્પર્શનાં એક સમયની સ્થિતિના
પુદ્ગલ અનંતાં ભગવંતે કહેલ છે.

એ એક ઢાં ઢાણું નામે અધ્યયન સં
સંપૂર્ણ થયું.

॥ એગઢાળં સમત્તં ॥

(ઇતિશ્રી ઢાળાંગસૂત્રના પ્રથમ ઢાળાંનો
માવાર્થ સંપૂર્ણ થયો.) ૧.

॥ ઢુઢાળં ॥

[ઢુઢાળસ પ્રથમો હેસો]

અર્થ-જં જે પદાર્થ અં છે. જં વિપે
લોં-લોકને તં તે સં સર્વ દું વે પ્રકારે
છે તં તે વે પ્રકાર જં કહે છે.

જદત્થિ જં લોગે તં સલ્લં દુપ્પહો-
યારં ॥ તં જહા ॥ ૧ ॥

મના શિષ્યને કહેતા હતા કે હે જંબૂ ? આ
લોકને વિપે સર્વ પદાર્થ વે પ્રકારે છે તે કહું છું.
અર્થ-જીં જીવ ચેતના લક્ષણ વેં નિશ્ચે
અં અજીવ ચેતના રહિત વેં નિશ્ચે.

જીવા વેવ અજીવા વેવ ॥ ૨ ॥

માવાર્થ-ચૈતન્ય લક્ષણ રૂપ જીવ અને વૈ-
રહિત અજીવ.

अर्थ-त० त्रस वेइन्दी प्रमुष चे० निश्चे
था० थावर पृथ्वी प्रमुष चे० निश्चे.

तसा चेव थावरा चेव ॥ १ ॥

भावार्थ-हरता फरता वेइन्दीयादीकर
सजीव १ स्थीर रहे ते प्रथ्वी १ पाणी २
अग्नी ३ वायु ४ वनस्पति, ५ ए पांच स्था-
वर जीव, २ एवा वे प्रकारना जीव छे.

अर्थ-स० योनि सहित संसारी जीव चे०
निश्चे अ० सिद्धना जीव चे० निश्चे.

सजोणिया चेव अजोणिया चेव । २ ।

भावार्थ-एक योनी सहित संसारी चौ-
रासीलाख जीवा जोनीना जीव १ बीजा
योनीरहीत सिद्धना जीव, २ एवा वे प्रकारे
जीव छे.

अर्थ-सा० आज्ञा सहित चे० निश्चे
अ० सिद्ध आज्ञा रहित चे० निश्चे.

साउया चेव अणाउया चेव ॥ ३ ॥

भावार्थ-एक आयुष्य सहित संसारी
जीव, १ बीजा आयुष्य रहीत सिद्धना जीव
२ एवा वे प्रकारे जीव छे.

अर्थ-स० इंद्रि सहित संसारी चे० निश्चे
अ० अनेंद्रि कहेतां सिद्ध चे० निश्चे.

सइन्दिया चेव अणिन्दिया चेव । ४ ।

भावार्थ-एक इंद्रियो सहित संसारी जीव
१ बीजा इंद्रियो रहीत सिद्धना जीव २ एवा
वे प्रकारे जीव छे.

अर्थ-स० वेद सहित जीव चे० निश्चे अ०
वेद रहित सिद्ध चे० निश्चे.

सेवेयगा चेव अवेयगा चेव ॥ ५ ॥

भावार्थ-एक स्त्री, पुरुष, नपुंसक ए त्रण
वेद सहित संसारी जीव १ बीजा वेद रहीत
सिद्धना जीव २ एवा वे प्रकारे जीव छे.

अर्थ-स० शरीर सहित संसारी जीव चे०
निश्चे अ० अरूपी सिद्ध चे० निश्चे.

सरूवी चेव अरूवी चेव ॥ ६ ॥

भावार्थ-एक शरीरादिके करी रूपी सं-
सारी जीव, १ बीजा शरीरादिके रूप रहीत
सिद्धना जीव, २ एवा वे प्रकारे जीव छे.

अर्थ-स० पुद्गल सहित संसारी चे०
निश्चे अ० अपुद्गली सिद्ध चे० निश्चे.

सपोग्गला चेव अपोग्गला चेव । ७ ।

भावार्थ-एक कर्मादिक पुद्गल सहित
संसारी जीव, १ बीजा कर्मादिक पुद्गल रहीत
सिद्धना जीव २ एवा वे प्रकारे जीव छे.

अर्थ-स० भवजुं करजुं छे ते जीव चे०
निश्चे अ० नयी भव करवा ते सिद्ध चे० निश्चे.

संसारसमावन्नगा चेव असंसारसमा-
वन्नगा चेव ॥ ८ ॥

भावार्थ-एक संसारे आश्रीत् भवभ्रमण
रूप संसारी जीव, १ बीजा भवभ्रमण रहीत
असंसारी सिद्धना जीव २ ए वे प्रकारे छे.

अर्थ-सा० सास्वतां सिद्ध चे० निश्चे अ०
संसारी चे० निश्चे.

सासया चेव असासया चेव ॥ ९ ॥

भावार्थ-एक जन्म मर्ण रहीत सास्वता
सिद्धना जीव, १ बीजा जन्म मर्ण सहित
असास्वता संसारी जीव ए वे प्रकारे छे.

अर्थ-आ० आकाशस्तिकाय चे० निश्चे
नो० धर्मास्तिकायप्रमुष पांच चे० निश्चे.

आगासे चेव नोआगासे चेव ॥ १० ॥

ए प्रमाणे जीवना भेद कथा, हवे अजी-
वना भेद कहे छे.

भावार्थ-धर्मास्तिकाय, १ स्थिक.

૨. પુદ્ગલાસ્તિકાય. ૩. જીવાસ્તિકાય. ૪. કાલ. ૫. એ પાંચ જેહને વિષે ચીલકુલ નથી તે આકાસ્તિકાય. ૧ અને જેહને વિષે ધર્માસ્તિકાય પ્રમુલ્ક પાંચ છે તેનો-આકાસ્તિકાય, એવા વે પ્રકારે અર્જીવ છે.

અર્થ-ધૃં ચાલતા આધાર આપે તથા વિરતિરૂપ ધર્મ છે૦ નિશ્ચે અ૦ સ્થિર રાપે તે અથવા પાપ છે૦ નિશ્ચે.

ધમ્મે ચેવ અધમ્મે ચેવ ॥ ૨ ॥

માવાર્થ-પાણીમાં જગ્યા નહીં છતાં મ-
ચ્છને જેમ હરવા ફરવાની મદદ મળી શકે
છે તેજ પ્રમાણે આ ચૌદરાજ લોક જીવ
અને અર્જીવે કરિ સંપૂર્ણ ભરેલા છે. કાંઈ પણ
જગ્યા છાલી નથી તેની અંદર જીવ અર્જીવને
હરવા ફરવા વાસ્તે મદદ કરે છે એવા પ્રકાર-
નો આ લોકમાં 'એક' પદાર્થ છે તેનું નામ
ધર્માસ્તિકાય ૧ અથવા વિરતીરૂપ તે વ્રત પ-
ચરવાણરૂપ ધર્મ. ૨ સર્વ વસ્તુને સ્થિર રાખવા
મદદ કરે તેવો આ લોકમાં 'એક' પદાર્થ છે
તે અધર્માસ્તિકાય. ૨ અથવા પાપને અધર્મ ૦૨
એવા વે ભેદ છે.

અર્થ-વૃં કર્મનો વંધ છે૦ નિશ્ચે મોં
કર્મનો છોડવો છે૦ નિશ્ચે

વન્ધે ચેવ મોક્ષે ચેવ ॥ ૩ ॥

માવાર્થ-જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશે કર્મ
પુદ્ગલના સંચયનું મજબુત થવું તેવંધ ૧ અને
તે કર્મ પુદ્ગલનું આત્મ પ્રદેશથી મુક્ત થવું તે
મોક્ષ. ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-પું દાનાદિક છે૦ નિશ્ચે પાં હિં-
સાદિક છે૦ નિશ્ચે.

પુણ્ણે ચેવ પાવે ચેવ ॥ ૪ ॥

માવાર્થ-દાનાદીક શુભ કૃત્યે કરી મુલ-
પુદ્ગલોનો સંચય તે પુન્ય.

૧ જીવ હિંસાદીક અશુભ કૃત્યે કરી દુઃસ્વરૂપ
અશુભ કર્મનાં પુદ્ગલોનો સંચય તે પાપ. ૨
એ વે ભેદ છે.

અર્થ-આં કર્મનું આવડું છે૦ નિશ્ચે સં૦
કર્મનો રૂંધવો છે૦ નિશ્ચે.

આસવે ચેવ સંવેરે ચેવ ॥ ૫ ॥

માવાર્થ-વીસ તથા વેંતાલીસ પ્રકારે ક-
ર્મનું આવડું તે આશ્રવ. ૧ વીસ તથા સતાવન
પ્રકારે કરી આવડતાં કર્મને રોકવું તે સંવેર.
૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-વે૦ કર્મની પીઠા છે૦ નિશ્ચે નિ૦ તપે
કરિ કર્મનું સડવું તે છે૦ નિશ્ચે.

વેયણા ચેવ નિજ્જરા ચેવ ॥ ૬ ॥

માવાર્થ-જ્વરાદિક કર્મની પીઠાનું મોગ-
વડું તે વેદના ૧ વાર પ્રકારની તપશ્ચર્યાઈ-
કરી આત્માના પ્રદેશથી થોડાં થોડાં કર્મનું
દૂર થવું તે નિર્જરા. ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દ્રોં વે કિં ક્રિયા પ૦ કહી છે
તં૦ તે જ૦ કહે છે જી૦ જીવનો વ્યાપાર છે
જિહાંતે જીવ ક્રિયા છે૦ નિશ્ચે અ૦ અર્જીવ
ક્રિયા છે૦ નિશ્ચે.

**દો કિરિયાઓ પળ્ણત્તાઓ । તં જહા ।
જીવકિરિયા ચેવ અજીવકિરિયા ચેવ
॥ ૧ ॥**

માવાર્થ-જીહાં જીવનો વ્યાપાર છે તે
જીવક્રીયા ૧ કર્મ પુદ્ગલનું પરગમવું તે અ-
જીવક્રીયા. ૨ એવી વે પ્રકારની ક્રીયા શ્રી
ભગવંતે કહી છે.

અર્થ-જી૦ જીવની ક્રિયા દુ૦ વે પ્રકારે
પ૦ કહી તં૦ તેજ કહે છે સ૦ સાચા તત્ત્વનું
સદહવું તે છે૦ નિશ્ચે મિ૦ પોતાતત્ત્વનું સદહ-
વું તે છે૦ નિશ્ચે.

જીવકિરિયા દુવિહા પળ્ણત્તા । તં
જહા । સમ્મત્તકિરિયા ચેવ મિચ્છત્ત-
કિરિયા ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—જીવક્રિયા (જીવનો વ્યાપાર તે)
વે પ્રકારે શ્રી ભગવંતે કહેલી છે તે કહે છે
સાચા તત્ત્વનું શ્રદ્ધાનું તે સમ્યક્ત્વક્રિયા ૧ સ્વો
દા તત્ત્વનું શ્રદ્ધાનું તે મિથ્યાત્વક્રિયા. ૨ એવી વે
પ્રકારની જીવક્રિયા જાણવી.

અર્થ—અં અજીવ ક્રિયા દું વે પ્રકારે પં
કહી તં તેજં કહે છે ૩૦ માર્ગે ચાલવાની
ક્રિયા ચેં નિશ્ચે સંં સંજલના કપાયની
ક્રિયા ચેં નિશ્ચે.

અજીવકિરિયા દુવિહા પળ્ણત્તા । તં
જહા । ઇરિયાવહિયા ચેવ સંપરાઙ્ગા
ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—અજીવક્રિયા (અજીવનો વ્યા-
પાર) તે વે પ્રકારે શ્રીભગવંતે કહી છે તે કહે
છે, માર્ગે ચાલતાની ક્રિયા તે ઇર્યા પથીકી
ક્રિયા કહીએ (ચાલતાં કર્મ વંધાય તે કર્મ
અજીવ છે અને ચાલતું તે જીવનો વ્યાપારછે
તો પણ ઇહાં અજીવનું મધાન્ય (શ્રેષ્ઠ) પળું
કહું તે માટે એ અજીવક્રિયા એમ સઘડે જા-
ણવું) ૧ સંજલની કપાયથી વપની ક્રિયા
અજીવ કર્મ પુદ્ગલની રાસી તે સંપરાઙ્ગ ક્રિ-
યા ૨ એવી વે પ્રકારની ક્રિયા જાણવી.

અર્થ—દોં વે ક્રિયા પં કહી તં તેજં
કહે છે કાં કાયાના વ્યાપારથી લાગે તે ક્રિ-
ચેં નિશ્ચે આં હલ પ્રમુપથી પાપલાગે તે ક્રિ-
યા ચેં નિશ્ચે.

દો કિરિયાઓ પળ્ણત્તાઓ । તં જહા ।
કાઙ્કયા ચેવ આહિગરણિયા ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—વઢી વે પ્રકારની ક્રિયા અજીવ
છે પણ વારમા ગુણ ઢાળા સુધી જીવને લા-
ગે છે એમ શ્રી ભગવંતે કહેલ તે કહે છે, કા-
યાના વ્યાપારથી લાગે તે કાયાકી ક્રિયા ૧
ધાતુ કાષ્ટ પથરાદિકનાં શસ્ત્રોથી પાપલાગે
તે અધીકરણની ક્રિયા ૨ એ વે ભેદછે.

અર્થ—કા. કાયાની કિં ક્રિયા દું વે
પ્રકારે પં કહી તં તેજં કહુંછું અં પાપથી
નિવર્ત્યો નથી તે ચેં નિશ્ચે દું માટે પરિણામે
કાયા પ્રવર્તાવેતે ચેં નિશ્ચે.

કાઙ્કયા કિરિયા દુવિહા પળ્ણત્તા । તં
જહા । અણુવરયકાયકિરિયા ચેવ દુ-
પ્પણ્ણત્તકાયકિરિયા ચેવ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—કાઙ્કયા ક્રિયાના વે ભેદ શ્રી ભ-
ગવંતે કહેલછે તે કહે છે. આ કાયા ગયા
જન્મમાં ઘળા કાઢથી વોસીરાવ્યા વીના
આવ્યો છે તે કાયાનાં શસ્ત્રાદીક વનવે જે જે
હિંસા થાય છે તેની ક્રિયા લાગે છે તે ૧ આ
કાયા હજુ મિથ્યાત્વ અવ્રતાદીક પાપથી
નિવર્તાવીનથી તેથી તે કાઙ્કયા ક્રિયા મિ-
થ્યાત્વની તથા સમકીતદ્રષ્ટીને પણ લાગે તથા
પાંચ ઇન્દ્રિયોને આશ્રીને ઇષ્ટ આનિષ્ટ વસ્તુથી જે
સુખ દુઃખ વપજે અથવા મનના માઢા સંકલ્પ
કરવે પ્રમત્ત (મમાદી) સાધુને પણ લાગે છે.
ઘળા કાઢથી ગયા જન્મની કાયાઓ વોસી
રાવ્યા વીના આવ્યો છે તે કાયાના શસ્ત્રાદીક
વનવે જે જે હિંસા થાય છે તેની ક્રિયા લાગે
છે. ૨ એ વે ભેદ કાઙ્કયા ક્રિયાના જાણવા.

અર્થ—આં અધીકરણી કિં ક્રિયા દું વેપ્ર-
કારે પં કહી તં તેજં કહુંછું સં સયોજનાધિ
કરણની ક્રિયા પઢગને સુઢિએ સંજોગના ચેં
નિશ્ચે નિં ઘંટી પ્રમુલ સજકરી રાલે

આહિગરણિયા

તા તં જહા । સંજોયણાહિગરણિયા ચેવ
નિવ્વત્તાણાહિગરણિયા ચેવ ॥ ૬ ॥

માવાર્થ-અધીકરણની ક્રિયાના વે મેદ શ્રી
ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે. સહગને મુંઠ જો
ઢવી, પાઝીને હાથો જોડવો इत्यादीક શ્રાસોનો
સંયોગ મેલવવો તેની ક્રિયા લાગે ? સહગા
દીક શ્રાસો નવાં કરાવવાં અથવા જુનાં ઘંટી,
મુસલ (સવિલ) હજ્જાદીક ફરી સજ કરા-
વવાં તેની ક્રિયા લાગે છે ૨. ૧ વે મેદ છે.

અર્થ-દોં વે કિં ક્રિયા પંં કહી તંં
તે જં કહે છે પાં મિશ્ર અદેરાઈ કરે તે ચેં
નિથે પાં પરને દુઃખ ઉપજે તે ચેં નિથે.

દો કિરિયાઓ પન્નત્તાઓ । તં જહા ।
પાઓસિયા ચેવ પારિયાવણિયા ચેવ ॥ ૭ ॥

માવાર્થ-હવે અજીવ પુદ્ગલની વે પ્રકારે
ક્રિયા ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે, કોઈના
ઉપર દ્વેષ કરે તેની ક્રિયા લાગે ૧ કોઈને
તાઢનાદીકે ફરી પરિતાપ ઉપજાવે તેની ક્રિ-
યા લાગે ૨. ૧ વે મેદ છે.

અર્થ-પાં પ્રદેષ કિં ક્રિયા દું વે પ્ર-
પ્રકારે પંં કહી તંં તે જં કહું છું. જીં
'કોઈ જીવનો દ્વેષ કરે તે ચેં નિથે અં મીંત
થાંમલા પ્રમુલે અપઙાય ને તે ઉપર રીસ ચ-
ઢાવે તે ચેં નિથે.

પાઓસિયા કિરિયા દુવિહા પન્નત્તા ।
તં જહા । જીવપાઓસિયા ચેવ અજી-
વપાઓસિયા ચેવ ॥ ૮ ॥

માવાર્થ-હવે કોઈના ઉપર દ્વેષ કરે તે પા
વસીયા ક્રિયાના વે મેદ કહેલ તે કહે છે
કોઈ જીવ ઉપર દ્વેષ કરે તો તેની ક્રિયા લા-
ગે ૧ મીંતે થાંમલે અથવા પાપાણ પ્રમુલે અ

થઢાય ત્યારે તે અજીવ ઉપર દ્વેષ કરે તેની
ક્રિયા લાગે ૨ વે મેદ છે.

અર્થ-પાં પરને દુઃખ ઉપજે તે કિં ક્રિ-
યા દું વે પ્રકારે પંં કહી તંં તે કહું છું
સં પોતાને હં હાથે પાં પરને ત્યા પોતાના
શરીરને દુઃખદીપ્તે તે ચેં નિથે પં પરને હં હાથે
પોતાના પરના પાં પ્રાણ હળે તે ચેં નિથે.

પારિયાવણિયા કિરિયા દુવિહા પ-
ન્નત્તા । તં જહા । સહાથપારિયાવણિયા
ચેવ પરહત્યપારિયાવણિયા ચેવ ॥ ૯ ॥

માવાર્થ-પરને પરિતાપ ઉપજાવે તે પારિતા
વણિયા ક્રિયાના વે મેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ
છે તે કહે છે પોતાને હાથે પોતે ત્યા પરને પ-
રિતાપ કરે તેની ક્રિયાલાગે ૧ પરને હાથે પો
તાને ત્યા પરને પરિતાપ કરે તેની ક્રિયાલાગે
૨. ૧ વે મેદ છે,

અર્થ-દોં વે કિં ક્રિયા પંં કહી તંં તે
જં. કહું છું પાં જીવહિંસાથી પાપ કર્મ વંધાય
તે ચેં નિથે અં અવિરતિથી કર્મ વંધાય
તે ચેં નિથે.

દો કિરિયાઓ પન્નત્તાઓ । તં જહા ।
પાણાઙ્ગાયકિરિયા ચેવ અપચ્છત્તાણ-
કિરિયા ચેવ ॥ ૧૦ ॥

માવાર્થ-હવે વે ક્રિયા શ્રી ભગવંતે કહેલ
છે તે કહે છે પ્રાણાતિપાતની ક્રિયા ? વ્રત
પચ્છાણ નહીં કરવાથી અમત્યાહ્યાનની ક્રિ-
યાલાગે ૨. ૧ વે મેદ છે.

અર્થ-પાં પ્રાણાતિપાતકી ક્રિયા દું વે
પ્રકારે પંં કહી તંં તે જં. કહું છું સં પોતાને
હં હાથે પાં પ્રાણી હળે તે ચેં નિથે પં
પરને હં હાથે પાં પોતાના પરના પ્રાણહળે
તે ચેં નિથે.

पाणाइवायकिरिया दुविहा पन्नत्ता ।
तं जहा । सहत्यपाणाइवायकिरिया चेव
परहत्यपाणाइवायकिरिया चेव ॥ ११ ॥

भावार्थ—प्राणातिपातनी क्रियाना वे भेद,
पोताना हाथे पोताना प्राणने तथा क्रोधे करी
परना प्राणने हणे तेनी क्रिया लागे १ तेज-
ज परना हाथे पोतानां तथा परना प्राणने ह-
णे तेनी क्रिया लागे २ ए वे भेद छे.

अर्थ—अ० अमत्याख्यानकी क्रिया दु० वे प्र-
कारे पं० कही तं० तेज० कहुंछुं जीव० सचित
ना अ० पचखाण विना कि० कर्म बांधे ते
चे० निश्चे अ० अजीव मदिरादिकना अ० पच-
खाण विना कि० कर्म बांधे ते चे० निश्चे

अपचक्खाणकिरिया दुविहा पन्नत्ता ।
तं जहा । जीवापचक्खाणकिरिया चेव
अजीवापचक्खाणकिरिया चेव ॥ १२ ॥

भावार्थ—अमत्याख्याननी क्रियाना वे भेद
कहेल छे ते कहे छे, जीवनां पचखाण कर्या
नथी तेनी क्रिया लागे १ अजीवनां पचखा-
ण कर्या नथी तेनी क्रिया लागे २ ए वे भेद छे

अर्थ—दो० वे कि० क्रिया पं० कही तं० ते
ज० कहुं छुं आ० आरंभकी चे० निश्चे पा०
परिग्रहीकी चे० निश्चे.

दो किरियाओ पन्नत्ताओ । तं जहा ।
आरम्भिया चेव पारिग्गहिया चेव ॥ १३ ॥

भावार्थ—हवे वे क्रिया श्रीभगवंते कहेलछे
ते कहे छे एक आरंभनी १ बीजी परिग्रहनी
२ ए वे भेद छे.

अर्थ—आ० आरंभकी कि० क्रिया दु० वे
प्रकारे पं० कही तं० तेज० कहुंछुं जी० स
चित्तना आरंभथी कर्म बांधाय ते चे० वळी अ०
अचिच वणवा प्रमुख आरंभनी क्रिया चे० वळी.

आरम्भिया किरिया दुविहा पन्नत्ता ।
तं जहा । जीवआरम्भिया चेव अजीव-
आरम्भिया चेव ॥ १४ ॥

भावार्थ—आरंभीया क्रियाना वे भेद कहे-
ल छे ते कहे छे, जीवना आरंभ करे तेनी
क्रिया लागे १ जीव रहीत कलेवरने अग्नी-
संस्कार अथवा वस्त्रादी वणवानो आरंभ करे
तेनी क्रिया लागे २ ए वे भेद छे.

अर्थ—ए० एम पा० परिग्रहनी वे जीव
अजीव वि० वळी.

एवं पारिग्गहिया वि ॥ १५ ॥

भावार्थ—एमज परिग्रहनी क्रियाना वे भेद श्री
भगवंते कहेलछे ते कहेछे, मनुष्यादिक जीव-
नो परिग्रह मेळवे तो क्रिया लागे १ सुवर्ण तथा
ग्रहादीक अजीवनो परिग्रह मेळवे तो तेनी क्रि-
यालागे २ ए वे भेद छे.

अर्थ—दो० वे कि० क्रिया पं० कही तं० ते
ज० कहुं छुं मा० कपट करवाथी, लागे ते
चे० वळी पि० मिथ्यात्व करणीथी कर्म बं-
धाय ते चे० वळी

दो किरियाओ पन्नत्ताओ । तं जहा ।
मायावत्तिया चेव मिच्छादंसणवत्तिया
चेव ॥ १६ ॥

भावार्थ—वे क्रिया श्रीभगवंते कहेलछे ते कहे
छे एक कपटयी क्रिया लागे ते १ बीजी मिथ्या-
त्व करणी करवे क्रिया लागे २ ए वे भेदछे.

अर्थ—मा० मायाकपटनी कि० क्रिया दु०
वे प्रकारे पं० कही तं० तेज० कहुं छुं आ०
अभ्यंतर बांकां बाह्य रुढा परिणाम देखाडे ते
चे० वळी प० परनेवंचे कुडा लेखादिके ते,
चे० वळी.

मायावत्तिया किरिया दुविह

તા । તં જહા । આયમાવવઙ્કણયા ચેવ
પરમાવવઙ્કણયા ચેવ ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—માયાવતીયા તે કપટથી લાગે
તે ક્રિયાના વે મેદ કહેલ છે તે કહેહે, અંદર
પોતે વાંકાં આચરણ આચરે અને વાહીર રૂઢાં
ફરી દેખાહે તો પોતાના આત્માને છેતરવા
રૂપ ક્રિયા લાગે ૧ પોતે સ્વોદા લેસાદીકે ફ
રી પરને છેતરે તથા પોતે પરની પાસે વાંકાં
આચરણ આચરાવે તો ક્રિયા લાગે ૨ એ વે
મેદ છે.

અર્થ—મિં મિથ્યાત્વ દર્શન કર્મ ફિં ક્રિ-
યા દું વે પ્રકારે ૫૦ કહી તં તેજં કહું
હું જં જિનવચનથી ઓહું અધિકમાને પરુપે
તે ત્યા પોતાના શરીર પ્રમાણે આત્મા ન માને
તે વેં વઙ્કી તં જીવ ન માને પંચ ભૂત મ-
લ્યાછે એમ કહે તે વેં વઙ્કી.

મિચ્છાદંસણવત્તિયા કિરિયા દુવિહા
પન્નત્તા । તં જહા । ઝુનાઈરિત્તમિચ્છા-
દંસણવત્તિયા ચેવ તવઈરિત્તમિચ્છાદં-
સણવત્તિયા ચેવ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—મિથ્યાત્વદર્શનવતિયા ક્રિયાના
વે મેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે, જે જી
વનું જેટલું શરીર હોય તેટલો જીવ માનવાનું
ભગવંતે કહેલ છે, તેમ છતાં કોઈ અંગુઠાના
પર્વ જેવડો જીવ માને, કોઈ સામલીય ઘાન-
ના ફળ જેવડો માને, કોઈ પાંચસે ઘનુપ્યથી
પણ મોટો માને, એવી રીતે ન્યુનાધીક શ્રદ્ધેને
ન્યુનાધીક પરુપે તેની ક્રિયા લાગે ૧ કેટલા-
છાક કહે જે ન્યુનાધીક આત્મા છેજનહી.
૫ પૃથ્વી ૧ પાણી ૨ અગ્ની ૩ વાયુ ૪ આકાશ ૫
૬ પાંચ ભૂત મલ્યાં છે એથી આ હરવાફરવાદી
પર્વ ક્રિયા થાય છે. જ્યારે પંચમુત વિચરાઈ
પોતપોતાના સ્વરૂપમાં મઙ્કી જશે ત્યારે પુ-

ન્ય પાપ કાંઈ મોગવવાનું છેજ નહીં, એ પંચ-
ભૂતથી જુદો છડો આત્મા કોઈ નથી ઇત્યા-
દીક વિપ્રિત શ્રદ્ધેને વિપ્રિતપરુપે તેની ક્રિયા
લાગે ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ—દોં વે ફિં ક્રિયા પંં કહી તં
તેજં કહું હું દિં દ્રષ્ટિ જોવાથી કર્મ વંધાય
તે પું પાપ કરવાનું પુછ્યું ત્યા ફરસયું.

દો કિરિયાઓ પન્નત્તાઓ । તં જહા ।
દિઢિયા ચેવ પુઢિયા ચેવ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ—હવે વે ક્રીયા શ્રી ભગવંતે કહેલ
છે તે કહે છે, દંદ્રીયે જોવાથી ક્રિયા લાગે ૧
વીજી હાથ પ્રમુલ્ક સ્પર્શવાથી ક્રિયા લાગે ૨
એ વે મેદ છે.

અર્થ—દિં દ્રષ્ટિની ફિં ક્રિયા દું વે
પ્રકારે પંં કહી તં તેજં કહું હું જીં જીવનું
રૂપાદિક જોતાં લાગે તે વેં વઙ્કી અં ચિન્ના-
મણ જોતાં પાપ વંધાય તે વેં વઙ્કી.

દિઢિયા કિરિયા દુવિહા પણ્ણત્તા ।
તં જહા । જીવદિઢિયા ચેવ અજીવ-
દિઢિયા ચેવ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—દ્રષ્ટિયે જોવાથી ક્રિયા લાગે તેના
વે મેદ કહેલ છે તે કહે છે. હાથી, યોડા, સ્ત્રી,
પુરુષ, મલાઈયા પ્રમુલ્ક જીવને જોવાથી તથા
પાપનું પ્રશ્ન પુછવાથી ક્રિયા લાગે ૧ ચિન્ના-
મણ પ્રમુલ્ક અજીવને જોવાથી ક્રિયા લાગે ૨
એ વે મેદ છે.

અર્થ—એં એમ પું જીવ ફરસનાથી અ-
જીવ ફરસનાથી વિં પળ.

એવં પુઢિયા વિ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—એમજ પુઢીયા ક્રિયાના વે મેદ
કહેલ છે તે કહેહે. જીવને સ્પર્શવાથી ક્રિયા
લાગે ૧ અજીવને સ્પર્શવાથી તથા રાગ દ્વેષે

જીવ અજીવનું પ્રશ્ન પુછે તેની ક્રિયા લાગે
૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દોઁ વે કિં ક્રિયા પં કહી તં
તેજઁ કહુંછું પાં પ્રાણાતિ પ્રાતિત્યકી ક્રિયા
વાહ્ય વસ્તુ ને આશ્રીને ચેઁ વઙ્ગી સાં સર્વ પ્રકારે
લોકના મેલાવાથી ઉપની તે ચેઁ વઙ્ગી.

દો કિરિયાઓ પળ્લતાઓ । તં જ-
હા । પાહુચિયા ચેવ સામન્તોવણિવા-
હ્યા ચેવ ॥ ૨૨ ॥

* ભાવાર્થ-હવે વે ક્રિયા કહેલ છે તે કહેછે,
કોઈનું ધુંડું વાંછે તો ક્રિયા લાગે ૧ વસ્તુનો
સમુદાય મેલવવાથી ક્રિયા લાગે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-પાં પ્રાતિત્યકી ક્રિં ક્રિયા દું
વે પ્રકારે પં કહી તં તેજઁ કહું છું જીં
જીવને આશ્રીને કર્મ વંધાય તે ચેઁ વઙ્ગી અં
અજીવથી રાગ દ્વેષ ઉપજે તે ચેઁ વઙ્ગી.

પાહુચિયા કિરિયા દુવિહા પળ્લતા ।
તં જહા । જીવપાહુચિયા ચેવ અજીવ-
પાહુચિયા ચેવ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-હવે પરનું ધુંડું વાંછે તે ક્રિયાના વે
ભેદ કહેલ છે તે કહેછે. કોઈ જીવનું ધુંડું વાંછે
તથા દ્વીયાદિક જીવને આશ્રીને કર્મ વંધાય
તેની ક્રિયા લાગે ૧ અજીવનું ધુંડું વાંછે તથા
ઘર સુવર્ણાદિક અજીવ આશ્રી રાગદ્વેષથી જે
કર્મ વંધાય તેની ક્રિયા લાગે. ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એં એમ સાં સામંત ઉપનીત ક્રિ-
યા જાણવી જીવ અજીવ આશ્રીને વિં પળ

એવં સામન્તોવણિવાહ્યા વિ ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-એમ વસ્તુનો સમુદાય મેલવવાથી
ક્રિયા લાગે તેના વે ભેદ કહેલ છે તે કહેછે
પોતાના ઘોડા, દાથી, સ્ત્રી, પ્રમુખ રૂપવંત દે-

સીને જેમ જેમ લોક વચ્ચાણે અથવા જોવે
તેમ તેમ તેહનો ઘણી સુશી થાય અથવા એવા
જીવનો સમુદાય મેલવે તેની ક્રિયા લાગે ૧
તેમજ ઘર પ્રમુખ નવાં રમણીક વનાવેલ હોય
તેને જોઈ લોક વચ્ચાણે ત્યારે તેનો ધ્રણી સુ-
શી થાય અથવા એવાં ઘરાકીક અજીવનો
સમુદાય મેલવે તેની ક્રિયા લાગે ૨ એ વે
ભેદ છે.

અર્થ-દોઁ વે કિં ક્રિયા પં કહી તં
તેજઁ કહી સાં પોતાને હાથેથી ઉપની તે
ચેઁ વઙ્ગી નેં નાચવાથી ઉપની તે ચેઁ વઙ્ગી

દો કિરિયાઓ પળ્લતાઓ । તં જહા ।
સાહતિયા ચેવ નેસતિયા ચેવ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ-હવે વે ક્રિયા શ્રીભગવંતે કહેલ છે
તે કહેછે પોતાના હાથથી પાપ કરે તેની ક્રિ-
યા લાગે ૧ પાપાણાદીક નાચવાથી ક્રિયા
લાગે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-સાં સ્વહસ્તકી કિં ક્રિયા દું વે
પ્રકારે પં કહી તં તેજઁ કહું છું જીં
જીવને પોતાને હાથે હળે તે ચેઁ વઙ્ગી અં
અજીવ પોતાને હાથે સ્વડગાદિક કરી હળે તે
ચેઁ વઙ્ગી.

સાહતિયા કિરિયા દુવિહા પળ્લતા ।
તં જહા । જીવસાહતિયા ચેવ અજી-
વસાહતિયા ચેવ ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ-પોતાના હાથથી પાપ કરે તે
ક્રિયાના વે ભેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે
છે, પોતાના હાથે શ્વાલી જીવે કરી જીવને
હળે તેની ક્રિયા લાગે ૧ સ્વડગાદિ શસ્ત્રથી
અજીવે કરી જીવને હળે તેની ક્રિયા લાગે ૨
એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એં એમ નેં નાચવું પાળી પ્રમુખ
અજીવ વાળ પ્રમુખ વિં પળ,

एवं नेसत्थिया वि ॥ २७ ॥

भावार्थ—एमज पापाणादिक नाखवायी क्रिया लागे तेना पण वे भेद श्री भगवंते कहेल छे कहेछे, राजादीकनी आज्ञाथी कुआरा प्रमुख यंत्रद्वाराए करी पाणी उच्छालवुं तेम जीवने नाखीदीये तेनी क्रिया लागे ? नाळ प्रमुख मेळवीने धनुष्य बाणनुं नाखवुं, तेम फोड़ जीवनी विराधना याय एवी रीते अजीवने नाखीदीये तेनी क्रिया लागे २ एने सधियाक्रियाना वे भेद छे.

अर्थ—दो० वे प्रकारे कि० क्रिया प० कही तं० तेज० कहुं छुं आ० स्वामीनी आज्ञाथी कर्म बंध ते चे० बळी वे० विदारवुं छेदवुं तेहथीकर्म बंध ते चे० बळी.

दो किरियाओ पन्नत्ताओ । तं जहा ।
आणवणिया चेव वेयारणिया चेव
॥ २८-२९ ॥

भावार्थ—हवे वे प्रकारनी क्रिया श्रीभगवंते कहेल छे ते कहे छे, स्वामी (मालीक) नी आज्ञाथी कर्म बंधाय ते आज्ञापनी क्रिया कहीए ? फोड़ने विदार छेदे तो तेहथी कर्म बंधाय ते विदारणि क्रिया २ ए वे भेद छे.

अर्थ—ज० जेम ने० नेसत्थिया कही तेम ए पण.

जहेव नेसत्थिया ॥ ३० ॥

भावार्थ—जेम नेसत्थिया क्रियाना वे भेद कहेल छे तेमजविदारणि क्रियाना पण वेभेदजाणवा

अर्थ—दो० वे कि० क्रिया पं० कही तं० तेज० कहुं छुं अ० उपयोग विना निद्धंस-पणे अज्ञानपणाथी कर्म बंधाय ते चे० बळी अ० पोताना शरीरनी अपेक्षा विना क्रिया लागे ते चे० बळी.

दो किरियाओ पन्नत्ताओ । तं जहा ।
अणाभोगवत्तिया चेव अणवकल्ल-
वत्तिया चेव ॥ ३१ ॥

भावार्थ—बळी बीजी वे क्रिया श्री भगवंते कहेल छे ते कहे छे, अज्ञानपणाथी उपयोग विना निधंस (पापनी मुगरहीन) पणे कर्म बंधाय ते अना भोगवत्तिया क्रिया ? पोताना शरीरनी अपेक्षा विना क्रिया लागे ते अणव-कांसावत्तिया क्रिया २ ए वे भेद छे.

अर्थ—अ० उपयोग विना अज्ञानपणाथी कर्म बंधाय ते कि० क्रिया दु० वे प्रकारे प० कही तं० तेज० कहे छे अ० उपयोग विना वस्त्रादિકुं लेवुं ते चे० बळी अ० उपयोग विना पुनवुं तेथी कर्म बंधे ते चे० बळी.

अणाभोगवत्तिया किरिया दुविहा प-
न्नत्ता । तं जहा । अणाउत्तआयणर्या
चेव अणाउत्तपमज्जणया चेव ॥ ३२ ॥

भावार्थ—अनाभोगवत्तिया क्रियाना वेप्रकार श्रीभगवंते कहेल छे ते कहे छे उपयोग विना वस्त्रादीક લેવા મુકવાથી ? उपयोग વિના પુનવા પ્રમાર્જવાથી ૨. ૧ વે ભેદ છે.

અર્થ—અ० પોતાના શરીરની અપેક્ષા વિના કિ० ક્રિયા લાગે તે દુ० વે પં० કહ્યા તં० તે જ० કહું છું આ० આત્મ શરીરથી પાપલાગે તેહવાં કર્મ કરેતે ચે० બળી પ० પરના શરીર-થી અં० પાપ કરતાં ક્રિયાલાગે તે ચે० બળી

अणवकल्लवत्तिया किरिया दुविहा प-
न्नत्ता । तं जहा । आयसरिरअणवक-
ल्लवत्तिया चेव परसरिरअणवकल्लव-
त्तिया चेव ॥ ३३ ॥

भावार्थ—अणवकांसावत्तिया क्रियाना वे

ભેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે પોતાના શરીર થકી પાપ લાગે તેહવાં કર્મ કરે ? પરના શરીરથી પાપ કર્મ કરતાં પાપ લાગે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દોં વે કિં ક્રિયા પંં કહી તંં તે જંં કહું છું પેં પ્રેમ સ્નેહથી ક્રિયા ચેં વઢી દોં દ્વેષકોપની ક્રિયા ચેં વઢી.

દો કિરિયાઓ પત્રતાઓ । તં જહા ।
પેજ્જવત્તિયા ચેવ દોસવત્તિયા ચેવ ॥
॥ ૩૪ ॥

‘ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારની ક્રિયા શ્રીભગ-વંતે કહેલ છે તે કહે છે. કોઈના ઉપર પ્રેમ કરવાથી ક્રિયા લાગે ૧ કોઈના ઉપર દ્વેષ કરવાથી ક્રિયા લાગે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-પેં પ્રેમની કિં ક્રિયા દું વે પ્ર-કારે પંં કહી તંં તે જંં કહું છું માં મા-યા કપટની પ્રેમ ક્રિયા ચેં વઢી લોં લો-ભથી રાગધરે તે દ્વેષની ક્રિયા ચેં વઢી.

પેજ્જવત્તિયા કિરિયા દુવિહા પત્રતા । તં જહા । માયાવત્તિયા ચેવ લોભ-વત્તિયા ચેવ ॥ ૩૫ ॥

ભાવાર્થ-પ્રેમથી લાગે તે ક્રિયાના વે ભેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે. કપટથી કર્મ વંધાય ૧ લોભથી કર્મ વંધાય ૨ (અર્થાત્ જે વસ્તુ ઉપર મિતિ થઈ ત્યાં કપટ લોભ કરેજ) એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દોં દ્વેષ કોપની કિં ક્રિયા દું વે પ્રકારે પંં કહી તંં તે જંં કહું છું કોં ક્રોધથી કર્મ વધ તે ચેં વઢી માં માનથી કર્મ વંધ તે ચેં વઢી.

દોસવત્તિયા કિરિયા દુવિહા પત્રતા । તં જહા । કોહે ચેવ માણે ચેવ ॥૩૬॥

ભાવાર્થ-દ્વેષ કરવાથી ક્રિયા લાગે તેહના વે ભેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે ક્રોધથી કર્મ વંધાય ૧ માનથી કર્મ વંધાય ૨ (અર્થાત્ જે વસ્તુ ઉપર દ્વેષ થાય ત્યાં ત્યાં ક્રોધમાન કરેજ. જેમ કોર્ણિક રાજાએ વિશાળાનગરી ધાંગી તે નિરીયાવઢીકાસુત્રથી જાણવું) એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દું વે પ્રકારે ગંં ગરહણા છે (પા-પની નિંદા) પંં કહી તંં તે જંં કહું છું ષંં ષનેકરી વેં એક ગંં પાપને નિંદે વંં વચને કરીને વેં એક પાપને ગંં નિંદે.

દુવિહા ગરહા પણ્ણતા । તં જહા ।
મણસા વેગે ગરહહ વયસા વેગે ગર-હહ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-પુર્વોક્ત સર્વ ક્રિયા નિંદનીક છે તેથી હવે વે પ્રકારે ગર્હા (નિંદા) કહેલ છે તે કહે છે, એક કરેલ પાપનો પસ્તાવો પોતાના મનથી કરી તે પાપને નિંદે ૧ એક લોકને રીક્ષવવા પક્ત વચનથીજ કરેલ પાપને નિંદે પણ મનથી નિંદે નહીં ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-અં અથવા ગંં પાપની નિંદા દું વે પ્રકારે પંં કહી છે તંં તે જંં કહું છું દીં જન્મ પર્યંત પેં એક અં કાલનાં ગંં પાપ-નિંદે રંં થોડા પેં એક અં કાલનાં પાપ ગંં નિંદે.

અહવા ગરહા દુવિહા પણ્ણતા । તં જહા । દીહં પેગે અહ્હં ગરહહ રહસ્સં પેગે અહ્હં ગરહહ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-અથવા વઢી વે પ્રકારે નિંદા શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે. એક પ્રાણી દીર્ઘ (લાંબા) કાલ તે જન્મ પર્યંત અનુક્રમે કરેલ પાપને નિંદે ૧ એક પ્રાણી થોડા કાલના તે દશ પંદર વર્ષના કરેલ પાપને નિંદે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે પ્રકારે પ૦ પચ્ચાણ૦ પ૦ કહ્યા
તં૦ તેજ૦ કહુંહું, મ૦ મનથી શુદ્ધ વે૦ એક જીવ
પ૦ પચ્ચાણ કરે (સમક્રિતિ) વ૦ વચનેકરી
વે૦ એકજીવ પ૦ પચ્ચે ભાવ વિના તે.

દુવિહે પચ્ચક્ષણે પન્નત્તે । તં જહા ।
મણસા વેગે પચ્ચક્ષણે વયસા વેગે પ-
ચ્ચક્ષણે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-હવે વે પ્રકારના પચ્ચાણ શ્રીભગ-
વંતે કહેલ છે તે કહે છે, એક સમક્રીતદ્રષ્ટિ જીવ
પોતાના ત્વરા મનથી ભાવ શુદ્ધિ કરી પચ-
ચાણ કરે (હાં દ્રવ્યે ભાવે વન્ને પ્રકારે પચ-
ચાણ જાણવા) ૧ એક મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ મન વિના
ફક્ત વચનથી જ પચ્ચાણ કરે (હાં દ્રવ્ય પ-
ચ્ચાણ જાણવા) ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-અ૦ વ્હી પ૦ પચ્ચાણ દુ૦ વે પ્રકારે
પ૦ કહ્યા તં૦ તેજ૦ કહુંહું દી૦ જાવજીવનાં
વે૦ એક અ૦ કાલના પ૦ પચ્ચાણ કરે ૨૦
થોડા વે૦ એક અ૦ કાલનું પ૦ પચ્ચાણ કરે.

અહવા પચ્ચક્ષણે દુવિહે પન્નત્તે ।
તં જહા । દીહં વેગે અર્હં પચ્ચક્ષણે
રહસ્સં વેગે અર્હં પચ્ચક્ષણે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-અથવા વ્હી વે પ્રકારે પચ્ચાણ
શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે. એક પ્રાણી
દીર્ઘ કાલ તે જાવ જીવ સુધીનું પચ્ચાણ કરે ?
એક થોડા કાલનું પચ્ચાણ કરે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દો૦ વેટા૦ પ્રકારે સં૦ સહિત અ૦ સા-
ધુને અ૦ આદિનથી જેહને અ૦ નથી છેહડો
જેહનો દી૦ ઘણોકાલ છે જેહને ચા૦ ચાર-
ગતિના સં૦ સંસાર રૂપ કં૦ અઠવી વી૦ અતિ
ક્રમે સાધુ તં૦ તેજ૦ કહુંહું વિ૦ સમ્યક્ત્વ તે
જાનકરી ચે૦ વ્હી ચ૦ ચારિત્રે કરીમોક્ષ પામે
ચે૦ વ્હી.

દોહિં ઘણેહિં સંપન્ને અણગારે અ-
ણાઇયં અણવદગ્ગં દીહમર્હં ચાઉરન્તં
સંસારકન્તારં વીતીવણ્જા । તં જહા ।
વિજ્ઞાણે ચેવ ચરણેણ ચેવ ॥

ભાવાર્થ-જેહની આદી નથી અને અંત પણ
નથી એવિ ચાર ગતીરૂપ મોટી અઠવીને સાધુ
વે પ્રકારે કરી ઓલંચી જાય તે જ્ઞાને કરી
અને ચારિત્રે કરી ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દો૦ વે ઠા૦ ધાનક અ૦ એ દુઃખદાઇ
છે એમ જાણ્યા વિના નો૦ નહીં આ૦ આત્મા
ક૦ કેવલી પ૦ માપ્યો ધ૦ ધર્મ પ્રતે લ૦ પામે
સ૦ સાંભલવેકરી તં૦ તેજ૦ કહુંહું આ૦
આરંભ ક્ષેત્રાદિકનો ચે૦ વ્હી પ૦ પરિગ્રહ
ધન પ્રમુલ્લ એ વે જે ન તજે તે.

દો ઘણાં અપરિયાણિતા આયા
નો કેવલિપન્નતં ધમ્મં લભેજ્જ સવળ-
યાણે । તં જહા । આરમ્મે ચેવ પરિ-
ગહે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વે સ્થાનક જ્ઞાનયુદ્ધિયે અનર્થનાં
કારણ જાણીને છાંડે નહીં તો તે જીવ કેવ-
લીપરુપ્યો ધર્મ સાંભલવો પામે નહિ તે વે
સ્થાનક કહે છે. ક્ષેત્રાદિકનો આરંભ ૧ અને
ધન ધાન્યાદીક પરિગ્રહ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દો૦ વે ઠા૦ ધાનક અ૦ એ માટાં
છે એહું જાણ્યા વિના આ૦ જીવ ણો૦ નહીં
કે૦ કેવલીનો વો૦ પ્રતિવોધ પ્રતિ હુ૦ પામે
તં૦ તેજ૦ કહુંહું આ૦ આરંભ ચે૦ વ્હી
પ૦ પરિગ્રહ ચે૦ વ્હી.

દો ઘણાં અપરિયાણિતા આયા
ણો કેવલં વોહિં વુજ્ઞેજ્જા । તં જહા ।
આરમ્મે ચેવ પરિગહે ચેવ ॥ ૨ ॥

भावार्थ—वे स्थानक ज्ञानबुद्धिये अनर्थना हेतु जाणीने छांडे नहीं, तो ते जीन केवलीप रूपेल समकितरूप बोधबीज पामे नहीं ते वे स्थानक कहे छे. आरंभ १ परिग्रह २ ए वे भेद छे.

अर्थ—दो० वे ठा० थानक प्रते अ० ए वं धन छे एहवुं जाण्याविना आ० जीव नो० नहीं के० केवलीनो साधु मु० केसे तथा राग-द्वेषे रहित भ० थईने अ० घरमुखीने अ० सा धुपणुं प० पामे तं० तेज० कहूं छुं अ० आरं-भ चे० वली प० परिग्रह ए वेन मुके चे० वली.

दो ठाणाइं अपरियाणित्ता आया नो-केवलं मुण्डे भवित्ता अगाराओ अ-णगारियं पवएज्जा । तं जहा । अरम्भे चेव परिग्गहे चेव ॥ ३ ॥

भावार्थ—वे स्थानक ज्ञानबुद्धिये अनर्थना हेतु जाणीने छांडे नहीं, तो ग्रहस्थावास मुकी द्रव्यभावर्था मुंड थइ अणगार पणुं धारण करी शके नहीं ते वे स्थानक कहे छे, आ-रंभ १ परिग्रह २ ए वे भेद छे.

अर्थ—ए० एम वे थानक जाण्या विना नो० नहीं के० शुद्ध वं० ब्रह्मचर्यने आ० से-वी शके.

एवं नोकेवलं बम्भचेखासं आव-सेज्ज ॥ ४ ॥

भावार्थ—एमज ए वे स्थानकने अनर्थना हेतु जाणीने छांडे नहीं तो शुद्ध ब्रह्मचर्य पाळी शके नहीं.

अर्थ—नो० नहीं के० शुद्ध सं० छायायनी रक्षारूप सं० संजम पाली शके.

नोकेवलेणं संजमेणं संजमेज्जा ॥ ५ ॥

भावार्थ—उ काय जीवित्ता रक्षण रूप शुद्ध संजम पाळी शके नहीं.

अर्थ—नो० नहीं के० शुद्ध सं० संवर सं० पामे.

नोकेवलेणं संवरेणं संवरेज्जा ॥ ६ ॥

भावार्थ—शुद्ध संवरे करी आश्रवद्वार-रुंधी शके नहीं,

अर्थ—नो० नहीं के० शुद्ध आ० मतिज्ञान परिग्रह आरंभ छोड्या विना उ० पामे.

नोकेवलं आभिणिबोहियनाणं उ-प्पाडेज्जा ॥ ७ ॥

भावार्थ—तेमज आरंभ परिग्रह ए वे छांड्या बीना शुद्ध सर्ववस्तु ग्राहक मतिज्ञान पामे नहीं

अर्थ—ए० एम मु० सूत्रज्ञान.

एवं सुयनाणं ॥ ८ ॥

भावार्थ—एम श्रुतज्ञान

अर्थ—उ० अवधिज्ञान.

ओहिनाणं ॥ ९ ॥

भावार्थ—अवधिज्ञान

अर्थ—म० मनना भाव जाणे ते ज्ञान न पामे.

मणपज्जवनाणं ॥ १० ॥

भावार्थ—मनपर्यवज्ञान

अर्थ—के० केवलज्ञान न पामे ए ११ बोल.

केवलनाणं ॥ ११ ॥

भावार्थ—केवलज्ञान पण पामे नहीं ए ११ बोलथ्या.

अर्थ—दो० वे ठा० थानक प० ए छांड्या जोग एम जाणीने आ० जीव के० केवलीनो

प० भाष्यो ध० धर्म प्रते ल० पामे स० सां-भलवे. करी तं० ते ज० कहूं छुं. आ० आरंभ

चे० वली प० परिग्रह चे० वली ए० एम जा० यावत के० केवल ज्ञान उ० पामे आ-

रंभ परिग्रह तजे ते ए ११ बोल पामे.

દો ઠણાઈં પરિયાણિત્તા આયા કેવ-
લિપ્પન્તં ધમ્મં લમેજ્જ સવળયાણે ।
તં જહા । આરમ્મે ચેવ પરિમ્મહે ચેવ ।
एवं जाव केवलनाणं उप्पाडेज्जा ॥
[૧-૧૧] ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-આરંભ ને પરિગ્રહ એ વે અનર્થના
હેતુ જાણીને છોડે તો તે જીવ કેવલીપરુપ્પો
ધર્મ સાંભળવાથી પામે ૧, સમક્ષિત રૂપ વોષવાંજ
પામે ૨, દ્રવ્ય ભાવથી ઘુંડ થઈ અણગાર થાય
૩, શુદ્ધ વ્રહ્મચર્ય પામે ૪, શુદ્ધ સંયમ પામે
શુદ્ધ સંવેરે કરી ૫, આશ્રવદ્વાર રંધે ૬, શુદ્ધ
સર્વ વસ્તુ ગ્રાહક મતિજ્ઞાન ૭, શ્રુતજ્ઞાન ૮, અ-
નધિજ્ઞાન ૯, મનપર્યવહાન ૧૦, કેવલજ્ઞાન
૧૧, એ ૧૧ વોલ પામે.

અર્થ-દો વે ઠા વાનકે આ જીવ કે
કેવલીનો ૫ માપ્યો ધર્મ ધર્મ લ પામે સ
સાંભળવાથી તં તે જ કહું છું સો સાંભ-
ળવાથી ચે વલી અ સિદ્ધાંત તે ભાવ સદ
હવાથી ચે વલી જા યાવત કે કેવલજ્ઞાન
ઉપાજેં પટલે પાછલા ૧૧ વોલ કહ્યા તે પામે.

દોહિં ઠણેહિં આયા કેવલિપ્પન્તં ધ-
મ્મં લમેજ્જ સવળયાણે । તં જહા ।
સોચા ચેવ અહિસમેચ ચેવ જાવ કે-
વલનાણં ઉપ્પાડેજ્જા ॥ [૧-૧૧] ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-વલી વે સ્થાનકે જીવ કેવલીપ-
રુપ્પો ધર્મ સાંભળવાથી પામે તે કહે છે, સિ-
દ્ધાંત સાંભળવાથી ૧ અને તે ભાવ ધારીને
શ્રદ્ધવાથી ૨ એ વે ભેદ છે, પુર્વાંત કેવલજ્ઞાન
પર્યંત ૧૧ વોલ તે સિદ્ધાંત સાંભળવાથી ૧
અને તે ભાવધારીને શ્રદ્ધવાથી પામે ૨

અર્થ-દો વે પ્રકારે સ કાલ પં પર-
ુપ્પો ૬ તે કહું છું ઓ ઉત્સર્પિણી ચ-

દતો કાલ ચે વલી ૩, અવસર્પિણી કાલ
તે ઉતરતા આરા ચે વલી.

દો સમાઓ પળ્લણ્ણાઓ । તં જહા ।
ઓસપ્પિણિસમા ચેવ ઉત્સર્પિણિસમા
ચેવ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે સમયકાલ શ્રી મગવંતે
કહેલ છે તે કહે છે એક ઉત્સર્પિણી તે ટસ
ક્રોડા ક્રોડી સાગરોપમ સુધી ચડતો કાલ ૧
વીજો અવસર્પિણી તે ટસ ક્રોડા ક્રોડી સાગરો-
પમ સુધી પડતો કાલ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દુ વે પ્રકારે ૩ ઉન્માદ ૫ કયા
તં તે જ કહું છું જ દેવતાધિષ્ઠિત ચે વલી
મો મોહની (પુન્ય ધન પ્રમુખની મુર્છા)
ચે વલી ક કર્મ ૩ ઉદય તં તિહાં નં
વલી જે જે સે તે જ જાણવેસ તે યક્ષની
વલગણ સે તે નં વલી મુ મુપે વે વે-
દાય ચે વલી મુ મુપે વિ મુકાવીએ ચે
વલી તં તિહાં નં વલી જે જે સે તે
મો મોહની ક કર્મનો ૩ ઉદય સે તે
નં વલી દુ દુઃખે ભોગવીએ ચે વલી દુ
દુઃખે વિ મુકાય ચે વલી.

દુવિહે ઉમ્માણ પળ્લણ્ણે । તં જહા ।
જક્ખાણ્ણે ચેવ મોહણિજ્જસસ ચેવ ક-
મ્મસસ ઉદ્દણ્ણં । તત્થ નં જે સે જક્ખા-
ણ્ણે સે નં સુહવેયતરાણ ચેવ સુહવિમો-
યતરાણ ચેવ । તત્થ નં જે સે મોહણિ-
જ્જસસ કમ્મસસ ઉદ્દણ્ણં સે નં દુહવે-
યતરાણ ચેવ દુહવિમોયતરાણ ચેવ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે ઉન્માદ (ચિત્ત વિહ્વલ)
કહેલ છે તે કહે છે, દેવતા અધિષ્ઠિત હોવાથી
ગમે તેમ નાચવું કુદવું કે વોલવારુપ ઉન્માદપણું

પામે ૧, વીજો મોહની કર્મના ઉદયથી પુત્રને પુત્રી કહે તથા ધન કુટુંબાદિકને વિષે અત્યંત શુદ્ધ થાય ૨, એ વે ભેદ છે. એ વે પ્રકારના ઉન્માદ છે તે માંહી જે યક્ષનો ઉન્માદ તે મંત્ર યંત્ર મુઠ્ઠીયા-દીકે કરી મુઠ્ઠી મુકાય ૧, વીજો મોહની કર્મના ઉદયથી ઉન્માદ તે મંત્રાદીકથી પણ છુટે નહીં, અને અનેક ભવભ્રમણ કરાવે ને શ્રુતધર્મ કે ચારિત્રધર્મ એ વે માંહેથી એક પણ ધર્મ પામે નહીં તે મોહની કર્મની સીતેર કોઢા કોઢી સાગરોપમની સ્થિતિ છે તેહના ક્ષયોપશમયીજ છુટે, તેથી દુઃખે (ઘણી મુશ્કેલીથી) મુકાય ૨.

અર્થ-દોં વે દં દંડ પંં પરુપ્યાં તંં તે જંં કહુંછું અંં પાંચ ફંદ્રીને અર્થે પાપ કરવું તે, વેં વળી અંં પરને અર્થે પાપ તે વેં વળી

દો દળડા પન્નત્તા । તંં જહા । અ-
ઢ્ઢદળેડે ચેવ અળઢ્ઢદળેડે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારના દંડ શ્રીમગવંતે કહેલ છે તે કહે છે. પાંચ ફંદ્રીયોને આશ્રીને પોતાના સ્વાર્થ માટે પાપ કરવું તે અર્થ દંડ ૧ પોતાના સ્વાર્થ વીના પાપ કરવું તે અનર્થ દંડ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-નેં નારકીઓને દોં વે દં દંડ પંં કયા તંં તે જંં કહુંછું અંં પોતાને અર્થે પરને હોને વેં વળી અંં દ્રેપ માત્રથી ઉપજે તે વેં વળી.

નેરહ્યાણં દો દળડા પળ્ણત્તા । તંં જ-
હા । અઢ્ઢદળેડે ચેવ અળઢ્ઢદળેડે ચેવ
॥ [૧] ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-સાતે નારકીના જીવને વે દંડ કહેલ છે તે કહે છે પોતાના શરીરનું, રક્ષણ કરવા માટે પરને હોને તે અર્થ દંડ ૧ ફક્ત દ્રેપ ઉપજવાથી જ પરજીવને હોને તે અનર્થ દંડ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એં એમ ચંં ચઝવીસે દંં દંડકે જાણવું જાંં યાવત વેંં વેમાનીકલો.

એવં ચઝવીસા દળડઓ જાવ વેમા-
નિયાણં ॥ [૨-૨૪] ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-એમજ વૈમાનીક સુધી ચોવીસ દંડકના સર્વ જીવને અર્થ અને અનર્થ એ વે પ્રકારના દંડ જાણવા.

અર્થ-દું વે પ્રકારે દંં દર્શન પંં કયા તંં તે જંં કહુંછું સંં જિન વચનની શુદ્ધ સદહણાતે વેં વળી મિંં જિન વચનથી વિ-પરીત વેં વળી.

દુવિહે દંસણે પન્નત્તે । તંં જહા । સ-
મ્મદંસણે ચેવ મિચ્છાદંસણે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે દર્શનશ્રી મગવંતે કહેલ છે તે કહે છે, જીન વચનાનુસારી તત્ત્વનું જાણવું તે સમકિત દર્શન ૧ જીન વચનથી વિમિત અતત્ત્વરૂપ જાણવું તે મિથ્યાત્વ દર્શન ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-સં સમકિત દંં દર્શન દું વે પ્ર-કારે પંં કહું તંં તે જંં કહુંછું નિંં સ્વ-ભાવેજ સંં તત્ત્વની રુચિ ઉપજે તે ઉપદેશ વિના વેં વળી અંં ગુરુના ઉપદેશથી સંં તત્ત્વરુચિ તે વેં વળી.

સમ્મદંસણે દુવિહે પન્નત્તે । તંં જહા ।
નિસર્ગસમ્મદંસણે ચેવ અભિગમસ-
મ્મદંસણે ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-સમકિત દર્શન વે પ્રકારે શ્રીમગ-વંતે કહેલ છે તે કહે છે, મરુદૈવી માતાની પેરે સ્વભાવેજ જાતી સ્મર્ણાદીક જ્ઞાનથી તત્ત્વરુચી આવે તે નિસર્ગ સમકિત ૧, ભરતાદિકના અ-ઠાણું ખાડીની પેરે ગુરુના ઉપદેશથી તત્ત્વરુચી આવે તે અભિગમ સમકિત ૨, એ વે ભેદ છે.

अर्थ-नि० निसर्ग (स्वभावे) स० सम्यक्
द० दर्शन दु० वे प्रकारे पं० कहुं तं० ते ज०
कहुं पं० आव्युं जाय ते चे० बली अ०
आव्युं जाय नहीं ते अप्रतिपाती चे० बली
निसर्गसम्मदंसणे दुविहे पन्नते ।
तं जहा । पडिवाई चेव अपडिवाई चेव
॥ ३ ॥

भावार्थ-निसर्ग समकितना वे भेद श्रीभगवंते
कहे छे ते कहे छे, एक प्रतिपाती ते आवेलुं जा
य ते उपशम भावतुं उपशम समकित उत्कृष्ट
अंतर मुहुर्त सुधी रहे अने क्षयोपशम समकित
उत्कृष्ट छासठ सागरोपम अंतर मुहुर्त अर्धक
सुधी रहे ते वारमा देवलोक उत्कृष्टी वापीस
सागरनी स्थिति छे तेहना त्रण भव करे तथा
चार अनुंतर विमानमां उत्कृष्टी तेनीस साग-
रोपमनी स्थिति छे तेहना वे भव करे ते आश्री
प्रतिपाती जाणवुं १, वीरुं अप्रतिपाती ते आ-
वेलुं जाय नहीं ते क्षायक भावे होय ते क्षायक
समकित मोक्षे पहेंचे तीहां सुधी रहे पण जाय
नहीं ते आश्री अप्रतिपाती जाणवुं, ए वे भेद छे.

अर्थ-अ० अभिगम स० सम्यक् द० द-
र्शन दु० वे प्रकारे पं० कहुं तं० ते ज० कहुं पं०
उपसमिक चे० बली अ० क्षायिक ते
चे० बली.

अभिगमसम्मदंसणे दुविहे पन्नते ।
तं जहा । पडिवाई चेव अपडिवाई चे-
व ॥ ४ ॥

भावार्थ-अभिगम समकित वे प्रकारे कहे-
ल छे ते कहे छे, प्रतिपाती ते उपशम भावतुं
आवेलुं जाय १, अप्रतिपाती तं क्षायक भाव-
तुं आवेलुं जाय नहीं २, ए वे भेद छे.
अर्थ-मिथ्यादर्शन दु० वे प्रकारे पं० पर-
तं० ते ज० कहुं आ० कुमतिनो मि०

हठ न मुके ते चे० बली अ० हठ विना कुमत
राखे ते चे० बली.

मिच्छादंसणे दुविहे पन्नते । तं जहा ।
आभिगमहियमिच्छादंसणे चेव अणा-
भिगमहियमिच्छादंसणे चेव ॥ ५ ॥

भावार्थ-मिथ्यात्व दर्शन वे प्रकारे श्रीभगवंते
कहेल छे ते कहे छे, कुमति ए करी खोटो पकडेलो
हठ कदाग्रह मुके नहीं ते अभिग्रहिक मिथ्या-
त्व १, हठ विना हृदयमां सत्यने सत्य माने
अने असत्यने असत्य माने पण वाहीरधी कु-
मति ए करी खोटो पकडेलो हठ कदाग्रह (गो-
शालानी परे) मुके नहीं ते अनाभिग्रहिक
मिथ्यात्व २, ए वे भेद छे.

अर्थ-आ० अभिग्रहित मि० मिथ्यादर्शन
दु० वे प्रकारे पं० कहुं तं० ते ज० कहुं स०
अंत सहित भव्यनो चे० बली अ० छेहडो नहीं
ते अभव्यनो.

आभिगमहियमिच्छादंसणे दुविहे प-
न्नते । तं जहा । सपज्जवासिए चेव
अपज्जवासिए चेव ॥ ६ ॥

भावार्थ-अभिग्रहिक मिथ्यात्व दर्शनना वे
भेद कहेल छे ते कहे छे, जेहनो अंत ते छेहडो
छे ते भवी जीव समकित पामे त्यारे ते मिथ्या-
त्व जाय ते आश्री जाणवुं १, जेहनो अंत नहीं
ते अमवी जीव कोइ काळे समकित पामनार
नहीं ते आश्री जाणवुं २, ए वे भेद छे.

अर्थ-ए० एम अ० अनाभिग्रहित मि०
मिथ्यादर्शन वे भेदे वि० बली

एव अणाभिगमहियमिच्छादंसणे वि
॥ ७ ॥

भावार्थ-एमन अनाभिग्रहिक मिथ्यात्वना

પણ ઉપર પ્રમાણે અંત સહીત ૧, ને અંત રહી-
ત ૨, એવા બે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દુઃ વે નાં જ્ઞાનના ભેદ પંચ કયા
તં તે જં કહુંછું ૫૦ પાંચ ઇન્દ્રીને મન સહિત
તે ચેં વલી ૫૦ ઇન્દ્રી મન વિના તે ચેં વલી

દુર્વિહે નાણે પન્નત્તે । તં જહા । પચ્ચ-
ક્ષે ચેવ પરોક્ષે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-બે પ્રકારે જ્ઞાન કહેલ છે તે રૂઢે છે
એક પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન તે પાંચ ઇન્દ્રી અને મનવિના
જણાય તે આત્મ પ્રત્યક્ષ ૧, વીજું પરોક્ષતે મન
અને ઇન્દ્રી થકી જણાય તે ૨, એ બે ભેદ છે.

અર્થ-૫૦ પ્રત્યક્ષ નાં જ્ઞાન તે ૫૦ વે પ્ર-
કારે ૫૦ કહું તં તે જં કહુંછું કેં કેવલ
જ્ઞાન ચેં વલી નોં અવધિ, મનપર્યવજ્ઞાન
ચેં વલી,

પચ્ચક્ષનાણે દુર્વિહે પણ્ણત્તે । તં જ-
હા । કેવલનાણે ચેવ નોકેવલનાણે
ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન બે પ્રકારે શ્રી ભગવંતે
કહેલ છે તે કહે છે, કેવલજ્ઞાન તે ચૌદ રાજ-
લોક સંપૂર્ણ જાણે દેલે ૧, અવધિજ્ઞાન મનપર્યવ
જ્ઞાનવડે જાણે તે ૨ એ બે ભેદ છે.

અર્થ-કેં કેવલજ્ઞાન ૫૦ વે પ્રકારે ૫૦
કહું તં તે જં કહુંછું ૫૦ ભવ મનુષ્યનો છે
તેહતું કેવલજ્ઞાન ચેં વલી સિં મોક્ષના જી-
વતું કેવલજ્ઞાન ચેં વલી.

કેવલનાણે દુર્વિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
ભવત્યકેવલનાણે ચેવ સિદ્ધકેવલનાણે
ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-કેવલજ્ઞાન બે પ્રકારે કહેલ છે
તે કહે છે, સંસારમાં રહેલા છે તેનું કેવલજ્ઞાન

૧, મોક્ષમાં ગણા સિદ્ધતું કેવલજ્ઞાન ૨, એ
બે ભેદ છે.

અર્થ-૫૦ ભવ મનુષ્યનું કેવલજ્ઞાન ૫૦ વે
પ્રકારે ૫૦ કહું તં તે જં કહુંછું ૫૦ તેરમા
ગુણ ઠાળાના ૫૦ જીવનું કેવલજ્ઞાન ચેં વલી
અં ચૌદમા ગુણઠાળાના જીવ યતાનું કેવલ-
જ્ઞાન ચેં વલી.

ભવત્યકેવલનાણે દુર્વિહે પન્નત્તે । તં
જહા । સજોગિભવત્યકેવલનાણે ચેવ
અજોગિભવત્યકેવલનાણે ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-સંસારમાં રહેલા જીવનું કેવલજ્ઞાન
બે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, સજોગી તે મન
વચન કાયાના જોગ સહીત તે તેરમા ગુણઠા-
ળાવાળા જીવનું કેવલજ્ઞાન ૧, અજોગી તે ચૌ-
દમા ગુણઠાળા વાળા જીવનું કેવલજ્ઞાન તે
અ. ઇ. ઇ. ઈ. ઉ. ઈ. ઈ. એ પાંચ હ્રસ્વ અક્ષર ઉ-
ચ્ચરતાં જેટલો વચન લાગે તીર્થાં સુધી તે
જીવ તીર્થાં રહે ૨ એ બે ભેદ છે.

અર્થ-સં સજોગી કેવલજ્ઞાન ૫૦ વે પ્રકારે
૫૦ કહું તં તે જં કહુંછું ૫૦ ઉપજતી વે-
લ્લાનો પ્રથમ સમયનો સં ૧૩ મા ગુણઠાળાના
૫૦ જીવનું કેવલજ્ઞાન ચેં વલી અં વીજા
સમયના સજોગી જીવનું કેવલજ્ઞાન ચેં વલી

સજોગિભવત્યકેવલનાણે દુર્વિહે પ-
ન્નત્તે । તં જહા । પદ્મસમયસજોગિભવ-
ત્યકેવલનાણે ચેવ અપદ્મસમયસજો-
ગિભવત્યકેવલનાણે ચેવ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-સજોગી ભવત્ય (તેરમા ચૌદમા
ગુણઠાળાવાળા જીવનું) કેવલજ્ઞાનના બે ભેદ
કહેલ છે તે કહે છે, કેવલજ્ઞાન ઉપજતી વેલ્લા-
ના પ્રથમ સમયનું સજોગી ભવત્ય કેવલજ્ઞાન

૧, એમજ અપ્રથમ સમયનું તે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી વીજા ત્રીજા ચોથાદીક સમયનું સજોગી ભવસ્થ કેવલજ્ઞાન ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-અં અથવા ચં છેલા સં સમયનો સં સજોગી મં જીવનું કેં કેવલજ્ઞાન ચેં વલી અં છેલો સમય તેહથી પહેલા સમયનો સં સજોગી મં જીવનો કેં કેવલજ્ઞાન ચેં વલી

અહવા ચરિમસમયસજોગિભવત્યકેવલનાળે ચેવ અચરિમસમયસજોગિભવત્યકેવલનાળે ચેવ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-અથવા છેલા સમયના તે ચૌદમે ગુણઠાળે જાતાં તેરમા ગુણઠાળાના છેલા સમયનું સજોગી મવસ્થ કેવલજ્ઞાન ૧, છેહલો સમય નહીં પણ છેહલાંની પહેલાં જેટલાં સમય હોય તે અચરમ સમયનું સજોગી ભવસ્થ કેવલજ્ઞાન ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એ એમ અં ૧૪ મા ગુણઠાળાના મં જીવનું કેં કેવલજ્ઞાન વે ભેદે વિં વલી

एवं अजोगिभवत्यकेवलनाળे वि ७

ભાવાર્થ-એમજ અજોગી ભવસ્થ કેવલજ્ઞાનના વે ભેદ જાણવા,

અર્થ-સિં સિદ્ધના જીવનું કેં કેવલજ્ઞાન દું વે પ્રકારે પં કહું તં તે જં કહુંડું અં એક સમય સિં સિદ્ધ થયા તેનું કેં કેવલજ્ઞાન ચેં વલી પં વે તથા ઉપરાંત સમય સિં સિદ્ધ થયા તેનું કેં કેવલજ્ઞાન ચેં વલી.

સિદ્ધકેવલનાળે દુવિહે પન્નતે । તં જહા । અણન્તરસિદ્ધકેવલનાળે ચેવ પરંપરસિદ્ધકેવલનાળે ચેવ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-સિદ્ધના જીવનું કેવલજ્ઞાન તેહના ૧ ભેદ થી ભગવંતે કહેલ છે તે કહેછે, સંપત્તી

(વર્તમાન) સમય સિદ્ધ થયો તે અનંતર સિદ્ધ તેહનું કેવલજ્ઞાન ૧, જેહને વે ત્રણ ચાર પાંચ દશ પ્રમુક્ત સમય થયા તે પરંપર સિદ્ધ તેહનું કેવલજ્ઞાન ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-અં એક સમયના સિં સિદ્ધના કેં કેવલજ્ઞાનના દું વે પ્રકાર પં કહું તં તે જં કહુંડું એ એકજ અં એક સમય મોક્ષ ગયો તે સિં સિદ્ધનું કેં કેવલજ્ઞાન ચેં વલી અં અનેક અં એક સમય સિં સિદ્ધ થયા તેનું કેં કેવલજ્ઞાન ચેં વલી.

अणन्तरसिद्धकेवलनाળे दुविहे पन्न-
ते । तं जहा । एकाणन्तरसिद्धकेवल-
नाળे चैव अणैकाणन्तरसिद्धकेवलना-
ળे चैव ॥ ९ ॥

ભાવાર્થ-અનંતર સિદ્ધનું કેવલજ્ઞાન તેહના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહેછે, હમણાં એક સમયને વિષે એકજ જીવમોક્ષમાં ગયો તે એક અનંતર સિદ્ધ તેહનું કેવલજ્ઞાન ૧, હમણાં એક સમયને વિષે અનેક મોક્ષમાં ગયા તે અનેક અનંતર સિદ્ધ તેહનું કેવલજ્ઞાન ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-પં મોક્ષગયા પછી ૨-૩-૪ સમે થયા તેહનું કેવલ જ્ઞાન દું વે પ્રકારે પં કહું તં તે જં કહુંડું એ એક પં પરંપરસિદ્ધનું કેવલ જ્ઞાન ચેં વલી અં અનેક પં પરંપરસિદ્ધનું કેવલજ્ઞાન ચેં વલી.

परंपरसिद्धकेवलनाળे दुविहे पन्नते ।
तं जहा । एकपरंपरसिद्धकेवलनाળे
चैव अणैकपरंपरसिद्धकेवलनाળे चैव
॥ १० ॥

ભાવાર્થ-પરંપર સિદ્ધનું કેવલજ્ઞાન તેહના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહેછે, એક પરંપર સિ-

દ્વન્તુ કેવલજ્ઞાન ૧, અનેક પરંપર સિદ્ધન્તુ કેવલજ્ઞાન ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-નોં અવધિ, મનપર્યવજ્ઞાન દું વે પ્રકારે પંં કહું તંં તેજં કહું હુંં ઓં અવધિ જ્ઞાન ચેં વલી મં મનપર્યવજ્ઞાન ચેં વલી.

નોકેવલનાણે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । ઓહિનાણે ચેવ મળપજ્જવનાણે ચેવ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-નોં કેવલજ્ઞાનના વે ભેદ શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે, અવધિજ્ઞાન ૧ મનપર્યવજ્ઞાન ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-ઓં અવધિજ્ઞાન દું વે પ્રકારે પંં કહું નંં તેજં કહું હુંં મંં એક ભવ તાજ્ઞ હોય તે ચેં વલી સ્વાં જ્ઞાનાવરણીકર્મના ક્ષય ઉપસમથી ઉપનો તે ચેં વલી.

ઓહિનાણે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । ભવપચ્છદ્દા ચેવ સ્વાઓવસમિએ ચેવ ૧૨

ભાવાર્થ-અવધિજ્ઞાનના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે એક ભવ પ્રત્યયન્તુ જે તે ભવમાંહીજ હોય ૧, વીજું જ્ઞાનાવરણીના ક્ષયોપશમથી ઉપજે ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દોં વેને મંં ભવપ્રત્યયન્તુ પંં કહું તંં તેજં કહું હુંં દેં દેવતાન્તુ ચેં વલી નેં નારકીન્તુ ચેં વલી.

દોણં ભવપચ્છદ્દા પળ્લત્તે । તં જહા । દેવાણં ચેવ નેરડ્ડયાણં ચેવ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-વેને ભવ પ્રત્યયન્તુ અવધિજ્ઞાન હોય તે કહે છે દેવતા ૧ અને નારકી એ વેના ભવને વિષે હોયજ ૨ એ ભેદ છે.

અર્થ-દોં વેને સ્વાં ક્ષયોપસમથી પંં કહું તંં તેજં કહું હુંં મંં મનુષ્યને ચેં વલી

પં પચ્છિદ્ધિ તિર્યચ્ચ જોં જોનીને ક્ષયોપસમથી હોય ચેં વલી.

દોણં સ્વાઓવસમિએ પન્નત્તે । તં જહા । મળુસ્સાણં ચેવ પચ્ચિન્દિયત્તિરિક્કલ્લજોણિયાણં ચેવ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-વેને ક્ષયોપસમથી હોય તે કહે છે, સંજ્ઞી મનુષ્યને સંજ્ઞીતિર્યચ્ચ પચ્ચેદ્રી ૨ એ વેને હોય એ વે ભેદ છે.

અર્થ-મં મનપર્યવજ્ઞાન દું વે પ્રકારે પંં કહું તંં તેજં કહું હુંં ઉં રુજ્જમતી ચેં વલી વિં વિપુલમતી ચેં વલી.

મળપજ્જવનાણે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । ઉજ્જમઈ ચેવ વિઉલમઈ ચેવ ૧૫

ભાવાર્થ-મનપર્યવજ્ઞાન વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે એકલો મનમાં ઘડો ચિંતવ્યો છે એમ સામાન્યથી મનની વાત જાણે તે રુજ્જમતી ૧ અને સોનાનો ઘડો નાનો અથવા મ્હોટો પાઢ-લીપુરનો આજનો કાલનો અથવા ઘણા કાલનો કરેલો ચિંતવ્યો છે इत्यादિક વિશેષથી જાણે તે વિપુલમતી ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-પં પરોક્ષ જ્ઞાનને દું વે પ્રકારે પંં કહું તંં તેજં કહું હુંં આં મતિજ્ઞાન ચેં વલી સું શ્રુતજ્ઞાન ચેં વલી.

પરોક્કલ્લનાણે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । આભિણિચ્ચોહિયનાણે ચેવ સુયનાણે ચેવ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-પરોક્ષ જ્ઞાનના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે, એકમતિ જ્ઞાન, વીજું શ્રુતજ્ઞાન ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-આં મતિજ્ઞાન દું વે પ્રકારે પંં કહું તંં તેજં કહે છે સું શ્રુત નિશ્ચિત ચેં

વઢી જ૦ અશ્રુત નિશ્રિત ચે૦ વઢી.

આભિણિગોહિયનાળે દુહિવે પન્નત્તે ।
તં જહા । સુયનિસ્સિણ ચેવ અસુય-
નિસ્સિણ ચેવ ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—પતિજ્ઞાનના વે મેદ કહેલ છે તે
કહે છે, શ્રુતનિશ્રિત ? અશ્રુતનિશ્રિત ૨ એ
વે મેદ છે.

અર્થ—સુ૦ શ્રુતનિશ્રિત દુ૦ વે પ્રકારે પં૦
કહું તં૦ તેજ૦ કહું હું અ૦ દૂરથી પ્રથમ વ-
સ્તુ દેખીને કહે જે કોઈક વસ્તુ છે તે ચે૦
વઢી વ૦ પછી ઓલ્લેજે એ પુરુષ છે તે ચે૦
વઢી.

સુયનિસ્સિણ દુવિહે પન્નત્તે । તં જ-
હા । અત્યોગ્ગહે ચેવ વક્ષણોગ્ગહે ચેવ
॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—શ્રુતનિશ્રિત વે પ્રકારે કહેલ છે તે
કહે છે, વેગલેથી વસ્તુ દેખીને કહેજે કાંઈ વ-
સ્તુ છે એમ પ્રથમ વસ્તુનું સામાન્યપણે ગ્રહણું તે
અર્થાવગ્રહ ? પછી ઓલ્લેજે એ પુરુષ છે અ-
થવા સ્ત્રી છે એમ વિશેષથી ઈન્દ્રી અને શબ્દાદિ
દ્રવ્યનો સંબંધ તે વ્યંજનાવગ્રહ ૨ એ વે મેદ છે.

અજ્ઞપાવિદ્ધે ચેવ અજ્ઞવાહિરે ચેવ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—એમ શ્રુતજ્ઞાનના વે મેદ કહેલ છે
તે કહે છે, આચારાંગાદિક ઇગ્યાર અંગ તે અંગ
પ્રવિષ્ટ ? ઉત્તરાધ્યનાદી મુલ સૂત્ર તે અંગ
વાહીર એ વે મેદ છે.

અર્થ—અં૦ અંગ વાહીરના દુ૦ વે પ્રકારે પં૦
કથા તં૦ તેજ૦ કહું હું, આ૦ આવશ્યક ચે૦
વઢી આ૦ આવશ્યક વિના શ્રુતજ્ઞાન ચે૦ વઢી.

અજ્ઞવાહિરે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
આવસ્સણ ચેવ આવસ્સયવહરિત્તે ચેવ
॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—અંગ વાહીરના વે પ્રકાર કહેલ છે
તે કહે છે સામાયક ? ચઢવીસથો ૨ વંદણાં
૩ પઢીરુમણું ૪ કાઢસુગ ૫ પચ્છાણ ૬ એ
છ અધ્યયનના સમુહરુપ આવશ્યક ? આવશ્ય-
ક વીના વીજાં સિદ્ધાંત તે આવશ્યક વ્યતિરિ-
ક્ત ૭ એ વે મેદ છે.

અર્થ—આ૦ આવશ્યક વિના શ્રુતતે દુ૦ વે
પ્રકારે પં૦ કથા તં૦ તેજ૦ કહું હું કા૦
કાલ વેલાયે મળાય તે પ્રથમને છેલી પોરસિ-
ણચે૦ વઢી હ૦ સર્વ કાલે મળાય તે.

અર્થ-દુ૦ વે પ્રકારે ધ૦ ધર્મ પં૦ કહ્યા તં૦ તેજ૦ કહું છું સુ૦ દ્વાદશાંગી તેજઃ શ્રુતધર્મચે૦ વળી ચ૦ ચારિત્ર ધ૦ ધર્મ પાંચ મહાદૃત રૂપ ચે૦ વળી.

દુર્વિદ્ધે ધમ્મે પળ્લત્તે । તં જહા । સુ-
યધમ્મે ચેવ ચરિત્તધમ્મે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-દુર્ગતી પડતાં ધરી રાખે તે ધર્મ વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, દ્વાદશાંગી રૂપ સિ-
દ્ધાંત તે શ્રુતધર્મ ૧ ચારિત્ર ધર્મ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-સુ૦ સુત્રધર્મ દુ૦ વે પ્રકારે પં૦ કહ્યા તં૦ તેજ૦ કહું છું. સુ૦ શ્રુતપાઠ તે સુત્ર શ્રુ-
તધર્મ ચે૦ વળી અ૦ અર્થ શ્રુતધર્મ ચે૦ વળી.

સુયધમ્મે દુર્વિદ્ધે પળ્લત્તે । તં જહા ।
સુત્તસુયધમ્મે ચેવ અત્થસુયધમ્મે ચેવ
॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-શ્રુતધર્મના વે ભેદ કહેલ છે તે કહે
છે, સુત્રપાઠ તે સુત્ર શ્રુતધર્મ ૧, અર્થ તે અર્થ
શ્રુતધર્મ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-ચ૦ ચારિત્રનો ધ૦ ધર્મ દુ૦ વે
પ્રકારે પં૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહું છું અ૦ દેશ
વિરતિ ચ૦ ચારિત્ર ધ૦ ધર્મ ચે૦ વળી અ૦
સાધુનો ચ૦ સર્વ વિરતિ ધ૦ ધર્મ ચે૦ વળી.

ચરિત્તધમ્મે દુર્વિદ્ધે પળ્લત્તે । તં જહા ।
અગારચરિત્તધમ્મે ચેવ અળગારચરિત્ત-
ધમ્મે ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-ચારિત્ર ધર્મ વે પ્રકારે કહેલ છે
તે કહે છે, સમકીર્તિ મુલ્લ વાર વ્રતરૂપ દેશ વર-
તી ચારિત્ર તે ગ્રહસ્થનો ધર્મ ૧ જેહને ઘર
નથી પહવા સાધુનો સર્વ વરતી પંચમહાવ્રત-
રૂપ ચારિત્ર ધર્મ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે પ્રકારે સં૦ સંજમ પં૦ કહ્યો
તં૦ તે જ૦ કહું છું સ૦ માયાનો સંગ છે જ્યાં
તે સંજમ ચે૦ વળી વી૦ માયા રહિત સંજમ
તે સાતમા ગુણઢાણા ઉપરાંતહોય ચે૦ વળી.

દુર્વિદ્ધે સંજમે પળ્લત્તે । તં જહા । સ-
રાગસંજમે ચેવ વીયરાગસંજમે ચેવ
॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે સંયમ કહેલ છે તે કહે
છે. જીહાં માયાનો સંગ છે તે સરાગસંયમ ૧
સાતમા ગુણઢાણાં ઉપરાંત માયા (કપટ)
રાગ રહીત ચારિત્ર તે વીતરાગ સંયમ ૨ એ
વે ભેદ છે.

અર્થ-સ૦ રાગ સહિત સંજમ દુ૦ વે પ્રકારે
પં૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહું છું સુ૦ લો-
ભરૂપ કપાય જેણે સુક્ષ્મ ક્રિયા છે તેવા ઉપ-
સમ તથા સપક શ્રેણીનો સાધુ તે ૧૦ મે ગુણ-
ઢાણે હોય ચે૦ વળી વા૦ મોટા કપાય છે
જિહાંતે ચે૦ વળી.

સરાગસંજમે દુર્વિદ્ધે પળ્લત્તે । તં જ-
હા । સુહુમસંપરાયસરાગસંજમે ચેવ વા-
યસંપરાયસરાગસંજમે ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-સરાગ સંયમના વે પ્રકાર કહેલ
છે તે કહે છે, જેણે લોભ રૂપ કપાય સુક્ષ્મ કુંથુ
રૂપ કરેલ છે તે ઉપશમ શ્રેણીનો તથા સપક-
શ્રેણીનો સાધુ દશમે ગુણઢાણે હોય તે સુત્તમ
સંપરાય સરાગ સંયમ ૧ જીહાં મોટી સ્થુલ
કપાય છે તે વાદર સંપરાય સરાગ સંયમ, ૨
એ વે ભેદ છે.

અર્થ-સુ૦ સુક્ષ્મ કપાય સંજમ દુ૦ વે પ્રકારે
પં૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહું છું પ૦ પ્રથમ સમયનો
સુક્ષ્મ સંપરાય સરાગ સંજમ ૧૦ મા ગુણઢાણાના
થમ સમયનું સંજમ ચે૦ વળી અ૦ ૨-૩ સ-
મયના સુક્ષ્મ સંપરાય સરાગ સંજમ ચે૦ વળી.

સુહુમસંપરાયસરાગસંજમે દુર્વિદ્ધે પ-
ળ્લત્તે । તં જહા । પદમસમયસુહુમસંપ-
રાયસરાગસંજમે ચેવ અપદમસમયસુહુ-
મસંપરાયસરાગસંજમે ચેવ ॥ ૩ ॥

વળી અં અશ્રુત નિશ્ચિત ચેં વળી.

આભિણિચોહિયનાળે દુહિવે પત્રત્તે ।
તં જહા । સુયનિસ્સિણ ચેવ અસુય-
નિસ્સિણ ચેવ ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—મતિજ્ઞાનના વે મેદ કહેલ છે તે કહે છે, શ્રુતાનિશ્ચિત ૧ અશ્રુતાનિશ્ચિત ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ—સું શ્રુતાનિશ્ચિત દું વે પ્રકારે પંં કહું તંં તેજં કહું હુંં અં દૂરથી પ્રથમ વસ્તુ દેખીને કહે જે કોઈક વસ્તુ છે તે ચેં વળી વં પછી ઓલ્લે જે એ પુરુષ છે તે ચેં વળી.

સુયનિસ્સિણ દુવિહે પત્રત્તે । તં જ-
હા । અત્યોગ્ગહે ચેવ વચ્ચળોગ્ગહે ચેવ
॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—શ્રુતાનિશ્ચિત વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, વેગલેથી વસ્તુ દેખીને કહેજે કાંઈ વસ્તુ છે એમ પ્રથમ વસ્તુનું સામાન્યપણે ગ્રહણું તે અર્થાવગ્રહ ૧ પછી ઓલ્લેજે એ પુરુષ છે અથવા સ્ત્રી છે એમ વિશેષપથી દ્વંદ્વી અને શબ્દાદિ દ્રવ્યનો સંબંધ તે વ્યંજનાવગ્રહ ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ—અં અશ્રુત નિશ્ચિતનાપણ એં એમજ વે મેદ.

અસુયનિસ્સિણ એવમેવ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ—એમ અશ્રુતાનિશ્ચિતના પણ વે મેદ જાળવા.

અર્થ—સું શ્રુતજ્ઞાન દું વે પ્રકારે પંં કહા તંં તેજં કહું હુંં અં ૧૧ અંગ માંહિ હુંં જ્ઞાન તે ચેં વળી અં ઉત્તરાધ્યયન પ્રમુલ ચેં વળી.

સુયનાળે દુવિહે પત્રત્તે । તં જહા ।

અજ્ઞાપિટ્ટે ચેવ અજ્ઞાવાહિરે ચેવ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—એમ શ્રુતજ્ઞાનના વે મેદ કહેલ છે તે કહે છે, આચારાંગાદિક ઇગ્યાર અંગ તે અંગ પ્રવિષ્ટ ૧ ઉત્તરાધ્યયનાદી મુલ સૂત્ર તે અંગ વાહીર એ વે મેદ છે.

અર્થ—અં અંગ વાહીરના દું વે પ્રકારે પંં કહ્યા તંં તેજં કહું હુંં, આં આવશ્યક ચેં વળી આં આવશ્યક વિના શ્રુતજ્ઞાન ચેં વળી.

અજ્ઞાવાહિરે દુવિહે પત્રત્તે । તં જહા ।
આવસ્સણ ચેવ આવસ્સયવડરિત્તે ચેવ
॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—અંગ વાહીરના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે સામાયક ૧ ચઙવીસયો ૨ વંદનાં ૩ પડીકમણું ૪ કાઠસુગ ૫ પચ્ચલાળ ૬ એ છ અધ્યયનના સમુદ્ધરૂપ આવશ્યક ૧ આવશ્યક વિના વીજાં સિદ્ધાંત તે આવશ્યક વ્યતિરિક્ત ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ—આં આવશ્યક વિના શ્રુતતે દું વે પ્રકારે પંં કહ્યા તંં તેજં કહું હુંં કાં કાલ વેલાયે મળાય તે પ્રથમને છેલી પોરસિ-
એવં વળી અં સર્વ કાલે મળાય તે.

આવસ્સયવડરિત્તે દુવિહે પત્રત્તે । તં
જહા । કાલિણ ચેવ ઉકાલિણ ચેવ ॥
॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ—આવશ્યક વ્યતિરિક્તના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે, દિવસ અને રાત્રિની પહેલી ને ચોથી પોરસિણ મળાય તે ઉત્તરાધ્યયનાદીક કાલીકસૂત્ર ૧ સવારની, મધ્યાહનની, સંધ્યાની, મધ્યરાત્રીની વે વે ઘડી વર્જિ ગમે તે વસ્તુ મળાય તે દશવૈકાલિક પ્રમુલ ઉત્કાલીક સૂત્ર ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે પ્રકારે ધ૦ ધર્મ પં૦ કહ્યા તં૦ તેજ૦ કહું છું સુ૦ દ્વાદશાંગી તેજ શ્રુતધર્મચે૦ વલી ચ૦ ચારિત્ર ધ૦ ધર્મ પાંચ મહાવ્રત રૂપ ચે૦ વલી.

દુવિહે ધમ્મે પળ્લત્તે । તં જહા । સુ-
યધમ્મે ચેવ ચરિત્તધમ્મે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-દુર્ગતી પઢતાં ધરી રાલ્લે તે ધર્મ વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, દ્વાદશાંગી રૂપ સિ-
દ્ધાત તે શ્રુતધર્મ ૧ ચારિત્ર ધર્મ ૨ એ વે ખેદ છે.

અર્થ-સુ૦ સુત્રધર્મ દુ૦ વે પ્રકારે પં૦ કહ્યા તં૦ તેજ૦ કહું છું. સુ૦ શ્રુતપાઠ તે સુત્ર શ્રુ-
તધર્મ ચે૦ વલી અ૦ અર્થ શ્રુતધર્મ ચે૦ વલી.

સુયધમ્મે દુવિહે પળ્લત્તે । તં જહા ।
સુત્તસુયધમ્મે ચેવ અત્થસુયધમ્મે ચેવ
॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-શ્રુતધર્મના વે ખેદ કહેલ છે તે કહે
છે, સુત્રપાઠ તે સુત્ર શ્રુતધર્મ ૧, અર્થ તે અર્થ
શ્રુતધર્મ ૨ એ વે ખેદ છે.

અર્થ-ચ૦ ચારિત્રનો ધ૦ ધર્મ દુ૦ વે
પ્રકારે પં૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહું છું અ૦ દેશ
વિરતિ ચ૦ ચારિત્ર ધ૦ ધર્મ ચે૦ વલી અ૦
સાધૂનો ચ૦ સર્વ વિરતિ ધ૦ ધર્મ ચે૦ વલી.

ચરિત્તધમ્મે દુવિહે પળ્લત્તે । તં જહા ।
અગારચરિત્તધમ્મે ચેવ અળગારચરિત્ત-
ધમ્મે ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-ચારિત્ર ધર્મ વે પ્રકારે કહેલ છે
તે કહે છે, સમકીત મુલ્લ વાર વ્રતરૂપ દેશ વર-
તી ચારિત્ર તે વ્રહ્મચર્યનો ધર્મ ૧ જેહને ધર
નથી એહવા સાધુનો સર્વ વરતી પંચમહાવ્રત-
રૂપ ચારિત્ર ધર્મ ૨ એ વે ખેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે પ્રકારે સં૦ સંજમ પં૦ કહ્યો
તં૦ તે જ૦ કહું છું સ૦ માયાનો સંગ છે જ્યાં
તે સંજમ ચે૦ વલી વી૦ માયા રહિત સંજમ
તે સાતમા ગુણઢાળા ડપરાંતહોય ચે૦ વલી.

દુવિહે સંજમે પળ્લત્તે । તં જહા । સ-
રાગસંજમે ચેવ વીયરાગસંજમે ચેવ
॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે સંયમ કહેલ છે તે કહે
છે, જીહાં માયાનો સંગ છે તે સરાગસંયમ ૧
સાતમા ગુણઢાળાં ડપરાંત માયા (કપટ)
રાગ રહીત ચારિત્ર તે વીતરાગ સંયમ ૨ એ
વે ખેદ છે.

અર્થ-સ૦ રાગ સહિત સંજમ દુ૦ વે પ્રકારે
પં૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહું છું સુ૦ લો-
ભરૂપ કપાય જેને સુક્ષ્મ ક્રિધા છે તેવા ડપ-
સમ તયા સપક શ્રેણીનો સાધૂ તે ૧૦ મે ગુણ-
ઢાળે હોય ચે૦ વલી વા૦ મોટા કપાય છે
જિહાંતે ચે૦ વલી.

સરાગસંજમે દુવિહે પળ્લત્તે । તં જ-
હા । સુહુમસંપરાયસરાગસંજમે ચેવ વા-
યરસંપરાયસરાગસંજમે ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-સરાગ સંયમના વે પ્રકાર કહેલ
છે તે કહે છે, જેને લોભ રૂપ કપાય સુક્ષ્મ ક્રુધુ
રૂપ કરેલ છે તે ડપશ્મ શ્રેણીનો તયા સપક-
શ્રેણીનો સાધુ દશમે ગુણઢાળે હોય તે સુત્તમ
સંપરાય સરાગ સંયમ ૧ જીહાં મોટી સ્થુલ
કપાય છે તે વાદર સંપરાય સરાગ સંયમ. ૨
એ વે ખેદ છે.

અર્થ-સુ૦ સુક્ષ્મ કપાય સંજમ દુ૦ વે પ્રકારે
પં૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહું છું પ૦ પ્રથમ સમયનો
સુક્ષ્મ સંપરાય સરાગ સંજમ ૧૦ મા ગુણઢાળાના
યમ સમયનું સંજમ ચે૦ વલી અ૦ ૨-૩ સ-
મયના સુક્ષ્મ સંપરાય સરાગ સંજમ ચે૦ વલી.

સુહુમસંપરાયસરાગસંજમે દુવિહે પ-
ળ્લત્તે । તં જહા । પઢમસમયસુહુમસંપ-
રાયસરાગસંજમે ચેવ અપઢમસમયસુહુ-
મસંપરાયસરાગસંજમે ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—મુક્ષ્ય સંપરાય સરાગ સંયમના વે
ભેદ કહેલ છે તે કહેલે. પ્રથમ સમયનો મુક્ષ્ય
સંપરાય સરાગ સંયમ. ૧ અપ્રથમ સમય તે
વીજા ત્રીજાદીક સમયનો મુક્ષ્ય સંપરાય સ-
રાગ સંયમ. ૨ (કેવલજ્ઞાનના પ્રથમ ભેદ
કહેલ છે તે પ્રમાણે જાણવા) એ વે ભેદ છે.

અર્થ—અં અથવા ચં છેલા સમયનો
મુક્ષ્ય સંપરાય સરાગ સંયમ અં છેલાથી પે-
હેલા સમયનો મુક્ષ્ય સંપરાય સરાગ સંયમ.

અહવા ચરિમસમયસુહુમસંપરાયસરા-
ગસંજમે અચરિમસમયસુહુમસંપરાયસ-
રાગસંજમે ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—અથવા છેલા ચરમ સમય તે વા-
રમા ગુણઠાણના છેલા સમયનો મુક્ષ્ય સંપ-
રાય સરાગ સંયમ. ૧ અચરમ તે છેલાથી પે-
હેલા સમયનો મુક્ષ્ય સંપરાય સરાગ સંયમ. ૨
એ વે ભેદ છે.

અર્થ—અં અથવા સું મુક્ષ્ય સંપરાય સ-
રાગ સંજમ દું વે પ્રકારે પં કયો તં તે જં
કહું હું સં ઉપસમ શ્રેણીથી પડતાનું એ
મુક્ષ્ય સંપરાય સરાગ સંજમ ચેં વલી વિં
ઉપસમ તથા સ્પષ્ટ શ્રેણિ ચડતાનું મુક્ષ્ય સંપ-
રાય સરાગ સંજમ ચેં વલી.

અહવા સુહુમસંપરાયસરાગસંજમે દુ-
વિહે પત્રત્તે । તં જહા । સંકિલિસ્સ-
માણએ ચેવ વિસુજ્જમાણએ ચેવ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—અથવા મુક્ષ્ય સંપરાય સરાગ સં-
યમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. સંકલેશ-
માન તે ઉપશમશ્રેણીથી પડતાનો મુક્ષ્ય સંપરાય
સરાગસંયમ. ૧ વિશુદ્ધમાન તે ઉપશમ શ્રેણી
તથા સ્પષ્ટશ્રેણી ચડતાનો મુક્ષ્ય સંપરાય સ-
રાગસંયમ. ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—વાં વાદર સંપરાય સરાગ સંજમ દું
પ્રકારે પં કયો તં તે જં કહું હું પં

પ્રથમ સમયનો વાદર સંપરાય સરાગ સંજમ
અં પેહેલા સમય વિના વાદર સંપરાય સરા-
ગ સંજમ.

વાયરસંપરાયસરાગસંજમે દુવિહે પ-
ત્રત્તે । તં જહા । પદ્મસમયવાયરસંપ-
રાયસરાગસંજમે અપદ્મસમયવાયરસંપ-
રાયસરાગસંજમે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—વાદર સંપરાય સરાગ સંયમના વે
પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. પ્રથમ સમયનો
વાદર સંપરાય સરાગ સંયમ ૧ અપ્રથમ સમ-
યનો વાદર સંપરાય સરાગસંયમ ૨ (પ્રથમ-
અપ્રથમ કેવલજ્ઞાનની પેરે જાણવું) એ વે
ભેદ છે.

અર્થ—અં અથવા ચં છેહેલા સમયનો
વાદર સંપરાય સરાગ સંજમ અં છેલાથી પેહે-
લાનો સમયનો વાદર સંપરાય સરાગ સંજમ.

અહવા ચરિમસમયવાયરસંપરાયસ-
રાગસંજમે અચરિમસમયવાયરસંપરાય-
સરાગસંજમે ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—અથવા ચરમ તે છેલા સમયનો
તે નવમા ગુણઠાણના છેલા સમયનો ૧ અચ-
રમ તે છેલાથી પેહેલા સમયનો વાદર સંપરાય
સરાગસંયમ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—અથવા વાં વાદર સંપરાય સરાગ
સંજમ દું વે પ્રકારે પં કયો તં તે જં
કહું હું પં ઉપસમ શ્રેણીથી પડતાનું સંજમ
ચેં વલી અં સ્પષ્ટ શ્રેણિ તે ચેં વલી.

અહવા વાયરસંપરાયસરાગસંજમે દુ-
વિહે પત્રત્તે । તં જહા । પડિવાઈ ચેવ
અપડિવાઈ ચેવ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—અથવા વાદર સંપરાય સરાગ સં-
યમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે ઉપશમ

શ્રેણીથી પદતાનો ? ક્ષપ્રકશ્રેણીનો વાદર સં-
પરાય સરાગસંયમ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-વીં રાગરહિત સંજમ દું વે પ્રકારે
પંં કહું તંં તે જં કહું છુંં ઉં ઉપસમાવ્યા
કં કપાયજેને વીંંએવો રાગ રહિત સંં સં-
જમ તે ? મા ગુણઠાણાના સાધુને હોય વેં
વઢી સ્ત્રીં ક્ષય પામ્યા છે કં કસાય એવો
રાગ રહિત સંજમ તે ? મા ગુણ ઠાણાના
સાધુને હોય વેં વઢી.

વીયરાગસંજમે દુવિહે પળ્ળત્તે । તંજ-
હા । ઉવસન્તકસાયવીયરાગસંજમે વેવ
સ્ત્રીંકસાયવીયરાગસંજમે વેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વીતરાગ સંયમના વે પ્રકાર ક-
હેલ છે તે કહે છે. જેને કપાય ઉપશમાવેલ છે
તેહનો સયમ તે ઉપશાંતરૂપાય વીતરાગસયમ
૧ જેહની કપાય ક્ષય થઈગયેલ છે તે વારમા
ગુણઠાણાના સાધુનો ક્ષોણરૂપાય વીતરાગ સં-
યમ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-ડં ઉપસમ શ્રેણિનું કપાય વીતરાગ
સંજમ દું વે પ્રકારે પંં કયા તંં તે જં કહું
છુંં પંં પહિલા સમયનું ઉપશાંત કપાય વીત
રાગ સંજમ વેં વઢી અં પ્રથમ સમય વિ-
ના ? મા ગુણ ઠાણાનું સંજમતે વેં વઢી.

ઉવસન્તકસાયવીયરાગસંજમે દુવિહે
પળ્ળત્તે । તં જહા । પદ્મસમયઉવસન્ત-
કસાયવીયરાગસંજમે વેવ અપદ્મસમ-
યઉવસન્તકસાયવીયરાગસંજમે વેવ ॥
૨ ॥

ભાવાર્થ-ઉપશાંત કપાય વીતરાગના વે
પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. પ્રથમ સમયનો ઉ-
પશાંત કપાય વીતરાગ સંયમ. ૧ અમથમ સ-
મયનો ઉપશાંત કપાય વીતરાગ સંયમ. ૨
(પ્રથમ અમથમ પૂર્વની પેરે જાણવું) એ વે
ભેદ છે.

અર્થ-અં અથવા ચં છેહલા સમયનું ઉ-
પશાંત કપાય વીત રાગ સંજમ અં છેહલાથી
પહેલા સમયનું ઉપશાંત કપાય વીતરાગ સંજમ.

અહવા ચરિમસમયઉવસન્તકસાયવી-
યરાગસંજમે અચરિમસમયઉવસન્તક-
સાયવીયરાગસંજમે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-તેમજ ચરમ અચરમ સમયનો ઉ-
પશાંત કપાય વીતરાગ સંયમ જાણવો. એ
વે ભેદ છે.

અર્થ-સ્ત્રીં ક્ષય કર્યા કપાયનો તે ? માં
ગુણ ઠાણાનો વીત રાગ સંજમ દું વે પ્રકારે
પંં કયો તંં તે જં કહું છુંં છં ચારધાતિ ક-
ર્મ સહિત છેતેનું સ્ત્રીં કપાય વીતરાગ સંજ-
મ વેં વઢી કેં કેવલીનું સ્ત્રીં કસાય વીત
રાગ સંજમ.

સ્ત્રીંકસાયવીયરાગસંજમે દુવિહે પ-
ળ્ળત્તે । તં જહા । છુડમત્થસ્ત્રીંકસાય-
વીયરાગસંજમે વેવ કેવલિસ્ત્રીંકસાય-
વીયરાગસંજમે વેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-ક્ષીણકપાય વીતરાગ સંયમના વે
પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. છુડમસ્થ તે જ્ઞાના
વરણાદી આઠે કર્મ સહિત તેહનો સંયમ તે
છુડમસ્થ ક્ષીણ કપાય વીતરાગ સંયમ ૧ કે-
વલ જ્ઞાન સહિત કેવલી તેહનો સંયમ તે કેવ-
લીક્ષીણ કપાય વીતરાગસંયમ ૨ એ વે ભેદ છે

અર્થ-ઉં છુડમસ્થ સ્ત્રીં કપાય વીતરાગ
સંજમ દું વે પ્રકારે પંં કયો તંં તે જં કહું
છુંં સં પોતાની મેલે પ્રતિવોધ પામ્યાતે સ્વયં
બુધ છુડમસ્થ સ્ત્રીં કસાય વીતરાગ સંજમ
બું ગુરુના પ્રતિ વોધ્યા છુડમસ્થ સ્ત્રીં કસા
ય વીતરાગ સંજમ.

છુડમત્થસ્ત્રીંકસાયવીયરાગસંજમે દુ-
વિહે પળ્ળત્તે । તં જહા । સયંબુદ્ધછુડ-
મત્થસ્ત્રીંકસાયવીયરાગસંજમે બુદ્ધવો-

હિયછુમત્ય્લીનકસાયવીયરાગસંજમે
॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-છદમસ્થ લીન કપાય વીતરાગ સંયમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે સ્વયં-
બુધ તે તિથેકરાદી પોતાની મેલે પ્રતિવોધ પા-
મ્યા તે સ્વયંબુધ છદમસ્થ લીન કપાય વી-
તરાગ સંયમી. ૧ આચાર્યાદિકના પ્રતિવોધ્યા
તે છદમસ્થ લીન કપાય વીતરાગ સંયમી. ૨
૫ વે ખેદ છે.

અર્થ-તં પોતાની મેલે પ્રતિવોધ પામ્યા
તે છદમસ્થ લીન કસાય વીતરાગ સંજમ દું
વે નકારે પં કયો તેં તે જં કહું છું પં પ્ર-
થમ સમયના સં પોતાની મેલે બુદ્ધેલા છદ-
મસ્થ લીન કસાય વીતરાગ સંજમ અં વી-
જા સમયનો સ્વયંબુધ છદમસ્થ લીન કરાવ
વીતરાગ સંજમ વેં વઢી.

સયંબુદ્ધછુમત્ય્લીનકસાયવીયરાગ
સંજમે દુવિહે પળતે. તં જહા । પદ-
મસમયસયંબુદ્ધછુમત્ય્લીનકસાયવી-
યરાગસંજમે અપદમસમયસયંબુદ્ધછુ-
મત્ય્લીનકસાયવીયરાગસંજમે વેવ ॥
૬ ॥

ભાવાર્થ-સ્વયંબુધ છદમસ્થ લીન કપાય
વીતરાગ સંયમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે
છે. પ્રથમ સમયનો. ૧ અમયમ સમયનો. ૨

અર્થ-અં અથવા ચં છેહલા સમયનો સ
યં બુધ છદમસ્થ લીન કસાય વીતરાગ સં-
જમ અં છેહલા સમય વિનાનું સયંબુધ છ-
દમસ્થ લીન કસાય વીતરાગ સંજમ.

અહવા ચરિમસમયસયંબુદ્ધછુમત્ય-
લીનકસાયવીયરાગસંજમે અચરિમ-
સયસયંબુદ્ધછુમત્ય્લીનકસાયવીયરા-
ગસંજમે ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-અથવા ચરમ સમયનો ૧ અચરમ
સમયનો. ૨ ૫ વે ખેદ છે.

અર્થ-બું આચાર્યના પ્રતિવોધ્યા છદમસ્થ
લીન કસાય વીતરાગ સંજમ દું વે પ્રકારે
પં કયા તં તે જં કહું છું પં પ્રથમ સમય
બુધવોહિ છદમસ્થ લીન કસાય વીતરાગ
સંજમ અં વીજા સમયનો બુધવોહિ છદમસ્થ
લીન કસાય વીતરાગ સંજમ.

બુદ્ધવોહિયછુમત્ય્લીનકસાયવીય-
રાગસંજમે દુવિહે પળતે. તં જહા । પ-
દમસમયબુદ્ધવોહિયછુમત્ય્લીનકસા-
યવીયરાગસંજમે અપદમસમયબુદ્ધવોહિ-
યછુમત્ય્લીનકસાયવીયરાગસંજમે ॥
૮ ॥

ભાવાર્થ-બુદ્ધવોહી તે આચાર્યાદિકના પ્ર-
તિવોધેલાં છદમસ્થ લીન કપાય વીતરાગ
સંયમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. મધ્યમ
સમયનો ૧ અમયમ સમયનો ૨.

અર્થ-અં અથવા ચં છેહલા સમયનો બુ-
ધવોહિ છદમસ્થ લીન કસાય વીતરાગ સંજ-
મ અં છેહલા સમય વિના બુધવોહિ છદમ-
સ્થ લીન કસાય વીતરાગ સંજમ.

અહવા ચરિમસમયબુદ્ધવોહિયછુમ-
ત્ય્લીનકસાયવીયરાગસંજમે અચરિમ-
સમયબુદ્ધવોહિયછુમત્ય્લીનકસાય-
વીયરાગસંજમે ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-અથવા ચરમ સમયનો. ૧ અચ-
રમ સમયનો. ૨ ૫ વે ખેદ છે

અર્થ-કેં કેવલી લીન કસાય વીતરાગ
સંજમ દું વે પ્રકારે પં કયા તં તે જં કહું છું
સં ૧૩ મા ગુણઠાણાનાનો કેવલી લીન કસાય
વીતરાગ સંજમ અં ૧૪ મા ગુણઠાણના
કેવલીનો લીન કસાય વીતરાગ સંજમ

કેવલિલીખીળકસાયવીયરાગસંજમે દુ-
વિહે પન્નત્તે । તં જહા । સજોગિકેવ-
લિલીખીળકસાયવીયરાગસંજમે અજો-
ગિકેવલિલીખીળકસાયવીયરાગસંજમે ॥
૧૦ ॥

ભાવાર્થ—કેવલી ક્ષીળ કપાય વીતરાગ સંયમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. સજોગી તે તેરમા ગુણઢાળાના કેવલી ક્ષીળ કપાય વીતરાગ સંયમી ૧ અજોગી તે ચોદમા ગુણ-
ઢાળાના કેવલી ક્ષીળ કપાય વીતરાગ સંયમી ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—સઃ ૧૩ મા ગુણઢાળાના કેવલીનો ક્ષીળ કસાય વીતરાગ સંજમ દુ૦ વે પ્રકારે પ૦ કથો તં૦ તે જ૦ કહુંહું પ૦ પ્રથમ સમયનો સજોગી કેવલિ ક્ષીળ કસાય વીતરાગ સંજમ અ૦ વીજા સમયનો સજોગી કેવલિ ક્ષીળ કસાય વીતરાગ સંજમ.

સજોગિકેવલિલીખીળકસાયવીયરાગ-
સંજમે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । પદ્મ-
સમયસજોગિકેવલિલીખીળકસાયવીય-
રાગસંજમે અપદ્મસમયસજોગિકેવલિ-
લીખીળકસાયવીયરાગસંજમે ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—વીતરાગ સજોગી કેવલી ક્ષીળ કપાય સંયમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે પ્રથમ સમયનો, ૧ અપ્રથમ સમયનો, ૨

અર્થ—અથવા ચ૦ છેલા સમયનો સજોગી કેવલિલીખીળ કસાય વીતરાગ સંજમ અ૦ છેહ-
લાથી પહેલા સમયનો સજોગી કેવલિલીખીળ કસાય વીતરાગ સંજમ

અહવા ચરિમસમયસજોગિકેવલિલી-
ખીળકસાયવીયરાગસંજમે અચરિમસમય-
સજોગિકેવલિલીખીળકસાયવીયરાગસં-
જમે ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—અથવા ચરમ સમયનો, ૧ અચરમ સમયનો, ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—અ૦ ૧૪ મા ગુણઢાળાના કેવલીનું લીખીળકસાય વીતરાગ સંજમ દુ૦ વે પ્રકારે પ૦ કથો તં૦ તે જ૦ કહુંહું પ૦ પ્રથમ સમયનો અજોગી કેવલિલીખીળ કસાય વીતરાગ સંજમ અ૦ વીજા સમયનો અજોગી કેવલિલીખીળ કસાય વીતરાગ સંજમ.

અજોગિકેવલિલીખીળકસાયવીયરાગ-
સંજમે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । પદ્મ-
સમયઅજોગિકેવલિલીખીળકસાયવી-
યરાગસંજમે અપદ્મસમયઅજોગિકેવ-
લિલીખીળકસાયવીયરાગસંજમે ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ—અજોગી કેવલી ક્ષીળ કપાય વી-
તરાગ સંયમના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે પ્રથમ સમયનો ૧ અપ્રથમ સમયનો ૨

અર્થ—અથવા ચ૦ છેલા સમયનો અજોગી કેવલિલીખીળ કસાય વીતરાગ સંજમ અ૦ છેહ-
લાથી પહેલા સમયનો અજોગી કેવલિલીખીળ કસાય વીતરાગ સંજમ.

અહવા ચરિમસમયઅજોગિકેવલિ-
લીખીળકસાયવીયરાગસંજમે અચરિમસ-
મયઅજોગિકેવલિલીખીળકસાયવીયરા-
ગસંજમે ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—અથવા ચરમ સમયનો, ૧ અચરમ સમયનો, ૨ એ વે વે ભેદ છે.

અર્થ—દુ૦ વે પ્રકારે પુ૦ પૃથ્વિકાયના જીવ પ૦ કથો તં૦ તે જ૦ કહુંહું પુ૦ સુક્ષ્મ વે૦ નિષ્કે વા૦ વાદર (દષ્ટિમાં આવે તે) વે૦ વલી.

દુવિહા પુદાવિકાદયા પન્નતા । તં જ-
હા । સુદુમા ચેવ વાયરા ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—પૃથ્વિકાયના જીવ વે પ્રકારે શ્રી
મગ્નતે , એ તે , છે

નજરે આવે નહીં અને સર્વ લોકને વિષે ઠાં-
સીઠાંસીને ભરેલ છે તે સુક્ષ્મ પૃથ્વિકાયા. ૧
છદમસ્યની નજરે આવે તે વાદર પૃથ્વિકાયા.
૨. એ વે ભેદ છે.

અર્થ—એમ જા. યાવત્ દુ. વે ભેદે વ.
વનસ્પતિકાયા સુધી પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું
હું. મુ. સુક્ષ્મ ચે. ઘઠી યા. વાદર ચે. નિથે.

एवं जाव दुविहा वणस्सइकाइया प-
न्नता । तं जहा । सुहुमा चैव वायरा
चैव ॥ [२-५] ॥ २ ॥

भावार्य—एम पाणी, १ अग्नी, २ वायु,
३ वनस्पतिकायना सुक्ष्म ने वादर ए वे वे
भेद जाणवा

(આહાર, ૧ શરિર, ૨ ઇંદ્રિ, ૩ શ્વાસોશ્વાસ,
૪ ભાપા, ૫ મન, ૬ એ છ પર્યાપ્તિ છે તે
માઠી એકંદ્રિને ભાપા ને મન એ વર્જિને ચાર
પર્યાપ્તિ છે, વેંદ્રિ, તે ઇંદ્રિ, ચૌરિંદ્રિ, અસંજિ
પર્વેંદ્રિને મન વર્જિને પાંચ પર્યાપ્તિ છે, સંજિ
પર્વેંદ્રિને છ પર્યાપ્તિ છે. જે જીવને જેટલી પ-
ર્યાપ્તિ છે તે માઠી એક અધૂરી હોય તેવામાં પ-
રભવતું આયુષ્ય વાંધી મરે તે અપર્યાપ્તિ કહીયે.
છ પર્યાપ્તિમાં આહાર પર્યાપ્તિ એક સમયમાં
નીપજે, વીજી પાંચ પર્યાપ્તિ અસંખ્યાતે અ-
સંખ્યાતે સમયે નીપજે, એ સર્વે અંતર મુહુર્ત-
માં નીપજે)

અર્થ—દુ. વે ભેદે પુ. પૃથ્વિકાયાના જીવ
પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું હું પં. પર્યાપ્તિ પુરી
કરી મરે તે ચે. નિથે અ. અધૂરી પર્યાપ્તિ
મરે તે ચે. નિથે.

दुविहा पुदविकाइया पन्नता । तं ज-
। पज्जत्तगा चैव अपज्जत्तगा चैव
[६ ॥ ३] ॥

भावार्य—पृथ्वी पृथ्विकायना जीव वे प्रकारे
केह छे ते कहे छे, पर्यापति ते आहार, १

शरिर, २ इंद्रि, ३ श्वासोश्वास, ४ ए चारे
पुरी करी मरे ? अपर्यापति ते आहार, १ श-
रीर २, इंद्रि ३. ए ऋण पर्यापति पुरी करी
परभवतुं आयुष्य वंधी मरे. २ ए वे भेद छे.

अर्थ—ए एम जा. यावत् व. वनस्पतिकाय
लगे जाणवा.

एवं जाव वणस्सइकाइया ॥ [७-
१०] ॥ ४ ॥

भावार्थ—एमज पाणी १, अग्नी २, वायु ३
वनस्पति ४. ए चारेना पर्यापति १, अपर्या-
पति २ ए वे वे भेद जाणवा.

અર્થ—વે પ્રકારે પુ. પૃથ્વિકાયાના જીવ પં.
કહ્યા તં. તેજ. કહું હું પં. અચિત્ત થયા તે
ચે. નિથે અ. સચિત્ત તે ચે. નિથે જા.
યાવત્ વ. વનસ્પતિકાયા લગે.

दुविहा पुदविकाइया पन्नता । तं जहा ।
परिणया चैव अपरिणया चैव जाव
वणस्सइकाइया ॥ [११-१५] ॥ ५ ॥

भावार्थ—घळी पृथ्विकायना जीव वे प्रकारे
कहेल छे ते कहे छे. प्रणित ते स्वाकाय पर-
काय शस्त्रे करी फाल्ठी थोडे काले अचित्त
थयेल १, शस्त्रे करी अचित्त थयेल १ नथी ते
सचित्त २ ए वे भेद छे.

એમ પાણી ૧, અગ્ની ૨, વાયુ, ૩, વન-
સ્પતિ ૪. એ ચારે સ્વાકરમાં શસ્ત્રેકરી મણિત ૧
અને શસ્ત્રેકરી અપ્રણિત ૨, એ વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ—દુ. વે ભેદે દ. પર્યાપ્તિ ફેર થાય તે
પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું હું પં. પર્યાપ્તિ
ફર્યા તે દ્રવ્ય ચે. નિથે અ. નથી ફર્યા પર્યાપ્તિ
તે દ્રવ્ય ચે. નિથે.

दुविहा दवा पन्नता । तं जहा । प-
रिणया चैव अपरिणया चैव ॥ [१६] ॥ ६ ॥

भावार्थ—वे प्रकारनां पुद्गलरूप द्रव्य कहेल
छे ते कहेछे, प्रणित द्रव्य ते वर्ण, गंध, रस

स्पर्श पलटाय, जेम धोळा वल्लने राते रंगे रंगवाथी रातुं थयुं ने धोळाना पर्याय फर्या एम सर्व द्रव्यने विपे जाणवुं १ वीजां अमणित द्रव्य ते जेहनी वर्णादिकनी पर्याय फरी नथी. २ ए वे भेद छे.

अर्थ-दु० वे प्रकारे पु० पृथ्विकाया पं० कथा तं० ते ज० कहुं छुं ग० विग्रह गतिए करी उपजवाने थानके गमन स० करे ते चे० निश्चे अ० स० उपना ते थानके रखा छे ते चे० निश्चे.

दुविहा पुढविकाइया पन्नत्ता । तं जहा । गइसमावन्नगा चेव अगइसमावन्नगा चेव ॥ [१७] ॥ ७ ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे पृथ्विकायना जीव कहेला छे ते कहेछे पृथ्विकायना जीव विग्रह गति करी उपजवाने स्थानके गमन करे ते गति समापन्न १, जीहां आवीने उपना छे तिहांज रखा छे ने विग्रह गति करी नथी ते अगति समापन्न २ ए वे भेद छे.

अर्थ-ए०एम जा० यावत् व० वनस्पति-काय लगे.

एवं जाव वणस्सइकाइया ॥ [१८-२१] ॥ ८ ॥

भावार्थ-एम पाणी १, अग्नी २, वायु ३, वनस्पति ४ ए चारेने विपे गति समापन्न १ अगति समापन्न २ ए वे वे भेद जाणवा.

अर्थ-दु० वे भेदे द० द्रव्य ग० गति गमन करता द्रव्य चे० निश्चे अ० स० उपना ते थानके रखा छे ते चे० निश्चे

दुविहा दवा गइसमावन्नगा चेव अगइसमावन्नगा चेव ॥ [२२] ॥ ९ ॥

भावार्थ-वे प्रकारे द्रव्य कहेल छे ते कहेछे. एक जग्याएथी वीजी जग्याए जता द्रव्य ते

गति समापन्न १ जीहां छे तीहांज रहेल छे ने वीजी जग्याए द्रव्य जता नथी ते अगति समापन्न २ ए वे भेद छे.

अर्थ-दु० वे भेदे पु० पृथ्विकाय पं० कथा तं० ते ज० कहुं छुं अ० एक समय जीव पृथ्विकाय प्रदेशे उपनोते चे० निश्चे प० वे त्रण समय थया जीव पृथ्विकाय प्रदेशे उपनोते चे० निश्चे जा० यावत् द० द्रव्य स्वरूप.

दुविहा पुढविकाइया पन्नत्ता । तं जहा । अणन्तरोगाढगा चेव परंपरोगाढगा चेव जाव दवा ॥ [२३-२८] ॥ १० ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे पृथ्विकायना जीव कहेल छे ते कहे छे. पृथ्विकायना जीव हमणाज समये कोइ आकाश प्रदेशे आवी रह्यो ते अनंतरो वगाढ १ जेहने आकाश प्रदेशे रखां वे त्रणादीक समय थया छे ते परंपरोवगाढ २ ए वे भेद छे.

एम यावत् द्रव्यनुं स्वरूप कह्युं.

अर्थ-दु० वे भेदे का० काल पं० कथा तं० ते ज० कहुं छुं ओ० उतरतो आरो चे० निश्चे उ० चढतो आरो ते चे० निश्चे.

दुविहे काले पणत्ते । तं जहा । ओसपिणिकाले चेव उस्सपिणि-काले चेव ॥ १ ॥

भावार्थ-हवे काळनुं स्वरूप कहे छे. वे प्रकारे काळथी भगवते कहेल छे ते कहे छे. दसक्रोडाक्रोडी सागरोपम सुधी पडतो समय तेहना छ आरा तेमां पहेलो सुसम सुसमा १ वीजो सुसम २ वीजो सुसम दुसम ३ चोथो दुसम सुसम ४ पांचमो दुसम ५ छटो दुसम दुसमा ६ ते अवसर्पिणि काळ. १ दश क्रोडाक्रोडी सागरोपम सुधी चढतो समय तेहना छ आरा, पहेलो दुसमदुसमा ते दुःखमां अत्यंत दुःख १ वीजो दुसमा ते एकलुं

દુઃખ. ૨ ગ્રીજો દુસમ સુસમા તે દુઃખ ઘણું
ને મુલ થોડું ૩ ચોથો સુસમ દુસમા તે મુલ
ઘણું ને દુઃખ થોડું ૪ પાંચમો સુસમ તે ફક્લું
મુલ ૫ છઠ્ઠો સુસમ સુસમા તે મુલમાં અત્યંત
મુલ ૬ તે ઉત્તરિપિણિ કાઠ. ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુઃ વે મેદે આઠ અવકાશ આપે
જીવને પંઃ કયા તંઃ તે જઃ કહું હું લોઃ
૧૪ રાત્ર પ્રમાણ લોકાકાશ ચેઃ વઢી અઃ
અલોક અનંતો ચેઃ નિથે.

દુઃખિહે આગાસે પળ્ણત્તે । તં જહા ।
લોગાગાસે ચેવ અલોગાગાસે ચેવ ॥૨॥

ભાવાર્થ-જીવ અને દ્રવ્યને અવકાશ આપે
તે આકાશ વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે.
સાતમી નરકથી માંડી સિદ્ધ લગી ચૌદરાજ
પ્રમાણે ઉંચો જેદમાં ધર્માસ્તિકાય ? અધર્મા-
સ્તિકાય ? આકાસ્તિકાય ? પુદ્ગલાસ્તિ-
કાય ૪ જીવાસ્તિકાય ૫ 'કાઠ ૬ એ જ
દ્રવ્ય છે તે લોક આકાશ ? જેદમાં ફક્લો
આકાશજ છે, અને વીજાં પાંચ દ્રવ્ય નથી તે
અલોક આકાશ ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ-નેઃ નારકીને દોઃ વેસઃ શરીર પંઃ
કયા તંઃ તે જઃ કહું હું અઃ જીવના પ્રદેશ સં-
ઘાતે મઢી રહું છે તે ચેઃ નિથે વાઃ જીવ પ્ર-
દેશથી કાંઈક મચ્ચું કાંઈક અઢળું ચેઃ નિથે
અઃ અભ્યંતર શરીર તે કઃ કાર્મણ તેજસ વાઃ
વાહિર વેઃ વૈક્રિય શરીર એઃ એમ દેઃ દેવ-
તાને માઃ જાણવું.

નેરૂયાણં દો સરીરગા પળ્ણત્તા ।
તં જહા । અઢ્ઢિન્તરણ ચેવ વાહિરણ
ચેવ । અઢ્ઢિન્તરણ કમ્મણ વાહિરણ
વેઝવિણ । એવં દેવાણં માણિયવં ॥૧॥

ભાવાર્થ-નારકીને વે શરીર કહેલ છે તે
કહે છે. જીવના પ્રદેશ સ્ત્રી (દુઃ) નીરની
પેરે મઢી રહેલ છે તે અભ્યંતર શરીર ? જી-

વના પ્રદેશથી અઢળું, કાંઈક મઢી રહેલું છે,
પણ પરભવે સાથે જાય નહીં વાહિર શરીર ૨ઃ
અભ્યંતર શરીર તે તેજસને કાર્મણ ? અને
વાહિર તે વૈક્રિયશરીર ૨ એ વે મેદ છે એમ
દેવતાને પણ અભ્યંતર ને વાહિર એવાં વે શ-
રીર જાણવાં.

અર્થ-પુઃ પૃથ્વી કાયને દોઃ વેસઃ શ-
રીર પંઃ કયા તંઃ તે જઃ કહું હું અઃ અભ્યંતર
ચેઃ નિથે વાઃ વાહ્ય શરીર ચેઃ નિથે અઃ
અભ્યંતર કઃ કાર્મણ શરીર વાઃ વાહ્ય તે ઓઃ
ઉદારિક શરીર જાઃ યાવત વઃ વનસ્પતિકા
ચઢગે જાણવું.

પુદ્ધિકાઢયાણં દો સરીરગા પળ્ણત્તા ।
તં જહા । અઢ્ઢિન્તરણ ચેવ વાહિરણ
ચેવ । અઢ્ઢિન્તરણ કમ્મણ વાહિરણ
ઓરાલિણ જાવ વળ્ણસ્સઢકાઢયાણં ॥૨॥

ભાવાર્થ-પૃથ્વીકાયનાં જીવને વે શ-
રીર કહેલ છે તે કહે છે અભ્યંતર ? અને
વાહિર ૨ઃ અભ્યંતર તે હાડ માંસ વિનાહું તે-
જસ ને કાર્મણ શરીર ? વીજુ વાહિર તે
ઉદારિક શરીર ૨ એ વે મેદ છે. એમજ પા-
ળી, ૧ અગ્ની, ૨ વાયુ, ૩ વનસ્પતિ, ૪ એ
ચારને અભ્યંતર તેજસ ને કાર્મણ શરીર ?
વાહિર વાયુ વર્જિ ગ્રણને ઉદારિક અને વાયુને
ઉદારિક ને વૈક્રિય શરીર ૨ એવાં વે વે શરીર
જાણવાં.

અર્થ-વેઃ વેદિન્દ્રિને દોઃ વેસઃ શરીર પંઃ
કયા તંઃ તે જઃ કહું હું અઃ એક અભ્યંતર શરીર
ચેઃ વઢી વાઃ વાહ્ય શરીર ચેઃ વઢી અઃ અભ્ય-
તર તે કઃ કાર્મણ તેજસ અઃ હાડ પંઃ માંસ
સોઃ સ્થિર વઃ તેણે વાંચ્યું વાઃ વાહ્ય શરીર
ઓઃ ઉદારિક જાઃ યાવત વઃ તેન્દ્રિ ચૌરિ-
ન્દ્રિવાદ એમજ.

વેદિન્દિયાણં દો સરીરગા પળ્ણત્તા ।
તં જહા । અઢ્ઢિન્તરણ ચેવ વાહિરણ ચેવ

व । अन्विन्तरए कम्मए अट्ठिमंससो-
णियवद्धे वाहिरए ओरालिए । जाव
चउरिन्दियाणं ॥ ३ ॥

भावार्थ—वेइंदिने वे शरीर कहेल छे ते
कहेछे. अभ्यंतर १, अने वाहिर २, अभ्यंतर
तेजसने कर्मण शरीर १, वाहीर हाड मांस
रुधिर बांधेलुं उदारिक शरीर २, ए वे भेदछे.
एम तेइंदि चौरिन्दिने पण जाणवुं.

अर्थ—प० पंचेन्द्रि ति० तिर्यच जो० जो-
नियाने दो० वे स० शरीर पं० कहा तं० ते ज०
कहुंछुं अ० अभ्यंतर शरीर चे० निथे वा०
बाह्य शरीर चे० निथे अ० अभ्यंतर क० का-
र्मण तेजस अ० हाड मं० मांस सो० लोही
रा० नाडी छि० शिरा व० तेणे बांध्युं वा०
बाह्य ओ० उदारिक.

पञ्चिन्दियतिरिक्खजोणियाणं दो स-
रीरगा पणत्ता । तं जहा । अन्विन्तर-
ए चेव वाहिरए चेव । अन्विन्तरए
कम्मए अट्ठिमंससोणियराहारुद्धिरावद्धे
वाहिरए ओरालिए ॥ ४ ॥

भावार्थ—तिर्यच पंचेन्द्रिने वे शरीर कहेल छे
ते कहेछे, एक अभ्यंतर शरीर १, बीजुं वाहीर
शरीर २, अभ्यंतर तेजमने कर्मण १, अने
वाहीर हाड मांस लोही नाडी शिराये करी
बांधेलुं उदारिक शरीर २

अर्थ—म० मनुष्यने वि० पण ए० एमज
चे० निथे.

मणुस्साण वि एवं चेव ॥ ५ ॥

भावार्थ—एमज माणसने पण जाणवुं
ए वे भेद छे.

अर्थ—वि० वांकि ग० गति स० करताने

ने० नारकीने दो० वे स० शरीर पं० कहा तं०
ते ज० कहुंछुं ते० तेजस चे० वली क० कर्मण
चे० वली नि० निरंतर जा० यावत वे० वै-
मानिक ताइ जाणवुं.

विग्गहगइसमावन्नगाणं नेरइयाणं दो
सरीरगा पणत्ता । तं जहा । तेयए
चेव कम्मए चेव । निरन्तरं जाव वे-
माणियाणं ॥ ६ ॥

भावार्थ—उपजवाने स्थानके वांको. चाली
जाय ते विग्रह गति समापन्न नारकीने वे श-
रिर कहेल एक तेजस शरीर १ बीजुं कर्मण
शरीर २, एम यावत आंतरा रहीत वैमानिक
सुधी चौबीस दंडके वे वे शरीर जाणवा.

अर्थ—ने० नारकीने दो० वे ठा० थानके सा०
शरीरनी उ० उत्पत्ती छे तं० ते ज० कहुंछुं रा०
रागे करी चे० निथे दो० द्वेपेकरी चे० निथे
जा० यावत वे० वैमानिक ताइ जाणवुं.

नेरइयाणं दोहिं ठगेहिं सारिरूपत्ती
सिया । तं जहा । रागेण चेव दोसेण
चेव । जाव वेमाणियाणं ॥ ७ ॥

भावार्थ—नारकीने वे स्थानके करी शरी-
रनी उत्पत्ती ते शरीर बंधाय छे ते वे स्थानक
कहेछे, रागे करीने १, द्वेपे करीने २ एम वै-
मानिक सुधी चौविरा दंडके जाणवुं.

अर्थ—ने० नारकीने दु० वे ठा० थानके नि०
अवयव पुरानीपना ते स० शरीरना पं० कहे छे
तं० ते ज० कहुंछुं रा० रागथी नि० निर्वर्तना
ते चे० वली दो० द्वेप धरती निर्वर्तना चे०
निथे जा० यावत वे० वैमानिक लगे.

नेरइयाणं दुट्ठाणनिवत्तिए सरीरगे
पणत्ते । तं जहा । रागनिवत्तिए चेव

दोसनिवृत्ति ए चैव । जाव वेमाणिया-
णं ॥ ८ ॥

भावार्थ—नारकीने वे स्थानके करी शरी-
रनी निवर्तना ते शरिरना अवयव पुरा निपना
ते कहेछे. एक रागथी निवर्तना १ बीजी द्वेपथी
निवर्तना २, रागद्वेप करी शरिर उपजे निव-
र्तना होय एम वैमानिक सुधी चौविस दंडके
जाणवुं.

अर्थ—दो० (२४ दंडके) वे का० कायाराशि
पं० कहा तं० ते ज० कहंछुं तं० वेइंद्रि ममुख
त्रस चे० निश्चे था० पृथिव ममुख चे० वळी.

दो काया पणत्ता । तं जहा । तस-
काए चैव थावरकाए चैव ॥ ९ ॥

भावार्थ—वे काय ते राशी समुह कहेल छे
ते कहेछे, जे दुःख देखी त्रास पायी दुःखनी
जग्याएथी चाली सुखनी जग्याए जाव ते
त्रस जीवनों समुह ते त्रसकाय १, अने स्थीर
रहेते स्थावरकाय २, ए वे भेद छे.

अर्थ—तं० त्रसकायना दु० वे भेद पं० कहा
तं० ते ज० कहंछुं भ० मोक्ष जास्येते चे० निश्चे
अ० मोक्ष नहीं जायते चे० निश्चे.

तसकाए दुविहे पन्नत्ते । तं जहा ।
भवसिद्धि ए चैव अभवसिद्धि ए चैव । २ ।

भावार्थ—त्रसकायना वे प्रकार कहेल छे ते
कहेछे, मोक्षमां जशेते भवसिद्धिया त्रस, कोइ
फाळे मोक्षमां जशे नहीं ते अभवसिद्धिया त्रस.

अर्थ—ए० एम था० थावर काय वि० पण.

एवं थावरकाए वि ॥ ३ ॥

भावार्थ—एम स्थावर कायना पण भव्य
अभव्य ए वे भेद जाणवा.

अर्थ—दो० वे दि० दिशिने अ० साहमा-

रहिने क० कल्पे नि० साधूने वा० तेमज
नि० साधवीने वा० तेमज प० वेप आपवो ते
पा० पूर्वदिशि चे० निश्चे उ० उत्तर दिशि
चे० निश्चे.

दो दिसाओ अभिगिज्झ कप्पइ नि-
ग्गन्थाणं वा निग्गन्थीणं वा पव्वावित्त-
ए । पाईणं चैव उदीणं चैव ॥

भावार्थ—कल्पे साधु साध्वीने दिसादेवी
ओघो ममुख वेप आपवो.

अर्थ—ए० एम मु० लोच करवो.

एवं मुण्डावित्त ए ॥ १ ॥

भावार्थ—मुंडन ते लोच करवो.

अर्थ—सि० क्षिपवुं सूत्रादिक.

सिक्खावित्त ए ॥ २ ॥

भावार्थ—सूत्र अर्थ गिलववा.

अर्थ—उ० पांच महाव्रत थापवां ते.

उवडावित्त ए ॥ ३ ॥

भावार्थ—उडामण ते पंचमहाव्रत आरोपवां.

अर्थ—सं० जमवुं ते.

संभुज्जित्त ए ॥ ४ ॥

भावार्थ—मांडले जमवुं.

अर्थ—सं० संथारे वेसवुं ते.

संवसित्त ए ॥ ५ ॥

भावार्थ—संथारे वेसवुं.

अर्थ—सं० सझाय तथा योग क्रियावुं उ०
कहेवुं ते.

सज्झायं उद्दिसित्त ए ॥ ६ ॥

भावार्थ—सझाय तथा योगक्रियावुं कहेवुं.

अर्थ—सं० सझाय सं० परिचित करवुं ते.

सज्झायं समुद्दिसित्त ए ॥ ७ ॥

भावार्थ—योगनी सामाचारी स्थीर परि-
चित्त करवी.

अर्थ—स० जोग क्रियातुं अ० धारतुं वी-
जाने कहेतुं ते.

सज्ज्ञायं अणुजाणित्तए ॥ ८ ॥

भावार्थ—योग क्रिया धारवी तथा वीजाने
कहेवी.

अर्थ—आ० अपराध कहेवो गुरु आगल.

आलोइत्तए ॥ ९ ॥

भावार्थ—करेला अपराध गुरुनी पासे कहेवा.

अर्थ—प० पापयी ओसरतुं पडिकमणुं करतुं ते.

पडिकमित्तए ॥ १० ॥

भावार्थ—पडिकमणुं (पाप कर्मयी निवर्तवुं)
करतुं.

अर्थ—नि० पाप निंदवुं आत्मा साये.

निन्दित्तए ॥ ११ ॥

भावार्थ—पोतानां करेल पाप आत्मानी
साक्षीए निंदवां.

अर्थ—ग० गुरुसाखे पाप निंदवुं.

गरहित्तए ॥ १२ ॥

भावार्थ—करेल पाप गुरुनी साक्षीए निंदवा.

अर्थ—वि० पापवधतुं छेदतुं.

विउट्टित्तए ॥ १३ ॥

भावार्थ—पाप वधतुं छेदतुं.

अर्थ—वि० आत्मा शुद्ध करवो पापयी.

विसोहित्तए ॥ १४ ॥

भावार्थ—अतिचारना मेलयी आत्माने शुद्ध
करवो.

अर्थ—अ० फरी पाप नही कर तेहने अर्थ
अ० उजमाल थातुं ते.

अकरणयाए अन्भुट्टित्तए ॥ १५ ॥

भावार्थ—फरी पाप नहीं करवाने अर्थ उ-
द्यम करवो.

अर्थ—अ० यथाजोग पा० पाप छेदवाने
त० तप करवो प० आदरवो ते पूर्व तथा
उत्तर सामा रहीने आदरवो.

अहारियं पायच्छित्तं तवोकम्मं पडि-
वज्जित्तए ॥ १६ ॥

भावार्थ—यथायोग अतिचारने अनुसारे
प्रायश्चित्त लेवुं पाप छेदवां टाळवाने तप कर्म
अंगिकार करवां. एटला उपरना १६ बोल पूर्व
तथा उत्तर ए वे दिशा सन्मुख रहीने आदरवां.

अर्थ—दो० वे दि० दिशाए अ० सन्मुख
रहीने क० कल्पे नि० साधूने वा० अने नि०
साधवीने वा० अने अ० पाछली मा० मरण-
ने स० अणसण झु० तेहनी सेवा झु० सेवतां
भ० भात पा० पाणीने प० तजे पा० वृक्षनी
डाल कापी तेनी परे थिर का० मरणने अ०
अणवांउतो वि० रहे ते वे दिशाए तं० ते
ज० कहूं तुं पा० पूर्वदिशे चे० बळी उ० उ-
त्तर दिशे चे० बळी.

दो दिसाओ अभिगिज्झ कप्पइ
निग्गन्थाणं वा निग्गन्थीणं वा अप-
च्छिममारणन्तियसंलेहणाञ्जुसणाञ्जुसि-
त्ताणं भत्तपाणपडियाइक्खेत्ताणं पाओ-
वत्ताणं कालं अणवकङ्कमाणाणं विह-
रित्तए । तं जहा । पाईणं चेव उदीणं
चेव ॥

भावार्थ—कल्पे साधु साधवीने छेदवुं मर-
णतुं मगळीक माटे अपछीम कहीए सलेखणा
ते अणसण, झुसणा ते तेहनी सेवाए करी स-

હીત, દેહ મુક્તતા ખાત પાણીનું જાબ જીવ લ-
ગિ પચસાળ કરતાં કાપેલી ટુસની ડાઝ
જિહાં પડી તિહાંજ રહે તેહની પરે હાથ પગાદી
ક નહીં હલાવતાં સ્થીર રહેવું મરણને અણવાંછવું
એ રિતે અણસળ કરવું તે પૂર્વ અને ઉત્તર એ
બે દિશાએ સન્મુખ રહીને કરવું.

અર્થ-વિં બે ઠાં ઠાળાંનો ૫૦ પહેલો
૩૦ ઉદ્દેસો સં પૂરો થયો.

વિદ્વાણસ્સ પદ્મો ઉદ્દેસઓ સમત્તો

ભાવાર્થ-ઇતિશ્રી વીજા ઠાળાંગના પ્રથમ
ઉદ્દેશાનો ભાવાર્થ સંપૂર્ણમ્.

(અહ દુદ્વાણસ્સ વીયો ઉદ્દેસઓ ।)

અર્થ-જે જે દેવતા ૩૦ ઉર્ધ્વ લો-
લોકે ૩૦ ઉપના છે તે બે ભેદ છે. કં ૧૨
દેવ લોકના ૩૦ ઉપના વિં ૧ ગ્રેવેક ૫
અનુત્તર વિમાનના ૩૦ ઉપના ચાં ચાલે
ભમે તે જ્યોતિષી અઢી દ્વીપના ૩૦ ઉપના
ચાં સ્થિર જ્યોતિષી અઢી દ્વીપ વહારના ગં
ચાલવાને વિપે ૨૦ રાતા છે ગઈ ગમન સં
પઢિવર્જ્યા છે તે ૦ તે દેવ દેવતાને સં સદા-
ચ સં નિત્ય જે ૦ જે પાં પાપ કં કર્મ કં
બંધાય છે તે ૦ તેજ દેવતાને ગં ભવે વિં
પણ એ કેટલાએક બેં વેદના બેં ભોગવે.
અં ભવાંતરે ગં જઈ વિં ને એ કેટલાએક
બેં વેદના બેં ભોગવે છે.

જે દેવા ઉદ્દુલોગોવવન્નગા કપોવ-
ન્નગા વિમાણોવવન્નગા ચારોવવન્નગા
ચારદ્વિદ્યાં ગઈરદ્યા ગઈસમાવન્નગા
તેસિણં દેવાણં સયા સમિયં જે પાવે
કમ્મે કજ્જઈ તત્થગયા વિ એગદ્યા
વેયણં વેદેન્તિ અન્નત્થગયા વિ એગદ્યા
વેયણં વેદેન્તિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-જે દેવતા ઉર્ધ્વ (ઉંચા) લોકે

ઉપના છે તેહના બે પ્રકાર શ્રી ભગવંતે કહેલ
છે તે કહે છે. ચાર દેવલોકે ઉપના તે ક-
લ્પવાસી ૧ નવ યંવેયગને પાંચ અનુત્તર વિ-
માને ઉપના તે કલ્પાતીત ૨ એ બે ભેદ છે. જો-
તિર્પદેવતા બે પ્રકારે છે તે કહે છે. અઢી દ્વીપે
મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં જોતિષી છે તે ચાલે છે ભમે
છે ૧, અઢી દ્વીપની બાહીર સ્થીર છે ૨,
ચાલવાને વિપે જેહને રતી (છુશી) છે ૧,
મનુષ્યક્ષેત્રના ગમનને પડી વર્જ્યા છે ૨ એ બે
ભેદ છે, તે પુર્વોક્ત દેવતાને સદાય નિત્યે જે
પાપકર્મ ઉપજે છે, બંધાય છે તે પાપકર્મ કેટ-
લાએક દેવતા તો તેહ દેવતાનાજ ભવને વિપે
વેદના વેદે છે ભોગવે છે. ૧ કેટલાએક દેવ
ભવાંતરે તે વીજે ભવે જઈને કર્મ વેદે છે ભોગ-
વે છે ૨ એ બે ભેદ છે.

અર્થ-નેં નારકી સં સદા સં નિરંતર
જે જે પાં પાપ કં કર્મ કં વાંખે તે
તેજ ગં ભવે વિં પણ એ કેટલાએક બેં
વેદના બેં ભોગવે અં વીજે ભવાંતરે ગં
ગયા થકા વિં પણ એ કેટલાએક નારકી
બેં પાપ કલ્પે વેદના બેં ભોગવે છે
એ એમ જાં ચાવત પં પંચેન્દ્રી તિં તિર્થં
જોં જોનિયાને.

નેરહ્યાણં સયા સમિયં જે પાવે ક-
મ્મે કજ્જહ તત્થગયા વિ એગહ્યા વે-
યણં વેદેન્તિ અન્નત્થગયા વિ એગહ્યા
વેયણં વેદેન્તિ । એવં જાવ પશ્ચિન્દિ-
યતિસ્કિલ્લજોણિયાણં ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—નારકી જે સદા સર્વદા નિરંતર
પાપકર્મ કરે છે, વાંધે છે તે પાપનાં ફલ કે-
ટલાએક નારકી તો તીહાંજ નર્કમાં રહ્યા વેદના
વેદે છે, ભોગવે છે ? કેટલાએક નારકી વીજે
ભવાંતરે જડને પાપનાં ફલ વેદે છે ભોગવે છે
૨ એ વે ભેદ છે. એમ યાવત્ પાંચ સ્થાવર, ત્રણ
વિગલેન્દ્રિ, પચેન્દ્રિ તિર્યચ તે જે ભવમાં પાપ
કરે તેહજ ભવમાં ભોગવે. ૧ અને વીજે ભવે
પણ ભોગવે છે ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—મનુષ્યને ૬ મજ જાણવું સં સદા સં
નિરંતર જે સં પાપ કં કર્મ કં કરે છે
તે ૬ એજ ગં ભવે વિં પળ એ કેટલાએક
વેં કર્મ ફલ વેં ભોગવે અં વીજે ભવાંત-
રે ગં ગયા થકા વિં પળ એ કેટલાએક
વેં વેદના વેં ભોગવે છે.

મણુસ્સાણં સયા સમિયં જે પાવે
કમ્મે કજ્જહ હહગયા વિ એગહ્યા વેયણં
વેદેન્તિ અન્નત્થગયા વિ એગહ્યા વેયણં
વેદેન્તિ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—જે મનુષ્ય સદા સર્વદા પાપ કરે
છે તે કેટલાએક-મનુષ્ય તેહજ ભવને વિષે
પાપનાં ફલ વેદે છે ભોગવે છે ? કેટલાએક
મનુષ્ય વીજે ભવાંતરે જડને પાપનાં ફલ વેદે
છે ભોગવે છે, ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—મં મનુષ્ય વં વર્જિને સં વીજા
એ ૬ મજ જાણવા.

મણુસ્સવજ્જા સેસા એકગમા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—મનુષ્ય વર્જિને શેષ વીજા દંડક
તે ભવનપતિ, વાળ વ્યંતર જોતિપી વૈમાનિક
એક ગમા સરસાં જાણવાં.

અર્થ—નેં નારકી જીવની દું વે ગં
ગતિ છે દું વે આં આવવાની ગતિ છે. પં
કહી છે તં તે જં કહું છું નેં નરકનું
આડપું વાંધ્યું નેં તે નરકમાં ડં ઉપજતો
થકો મં મનુષ્યથકી વાં અથવા પં પંચે-
ન્દ્રિ તિં તિર્યચ જોં જોનિ માંહિથી એ વે-
માંથી વાં વલી ડં નારકી થાય.

નેરહ્યા દુગહ્યા દુઆગહ્યા પળ-
તા । તં જહા । નેરહ્યે નેરહ્યેસુ ઉવ-
વજ્જમાણે મણુસ્સેહિંતો વા પશ્ચિન્દિ-
યતિસ્કિલ્લજોણિએહિંતો વા ઉવવજ્જે-
જ્જા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—નારકીને જાવાની વે ગતિ અને
આવવાની વે આગતિ કહેલ છે તે કહે છે.
જેને નારકીનું આયુષ્ય વાંધ્યું છે તેહને નાર-
કીજ કહીએ તે નરકમાં ઉપજે તો મનુષ્યમાંથી
૧ અથવા પચેન્દ્રિ તિર્યચમાંથી ૨ એ વે માંહી-
થીજ નારકી થાય.

અર્થ—સેં તેહજ વેં નિશ્ચે પં વલી નેં
નારકીને નેં નારકીપણું વિં મુકતો થકો મં
મનુષ્યપણું વાં અથવા પં પંચેન્દ્રિ-તિર્યચ-
જોં યોનિ ગં પામે.

સેવેવ ણં નેરહ્યે નેરહ્યતં વિપ્પજ-
હમાણે મણુસ્સત્તાએ વા પશ્ચિન્દિયતિ-
સ્કિલ્લજોણિયત્તાએ ગલ્લેજ્જા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—વલી તેહજ નારકીપણું મુઠી ન-
રકમાંથી નિસરી મનુષ્યમાં ૧ અથવા પચેન્દ્રિ

તિર્યંચમાં આવી ઉપજે ૨. એ વે ઠેકાણે આવે જાય.

અર્થ-૯૦ એમ અં અસુરકુમાર વિં પળ જાળવા (નારકી પેટે) જનં એટલો વિશેષ સેં તે ચેં નિશ્ચે જનં વઢી અં અસુર-કુમાર અં અસુરકુમારનો ભવ વિં મુકતો થકો મં મનુષ્યપણું વાં અથવા તિં તિર્યં-ચ જોં ચોની વાં અથવા ગં પામે.

એવમસુરકુમારા વિ । જનરં સે ચેવ જનં અસુરકુમારે અસુરકુમારત્તં વિષ્ણુ-હમાણે મણુસસત્તાએ વા તિરિક્તજોણિ-યત્તાએ વા ગચ્છેજ્જા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-એમ નારકીની પેરે અસુરકુમાર જાળવા પળ એટલો વિશેષ જે તે અસુરકુમાર દેવતા અસુરકુમારપણું મુકતો થકો પ્રથિવ ૧ પાળી ૨ વનસ્પતી ૩ સંજી મનુષ્ય ૪ સંજી તિર્યંચ પચેન્દ્રિ ૫ એ પાંચમાં આવી ઉપજે.

અર્થ-૯૦ એમ સંસઘઢા દેવદેવતા જાળવા.

એવં સવદેવા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-એમ દસે ભવનપતિ, વાળવ્યંતર જોતિ-પી વૈમાનિકમાં વીજા દેવલોક સુધી સર્વદેવતા-ને અસુરકુમારની પેરે જાળવું. [ગ્રીજાથી આઠમા દેવલોક સુધીના દેવતા સંજી મનુષ્ય ૧ સંજી તિર્યંચ ૨ એ વેમાંથી આવી ઉપજે અને એ વે માંહીજ જાય, નવમાંથી સ્વાર્થસિદ્ધ સુધીના દેવતા એક મનુષ્યમાંથી આવી ઉપજે અને મનુ-ષ્ય માંહીજ જાય.]

અર્થ-પું પૃથ્વિકાયના જીવ દું વે ગતિ-માંહિ ગં જાય દું વે આં ગતિમાંથી આવે પં કદ્યા તં તે જાં કહું હું. પું પૃથ્વિકાયનું આડપું વાંધી પું પૃથ્વિકાયને વિષે ૩ ઉપજતો થકો પું પૃથ્વિકાય માંહિ વાં

અથવા નોં નારકી વર્જી વીજા સર્વમાંથી વાં અથવા ૩ ઉપજે તે.

પુદ્ગલિકાઈયા દુગઈયા દુઆગઈયા પળ્ણત્તા । તં જહા । પુદ્ગલિકાઈએ પુદ્ગલિકાઈએસુ ઉવવજ્જમાણે પુદ્ગલિકાઈએ-હિંતો વા નોપુદ્ગલિકાઈએહિંતો વા ઉવ-વજ્જેજ્જા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-પૃથ્વિકાયના જીવને વે ગતિ વે આગતિથી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે. પ-થ્વિકાયનું આયુષ્ય વાંધી પૃથ્વિકાયમાં ઉપજે તે પૃથ્વિકાયમાંથી વઢી પૃથ્વિકાયમાં આવી ઉપજે ૧ પૃથ્વિકાયમાં નારકી વર્જી ત્રેવીસ ટંકના આવી ઉપજે ૨, પૃથ્વિવિના વીજા સર્વનોપૃથ્વિ કહીએ.

અર્થ-તેં તે ચેં નિશ્ચે જનં વઢી પું પૃથ્વિકાયનો જીવ પું પૃથ્વિકાયપણું વિં મુકતો થકો પું પૃથ્વિકાયમાં ઉપજે વાં અથવા નોં નો પૃથ્વિકાયપણે વાં અથવા ગં ઉપજે ૯૦ એમ જાં યાવત માં મનુષ્ય લો.

સે ચેવ જનં પુદ્ગલિકાઈએ પુદ્ગલિકાઈ-યત્તં વિષ્ણુહમાણે પુદ્ગલિકાઈયત્તાએ વા નોપુદ્ગલિકાઈયત્તાએ વા ગચ્છેજ્જા । એવં જાવ માણુસસા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-વઢી તેહજ પૃથ્વિકાયનો જીવ પૃથ્વિકાયપણું મુકતો પૃથ્વિકામાં જડ ઉપજે ૧ અથવા નોપૃથ્વિ તે દેવતા નારકી વર્જીને વીજાં સર્વ સ્થાનકે જાય. એમ યાવત્ ત્રણ વિગલેન્દ્રિમાં પાંચ સ્થાવર ત્રણ વિગલેન્દ્રિ મનુ-ષ્યને તિર્યંચ પચેન્દ્રિ એ દસ ટંકનો આવે ને એ દસમાં જાય. તિર્યંચ પચેન્દ્રિમાં આઠમા દેવ-લોકથી સ્વાર્થસિદ્ધ વર્જી ચોવિસ ટંકનો

आवे ने चौवीसमां जाय. मनुष्यमां तेउ वायु-
ने सातमी नरक वजिने वावीस दंडकनो आवे
ने चौवीस दंडकमां जाय.

अर्थ-दु० वे० प्रकारे ने० नारकी प० कथा
तं० ते ज० कहुं छुं भव० भव्यनारकी चे०
निश्चे अ० अभव्य नारकी चे० निश्चे जा०
यावत वे० वैमानिक लगे २४ दण्डके जाणवुं.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
भवसिद्धिया चेव अभवसिद्धिया चेव ।
जाव वेमाणिया ॥ १ ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे नारकी कहेलछे
ते कहे छे. एक भव्यनारकी १ बीजा अभ-
व्यनारकी २ ए वे भेद छे एम यावत् वैमा-
निक सुधी चौविस दंडके जाणवुं.

अर्थ-दु० वे प्रकारे ने० नारकी प० कथा
तं० ते ज० कहुं छुं अ० एक समये घणा उपना
ते चे० निश्चे पं० एकेकी समे एकेको उपनो
ते चे० निश्चे जा० यावत वे० वैमानिक लगे
२४ दण्डके.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
अणन्तरोवन्नगा चेव परंपरोवन्नगा
चेव । जाव वेमाणिया ॥ २ ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे नारकी कहेल छे
ते कहे छे. एक समे घणा एकठा उपना १
एक समे एक, बीजे समे बीजो एम परंपराए
उपना २ एम यावत् वैमानिक सुधी वे वे
भेद जाणवा.

अर्थ-दु० वे भेदे ने० नारकी पं० कथा
तं० ते ज० कहुं छुं ग० नरकमां जाता अथवा
तरत उपना ते चे० निश्चे अ० घणा कालना
छे ते चे० निश्चे जा० यावत वे० वैमानिक
लगे जाणवा.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
गइसमावन्नगा चेव अगइसमावन्नगा
चेव । जाव वेमाणिया ॥ ३ ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे नारकी कहेल छे
ते कहे छे. नरकमां जाता होय तथा नरकमां
तरत उपना ते गतिसमापन १ घणा कालना
तीहां छे ते अगति समापन २ ए वे भेद छे
एम यावत् वैमानिक सुधी गतिसमापन १
अगतिसमापन २ ए वे भेद जाणवा.

अर्थ-दु० वे भेदे ने० नारकी पं० कथा तं०
ते ज० कहुं छुं प० प्रथम समय उ० उपना चे०
निश्चे अ० बीजा बीजे समये उपजा चे०
निश्चे जा० यावत वैमानिक लगे २४ दण्डके

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
पढमसमओवन्नगा चेव अपढमसम-
ओवन्नगा चेव । जाव वेमाणिया ॥ ४ ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे नारकी कहेल छे
ते कहे छे. प्रथम समयना उपना १ अमध्यम
समयना उपना ते बीजा बीजादीक समयना
उपना २ एम यावत् वैमानिक सुधी वे वे
भेद जाणवा.

अर्थ-दु० वे भेदे ने० नारकी पं० कथा तं०
ते ज० कहुं छुं आ० आहारवंत चे० निश्चे
अ० विग्रहगति ते १-२ समे अणाहारी चे०
निश्चे जा० यावत वे० वैमानिक लगे २४ दण्डके

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
आहारगा चेव अणाहारगा चेव । जा-
व वेमाणिया ॥ ५ ॥

भावार्थ-बळी वे प्रकारे नारकी कहेल छे
ते कहेल छे. आहारिक ते केटला एक नारकी
हमेशां आहार लेजे १ अणाहारिक ते विग्रह
गति करी नरकमां उपजे ते वारे एक वे समे

અળાહારિ હોય એમ યાવત્ વૈમાનિક મુધી વે
વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દુઃ વે પ્રકારે નેઽ નારકી પંઽ કથા
તંઽ તે જઽ કહું છું ડઽ શ્વાસોશ્વાસ લીધે તે
પર્યાપ્તા છેઽ નિથે નોઽજે શ્વાસોશ્વાસ નથી લેતા
તે અપર્યાપ્તા છેઽ નિથે જાઽ યાવત્ વેઽ
વૈમાનિક લગે.

દુવિહા નેરહ્યા પત્રતા । તં જહા ।
ઉસ્સાસગા ચેવ નોઉસ્સાસગા ચેવ ।
જાવ વૈમાણિયા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે. એક પર્યાપ્તા નારકી છે તે શ્વાસો-
શ્વાસ લેછે ૧ ઘીજા અપર્યાપ્તા નારકી છે તે
શ્વાસોશ્વાસ લેતા નથી ૨ એમ યાવત્ વૈમા-
નિક મુધી વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દુઃ વે ભેદે નેઽ નારકી પંઽ કથા તંઽ તે
જઽ કહું સઽ ઇન્દ્રિ સહિત છેઽ નિથે અઽ ઇન્દ્રિ
રહિત છેઽ નિથે જાઽ યાવત્ વેઽ વૈમાનિક લગે

દુવિહા નેરહ્યા પત્રતા । તં જહા ।
સહિન્દિયા ચેવ અણિન્દિયા ચેવ । જાવ
વૈમાણિયા ॥ ૭ ॥

પજ્જત્તગા ચેવ અપજ્જત્તગા ચેવ । જા-
વ વૈમાણિયા ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે એક પર્યાપ્તા ૧ ઘીજા અપર્યાપ્તા ૨
એમ યાવત્ વૈમાનિક મુધી વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દુઃ વે પ્રકારે નેઽ નારકી પંઽ કથા
તંઽ તે જઽ કહું સઽ મન પર્યાપ્તિ સહિત
વેઽ નિથે અઽ મન પર્યાપ્તિ પુરી થઈ નથી તે
વેઽ નિથે એઽ એક પંઽ પચેન્દ્રિ સઽ સર્વ
જાણવા વિઽ વેદન્દ્રિ, તેહન્દ્રિ, ચરિન્દ્રિ વ-
ર્જીને જાઽ યાવત્ વેઽ વૈમાનિક લગે.

દુવિહા નેરહ્યા પત્રતા । તં જહા ।
સત્તી ચેવ અસત્તી ચેવ । एवं પશ્ચિ-
ન્દિયા સઘે વિગલિન્દિયવજ્જા જાવ
વૈમાણિયા ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે મન પર્યાપ્તિ સહિત તે સંઘી ૧ મન
પર્યાપ્તિ હજી નથી થઈ તે અસંઘી ૨ એ વે ભેદ
છે. પાંચ સ્થાવર અને ત્રણ વિગલેન્દ્રિને મનનથી
તેથી એ આઠ ઘર્જિને યાવત્ વાળબ્યંતર મુધી

ભાસગા ચેવ અભાસગા ચેવ । एवं
एगिन्दियवज्जा सवे ॥ १० ॥

ભાવાર્થ—તે ભેદે નારકી કહ્યા છે, ભાસક
અને અભાસક એમ બે ભેદ છે. એમ એકેન્દ્રિ વ-
ર્જીને સર્વ દંડકે જાણવું.

અર્થ—દુઃખે ભેદે ને નારકી પંચ કહ્યા તં
તે જ કહું છું સં સમાક્રિત દ્રષ્ટી નારકી ચે
નિશ્ચે મિં મિથ્યાત્વ નારકી ચે નિશ્ચે
એ એકેન્દ્રિ વર્જિત સં સર્વ દંડકે.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
सम्मदिद्विया चैव मिच्छदिद्विया चैव
एगिन्दियवज्जा सवे ॥ ११ ॥

ભાવાર્થ—વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે. એક સમાક્રિત દ્રષ્ટી, ધીજા મિથ્યાત્વ
દ્રષ્ટી ૭ એમ એકેન્દ્રિય વર્જિતે સર્વ ૧૯ દંડકમાં
સમાક્રિત દ્રષ્ટીને મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટીએ વે વે ભેદ
જાણવા.

અર્થ—દુઃખે ભેદે ને નારકી પંચ કહ્યા તં
તે જ કહું છું પંચ ભવ યોદ્ધાહોય તે ચે નિ-
શ્ચે અં અનંત સંસારી છે તે ચે વઢી જા
યાવત વે વૈમાનિક લગે.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
परित्तसंसारिया चैव अणन्तरसंसारिया
चैव । जाव वेमाणिया ॥ १२ ॥

ભાવાર્થ—વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે. જે નારકીને યોદ્ધા ભવ કરવાના
હોય તે પરિત્ત સંસારી ૧-જેહને ધણા ભવ
કરવાના હોય તે અનંતસંસારી ૩ એમ યાવત
વૈમાનિક સુધી વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ—દુઃખે પ્રકારે ને નારકી પંચ કહ્યા
તં તે જ કહું છું સં સંખ્યાતા કાં કાલ

સં સમય દિં સ્થિતિના ચે નિશ્ચે અં અસં-
ખ્યાતા કાં કાલ સં સમય દિં સ્થિતિના
ચે નિશ્ચે એ એમ પંચેન્દ્રિ જાણવા એ
એકેન્દ્રિ વિં વિગલેન્દ્રિ વં વર્જીને જાં યાવત
વાં વ્યંતર લગે.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
संखेज्जकालसमयद्विइया चैव अ-
संखेज्जकालसमयद्विइया चैव । एवं
पक्षिन्दिया एगिन्दियविगलिन्दियव-
ज्जा जाव वाणमन्तरा ॥ १३ ॥

ભાવાર્થ—વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે તે
કહે છે. એક સંખ્યાતા કાલસમયની સ્થિતિ એટલે
જયન્ય દશહજાર વરસની સ્થિતિવાળા, ધીજા
અસંખ્યાતા કાલ સમયની સ્થિતિ તે પલ્લો
પમ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા ૨ એ વે ભેદ
છે. પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિગલેદ્રિના અસંખ્યાતા
વરસનાં આયુષ્ય નથી તે એ આઠ વર્જિ-
ને મનુષ્ય તિર્યંચ ભવનપતિ વાણવ્યંતર સુધી
વે વે ભેદ જાણવા. જોતિપી વૈમાનિકમાં અસં-
ખ્યાતા વરસનાં આયુષ્ય છે.

અર્થ—દુઃખે ભેદે ને નારકી પંચ કહ્યા
તં તે જ કહું છું. સું જિનધર્મ પામવો સોહિ-
લો છે તે ચે નિશ્ચે દુઃખ જિનધર્મની પ્રાપ્તિ દો-
હિલી છે તે ચે નિશ્ચે જાં યાવત વે વૈમા-
નિક લગે જાણવા.

दुविहा नेरइया पन्नत्ता । तं जहा ।
सुलभवोहिया चैव दुलभवोहिया
चैव । जाव वेमाणिया ॥ १४ ॥

ભાવાર્થ—વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે,
તે કહે છે. એક સુલભ વોધી તે જેહને જૈનધ-
ર્મ પામવો સોહિલો છે ૧ ધીજો દુર્લભ વોધી

તે જેહને જૈનધર્મ પામવો દોહિલો છે ૨ એમ
યાવત્ વૈમાનિક સુધી વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દુઃ વે મેદે નેઃ નારકી પઃ કઘા
તં તે જઃ કહું હું કિઃ ભારે કર્મિં ચેઃ વ-
ઢી સુઃ હલુઆકર્મિં ચેઃ વઢી જાઃ યાવત
વેઃ વૈમાનિક લગે.

દુવિહા નેરહયા પત્રતા । તં જહા
કિણ્હપન્નિચયા ચેવ સુક્કપન્નિચયા ચે-
વ । જાવ વેમાણિયા ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે, એક કૃષ્ણપેક્ષિ તે જેહને ઘણો સં-
સાર પરિભ્રમણ કરવાનું છે તે ભારે કર્મિં. ૧
વીજા થુકલપક્ષિ તે જેહને કર્મ થોડાં છે સંસાર
અલ્પ છે ને હલુવાકર્મિં ૨ એમ યાવત્ વૈ-
માનિક સુધી વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દુઃ વે મેદે નેઃ નારકી પઃ કઘા તં
તે જઃ કહું હું ચઃ ફરી નરકમાં નહીં આવે
તે ચેઃ નિશ્ચે અઃ વઢી નરકમાં આવશે તે
ચેઃ નિશ્ચે જાઃ યાવત વેઃ વૈમાનિક લગે.

દુવિહા નેરહયા પત્રતા । તં જહા ।
ચરિમા ચેવ અચરિમા ચેવ । જાવ વે-
માણિયા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે નારકી કહેલ છે
તે કહે છે, એક ચરમ તે ફરી નરકમાં નહીં
આવે શ્રેણીક કૃષ્ણ પ્રમુલ ૧ વીજા અચરમ તે
વીજા ભવ ફરીને વઢી ફરી નરકમાં આવશે
૨ યાવત્ વૈમાનિક સુધી વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-દોઃ વે ઠાઃ પ્રકારે આઃ જીવ અઃ
અધો લોઃ લોકને જાઃ જાણે પાઃ દેશે તં
તે જઃ કરું હું સઃ વિક્રય સમુદ્ધાતે ચેઃ
વઢી અઃ અવધિજ્ઞાને કરી આઃ જીવ અઃ
અધો લોઃ લોક પ્રતે જાઃ જાણે પાઃ દેશે

અઃ સમુદ્ધાત વિના ચેઃ વઢી અઃ અવધિ
જ્ઞાન દર્શને કરી આઃ જીવ અઃ અધો લોઃ
લોકને જાઃ જાણે પાઃ દેશે અઃ અવધિજ્ઞાની
સઃ વિક્રય સમુદ્ધાતે કરી સઃ વિક્રય સમુદ્ધા-
ત વિના પળ ચેઃ વઢી અઃ આત્મા સ્વ-
ભાવ જ્ઞાને કરી આઃ જીવ અઃ અધો લોઃ
લોક જાઃ જાણે પાઃ દેશે.

દોહિં ઠણેહિં આયા અહેલોગં જા-
ણઈ પાસઈ । તં જહા । સમોહણં ચેવ
અપ્પાણેણં આયા અહેલોગં જાણઈ પાસ
ઈ અસમોહણં ચેવ અપ્પાણેણં આયા
અહેલોગં જાણઈ પાસઈ અહોહિસમો
હયાસમોહણં ચેવ અપ્પાણેણં આયા
અહેલોગં જાણઈ પાસઈ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે આત્મા અધો (નીચો)
લોકને જાણે દેશે તે કહેછે, વિક્રય સમુદ્ધાતે
આત્મસ્વભાવે કરી જીવ અધો લોકને જાણે દેશે
૧, વિક્રય સમુદ્ધાત વિના પળ અવધિજ્ઞાન અ-
વધિદર્શને કરી આત્મ સ્વભાવેજ અધોલોકને
જાણે દેશે. ૨ અધોવર્તિ અવધિજ્ઞાની જીવ તથા
પરમ અવધિજ્ઞાનનો ધણી વિક્રય સમુદ્ધાતે કરી
તથા વિક્રય સમુદ્ધાત વિના પળ આત્મ સ્વભાવે
કરી અધોલોકને જાણે દેશે.

અર્થ-એઃ એમ તિઃ ત્રિહા લોઃ લોક પ્રતે
જાણે દેશે.

એવં તિરિયલોગં ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-એમજ ત્રિહાલોકપ્રતે જાણે દેશે.

અર્થ-ઉઃ એમ ઉર્ધ્વ લોઃ લોક પ્રતે,

ઉહ્લોગં ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-એમજ ઉર્ધ્વ લોકને પૂર્વોક્ત વે પ્ર-
કારે કરી જાણે દેશે.

अर्थ-के० एम १४ राज लो० लोक मते जाणे देखे.

केवलकण्ठलोगं ॥ ४ ॥

भावार्थ-एमज केवललोक ते संपूर्ण चौद राजलोक मत्वे केवलज्ञान केवलदर्शने करी जाणे देखे.

अर्थ-दो० वे ठा० प्रकारे आ० जीव अ० अघो लो० लोक मते जा० जाणे पा० देखे तं० ते ज० कहुं छुं वि० विक्रय शरीर कीधुं जेणे एहो वे० निधे अ० आत्मा स्वभावे करी आ० जीव अ० अघो लो० लोक मते जा० जाणे पा० देखे अ० विक्रय शरीर विना पण चे० बळी अ० स्वभावे आ० जीव अ० अघो लो० लोक मते जा० जाणे पा० देखे अ० अवधि ज्ञानी वि० विक्रय करीने वि० विक्रय कर्या विना चे० बळी अ० स्वभावेन आ० जीव अ० अघो लो० लोक मते जा० जाणे पा० देखे.

दोहिं ठणेहिं आया अहेलोगं जाणइ पासइ । तं जहा । विजविणं चेव अप्पाणेणं आया अहेलोगं जाणइ पासइ अविजविणं चेव अप्पाणेणं आया अहेलोगं जाणइ पासइ अहोहिविजविणं चेव अप्पाणेणं आया अहेलोगं जाणइ पासइ ॥ १ ॥

भावार्थ-जेणे विक्रय शरीर करेलु छे ते आत्मस्वभावे करी जीव अघोलोक मत्वे जाणे देखे १ विक्रय शरीर कर्या विनाज पर्य अवधिज्ञाननो धणी आत्मस्वभावे करीअघोलोक मत्वे जाणे देखे २, एम विक्रय शरीर करीने १ तथा अण-

करीने २ पर्य अवधिज्ञाने आत्मस्वभावे करी अघोलोक मत्वे जाणे देणे.

अर्थ-ए० एम ति० त्रिलो लो० लोक जाणे देखे.

एवं तिरियलोगं ॥ २ ॥

भावार्थ-एमज त्रिलालोकने जाणे देखे.

अर्थ-उ० उर्ध्व लो० लोक मते.

उड्डलोगं ॥ ३ ॥

भावार्थ-तथा उर्ध्वलोकने पूर्वोक्त वे प्रकारे करी जाणे देखे.

अर्थ-के० समग्र लो० लोक मते जाणे.

केवलकण्ठलोगं ॥ ४ ॥

भावार्थ-एमज समग्रलोक मत्वे जाणे देखे.

अर्थ-दो० वे ठा० थानके आ० जीव स० शब्द मते सु० सांभले तं० ते ज० कहुं छुं दे० देशधी एक काने वि० बळी आ० जीव स० शब्द मते सु० सांभले स० वे काने वि० अथवा संभिन्न श्रोता लब्धिनो आ० धणी सर्व इन्द्रिय करी स० शब्द मते सु० सांभले.

दोहिं ठणेहिं आया सदाइं सुणेइ । तं जहा । देसेण वि आया सदाइं सुणेइ सवेण वि आया सदाइं सुणेइ ॥१॥

भावार्थ-वे स्थानके आत्मा शब्द मत्वे सांभले ते कहे छे. देश थकी ते एक काने बहे रो होयं तेथी एकज काने आत्मा मत्वे शब्द सांभले १, सर्वधी ते वे काने आत्मा शब्द मत्वे सांभले तथा संभिन्न श्रोत्र लब्धिनो धणी सर्व इन्द्रिये करी सांभले २ ए वे भेद छे.

अर्थ-ए० एम वे भेद २० रूप पा० देखे देशधी ने सर्वधी.

एवं रुवाइं पासइ ॥ २ ॥

भावार्थ—एम वे प्रकारे रूप देखे ते कहे छे, देशधी ते एक आंखे फाणो होय तेथी एकज आंखे देखे १ सर्वधी ते वे आंखे देखे २.

अर्थ—ग० गंध नाके अ० ले एदेशधी सर्वधी एम वे भेद.

गन्धाई अग्धाइ ॥ ३ ॥

भावार्थ—एम नाके गंध ले ते दशधी ने सर्वधी.

अर्थ—र० एम रस आ० ले देशधी सर्वधी.

रसाई आसाएइ ॥ ४ ॥

भावार्थ—एम जीभे रसले देशधी ते प-दजीभी प्रमुख रोगे करी देश (एक तर्फ) थी स्वाद ले तथा सर्वधी ले.

अर्थ—फा० फरस प्रते प० जाणे देशधी सर्वधी.

फासाई पडिसंवेदेति ॥ ५ ॥

भावार्थ—एम स्पर्श पण देशधी ने सर्वधी कहेंहुं.

अर्थ—दो० वे ठा० धानके आ० आत्मा ओ० दीपे तेजे करी त० ते ज० कहुं छुं दे० देशधी वि० पण आ० जीव ओ० दीपे पञ्च-यानीपरे स० सर्वधी वि० पण आ० जीव ओ० दीपे दीवानी परे.

दोहिं ठणेहिं आया ओभासइ ।
तं जंहा । देसेणं वि आया ओभासइ ।
सवेण वि आया ओभासइ ॥ १ ॥

भावार्थ—वे स्थानके करी आत्मा तेजधी दीपे ते कहे छे, देशधी खजुया (आगीया-जीव) नी परे दीपे १ सर्वधी सूर्यनी परे आत्मा दीपे २.

अर्थ—ए० एम प० प्रकर्षे दीपे देशधी सर्वधी.
एवं पभासइ ॥ २ ॥

भावार्थ—एम देशधी ने सर्वधी आत्मा प्रकाशे ए वे भेद छे.

अर्थ—वि० विकुर्वे देशधी सर्वधी.

विउवइ ॥ ३ ॥

भावार्थ—एम वे प्रकारे विकुर्वे देशधी ते हाथ प्रमुख वक्रिय करे १ सर्वधी ते काया संपूर्ण विकुर्वे २ ए वे भेद छे.

अर्थ—प० एम मधुन सेवे वे भेदे.

परियारेइ ॥ ४ ॥

भावार्थ—एम वे प्रकारे मधुन सेवे देशधी ते हस्तादिक अवयवे करी तथा मने करीने सेवे १ सर्वधी ते मन वचन कायाए करी सेवे २ ए वे भेद छे.

अर्थ—भा० एम भापा भा० बोले वे भेदे.

भासं भासइ ॥ ५ ॥

भावार्थ—एम वे प्रकारे भापा बोले देशधी ते जोव्हाये बोले १, सर्वधी ते लब्धिपुरी भा-प्या बोले २, ए वे भेद छे.

अर्थ—आ० आहार ले वे भेदे.

आहारेइ ॥ ६ ॥

भावार्थ—एम वे प्रकारे आहार ले, देशधी ते आहार प्रमुख, मात्रा (मर्यादा) ए ले १, सर्वधी ते पूर्ण आहार ले २, ए वे भेद छे.
अर्थ—प० परगमावे.

परिणामेइ ॥ ७ ॥

भावार्थ—एम वे प्रकारे आहार प्रमुखपर गमावे देशधी ते पेटमां पीओ होय तेणे करी एक तर्फपरगमावे तथा हस्तादीक अवयवे परगमावे २, सर्वधी ते सर्व अंगे परगमावे

૨, એમ દેશથી આહાર પ્રસુત છાંટે તે અધો વાયુ નીકળે ૧, સર્વથી છાંટે, આલે શરીરે પરસેવાની પેરે-૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-વે ૦ વેદે.

વેદેઈ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-એમ વે પ્રકારે આહારને વેદે દેશથી ૧, સર્વથી ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-નિ ૦ નિર્જરે.

નિજ્જરેઈ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-એમ વે પ્રકારે આહારને તજે દેશથી તે એકાસણું કરે ૧, સર્વથી તે ઉપવાસ કરે ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દો ૦ વે ઠા ૦ થાનકે દે ૦ દેવતા સ ૦ શબ્દ પ્રતે સુ ૦ સાંભળે તં ૦ તે જ ૦ કહું છું. દે ૦ દેશથી વિ ૦ વળી દે ૦ દેવતા સ ૦ શબ્દ પ્રતે સુ ૦ સાંભળે સ ૦ સર્વથી વિ ૦ પળ દે ૦ દેવતા સ ૦ શબ્દ પ્રતે સુ ૦ સાંભળે જા ૦ યાવત નિ ૦ છાંટે.

દોહિં ઠાળોહિં દેવે સહાઈ સુળેઈ ।
તં જહા ॥ દેસેળ વિ દેવે સહાઈ સુળે-
ઈ સવેળ વિ દેવે સહાઈ સુળેઈ જાવ
નિજ્જરેઈ ॥

ભાવાર્થ-વે સ્થાનકે કરી દેવતા પળ શબ્દ પ્રત્યે સાંભળે તે કહેછે; દેશથી દેવતા શબ્દ પ્રત્યે સાંભળે એટલે કાંઈક સાંભળ્યું કાંઈક ન સાંભળ્યું ૧, સર્વથી દેવતા શબ્દ પ્રત્યે સાંભળે તે તે શબ્દ બોલે તે સર્વે સાંભળે ૨, એ વે ભેદ છે. એમ યાવત નિર્જરાવે છાંટે ત્યાં સુધી એ સર્વે બોલે આહારની પેરે દેશથી સર્વથી એ વે વે ભેદ જાણવા.

અર્થ-મ ૦ સર્વમાં પ્રધાન દે ૦ દેવતા દુ ૦ વે ભેદે પ ૦ કહ્યા તં ૦ તે જ ૦ કહું છું એ ૦ ભવધારિણી શરીરવંત ચે ૦ વળી વિ ૦ ઉત્તર વિક્રિય કરે તે ચે ૦ વળી,

મરુયા દેવા દુવિહા પત્તજા । તં જહા ।
એગસરીરી ચેવ વિસરીરી ચેવ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-મરુત દેવતા વે પ્રકારે શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહેછે. જેવારે ભવધારણીજ શરીર હોય તે વારે એક શરીર છે ૧, અને જે વારે ઉત્તર વિક્રય કરે તે વારે વે શરીર છે ૨ (સર્વ દેવતાને વે શરીરજ હોય પણ આઠમા દેવલોક સુધીના દેવતા છે તે માંહી મરુત દેવતા સર્વથી પ્રધાન (ઉત્તમ) છે તે માટે इहां મરુત દેવતા કહેલ છે) એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એ ૦ એમ કિ ૦ કિન્નરદેવ.

એવં કિન્નરા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-એમ કિન્નર દેવતા.

અર્થ-કિ ૦ કિં ૦ પુ ૦ પુ ૦ પુરુષદેવ.

કિંપુરિસા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-કિં પુરુષ દેવતા.

અર્થ-ગં ૦ ગન્ધર્વ દેવતા.

ગન્ધવા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-ગંધર્વ દેવતા.

અર્થ-ના ૦ નાગકુમાર દેવતા,

નાગકુમારા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-નાગકુમાર દેવતા.

અર્થ-સુ ૦ સુવન્ન કુમાર.

સુવન્નકુમારા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-સુવર્ણકુમાર દેવતા.

અર્થ-અ ૦ અગ્નિકુમાર.

અગ્નિકુમારા ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-અગ્નિકુમાર દેવતા.

અર્થ-વા ૦ વાયુકુમાર દેવતા.

વાયુકુમારા ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-વાયુકુમાર દેવતા એ સર્વેને ભવધારણી

રણિય ૧, અને ઉત્તર વિક્રમ ૨, એ વે વે શરીર જાણવા.

અર્થ—દે० દેવતા દુ० વે પ્રકારે પ० કયા તં० તે જ० ફહુંછું એ० સર્વ દેવતા મવ ધારિ-
ણિક વે० વઝી વિ० ઉત્તર વિક્રમ વે० વઝી.

દેવા દુવિહા પન્નત્તા । તં જહા । એ
ગસરીરી વેવ વિસરીરી વેવ ॥

ભાવાર્થ—દેવતા વે પ્રકારે કહેલછે તે કહેછે,

એક મવ ધારણિય શરીર ૧, વીજું ઉત્તર વિ-
ક્રમ શરીર ૨, એ વે મેદછે.

અર્થ—વિ० એ વીજા દ્વા० ઠાળાનો વી०
વીજો ઉ० આધિકાર વિગેષે સ० પુરોધયો.

વિદ્યાણસ્સ વીઓ ઉદેસઓ સમત્તો ॥

(ઇતિ વીજા ઠાળાના વીજા ઉદેશાનો
ભાવાર્થ સંપૂર્ણમ્)

(અહ દુદ્યાણસ્સ તદ્યો ઉદેસઓ ।)

અર્થ—દુ० વે મેદે સ० શબ્દ પ० કયા તં०
તે જ० ફહુંછું મા० માપા સ० શબ્દ વે० વઝી
નો० અજીવથી ઉપજે તે શબ્દ.

દુવિહે સદે પન્નત્તે । તં જહા । મા-
સાસદે વેવ નોમાસાસદે વેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—વે પ્રકારે શબ્દ શ્રી મગ્ગંતે કહેલ
છે તે કહે છે. માપ્યા શબ્દ ૧, અજીવથી ઉ-
પજે તેનોમાપ્યા શબ્દ ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ—મા० માપા સ० શબ્દ દુ० વે મેદે પ०
દ્વા તં० તે જ० ફહુંછું અ० અક્ષર સ० સહિત
વે० વઝી નો० અક્ષર રહિત વે० વઝી.

માસાસદે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
અક્ષરસંવદ્ધે વેવ નોઅક્ષરસંવદ્ધે વે-
વ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—માપ્યા શબ્દ વે પ્રકારે કહેલ છે
તે કહેછે, એક અક્ષર સહિત શબ્દ ૧, વીજો
અક્ષર રહિત સારંગી પ્રમુલનો શબ્દ ૨, એ વે
મેદ છે.

અર્થ—નો० અક્ષર રહિત માપાશબ્દ દુ० વે
મેદે પ० કયા તં० તે જ० ફહુંછું આ० ઢોલ
પ્રમુલ નો શબ્દ વે० વઝી નો० વાંસ પ્રમુલ
ચીરતાં થાય તે વે० વઝી.

નોમાસાસદે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
આઓજ્જસદે વેવ નોઆઓજ્જસદે
વેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—નોમાપ્યા શબ્દ વે પ્રકારે કહેલ
છે તે કહેછે. આતો—ધ્યતે પદ્મહંસ પ્રમુલનો
શબ્દ ૧ નો—આતોધ્ય શબ્દ તે વાંસ પ્રમુલ
ચીરતાં શબ્દ થાય ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ—આ० ઢોલ પ્રમુલનો શબ્દ દુ० વે
મેદે પ० કયા તં० તે જ० ફહુંછું તં લોહની
તાંતીનો વાંધ્યો વે० વઝી વિ० તાંતિ વિના
વે० વઝી.

આઓજ્જસદે દુવિહે પન્નત્તે । તં
જહા । તતે વેવ વિતતે વેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—આતોધ્ય શબ્દ વે પ્રકારે કહેલ

छे ते कहे छे. एक लोढानी तांत (तार) थी बांधेलुं विणादीक १, बीजुं लोढानी तांत रहित नगारा प्रमुख २, ए वे भेद छे.

अर्थ-त० तांतिनो वाजित्र दु० वे भेदे प० कथो तं० ते ज० कहुंछुं घ० धन ते निवड-ताल चे० वळी सु० पोल प्रमुख चे० वळी.

तते दुविहे पन्नते । तं जहा । घणे चेव सुसिरे चेव ॥ ५ ॥

भावार्थ-तांतनो शब्द वे प्रकारे कहेल छे ते कहे छे. एक घन ते निवड ताल प्रमुख १, बीजुं पोल ते ढोल प्रमुख २, ए वे भेद छे.

अर्थ-ए० एम वि० तांति विनानुं वाजित्र जाणवुं वि० वळी,

एवं वितते वि ॥ ६ ॥

भावार्थ-एम वितत वाजित्र पण जाणवुं.

अर्थ-नो० वांस प्रमुख चीरतां शब्द थाय ते दु० वे भेदे प० कथो तं० ते ज० कहुंछुं भू० झांझर प्रमुखनो स० शब्द चे० वळी नो० झांझर विनानो शब्द चे० वळी.

नोआओज्जसदे दुविहे पन्नते । तं जहा । भूसणसदे चेव नोभूसणसदे चेव ॥ ७ ॥

भावार्थ-नोआतोध्य शब्द वे प्रकारे श्री भगवंते कहेल छे ते कहे छे, भूषण ते नेउर झांझर प्रमुखनो शब्द १, एक भूषण विना तेनो शब्द २, ए वे भेद छे.

अर्थ-नो० झांझर विनानो शब्द दु० वे भेदे प० कथो तं० ते ज० कहुंछुं ता० हस्थ तालनो शब्द चे० वळी ल० लापट प्रमुखनो शब्द चे० वळी,

नोभूसणसदे दुविहे पणत्ते । तं ज-

हा । तालसदे चेव लत्तियासदे चेव । ८

भावार्थ-नो भूषण शब्द वे प्रकारे श्रीभगवंते कहेल छे ते कहे छे. ताल ते हस्त तालो-टानो शब्द १, लातनो शब्द ते लापट पाडुना प्रहारनो शब्द २, ए वे भेद छे.

अर्थ-दो० वे ठा० थानके स० शब्द सि० उपजे तं० ते ज० कहुंछुं सा० हणतां थका चे० वळी पो० पुदगलनो स० शब्द सि० थाय ते घंटने भालां ए वेथी उपजे भि० भाजतां चे० वळी पो० पुदगलनो स० शब्द सि० उपजे.

दोहिं ठणेहिं सहृप्पाए सिया । तं जहा । साहन्नन्ताणं चेव पोग्गलाणं सहृप्पाए सिया भिज्जन्ताणं चेव पोग्गलाणं सहृप्पाए सिया ॥

भावार्थ-वे स्थानके शब्द उपजे ते कहेछे, हणतां थकां वादर पुदगलनो शब्द थाय ते घंट अने भालां ए वेथी उपजे १, भांगता वांस प्रमुखथी पुदगलनो शब्द उपजे २, ए वे भेद छे.

अर्थ-दो० वे ठा० थानके पो० पुदगल सा० बंधाय तं० ते ज० कहुंछुं स० स्वभा वे वा० वळी पो० पुदगल सा० बंधाय प० परथी वा० वळी पो० पुदगल सा० बंधाय.

दोहिं ठणेहिं पोग्गला साहन्नन्ति । तं जहा । सयं वा पोग्गला साहन्नन्ति परेण वा पोग्गला साहन्नन्ति ॥ १ ॥

भावार्थ-वे प्रकारे पुदगल बंधाय ते कहे छे. एक स्वभावज पुदगल बंधाय छे, वादल प्रमुख १, पुरुषादीक पुदगल भेळां करवाथी बंधाय ते घट (घडो) प्रमुख २, ए वे भेद छे.

अर्थ-दो० वे ठा० थानके पो०

મિં મેદાય પટે મંં ને જં કદું છું. મં પોતાની યાં મેલે પોં પુદગલ મિં મેદાય છે ૫૦ પરે યાં કરીને પોં પુદગલ મિં મેદાય.

દોહિં ડણેહિં પોગ્ગલા મિજ્જન્તિ ।
તં જહા । મયં વા પોગ્ગલા મિજ્જન્તિ પરેણ વા પોગ્ગલા મિજ્જન્તિ ॥ ૨ ॥

માવાર્થ-ચે પાનકે પુદગલ મેદાય છે તે કદું છું પોતાની મેલે પુદગલ મેદાય છે ૧, પરે કરીને પુદગલ મેદાય છે ૨.

અર્થ-દોં ચે ટાં પાનકે પોં પુદગલ ૫૦ સટે છે તં ને જં કદું છું મં પોતાની યાં મેલે પોં પુદગલ ૫૦ સટે છે ૫૦ પરથી પોં પુદગલ ૫૦ સટિ પટે છે.

દોહિં ડણેહિં પોગ્ગલા પરિમડન્તિ ।
તં જહા । મયં વા પોગ્ગલા પરિમડન્તિ પરેણ પોગ્ગલા પરિમડન્તિ ॥ ૩ ॥

માવાર્થ-ચે પ્રકારે પુદગલ સટે છે તે કહે છે. એક પોતાની મેલે પુદગલ સદી પટે છે, કોઈ પ્રમુલ્ય રંગે કરી આંગળી પ્રમુલ્ય ૧, એક પરથી પુદગલ સદી પટે છે સોમલાદિકે કરી ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-૫૦ એમ ૫૦ પટે છે પર્વતના ડિપર પ્રમુલ્ય વે મેદે.

एवं परिमडन्ति ॥ ૪ ॥

માવાર્થ-૫મ પટે છે પર્વતનાં સિલ્લર.

અર્થ-૫૦ એમ મિં વિણસે છે વે મેદે.

विहंसन्ति ॥ ૫ ॥

માવાર્થ-૫મ વિણસે છે વાદલ પ્રમુલ્ય.

અર્થ-દું વે મેદે પોં પુદગલ ૫૦ કણા તં ને જં કદું છું મિં જૂડા છે ચેં વલી.

અં અમિય મલેયા છે ચેં વલી.

दुविहा पोग्गला पन्नत्ता । तं जहा ।
भिन्ना चैव अभिन्ना चैव ॥ ૧ ॥

માવાર્થ-ચે પ્રકારે પુદગલ ફરેલ છે તે કહે છે. એક મિય તે જુદાં જુદાં પુદગલ છે ૧, એક અમિય તે મેલ્યાં પુદગલ છે ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દું વે મેદે પોં પુદગલ ૫૦ કણા તં ને જં કદું છું મિં પોતાની મેલે મેદાય તે ચેં વલી નોં ન મેદાય તે ચેં વલી.

दुविहा पोग्गला पन्नत्ता । तं जहा ।
भिउरधम्मा चैव नोभिउरधम्मा चैव ॥ ૨ ॥

માવાર્થ-વલી વે પ્રકારે પુદગલ ફરેલ છે તે કહે છે. એક પુદગલે પોતાની મેલે મેદાય છે તે મિદુર સ્વમાવ છે ૧, ધોના નોમિદુર સ્વમાવ તે વત્તાદિક જાણ્યાં ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દું વે મેદે પોં પુદગલ ૫૦ કણા તં ને જં કદું છું ૫૦ પરમાણું પુદગલ ચેં વલી નોં યણાનો સમુદ્ધે ચેં વલી.

दुविहा पोग्गला पन्नत्ता । तं जहा ।
परमाणुपोग्गला चैव नोपरमाणुपोग्गला चैव ॥ ૩ ॥

માવાર્થ-વલી વે પ્રકારે પુદગલ ફરેલ છે તે કહે છે. પરમાણું પુદગલ તે છદ્મસ્થની નજરે આવે નહીં, તેરને કેવલજ્ઞાનીજ જાણે દેસે ૧, વંધ પુદગલ ઘણાનો સમુદ્ધે (જયો) તેનોપરમાણું પુદગલ ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દું વે મેદે પોં પુદગલ ૫૦ કણા તં ને જં કદું છું છું મુલ્ય ચેં વલી વાં વાદર ચેં વલી.

દુવિહા પોગ્ગલા પન્નત્તા । તં જહા ।
સુહુમા ચેવ ચાયરા ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે, એક મુદ્ગ પુદ્ગલ તે માળ્યાના ૧, વીજાં વાદર પુદ્ગલ ૨, (શિત ૧ ઉષ્ણ ૨ સ્તિગ્ધ ૩ લુલાં ૪) એ ચાર સ્પર્શ મુદ્ગને હોય ૧, અને વાદર પુદ્ગલને આઠ સ્પર્શ હોય ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે મેદે પો૦ પુદ્ગલ પ૦ કથા તં૦ તે જ૦ કહું છું વ૦ વંધાણા પા૦ એક પાસે પુ૦ શરીરને ફરસ્યા તે ગંધ ચે૦ વઢી નો૦ નથી. વ૦ વંધાણા પળ પા૦ પાશ્વ પુ૦ ફરસ્યા છે તે શબ્દ ચે૦ વઢી.

દુવિહા પોગ્ગલા પન્નત્તા । તં જહા ।
વદ્ધપાસપુઢા ચેવ નોવદ્ધપાસપુઢા ચેવા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે. વદ્ધ તે વંધાણાં ઘણાં શરીરને એક પાસે ફરસ્યા, નાક પ્રમુલ્ય ઇન્દ્રિય ગ્રહણ યોગ્ય પુદ્ગલ ૧, નોવધ તે વંધાણાં નથી પણ પાસે ફરસ્યા છે તે કાને શબ્દ સંભળાય ૨, એ મેદ ઇન્દ્રિયે આશ્રી છે.

અર્થ-દુ૦ વે મેદે પો૦ પુદ્ગલ પ૦ કથા તં૦ તે જ૦ કહું છું પ૦ સમસ્ત ગ્રથા તે ચે૦ વઢી અ૦ સમસ્ત ગ્રથા નથી તે ચે૦ વઢી.

દુવિહા પોગ્ગલા પન્નત્તા । તં જહા ।
પરિયાઇય ચેવ અપરિયાઇય ચેવ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે. પર્યાયાતિત તે જે સમસ્ત ગ્રથા કર્મ પુદ્ગલની પેરે ૧, અપર્યાયાતિત તે સમસ્ત પુદ્ગલ ગ્રથા નથી ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે મેદે પો૦ પુદ્ગલ પ૦ કથા તં૦ તે જ૦ કહું છું અ૦ જીવે શરીરે ગથા તે

ચે૦ વઢી અ૦ નથી અંગિકાર કર્યા તે ચે૦ વઢી.

દુવિહા પોગ્ગલા પન્નત્તા । તં જહા ।
અત્તા ચેવ અણત્તા ચેવ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે. જીવે પરિગ્રહ શરીરપણે અંગિકાર કર્યા તે ૧, પરિગ્રહ શરીરપણે અંગિકાર કર્યા નથી તે ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુ૦ વે મેદે પો૦ પુદ્ગલ પ૦ કથા તં૦ તે જ૦ કહું છું ૩૦ ૩૫ ચે૦ વઢી અ૦ અનિષ્ટ ચે૦ વઢી.

દુવિહા પોગ્ગલા પન્નત્તા । તં જહા ।
ઇઢા ચેવ અણિઢા ચેવ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે, એક ઇષ્ટ પુદ્ગલ છે ૧, વીજાં અનિષ્ટ પુદ્ગલ છે ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુ૦ એમ ક૦ કાંતભલાવર્ણાદિક સહિત.

એવં કન્તા ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે. એક ભલાવર્ણાદી સહિત તે કાંત પુદ્ગલ ૧, એક ભલાવર્ણાદી રહીત તે અકાંત પુદ્ગલ ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-પિ૦ મિય

પિયા ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે. ઇન્દ્રિયોને મિય પુદ્ગલ ૧, ઇન્દ્રિયોને અમિય પુદ્ગલ ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-મ૦ ઇન્દ્રિયે સુખકારી.

મગુન્ના ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-વઢી વે પ્રકારે પુદ્ગલ કહેલ છે તે કહે છે, ઇન્દ્રિયોને સુખકારી ૧ ઇન્દ્રિયોને દુઃખકારી ૨;

અર્થ-દુ૦ વે મેદે આ૦ આચાર ૫૦ ક-
હા તં૦ તે જ૦ કહુંહું ના૦ જ્ઞાનાચાર વે૦
વઢી નો૦ દર્શનાચાર વે૦ વઢી.

દુવિહે આયારે પન્નત્તે । તં જહા ।
નાણાયારે વેવ નોનાણાયારે વેવ ॥૧॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે આચાર કહેલ છે તે
કહે છે, કાઢથી ૧, વિનયથી ૨, વહુ માનથી
૩, ઉપધ્યાનથી ૪, અર્થ તથા ગુરુને ગોપવે નહિ
૫, અક્ષર શુદ્ધ ૬, અર્થ શુદ્ધ ૭, અક્ષરાર્થ શુદ્ધ
૮, એ આઠ મેદે જ્ઞાન આચાર ૧, નોજ્ઞાન આ-
ચાર તે દર્શનાચાર ૨, એ વે મેદે છે.

અર્થ-નો૦ દર્શનાચાર દુ૦ વે મેદે ૫૦
કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહુંહું દં૦ દર્શનાચાર વે૦
વઢી નો૦ ચારિત્રાચાર વે૦ વઢી.

નોનાણાયારે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
દંસણાયારે વેવ નોદંસણાયારે વેવ ॥૨॥

ભાવાર્થ-નોજ્ઞાન આચાર વે પ્રકારે કહેલ
છે તે કહે છે, શંકા નહિ ૧, અન્ય મતની ઇચ્છા
નહિ ૨, કરુણીના ફલનો સંશય નહિ ૩, પરના
આદંબરે મુક્તિ નહિ ૪, સ્વધર્મ પ્રસંગ કરે ૫,
ધર્મથી પડતાને આલંબનની ૬, સ્વધર્મની
ભક્તિ કરે ૭, જૈન ધર્મને દીપાવે ૮, એ આઠ
મેદે દર્શન આચાર ૧, નોદર્શન આચાર તે પાંચ
સમિતિને ત્રણ ગુપ્તી એ આઠ મેદે ચારિત્ર
આચાર ૨, એ વે મેદે છે.

અર્થ-નો૦ ચારિત્રાચાર દુ૦ વે મેદે ૫૦
કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહુંહું ૫૦ ચારિત્રાચાર
વે૦ વઢી નો૦ ચારિત્રાચાર વે૦ વઢી.

નોદંસણાયારે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
ચરિત્તાયારે વેવ નોચરિત્તાયારે વેવ ॥૩॥

ભાવાર્થ-નોદર્શન આચાર વે પ્રકારે કહેલ
છે તે કહે છે, ચારિત્ર આચાર ૧, નોચારિત્ર

આચાર તે તપ આચાર પ્રમુખ ૨, એ વે
મેદે છે.

અર્થ-નો૦ નોચારિત્રાચાર દુ૦ વે મેદે
૫૦ કહ્યો તં૦ તે જ૦ કહુંહું તં૦ તપાચાર
વે૦ વઢી વી૦ ધર્મને વિષે વઢી ફોરવવું
વે૦ વઢી

નોચરિત્તાયારે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા ।
તવાયારે વેવ વીરિયાયારે વેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-નોચારિત્ર આચાર વે પ્રકારે ક-
હેલ છે તે કહે છે. છ અર્થ્યંતર, છ બાહિર એ
ધાર મેદે તપ આચાર ૧, વઢી વીર્ય ધર્મ કા-
ર્યમાં ગોપવે નહીં ૧, પૂર્વોક્ત છત્રીસ મેદમાં ઉ-
ચિત્ત કરે ૨, શક્તિને અનુસારે મન વચન કા-
યાનો વ્યાપાર એકાગ્રચિત્તે પ્રમુખે ૩, એ ત્રણ
મેદે વીર્યાચાર ૨, એ વે મેદે છે.

અર્થ-દો૦ વે ૫૦ પ્રતિજ્ઞા ૫૦ કહી છે.
તં૦ તે જ૦ કહુંહું સં૦ પ્રશસ્ત ભાવરૂપ ૫૦
મનપરિણામ ચોપાતે વે૦ વઢી ૭૦ તપવિશેષ
૫૦ ૧૨ પ્રતિમા સાધુને, ૧૧ પ્રતિમા શ્રાવકને
વે૦ વઢી.

દો પડિમાઓ પળ્લણત્તાઓ । તં જહા ।
સમાહિપડિમા વેવ ઉવહાણપડિમા વેવ ॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે પ્રતિમા તે પ્રતિજ્ઞા વિશેષ
નિયમ કહેલ છે તે કહે છે. એક સમાધિ પ્રતિ-
મા તે પ્રશસ્ત (મહત્) ભાવ રૂપ પ્રતિમા મન
પરિણામ રૂપ પુદ્ગલ ચોર્લાં હોય ૧, વીજી
ઉપધ્યાન પ્રતિમા તે વિશેષ તપ સાધુની વાર
પ્રતિમા ૧, શ્રાવકની અગિયાર પ્રતિમા ૨, એ
વે મેદે છે

અર્થ-દો૦ વે ૫૦ પ્રતિમા ૫૦ કહી તં૦
તે જ૦ કહુંહું વિ૦ કપાય પ્રમુખનો દ્યાગ
વે૦ વઢી વિ૦ કાઠસગ કરવો તે વે૦ વઢી.

દો પડિમાઓ પળ્લણત્તાઓ । તં જહા ।

દિવસે એક કોઢીયો આહાર કરે, એમ દિન દિન પ્રત્યે એકેક કોઢીયો વધારતાં પુનમે પંદર કોઢીયા આહાર કરે, પછી વડ પડવાને દિવસે પંદર કોઢીયા, એમ દિન દિન પ્રત્યે એકેક કોઢીયો ઓછો કરતાં અમાવાસ્યાએ એક કોઢીયો લીધે, એ યજ્ઞ મધ્ય ચંદ્ર પ્રતિમા તપ ૧, અંધારી પડવે પંદર કોઢીયા પછી દિન દિન પ્રત્યે એકેક ઓછો કરતાં અમાવાસ્યાએ એક કોઢીયો, સુદ પડવાને દિવસે એક કોઢીયો, એમ એકેક વધતાં પુનમે પંદર કોઢીયા એ રીતે તપ કરવો તે વજ્ર મધ્ય પ્રતિમા ૨, ઉત્તન પાળી પીયે, ધાય તો ચૌવિહાર તથા તેવિહાર કરે, વજ્ર સરિયું મધ્ય છે જેહું તે વજ્ર મધ્ય પ્રતિમા જાણવી ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દુઃ વે મેદે સાં સામાયય પં. કહી તં. તે જ. કહુંહું અ. ગ્રહસ્થનું સામાયક વે. વઢી અ. સાધુનું સામાયક વે. વઢી.

.. દુવિહે સામાયે પળ્લત્તે । તં જહા ।
અગારસામાયે વેવ અળગારસામાયે વેવ ॥

આવાર્થ-વે પ્રકારે સામાયક શ્રી વીતરાગ દેવે કહેલ છે તે કહેછે, ગ્રહસ્થનું સામાયક દેશ વિરતિ રૂપ શ્રાવકને ૧, સાધુનું સામાયક સર્વ વિરતિ રૂપ ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દો. વે મેદે ડ. ઉપજવું પં. કહું તં. તે જ. કહુંહું દે. દેવતાનું વે. વઢી ને. નારકીનું વે. વઢી.

દોળું ઉવવાએ પળ્લત્તે । તં જહા ।
દેવાળું વેવ નેરહ્યાળું વેવ ॥ ૧ ॥

આવાર્થ-જેહને ગર્ભ સ્થિતિ નથી તેવે પ્રકારના જીવને ઉપપાત તે ઉપજવું કહેલ છે કહે છે. ચાર જાતિના દેવતાને ઉપજવાનું ૧, સાત નારકીને ઉપજવાનું ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દો. વેને ડ. મરણ રૂપ. પં. કહા તં. તે જ. કહુંહું ને. નારકીનું મરણ વે. વઢી મ. ભવનપતીનું મરણ વે. વઢી.

દોળું ઉવટ્ટુળા પળ્લત્તે । તં જહા ।
નેરહ્યાળું વેવ ભવનવાસીળું વેવ ॥ ૨ ॥

આવાર્થ-વે પ્રકારના જીવને ઉદ્વર્તનાતે નિ-કઠું કહે ૪ છે તે કહેછે, નારકીને ઉદ્વર્તના ૧, ભવનપતિ દેવતાને ઉદ્વર્તના ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દો. વેને ચ. ચવન પં. કહું તં. તે જ. કહુંહું જો. ડયોતિપીનું ચવન વે. વઢી વે. વેમાનીક દેવનું વે. વઢી.

દોળું ચયળે પળ્લત્તે । તં જહા ।
જોહસેયાળું વેવ વેમાળિયાળું વેવ ॥ ૩ ॥

આવાર્થ-વે પ્રકારના જીવને ચવન તે મરણ કહેલ છે તે કહે છે, ચંદ્ર, સૂર્યાદિક જોતિપી દેવતાને ચવન ૧, વૈમાનિક દેવતાને ચવન ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દો. વેને ગ. ગર્ભે ધ. ઉપજવું છે પં. કહું તં. તે જ. કહુંહું મ. મનુષ્યને ગર્ભે ઉપજવું છે વે. વઢી પં. પંચેન્દ્રી તિ. તિર્યંચ જો. જોનિયાને ગર્ભે ઉપજવું વે. વઢી.

દોળું ગમ્ભવકન્તી પળ્લત્તે । તં જહા ।
મણુસ્સાળું વેવ પશ્ચિન્દિયતિરિક્ષ-જોળિયાળું વેવ ॥ ૪ ॥

આવાર્થ-વે પ્રકારના જીવને ગર્ભમાં ઉપજવાનું કહેલ છે તે કહે છે, મનુષ્યમાં ગર્ભપણે ઉપજે ૧, પંચેન્દ્રિ તિર્યંચ યોનિના ગ્રીવ ગર્ભપણે ઉપજે ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-દો. વે ગ. ગર્ભમાં ધા. ધકાં આ. આહાર કરેછે પં. એમ કહું તં. તે જ. હું મ. મનુષ્યને વે. વઢી પં. તિર્યંચને વે. વઢી.

દોણં ગઘ્મત્થાણં આહોરે પન્નત્તે ।
તં જહા । મણુસ્સાણં ચેવ પશ્ચિન્દિય-
તિરિક્કજોણિયાણં ચેવ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ-વેને ગર્ભમાં થકાંજ આહાર કહેલ
છે તે કહેછે, મનુષ્યને ગર્ભમાં રહ્યાં આહાર છે,
માતા આહાર કરે તે આહાર હોય છે ૧, પચેન્દ્રિ
તિર્યચને પણ ગર્ભમાં રહ્યાં આહાર છે ૨, એ વે
ભેદ છે.

અર્થ-દોં વેને ગં ગર્ભમાં થકાં જુઠું દુદ્ધ
પંઠું કહીછે તં તે જઠું કહુંછું મં મનુષ્યને
વેં વલી પં પચેન્દ્રિ તિં તિર્યચયોનિને
વેં વલી.

દોણં ગઘ્મત્થાણં વુહી પણ્ણત્તા ।
તં જહા । મણુસ્સાણં ચેવ પશ્ચિન્દિય-
તિરિક્કજોણિયાણં ચેવ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-વેને ગર્ભમાં થકાંજ દુદ્ધ કહેલ
છે તે કહેછે, મનુષ્ય ગર્ભમાં રહ્યાં દુદ્ધ પામે છે
૧, પચેન્દ્રિ તિર્યચ પણ ગર્ભમાં રહ્યાં દુદ્ધ પામે
છે ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એમં નિં નિહાર નથી.

एवं निव्वुह्मी ॥ ७ ॥

ભાવાર્થ-એમ ગર્ભમાં નિવૃદ્ધિ તે નિહાર
નથી, લઘુનિતિ (માત્ર) પ્રમુખ નથી.

અર્થ-વિં વિકુર્વણા છે.

विउवणा ॥ ८ ॥

ભાવાર્થ-એમ વિકુર્વણા વિક્રમ્ય લઘિધ્વંત.

અર્થ-ગં ગર્ભમાંથી પં વહાર ગમન કરે.

गइपरियाए ॥ ९ ॥

ભાવાર્થ-એમ ગર્ભમાં હીરગમન કરે, પ્રદેશ
વારીર કાઢી સંગ્રામ કરે, એવે સમે મરણ પામે
તો નરકે જાય, એમ શ્રીભગવતી સૂત્રમાંથી કહુંછે.

અર્થ-મારણાંતિકાદિક સમુદયાત છે.

समुग्घाए ॥ १० ॥

ભાવાર્થ-એમ મારણંતિકાદિ સમુદયાત છે.

અર્થ-કાં કાલની અવસ્થા છે મરણની.

કાલસંજોગે ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-એમ કાલ તે મરણની અવસ્થા છે.

અર્થ-અં ગર્ભમાંથી નિસરવું.

आयाई ॥ १२ ॥

ભાવાર્થ-એમ ગર્ભ માંથી નિસરવું તે જન્મ.

અર્થ-મં પ્રાણત્યાગ.

મરણે ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-એમ મરણ તે પ્રાણ ત્યાગ એ વે
બોલ ગર્ભમાં છે.

અર્થ-દોં વેને છં ચામદી પં અને પર્વ
ની સાંધીના વંધન પં કયા છે તં તે જઠું
કહુંછું મં મનુષ્યને વેં વલી પં પચેન્દ્રિ
તિં તિર્યચ જોનીને વેં વલી.

દોણં છવિપપ્પા પન્નત્તા । તં જહા ।
મણુસ્સાણં ચેવ પશ્ચિન્દિયતિરિક્કજો-
ણિયાણં ચેવ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-વેને છવિ અને પર્વ તે સંધિનાં વં-
ધન કહેલ છે તે કહે છે, મનુષ્યને ૧, પચેન્દ્રિ
તિર્યચને ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દોં વેને સું વીર્ય સોં રુધિરયી
સં ઉપના પં કયા તં તે જઠું કહુંછું મં
મનુષ્ય વેં વલી પં પચેન્દ્રિ તિં તિર્યચ
યોનિ વેં વલી.

દો સુક્કસોણિયસંભવા પણ્ણતા । તં
જહા । મણુસ્સા ચેવ પશ્ચિન્દિયતિરિ-
ક્કજોણિયા ચેવ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ—વે શુક તે પિતાનું વિર્ય અને મા-
તાના સ્પર્શથી ઉપજે છે તે કહેછે, મનુષ્ય ૧,
પચેદ્રિ તિર્યચ ૨, એ વે પિતાનું વીર્ય અને મા-
તાનું સ્પર્શ વિના ઉપજે નહીં.

અર્થ—દુ. વે ડિ. સ્થિતિ ૫. કહી તં. તે
જ. કહું છું. કા. કાયમાં ડિ. રહેવું. વે. વ-
લી ૫. ભવને વિષે ડિ. રહેવું. વે. વલી.

દુર્વિહા ડિઈ પળ્ણત્તા । તં જહા । કા-
યાડિઈ ચેવ ભવડિઈ ચેવ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—પૃથ્વીકાય પ્રમુલ્લ છકાયમાં રહેવું
તે સ્થિતિ વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહેછે, મરિને
તેની તેજ કાયમાં ઉત્પન્ન થાય તે કાય સ્થિતિ
૧, ભવને વિષે રહેવું ભવ કરવા તે ભવ સ્થિતિ
૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—દો. વેને કા. કાય ડિ. સ્થિતિ
૫. કહી તં. તે જ. કહું છું. મ. મનુષ્યને વે.
વલી ૫. પચેન્દ્રિ તિ. તિર્યચ યોનીને વે.
વલી.

દોળ્હં કાયડિઈ પળ્ણત્તા । તં જહા ।
મણુસ્સાળં ચેવ પશ્ચિન્દિયતિરિક્સજો-
ણિયાળં ચેવ ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—વેને કાય સ્થિતિ કહી છે તે કહે
છે, મનુષ્ય મરિને સાત આઠ ભવ સુધી માણસ
થાય ૧, પચેદ્રિ તિર્યચ મરિને સાત આઠ ભવ
સુધી પચેદ્રિ તિર્યચ થાય ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—દો. વેને મ. ભવ ડિ. સ્થિતિ ૫.
કહી તં. તે જ. કહું છું. દે. દેવતાને વે. વલી
ને. નારકીને વે. વલી.

દોળ્હં ભવડિઈ પળ્ણત્તા । તં જહા ।
દેવાળં ચેવ નેરહ્યાળં ચેવ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—વેને ભવ સ્થિતિ તે એકજ ભવ કરે

(અર્થાત્ મરિને વીજા અવતારમાં વીજી ગતિમાં
ઉપજે) તે કહેછે, દેવતા મરી પરી દેવતા થાય
નહી ૧, નારકી મરી પરી નારકી થાય
નહી ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—દુ. વે મેદે આ. આયુષ ૫. કહ્યા
છે તં. તે જ. કહું છું. અ. કાલ પ્રધાન આ
યુષ વે. વલી ૫. ભવ પ્રધાન આયુષ વે.
વલી.

દુર્વિહે આઁ પળ્ણત્તે । તં જહા ।
અઢ્ઢાઁ ચેવ ભવાઁ ચેવ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ—વે પ્રકારે આયુષ્ય કહેલું છે તે કહે
છે, કાલ પ્રધાન આઠવા કર્મ ૧, ભવ પ્રધાન
આઠવા કર્મ ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—દો. વેને અ. કાલ પ્રધાન આયુષ
૫. કહું તં. તે જ. કહું છું. મ. મનુષ્યને વે.
વલી ૫. પચેન્દ્રી તિ. તિર્યચ યોનીને વે.
વલી.

દોળ્હં અઢ્ઢાઁ પળ્ણત્તે । તં જહા ।
મણુસ્સાળં ચેવ પશ્ચિન્દિયતિરિક્સજો-
ણિયાળં ચેવ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—વેને કાલ પ્રધાન આયુષ્ય કહેલ
છે તે કહે છે, મનુષ્યને ૧, પચેદ્રિ તિર્યચને
(પચેદ્રિ તિર્યચ ૫૫માં આવ્યા) ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—દો. વેને મ. ભવ પ્રધાન આયુષ
૫. કહું તં. તે જ. કહું છું. દે. દેવતાને વે.
વલી ને. નારકીને વે. વલી.

દોળ્હં ભવાઁ પળ્ણત્તે । તં જહા ।
દેવાળં ચેવ નેરહ્યાળં ચેવ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—વેને ભવ પ્રધાન આયુષ્ય કહેલ છે
તે કહે છે દેવતાને ૧ નારકીને ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ—દુ. વે મેદે ક. કર્મ ૫. કહ્યા તં.

તે જ૦ કહુંછું ૫૦ કર્મના દલતે ચે૦ વલી
અ૦ કર્મનો રસ ભોગવીએતે ચે૦ વલી.

દુર્વિદ્ધે કમ્મે પળ્લત્તે । તં જહા । પદે-
સકમ્મે ચેવ અણુભાવકમ્મે ચેવ ॥૨૨॥

ભાવાર્થ-વે પ્રકારે કર્મ કહેલછે તે કહેછે,
પ્રદેશ કર્મ તે કર્મનાં પુદ્ગલ ૧, અનુભાવ કર્મ જે
કર્મનો રસ ભોગવીએ તે ૨, એ વે ભેદ છે.
અર્થ-દો૦ વે થાનને અ૦ જેહવું વાંચું છે
તેહવું ૫૦ ભોગવે તં૦ તે જ૦ કહુંછું દે૦ દે-
વતા ચે૦ વલી ને૦ નારકીપણે ચે૦ વલી.

દો અહાસ્યં પાલેન્તિ । તં જહા ।
દેવા ચેવ નેરહ્યા ચેવ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-વે જણે જેહવું આયુષ્ય વાંચું છે,
તેહવુંજ ભોગવે ઇચ્છે નિકાચિત આયુષ્યના ધણી
અધુરે આડલે મરે નહીં તે કહેછે, દેવતા પૂર્ણ
આડવું પાલે ૧, નારકી પણ પૂર્ણ આડવું
પાલે ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-દો૦ વેને આ૦ આડવું સં૦ સોપક-
મી ૫૦ કહું તં૦ તે જ૦ કહુંછું મ૦ મનુષ્યને
ચે૦ વલી ૫૦ પંચેન્દ્રિ તિ૦ તિયેચ યોનિયાને
ચે૦ વલી.

દોષં આસ્યસંવટ્ટપ્પ પળ્લત્તે । તં જ-
હા । મણુસાણં ચેવ પશ્ચિન્દિયતિરિ-
ક્ખવજોણિયાણં ચેવ ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-વેને સોપકર્મિ તે ઢીલું આયુષ્ય કહેલું
છે તે કહે છે, મનુષ્યને ૧, એકંદ્રિયી પંચેન્દ્રિ
મુખી તિયેચને ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-જ૦ જંબુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપમાં
મ૦ મેરુ ૫૦ પર્વતને ૩૦ ઉત્તર દા૦ દક્ષિણ
ને પાસે દો૦ વે વા૦ વર્ષ સેત્ર ૫૦ કલાકે
વ૦ ઘણું સ૦ સરસાં છે અ૦ વિશેષ અધિકા
નથી સ૦ સમાનછે એક એકેથી અ૦ એક-

એકથી ના૦ નથી વ૦ વ્યવતા આ૦ લાંબપણે
વિ૦ પહોલપણે સં૦ આકાર ૫૦ પરિધિ તં૦
તે જ૦ કહુંછું મ૦ ભરત ચે૦ વલી ૫૦ એ
સ્વત ચે૦ વલી.

જમ્બુદ્વીવે દીવે મન્દરસ્સ પવ્યસા
ઉત્તરદાહિણેણં દો વાસા પળ્લત્તા વહુ-
સમસા અવિસેસમણાણત્તા અન્નમન્ને
નાહ્વદ્વન્તિ આયામવિકલમ્ભસંગ્રણપ-
રિણાહેણં । તં જહા । મરેહ ચેવ ઇસવ
ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-પરિપૂર્ણ ચંદ્રમંડળને આકારે એક
લાગ્ય જોનનનો લાંબો પહોલો જંબુદ્વીપ છે
તેહમાં એક ત્રાસ જોનનનો ઢંચો મેરુર્વ
છે, તેહના ઉત્તરને વે પાસે અંનં દક્ષિણ
ના વે પાસે વે ચૂર્પ સેત્ર કહેલ છે.
તે પ્રમાણથી ઘણા સરસાં છે, કાંઈપણ એ
કથી વિશેષાથી નથી, તેમજ પર્વત, નાગ, ન-
દીનો વિશેષ નથી. આરા પ્રમુલના ભોવે કાં
એકેકથી વ્યવતા નથી. લાંબપણે, પહોલપણે,
સંસ્થાન, આકાર ચઢાવ્યા ધનુષ્યને આકારે
પરિધિ ઇત્યાદિકે કરી સરસાં છે, પાંચમેન્દ્રિય
જોનનને છકલા વિસ્તારપણે છે. જોનનને
એકવીસમો ભાગ તે કલા જાળવી. તે વે તે
નાં નામ કહેછે, એક ભરતસેત્ર ૧, વીડું
વતસેત્ર ૨, એ વે સરસાં છે એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એ૦ ૫૬ એ૦ રીતે અ૦
માવ સર્વ એમજ જાળવા ને૦ વલી વે
સરસાં છે હે૦ હેમવંત સેત્ર ચે૦ વલી
હેરણવ્ય સેત્ર ચે૦ વલી.

એવં ઇણં અમિલ્લવેણં નેયવં
વણ ચેવ હેરણવણ ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-એ રીતે માન પ્રમાણ સર્વ
મજ જાળવાં, તેમ વે વે સેત્ર ૧૧.

હેમવંતક્ષેત્ર દક્ષીણદિશા ૧, ઇરણવંત ક્ષેત્ર ઉત્તરદિશા ૨, એ વે ક્ષેત્ર સરસ્વા છે.

અર્થ-હ૦ હરિવાસ છે૦ વઢી ૨૦ રમ્યક ક્ષેત્ર છે૦ વઢી.

હરિવાસે છેવ રમ્યવાસે છેવ ॥ ૩. ॥

માવાર્થ-તેમજ હરિવર્ષ દક્ષિણદિશા ૧, રમ્યકર્ણક્ષેત્ર ઉત્તરદિશા ૨, એ વે ક્ષેત્ર સરસ્વા છે.

અર્થ-જં૦ જંબુદ્વીપ નામના દ્વીપમાં મ૦ મેરુ પ૦ પર્વતથી પુ૦ પૂર્વદિશે પ૦ પશ્ચિમદિશે દો૦ વે રે૦ ક્ષેત્ર પ૦ કલા વ૦ ઘણે સ૦ સરસ્વે પ્રમાણે છે અ૦ વિશેષ નથી જા૦ યાવત પુ૦ પૂર્વવિદેહ ક્ષેત્ર છે૦ વઢી અ૦ પશ્ચિમ વિદેહ છે૦ વઢી.

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવ્યસ્સ પુરત્થિમપચ્ચત્થિમેણં દો રેવતા પળ્લતા વહુસમણ્ણા અવિસેસા જાવ પુવવિદેહે છેવ અવરાવિદેહે છેવ ॥ ૪ ॥

માવાર્થ-જંબુદ્વીપના મેરુપર્વતથી પૂર્વ પશ્ચિમે વે ક્ષેત્ર ઘણાજ સરસ્વા પ્રમાણે છે, કાંઈપણ વિશેષાધિક નથી તે વે ક્ષેત્રનાં નામ કહે છે, પૂર્વ મહાવિદેહક્ષેત્ર ૧, પશ્ચિમમહાવિદેહક્ષેત્ર ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-જંબુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપમાં મ૦ મેરુ પ૦ પર્વતને ઉ૦ ઉત્તર દા૦ દક્ષિણદિશે દો૦ વે કુ૦ કુરુક્ષેત્ર પ૦ કલા વ૦ વહુ સ૦ સરસ્વા ઉ૦ માન પ્રમાણે અ૦ કાંઈ વિશેષ નથી જા૦ યાવત દે૦ દેવકુરુ છે૦ વઢી ઉ૦ ઉત્તર કુરુ છે૦ વઢી.

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવ્યસ્સ ઉત્તરદાહિણેણં દો કુરાઓ પળ્લતાઓ

વહુસમણ્ણાઓ અવિસેસાઓ જાવ દેવકુરા છેવ ઉત્તરકુરા છેવ ॥ ૫ ॥

માવાર્થ-જંબુદ્વીપના મેરુપર્વતથી ઉત્તર દક્ષિણદિશા વે કુરુ કહેલ છે તે માન પ્રમાણે કરી ઘણા સરસ્વા છે, કાંઈપણ વિશેષાધિક નથી, તેહ વે કુરુનાં નામ કહે છે, દેવકુરુ દક્ષિણદિશા ૧, ઉત્તર કુરુ ઉત્તરદિશા ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-ત૦ તિહાં ૧૦ વઢી દો૦ વે મ૦ મોટા મ૦ મોટા વિસ્તારવંત મ૦ મોટા દુ૦ દૃક્ષ પ૦ કલા વ૦ વહુ સ૦ સરસ્વા ઉ૦ માન પ્રમાણે અ૦ વિશેષ નથી સ૦ કિસો ફેર નથી અ૦ માંહોમાંહિ ના૦ નથી વધતા ઓછા આ૦ લાંબપણે વિ૦ પોહોલપણે ઉ૦ ઉચપણે સ૦ આકારે પ૦ પરિધિપણે તં૦ તેજ૦ કહુંહું કૂ૦ કૂડસામલી દૃક્ષ છે૦ વઢી જ૦ જંબુદ્વીપ છે૦ વઢી યુ૦ યુદર્શન નામે.

તત્થ ણં દો મહદ્દમહાલયા મહાદુમા પળ્લતા વહુસમણ્ણા અવિસેસમણ્ણા અળ્લમળ્ણં નાદ્વટ્ટન્તિ આયામવિક્સમ્ભુચ્ચત્તોવેહસંઠાળપરિણાહેણં । તં જહા । કૂડસામલી છેવ જમ્બૂ છેવ સુદંસણા ॥ ૬ ॥

માવાર્થ-તિહાં દેવકુરુ ઉત્તરકુરુ માંહી મોટા મહા તેજવંત રમણીક શોભાયમાન પ્રધાન (ઉત્તમ) વે દૃક્ષ પ્રમાણે ઘણાં સરસ્વા છે, કાંઈપણ વિશેષાધિક નથી, લાંબા, પહોળા, વિસ્તાર, ઊંચા ધરતીમાં, આકાર, પરાધિ સરસ્વા છે. માંહોમાંહી એકેકથી વધતા નથી. લાંબપણે, પહોલપણે, ઊંચપણે, ઊંડાપણે, આકારે, પરિધિ ઇટલા પ્રમાણે સરસ્વા છે. રત્નમય છે, એહું માન વીજી જગ્યાએથી જાણવું. તે વે દૃક્ષ.

નાં નામ કહે છે, એક કુડશામલવૃક્ષ તે શિ-
ખરને આકારે છે ૧, વીંજું જંબૂવૃક્ષ તેજું વીંજું
નામ સુદર્શન તે જોધા યોગ્ય છે.

અર્થ-તં તિહાં જં વઢી દોં વે દેં
દેવતા મં મોટી રુધિના ધળી જાં યાવત
મં મોટા સોં મુલ્લના ધળી પં પલ્લોપમ
દ્વિં આડપાંવત પં વસે છે તં તે જં ક-
દુંદું ગં સુવર્ણકુમારની જાતિનાં વેં વઢી
વેં વેણુદેવનામે અં અનાદિનામે વેં વઢી
જં જંબુદ્વીપના સ્વામી છે.

તત્થ જં દો દેવા મહિદ્વિયા જાવ
મહાસોમ્મલા પલિઓવમદ્વિદ્વિયા પરિવ-
સન્તિ. । તં જહા । ગરુલે વેવ વેણુદેવે
અણાદિ વેવ જંબુદ્વીવાહિવર્ષ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-તે વૃક્ષને વિષે વે દેવતા મ્હોટી
રુધિના ધળી યાવત્ મોટા મુલ્લના ધળી એક
પલ્લોપમના આડલાની સ્થિતિવાઢા સુવર્ણ-
કુમારની જાતિનાં રહેછે, તે વે દેવતાનાં નામ
કહે છે. એક ગરુલદેવ તેજું વીંજું નામ વેણું
દેવછે ૧, ધીજો અણાદીય નામે દેવ ૨, એ
વે દેવ જંબુદ્વીપના અધિષ્ઠાતા તે માલીક છે.

અર્થ-જં જંમ્બુ નામના દિં દ્વીપમાં મં
મેરુ પં પર્વતને ઉં ઉત્તર દાં દક્ષિણાદિશે
દોં વે વાં વર્ષધર પં પર્વત પં કહ્યા વં
ધળા સં સરસ્તા ઉં માનપ્રમાણે અં વિ-
શેષ નથી સં ભેદ નથી અં માંહોમાંહી નાં
અધિક ઓછા નથી આં લાંબપણે વિં પો-
લપણે ઉં ડંચપણે સં આકારે પં પરિથ-
પણે તં તે જં કદુંદું જું નાહના હિમવંત
પર્વત વેં વઢી સિં સિલ્વરીપર્વત વેં
વઢી.

જંબુદ્વીવે દીવે મન્દરસ્સ પવ્વયસ્સ

ઉત્તરદાહિણેજં દો વાસહરપવ્વયા પળ્લણ્ણ-
વહુસમજજ્ઞા અવિસેસમળ્ણણ્ણા અળ્ણ-
મળ્ણં નાહવદ્ધન્તિ આયામવિક્કલ્લમ્બુજ્જત્તો
વેહસંઝળપરિણાહેજં । તં જહા । જુલ્લ-
હિમવન્તે વેવ સિહરી વેવ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-જંબુદ્વીપે મેરુ પર્વતથી ઉત્તર અને
દક્ષિણ દિશાએ વે વર્ષધર (સેત્રની મર્યાદા
કરે તે) પર્વત કહેલ છે તે વે પર્વત ઘળા સ-
રસ્તા છે, વિશેષ નથી, ભેદ નથી, એકેકથી
વધતા નથી, નહાના નથી, લાંબપણે, પહોલ-
પણે, ડંચપણે, ઉંડપણે, આકારે, પરિથિ એટલે
પ્રકારે સરસ્તા છે, તેહનાં નામ કહે છે. ભરત
સેત્રથી ઉત્તર દિશાએ સો જોજનનો ડંચો નાનો
હિમવંત પર્વત ૧, ઇરવત સેત્રથી આતર્ક શિ-
લ્વરી પર્વત ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એમ મં મહા હિમવંત વેં વ-
ઢી રં રુપોપર્વત વેં વઢી

એવં મહાહિમવન્તે વેવ રૂપી વેવ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ-એમ મેરુથી આ તર્ક મહા હિમવંત
૧, મેરુથી પેલી તર્ક રૂપી પર્વત ૨,

અર્થ-એમ નિં નિપડપર્વત વેં વઢી
નીં નીલવંતપર્વત વેં વઢી.

એવં નિસહે વેવ નીલવન્તે વેવ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ-એમ મેરુથી દક્ષિણે નિપથ પર્વત
૧, મેરુથી ઉત્તરે નીલવંત પર્વત ૨, એ વે વે
પર્વત સરસ્તા છે.

અર્થ-જં જંબુદ્વીપ નામના દોં દીપે મં
મેરુ પં પર્વતથી ઉં ઉત્તર દાં દક્ષિણે હેં
હિમવંતસેત્ર એં ઇરણ્ણવંતસેત્રને વિષે દોં વે
વં વાટલા વેં વૈતાલપર્વત પં કહ્યા વં ધળા
સં સરસ્તા ઉં માન પ્રમાણે અં વિશેષ નથી

સં ભેદ નથી જાં યાવત સં શબ્દાપાતી
ચેં વલી વિં વિકટાપાતી ચેં વલી.

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
ઉત્તરદાહિણેણં હેમવણ્ણવણ્ણસુ વાસેસુ
દો વટ્ટવેયટ્ટપવયા પન્નત્તા વહુસમઉ-
છા અવિસેસમણાણત્તા જાવ. સદાવર્દ
ચેવ વિયઢાવર્દ ચેવ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—જંબુદ્વીપે મેરુ પર્વતથી દક્ષિણ દિ-
શાએ હેમવંત ક્ષેત્ર અને ઉત્તર દિશાએ ઇરણવંત
ક્ષેત્ર છે, એ બેને વિષે વેદ્યત વાટલા વૈતાદ્ય પ-
ર્વત પાલાને આકારે કહેલ છે, તે ઘળા સરલા
છે, વિશેષ ભેદ નથી. તે બેનાં નામ કહે છે,
શબ્દા પાતી હેમવંતમાં ૧, વિકટાપાતી ઇરણ-
વંતમાં છે ૨.

અર્થ—તં તિહાં જં વલી ટોં વેદેં દેવતા
મં મોટી રુદ્ધિવંત જાં યાવત પં પલ્લોપમ
આઝપાપ પં રેહેછે તં તે જં કહુંછું સાં
સ્વાતિનામે ચેં વલી પં પ્રભાસનામે ચેં
વલી.

તત્થ જં દો દેવા મહિટ્ઠિયા જાવ
પલિઓવટ્ઠિટ્ઠિયા પરિવસન્તિ । તં જહા ।
સાઈ ચેવ પમાસે ચેવ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—તિહાં જે દેવતા મોટી રુદ્ધિના
ધળી, પલ્લોપમ આઝવાના ધળો રહે છે.
તિહાં તેહનાં ભવન છે, તે જે દેવતાનાં નામ
કહે છે, એક સ્વાતિ નામે દેવતા ૧, વીજો
પ્રભાસ નામે દેવતા ૨, એ બે ભેદ છે.

અર્થ—જં જમ્બુદ્વીપ નામના દીં દ્વીપે
મં મેરુ પં પર્વતથી હં ઉત્તર દાં દક્ષિણ
દિશે હં હરિ વર્ષ ક્ષેત્રે રં રમ્યક વાં ક્ષેત્રે
દોં વે વં વાટલા વેં વૈતાદ્ય પર્વત પં કલા

વં ઘળા સં સરલા હં સમાન છે જાં
યાવત ગં ગંધાપતી હરિવર્ષમાં ચેં વલી
માં માલવંત પર્યાય ચેં વલી

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
ઉત્તરદાહિણેણં હરિવરિસરમ્મણ્ણસુ વાસે-
સુદો વટ્ટવેયટ્ટપવયા પન્નત્તા વહુસમઉ-
છા જાવ ગન્ધાવર્દ ચેવ માલવન્તપરિ-
યાએ ચેવ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ—જંબુદ્વીપે મેરુ પર્વતથી દક્ષિણે હ-
રિવર્ષ ક્ષેત્ર અને ઉત્તરે રમ્યક વર્ષ ક્ષેત્ર છે.
તિહાં જે વૃત વૈતાદ્ય પર્વત કહેલ છે. ઘળા
સરિલા વરાવર છે, તે જે પર્વતનાં નામ કહે છે
હરિવર્ષ ક્ષેત્રમાં ગંધાપાતી છે ૧, રમ્યક વર્ષ
ક્ષેત્રમાં માલવંત પર્વત છે.

અર્થ—તં તિહાં જં વલી દોં વે દેં દે-
વતા મં મોટી રુદ્ધિના ધળી જાં યાવત પં
પલ્લોપમની હિં સ્થિતિના પં વસેછે તં તે
જં કહુંછું અં અરુણ નામે ચેં વલી પં
પમનામે ચેં વલી.

તત્થ જં દો દેવા મહિટ્ઠિયા જાવ પ-
લિઓવમટ્ઠિટ્ઠિયા પરિવસન્તિ । તં જહા
। અરુણે ચેવ પડમે ચેવ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—તિહાં જે દેવતા મોટી રુદ્ધિના
ધળી પલ્લોપમની સ્થિતિવાળા વસે છે, તિહાં
તેહનાં ભવન-વાસ છે તે જે દેવતાનાં નામ ક-
હે છે, એક અરુણ નામે દેવતા ૧, વીજો પદ્મ
નામે દેવતા ૨, એ બે ભેદ છે.

અર્થ—જં જમ્બુદ્વીપ નામના દીં દ્વીપે મં
મેરુ પં પર્વતથી દાં દક્ષિણ દિશે હેં દેવ
કુરુચકી પું પુર્વેને પાસે અં પશ્ચિમેને
ઈં ઇહાં આં યોડાના સ્વં સ્વં સં

નીચા પછી ડંચા સરિલા અ૦ અર્ધ ચં૦ ચંદ્ર
સં આકારે સં૦ રથા દો૦ વે વ૦ વસારા પ૦
પર્વત પ૦ કથા છે વ૦ ધણુ સ૦ સરલા
જા૦ યાવત સો૦ સામનસ વિ૦ વિચુત્તમ
ચે૦ વલી

જમ્બુદીવે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
દાહિણેણં દેવકુરાણ પુલાવરપાસે એત્થ
ણં આસક્કલ્લન્ધગસરિસા અહ્હચન્દસં-
ઠાણમંઠિયા દો વક્કારપવયા પન્નત્તા
વહુસમઉલ્લા જાવ સોમણસે વિજ્જુપ્પમે
ચેવ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ—જંબુદીપના મેરુ પર્વતથી દક્ષિણ
દિશાએ અને દેવકુરુથી પૂર્વ પશ્ચિમની પાસે
તિહાં ઘોડાના સ્લંધ સરિલા આદી નીચા,
છેહ્દે ડંચા, નિપથની પાસે ચારસો જોજન
ડંચા, મેરુની પાસે પાંચસે જોજન ડંચા, અર્ધ
ચંદ્રાકારે સંસ્થિત (રહેલા) વેવસારા પર્વત
છે તે દેવકુરુને અર્ધ ચંદ્રાકારે ફરેલ છે તેથી
વેવસારા પર્વત કહેલ છે, તે વે ઘણા સરિલા
યાવત્ વરાવર છે, તે વેનાં નામ કહે છે, એક
સોમનસ ૧, વીજો વિચુત્તમ ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—જમ્બુદીપ નામના દી૦ દ્વીપે મ૦ મેરુ
પ૦ પર્વતને ડ૦ ઉત્તરે ડ૦ ઉત્તર કુરુક્ષેત્રને
પાસે પુ૦ પૂર્વ પશ્ચિમને પાસે એ૦ ઇહાં આ૦
અથના સં૦ પંથ સ૦ સરિપા અ૦ અર્ધ ચ૦
ચન્દ્રને સં૦ આકારે સં૦ રથા દો૦ વે વ૦ વ-
પારા પ૦ પર્વત પ૦ કથા છે વ૦ ધણા સ૦
સરલા છે જા૦ યાવત ગં૦ ગન્ધમાદન નામે
પશ્ચિમે ચે૦ વલી મા૦ માલવંત પૂર્વે ચે૦ વલી

જમ્બુદીવે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
ઉત્તરેણં ઉત્તરકુરાણ પુલાવરે પાસે એત્થ

ણં આસક્કલ્લન્ધગસરિસા અહ્હચન્દસંઠા-
ણમંઠિયા દો વક્કારપવયા પન્નત્તા
વહુસમઉલ્લા જાવ ગન્ધમાયણે ચેવ મા-
લવન્તે ચેવ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—જંબુદીપ મેરુ પર્વતથી ઉત્તરે અને
ઉત્તર કુરુની પૂર્વ પશ્ચિમની પાસે તિહાં ઘોડા-
ના સ્લંધ સરગ્લા અર્ધ ચંદ્રાકારે તથા ગજદં-
તાકારે વેવસારા પર્વત કહેલ છે, તે વે ઘણા
સરલા યાવત્ વરાવર છે, તે વેનાં નામ કહે છે,
પશ્ચિમની પાસે ગંધમાદન ૧, પૂર્વની પાસે મા-
લવંત ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ—જમ્બુદીપ નામના દી૦ દ્વીપે મ૦ મેરુ
પ૦ પર્વતથી ડ૦ ઉત્તર દા૦ દક્ષિણે દો૦ વે
દો૦ લાંબા વે૦ વૈતાદ્ય પ૦ પર્વત પ૦ કથા
વ૦ ધણા સ૦ સમાનજા૦ યાવત ભા૦ ભરત
ક્ષેત્રમાં ચે૦ વલી દો૦ દીર્ઘ વે૦ વૈતાદ્ય પ૦
પર્વત એ૦ એવતમાં ચે૦ વલી દો૦ દીર્ઘવૈતાદ્ય

જમ્બુદીવે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
ઉત્તરદાહિણેણં દો દીહવેયહ્હપવયા પ-
ન્નત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ મારહે ચેવ
દીહવેયહ્હે એસવણે ચેવ દીહવેયહ્હે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—જમ્બુદીપના નામના દ્વીપે મેરુ પ-
ર્વતથી ઉત્તર દક્ષિણે વે લાંબા વૈતાદ્ય પર્વત
કથા, ઘણા સમાન ભરતક્ષેત્રમાં તેમજ એવરતક્ષેત્ર
એ વેનાં દીર્ઘ વૈતાદ્ય પર્વત કથા.

અર્થ—મા૦ ભરતના ણ૦ વલી દો૦ દીર્ઘ
વૈતાદ્યમાં દો૦ વે ગુ૦ ગુફા પ૦ કહી છે
વ૦ વહુ સ૦ સમા સરીપી છે. અ૦ વિશેષ
નથી સ૦ ભેદ નથી અ૦ માંહોમાંહી ના૦ એ-
કેરુથી વધતી નથી આ૦ લાંબાપણે વિ૦ પહો-
લપણે ડ૦ ડંચપણે સં૦ આકાર પ૦-પરિવ

તં૦ તે જ૦ કહુંહું તિ૦ તિમિસ ગુફા ચે૦
વઢી સં૦ સંદ પ્રપાત ગુફા ચે૦ વઢી

મારહે ણં દીહવેયદ્દે દો ગુહાઓ પ-
ણત્તાઓ વહુસમઝણાઓ અવિસેસમણા-
ણત્તાઓ અન્નમન્નં નાઙ્ગદ્વન્તિ આયામ-
વિક્ષમ્ભુચ્ચત્તસંઝાણપરિણાહેણં । તં જ-
હા । તિમિસગુહા ચેવ સ્વણ્ડપ્પવાયગુ-
હા ચેવ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—ભરતક્ષેત્રમાં દીર્ઘ વૈતાદ્ય પર્વતમાં
થે ગુફા કહી છે તે થે સમાન સરસી છે, વિ-
શેષ નથી, મેદ નથી, માંહોમાંહી એકેરૂથી વ-
ધતી નથી, લાંબપણે, પહોળાપણે, ડંચપણે, આ-
કાર પરિધિએ સરસી છે, તે થે ગુફાના નામ
કહે છે તિમિસ ગુફા તથા સંદપ્રપાત ગુફા.

અર્થ—તં૦ તિહા ણં૦ વઢી દો૦ થે દે૦
દેવતા મ૦ મોટી રુદ્ધિના ધણી જા૦ યાવત
પ૦ પલ્લોપમનું દ્વિ૦ આઝણું છે પ૦ રહે છે
તં૦ તે જ૦ કહુંહું ક૦ કૃતમાલ ચે૦ વઢી
ન૦ નટમાલ દેવ ચે૦ વઢી

તત્થ ણં દો દેવા મહિદ્ધિયા જાવ
પલિઓવમાદ્ધિયા પરિવસન્તિ । તં જ-
હા । કયમાલણ ચેવ નટ્ટમાલણ ચેવ
॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ—તથા થે દેવતા મોટી રુદ્ધિના ધ-
ણી પલ્લોપમને આઝણે રહે છે, તેનાં નામ કૃત
માલ અને નટ માલ દેવતા.

અર્થ—જ૦ યાવત ક્ષેત્રમાં જ૦ ધણ દી૦
દીર્ઘ વૈતાદ્યમાં દો૦ થે ગુ૦ ગુફાઓ પ૦ કહી

જા૦ યાવત ક૦ કૃતમાલ ચે૦ વઢી ન૦
નટમાલ ચે૦ વઢી

આવણ ણં દીહવેયદ્દે દો ગુહાઓ પ-
ણત્તાઓ જાવ કયમાલણ ચેવ નટ્ટ-
માલણ ચેવ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—એમજ ધરવતક્ષેત્રમાં પળ દીર્ઘ
વૈતાદ્ય પર્વત છે, તેમાંહી ધણ થે ગુફા છે, યા-
વત કૃતમાલ ૧, નૃત્યમાલ દેવતા સુધી સર-
તક્ષેત્રની પેરે સર્વ જાણવું.

અર્થ—જ૦ જમ્બુદ્વીપ નામના દો૦ દ્વીપમાં
મ૦ મેરુ પ૦ પર્વતની દા૦ દક્ષિણે જુ૦ નાનો
હિમવંત વા૦ વર્ષધર પ૦ પર્વતના દો૦ થે કૂ૦
કુટ પ૦ કહ્યા વ૦ ધણા સ૦ સમાન જા૦
યાવત વિ૦ પુહોલપણે ડ૦ ડંચ સં૦ આકારે
પ૦ સરસી પરિધિ તં૦ તે જ૦ કહુંહું જુ૦
નાનો હિમવંત કુટ ચે૦ વઢી થે૦ વૈશ્રમણ કુટ
ચે૦ વઢી

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવ્વયસ્સ
દાહિણેણં જુહાહિમવન્તે વાસહરપવ્વણ
દો કૂડા પન્નત્તા વહુસમઝણા જાવ વિ-
ક્ષમ્ભુચ્ચત્તસંઝાણપરિણાહેણં । તં જહા
। જુહાહિમવન્તકૂડે ચેવ વૈસમણકૂડે
ચેવ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—જંબુદ્વીપે મેરુપર્વતથી દક્ષિણદિશાએ
નાના હિમવંત વર્ષધર પર્વતના થે કુટ કહેલ
છે, તે ધણા સરસા છે. પહોળાપણે, ડંચપણે,
સંસ્થાનપણે, પરિધિએ સરસા છે. કાંડપણ ફેર
નથી, તે થે કુટનાં નામ કહે છે,
કુટ ૧, વૈશ્રમણકુટ ૨, જ

અર્થ-જંબુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે મ૦ મેરુ પ૦ પર્વતની દા૦ દક્ષિણે મ૦ મહાહિમવંતે વા૦ વર્ષધર પ૦ પર્વતની મર્યાદા કરે છે તે દો૦ વે કૂ૦ કુટ પ૦ કથા વ૦ ધના સ૦ સરસ્વા છે જા૦ યાવત મ૦ મહાહિમવંત કુટ ચે૦ વઙ્ગી વે૦ વેરુલિયનામે કુટ ચે૦ વઙ્ગી.

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવ્યસ્સ દાહિણેણં મહાહિમવંતે વાસહરપવ્વણ દો કૂડા પત્તત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ મ-હાહિમવંતકૂડે ચેવ વેરુલિયકૂડે ચેવ ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ-જંબુદ્વીપે મેરુથી દક્ષિણદિશાએ મ-હાહિમવંત વર્ષધર (વર્ષ કહેતાં ક્ષેત્ર તેહની મર્યાદા કરે) પર્વતના વે કુટ તે શિખરાકારે કહેલ છે, ધના સરસ્વા યાવત્ વરાવર છે, તે વે કુટનાં નામ કહે છે, એક મહાહિમવંતકુટ ૧, વીજો વેરુલીય નામે કુટ ૨ એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એ૦ એમ નિ૦ નિપથ વા૦ વર્ષધર પ૦ પર્વતના દો૦ વે કૂ૦ કુટ પ૦ કથા વ૦ ધના સરસ્વા છે જા૦ યાવત નિ૦ નિપથકુટ ચે૦ વઙ્ગી ર૦ રુચકમકુટ ચે૦ વઙ્ગી.

એવં નિસહે વાસહરપવ્વણ દો કૂડા પણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ નિસહ-કૂડે ચેવ રુયગકૂડે ચેવ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ-એમ નિપથ વર્ષધર પર્વતના વે કુટ કહેલ છે તે ધના સરસ્વા છે, યાવત્ વરાવર છે, નિપથકુટ ૧, રુચકમકુટ ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-જ૦ જંબુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે મ૦ મેરુ પ૦ પર્વતની ડ૦ ઉત્તરે ની૦ નીલવંત

વા૦ વર્ષધર પ૦ પર્વત દો૦ વે કૂ૦ કુટ પ૦ કથા વ૦ ધના સ૦ સરસ્વા જા૦ યાવત તં૦ તે જં૦ કહુંદું ની૦ નીલવંતકુટ ચે૦ વઙ્ગી ડ૦ ઉચ્ચદર્શનકુટ ચે૦ વઙ્ગી.

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવ્યસ્સ ઉત્તરેણં નીલવંતે વાસહરપવ્વણ દો કૂડા પણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ । તં જહા નીલવંતકૂડે ચેવ ઉવદંસણકૂડે ચેવ ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ-જંબુદ્વીપે મેરુથી ઉત્તર દિશાએ ની-લવંત વર્ષધર પર્વતના વેકુટ કહેલ છે, ધના સરસ્વા છે યાવત્ વરાવર છે, નીલકુટ ૧, ઉપ-દર્શન કુટ ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એ૦ એમ ર૦ રુપિ ધા૦ વર્ષધર પ૦ પર્વતના દો૦ વે કૂ૦ કુટ પ૦ કથા વ૦ ધ-ના સ૦ સરસ્વા છે જા૦ યાવત તં૦ તે જ૦ કહુંદું ર૦ રુપિકુટ ચે૦ વઙ્ગી મ૦ મણિકંચન-કુટ ચે૦ વઙ્ગી.

એવં રુપિમ્મિ વાસહરપવ્વણ દો કૂડા પત્તત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ । તં જહા । રુપિકૂડે ચેવ મણિકંચનકૂડે ચેવા ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ-એમ રુપિ વર્ષધર પર્વતના વે કુટ (શિખર) કહેલ છે. ધના સરસ્વા છે, યાવત્ વરાવર છે, તેહનાં નામ કહે છે, રુપી કુટ ૧, મણીકંચન કુટ ૨, એ વે ભેદ છે.

અર્થ-એ૦ એમ સિ૦ સિપરી વા૦ વર્ષધર પ૦ પર્વતે દો૦ વે કૂ૦ કુટ પ૦ કથા વ૦ ધના સ૦ સરસ્વા તં૦ તે જ૦ કહુંદું સિ૦ સિખરીકુટ ચે૦ વઙ્ગી તિ૦ તિગિચ્છકુટ ચે૦ વઙ્ગી.

एवं सिहरिम्नि वासहस्पवए दो कू-
डा पन्नत्ता बहुसमउल्ला । तं जहा ।
सिहरिकूडे चेव तिगिच्छिकूडे चेव ॥ २६ ॥

‘ભાવાર્થ’—એમ શિખરી વર્ષધર પર્વતના વે
કુટ કહેલ છે. ઘળા સરસા છે યાવત્ વસાવર
છે. શિખરિકુટ ૧, તિગિચ્છકુટ ૨, એવે ભેદ છે

अर्थ—ज० जम्बुद्वीप नामना दी० द्वीपे म०
मेरु प० पर्वत उ० उत्तर दा० दक्षिणे चु०
चुल हिमवन्त सिखरी वा० वर्षधर पर्वते दो०
वे म० मोटा द० द्र० प० कदा व० घणा
स० सरपा छे अ० विशेषे स० भेद नयी अ०
एकयी ना० वधे नहीं घटे नहीं आ० लां-
वणे वि० पोहलपणे उ० उंडपणे सं० आकार
प० परिधिए सरपा तं० ते ज० कहंछुं प०
पद्मद्रह चे० बळी पो० पुंडरीकद्रह चे० बळी

जम्बुद्वीवे दीवे मन्दरस्स पवयस्स उ-
त्तरदाहिणेणं चुल्लहिमवन्तसिहरीसु वा-
सहस्पवयसु दो महद्दहा पन्नत्ता बहुस-
मउल्ला अविसेसमणणत्ता अन्नमन्नं ना-
इवट्टन्ति आयामविकस्वम्भुवेहसंअण-
परिणहेणं । तं जहा । पउमद्दहे चेव
पोण्डीरियद्दहे चेव ॥ २७ ॥

‘ભાવાર્થ’—જંબુદ્વીપના મેરુથી દક્ષીણે ચુલ હિ-
મવંત પર્વત અને ઉત્તરે શિખરી પર્વત છે, એ વે
પર્વતને વિષે વે મ્હોટા દ્રહ શ્રી મગવંતે કહેલ
છે, તે ઘળા સરસા છે, કાંઈ પણ વિશેષ ભેદ
નથી, એકેઠી વચતા નથી, ઘટતા પણ નથી,
લાંવણે, પહોળપણે, ંચપણે, ંડપણે, સંસ્થા-

ને પરિધિ સરસા છે, તે વે દ્રહનાં નામ કહે
છે, એક પદમ દ્રહ ૧, વીજો પુંડરીક દ્રહ ૨,
(એવે દ્રહ એકહજાર જોજન લાંબા, પાંચસે જો-
જનના પહોળા છે, દશ જોજનના ધરતીમાંહિ
ંડા છે, તેમાંહી એકકોઢ વિસલાલ પચાસ
હજાર એકસોને વિસ કમલ છે, સર્વ રત્નમય
છે, પદ્મદ્રહ માર્હી એક મ્હોટું કમલ છે તે શ્રી
દેવીનું છે અને એકસોને આઠ કમલ શ્રીદે-
વીનાં મંડારનાં છે, ચાર કમલ મહતરિકાનાં
છે, સાત કમલ અણિકાનાં છે, સોઢહજાર
કમલ આન્મરસક દેવતાનાં છે, ચારહજાર ક-
મલ સામાનિક દેવતાનાં છે, આઠહજાર કમલ
માંહિલી પરિપદાનાં છે, દશહજાર કમલ વ-
ચલી પરિપદાનાં છે, વારહજાર કમલ વાહિ-
રલી પરિપદાનાં છે. હવે કમલના ત્રણ કોટ
છે, વત્રીસલાલ કમલ પહેલા કોટનાં છે, ચા-
લ્લીસલાલ કમલ વચલા કોટનાં છે, અઢતા-
લોસલાલ કમલ વાહીરલા કોટનાં છે. એમ
સર્વે થયેને એકકોઢ વિસલાલ પચાસહજાર એ-
કસોને વિસ કમલ થયાં તેમાંહી મોટું કમલ
એક જોજનનું લાંબું અને પોહોઢું છે, અર્ધ
જોજનનું જાડું છે, દશ જોજનનું પાળીમાંહી
ંડું છે, વે કોશ પાળી થકી ંડું છે, દશ
જોજન જ્ઞાણેરું સર્વાંગે કહેલું છે, તે કમલનું
વત્ર રત્નમય મુલ છે, રિષ્ટ રત્નમય કંદ છે,
વૈરલી રત્નમય નિલવરણાં વાહિરલાં પાનડાં
છે, જંબુનંદ રાતા રત્ન સુવર્ણમય માંહિલા પા-
નડાં છે, તપાવ્યા શોનામય કેશરાં છે, નાના
પ્રકારના મણિમય જે ઉપરે પાંચડીયું છે, સો-
નાની કર્ણીકા છે, તે કર્ણીકા વે કોશની લાંબી
ને પહોલી છે, એક કોશનો જાડપણે ઢોડો છે,
તે ઉપર ઘણું ઘણું રમણીક છે, તેહના ઘળાજ

મધ્યદેશ ભાગે શ્રીદેવીનું ઘર છે, તે એક કોશનું લાંબું અને અર્ધ કોશનું પોહોલું છે અને દેશ ઊંચું કોશ ઊંચું છે, અનેક સ્તંભા છે, ઘટાર્યોં મુવળે કરી તે જોવા યોગ્ય છે, તે મુવનને ત્રણ ઘટારણાં છે, પૂર્વે ૧, દક્ષીણે ૨, ઉત્તરે ૩, એ ત્રણ ઘટારણાં પાંચસે ધનુષ્યનાં ડંચાં છે, અઢીસે ધનુષ્યનાં પહોળાં છે, તે મુવનમાં એક મળી પીઠીકા છે, તે પાંચસે ધનુષ્યની લાંબી ને પહોલી છે, અઢીસે ધનુષ્યની ડંચી છે, તે મળી પીઠીકા ઉપરે એક દેવ સેડ્યા રહેવાનો પલ્લંગ છે, એવી રીતેજ પુંડરીક દ્રહમાં પણ જાણવું.)

અર્થ-તં તિહાં ણં વઢી દોં વે દેવો મં મોટી રુધિવંત જાં યાવત પં પલ્લોપમ દિં આઝપાના પં વસે છે તં તે જં કહુંલું સિં શ્રી ચેં વઢી લં લક્ષ્મી ચેં વઢી

તત્થ ણં દો દેવયાઓ મહિદ્વિયાઓ જાવ પલિઓવમદ્વિદ્વિયાઓ પસ્વિસન્તિ । તં જહા । સિરિ ચેવ લચ્છિ ચેવ ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ-તિહાં વે દેવીયું મ્હોટી રુધિની ધનિયાણીયું યાવત્ એક પલ્લોપમના આઝરા વાઢીયું વસે છે, તે વે દેવીયુંના નામ કહે છે, પદ્મદ્રહમાં શ્રી દેવી ૧, પુંડરિક દ્રહમાં લક્ષ્મી દેવી રહે છે ૨ એ વે મેદ છે.

અર્થ-એં એમ મં મહા હિમવંત રૂપી વાં વર્ષધર પં પર્વતે દોં વે મં મોટા દં દ્રહ પં કચા વં ધણા સં સરપા જાં યાવત તં તે જં કહુંલું મં મહા પ્રચ્છદ્રહ ચેં વઢી મં મહા પુંડરીક દ્રહ ચેં વઢી દેં દેવાંગના દિં હિરિદેવી ચેં વઢી શું બુદ્ધિદેવી ચેં વઢી

એવં મહાહિમવન્તરૂપીસુ વાસહરપ-
વણસુ દો મહદ્દહા પળત્તા વહુસમઊછા
જાવ તં જહા । મહાપડમદ્દહે ચેવ
મહાપોળડરીયદ્દહે ચેવ । દેવયાઓ હિરિ
ચેવ બુદ્ધિ ચેવ ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ-એમ મહાવંત અને રૂપીપર્વતને વિષે વે મ્હોટા દ્રહ કહેલ છે તે ઘણા સરસા છે યાવત્ ચરાવર છે તેહનાં નામ કહે છે, મહાહિમવંત પર્વત ઉપરે મહાપદ્મદ્રહ ૧, રૂપી પર્વત ઉપરે મહા પુંડરિકદ્રહ ૨, તિહાં પણ વે દેવીયું મ્હોટી રુદ્ધિની ધનિયાણીયું વસે છે તેહનાં નામ કહે છે. મહાપદ્મ દ્રહમાં શ્રી દેવી ૧, મહાપુંડરિક દ્રહમાં શુદ્ધિ નામે દેવી વસે છે. ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ-એં એમ નીં નિપથ નીં નીલવંતે તિં તિગિચ્છદ્રહ છે ચેં વઢી કેં કેસરી-
દ્રહ છે ચેં વઢી દેં દેવીયો ધિં ધૃતીદેવી
ચેં વઢી કિં કિર્તિ ચેં વઢી

એવં નિસહનીલવન્તેસુ તિગિચ્છદ્દહે
ચેવ કેસરિદ્દહે ચેવ । દેવયાઓ ધિર્દિ
ચેવ કિર્તી ચેવ ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ-એમ નિપથ પર્વત અને નીલવંત પર્વતને વિષે વે મ્હોટા દ્રહ કહેલ છે, નિપથ પર્વત ઉપર તિગિચ્છ દ્રહ ૧, નીલવંત પર્વત ઉપરે કેસરિદ્રહ ૨, તિહાં વે દેવીયું મ્હોટી રુદ્ધિની ધનિયાણીયું વસે છે તેહનાં નામ કહે છે તિગિચ્છદ્રહમાં ધૃતીદેવી ૧, કેસરિદ્રહમાં કિર્તિદેવી વસે છે ૨, [એ સર્વે દ્રહનું ડંડાપણું અને કમઝનું માન પદ્મદ્રહની ચરાવર જાણવું અને ધીજું માન પદ્મદ્રહથી ઠામ વમણું જાણવું.] એ વે મેદ છે.

પેહેલા તથા વીજા દ્વાળમાં આવતા પરસ્પર સૂત્રોનો સંબંધ વતાવનાર
મુઝમાં આપેલ સંસ્કૃત પાઠનો તરજુમો.

૧૧ દ્વાળં.

પેરેગ્રાફ ૧ (સમ્યક મિથ્યાજ્ઞાન શ્રદ્ધાન અને અનુદાનોવડે સર્વ પદાર્થોનો વિષય ઉપયોગમાં લાવવાથી આત્માનું સર્વ પદાર્થોમાં પ્રાવાન્યપણું તેથી આત્માનો વિચાર પેહેલા કહેછે.)

૨ (કેટલાંક મતવાળાઓ આત્માનું ક્રિયા રહીતપણું માને છે તેથી તે મતનું નિરાકરણ કરવાને માટે તે આત્માનું ક્રિયા સહીતપણું કહેવાને ઇચ્છતા ક્રિયાના કરણભૂત જે દંડ તેનું સ્વરૂપ પ્રથમ કહેછે.)

૩ (તે દંડવડે આત્મા ક્રિયા કરે છે તેથી તે ક્રિયા કહે છે.),

૪ (ઉપર વતાવેલ સ્વરૂપવાળા આત્માનો આધાર જે લોક તેનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૫ (લોકની અવસ્થા પણ તેથી વિપરીત જે અલોકના હોવાથી થાય તેથી તે અલોક કહેછે.)

૬ (લોક અને અલોકનો વિભાગ કરનાર ધર્માસ્તિકાય છે તેથી તેનું સ્વરૂપ કહેછે.)

૭ (ધર્મથી પણ વિપરિત જે અધર્મ તેનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૮ (આત્મા પણ લોકમાં રહેલ ધર્માસ્તિકાય અને અધર્માસ્તિકાયથી ઉપગ્રહીત, દંડ સહિત, સક્રિય અને છતો કર્મવડે વંધાયછે તે વંધ કહેછે.)

૯ (અનાદિ કાલથી વંધનો સદમાવ છતા પણ કોઈ ભવીજીવ મોક્ષ પામે છે તેથી મોક્ષનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૧૦ (મોક્ષ પણ પુણ્ય પાપના ક્ષય થવાથી થાયછે તેથી પુણ્ય પાપનું સ્વરૂપ કહેવું જોઈએ તેમાં પણ મોક્ષ અને પુણ્યનું શુભ સ્વરૂપનું સમાન ધર્મિપણું તેથી પેહેલું પુણ્ય કહે છે.)

૧૧ (પુણ્યનું પ્રતિપક્ષ પાપ છે તેથી તેનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૧૨ (ઉપર કહેલ પુણ્ય પાપકર્મોના વન્ધનું કારણ જે આશ્રવ તે કહે છે.),

૧૩ (હવે આશ્રવના વિપરીત સંવરનું સ્વરૂપ કહે છે.),

૧૪ (તે સંવર વે પ્રકારનો છે પણ સંવરના સામાન્યપણાથી એક છે. વિશેષ સંવરમા કર્મો વેદાય છે પણ વંધ થનો નથી તેથી વેદના સ્વરૂપ કહે છે.)

૧૫ (વેદ પ્રકારની પણ વેદના વેદનાની સામ્યપણાથી એક પ્રકારની છે. મોગવેલા રસવાલું કર્મ પ્રદેશથી સ્ત્રી પડેછે તેથી વેદના પંથી કર્મ પરિશાટનરૂપ નિર્જરાનું નિરૂપણ કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૨ (સંસારમાં જીવ જુદી જુદી નિર્જરાનું ભાજન પ્રત્યેક શરીરની અવસ્થામાં થાય છે પણ સાધારણ શરીરની અવસ્થામાં થતો નથી તેથી પ્રત્યેક શરીરની અવસ્થાવાળા જીવના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કરવા માટે “ એ જીવે ” એ વિગેરેથી કહે છે અથવા પ્રમ્ત (ચાલતા) શાસ્ત્રમાં કહેવાનામાં તેનો કર્મપદાર્થો સામાન્યથી કહ્યા

પદાર્થનું નિરૂપણ કહે છે. ને વિકલ્પ (ભેદ)

પેરેગ્રાફ ૩ (વન્ધ, મોક્ષ, કૃષ્ણ છે અને ધર્મો કહ્યા છે તેથી તે અધિકારથી જ પવે પછી “ એ જીવાળ ” ત્યાંથી માંડીને “ એ ચરિતે ત્યાંથી આત્માના ધર્મોને કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૪ (જ્ઞાન વિગેરે ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવવાળા છે અને સ્થિતિ છે તે સમય વિગેરેની છે તેથી સમયની પ્રરૂપણા કરે છે.)

મધ્યદેશ ભાગે શ્રીદેવીનું ઘર છે, તે એક કોશનું લાંબુ અને અર્ધ કોશનું પોહોલું છે અને દેશ ઊંચું કોશ ઊંચું છે, અનેક સ્તંભા છે, ઘટાર્યો સુવર્ણે કરી તે જોવા યોગ્ય છે, તે ધુવનને ત્રણ ધારણાં છે, પૂર્વે ૧, દક્ષીણે ૨, ઉત્તરે ૩, એ ત્રણ ધારણાં પાંચસે ધનુષ્યનાં ઊંચાં છે, અહીંસે ધનુષ્યનાં પહોળાં છે, તે ધુવનમાં એક મળી પીઠીકા છે, તે પાંચસે ધનુષ્યની લાંબી ને પહોળી છે, અહીંસે ધનુષ્યની ઊંચી છે, તે મળી પીઠીકા ઉપરે એક દેવ સેઝ્યા રહેવાનો પલ્લંગ છે, એવી રીતેજ પુંડરીક દ્રહમાં પણ જાણવું.)

અર્થ-તં તિહાં ૧૦ વઢી દોં વે દેં દેવી મં મોટી રુધિવંત જાં યાવત પં પલ્યોપમ ટિં આઝપાના પં વસે છે તં તે જં કહુંદું સિં શ્રી વેં વઢી લં લક્ષ્મી વેં વઢી

એવં મહાહિમવન્તરુપીસુ વાસહર્ષ-
વણસુ દો મહદ્દહા પળત્તા વહુસમઝ્ઞી
જાવ તં જહા । મહાપત્તમદ્દહે વેવં
મહાપોણ્ડરીયદ્દહે વેવં । દેવયાઓ હિરિ
વેવં વુદ્ધિ વેવં ॥ ૨૧ ॥

માત્રાર્થ-એમ મહાવંત અને રુપીપર્વતને વિષે
વે મ્હોટા દ્રહ કહેલછે તે ઘણા સરત્તા છે યાવત
ચરાવર છે તેહનાં નામ કહે છે, મહાહિમવંત
પર્વત ઉપરે મહાપત્તદ્રહ ૧, રુપી પર્વત ઉપરે
મહા પુંડરિકદ્રહ ૨, તિહાં પણ વે દેવીયું
મ્હોટી રુદ્ધિની ધણિયાળીયું વસેછે તેહનાં નામ
કહેછે. મહાપત્ત દ્રહમાંથી જિદેવી ૧, મહાપુંડરિક
દ્રહમાં વુદ્ધિ નામે દેવી વસે છે. ૨, એ વે
ભેદ છે.

પેહેલા તથા વીજા ઢાળમાં આવતા પરસ્પર સૂત્રોનો સંબંધ વતાવનાર મુઝમાં આપેલ સંસ્કૃત પાઠનો તરજુમો.

૧૧ દાળ.

પેરેગ્રાફ ૧ (સમ્યક મિથ્યાજ્ઞાન શ્રદ્ધાન અને અનુદાનોવડે સર્વ પદાર્થોનો વિષય ઉપયોગમાં લાવવાથી આત્માનું સર્વ પદાર્થોમાં પ્રાપ્તિન્યપણું તેથી આત્માનો વિચાર પેહેલા કહેછે.)

૨ (કેટલાંએક મતવાળાઓ આત્માનું ક્રિયા રહીતપણું માને છે તેથી તે મતનું નિરાકરણ કરવાને માટે તે આત્માનું ક્રિયા સહીતપણું કહેવાને ઇચ્છતા ક્રિયાના કરણભૂત જે દંડ તેનું સ્વરૂપ પ્રથમ કહેછે.)

૩ (તે દંડવડે આત્મા ક્રિયા કરે છે તેથી તે ક્રિયા કહે છે.)

૪ (ડપર વતાવેલ સ્વરૂપવાળા આત્માનો આધાર જે લોક તેનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૫ (લોકની વ્યવસ્થા પણ તેથી વિપરીત જે અલોકના હોવાથી થાય તેથી તે અલોક કહેછે.)

૬ (લોક અને અલોકનો વિભાગ કરનાર ધર્માસ્તિકાય છે તેથી તેનું સ્વરૂપ કહેછે)

૭ (ધર્મથી પણ વિપરીત જે અધર્મ તેનું સ્વરૂપ કહે છે.)

(આત્મા પણ લોકમાં રહેલ ધર્માસ્તિકાય પરગ્રાફ ૧૬ (ચારિત્ર્ય ધર્મ છે દંડ સાહિત,

છે તેથી સંયમ કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૧૭ (સરાગ સંયમ કરી, હવે વીતરાગ સંયમ કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૧૮ (૧) (સંયમ કરી તે જીવાર્જીવ વિષય છે તેથી પૃથ્વી આદિ જીવનું સ્વરૂપ કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૧૯ (કાઝ અને આકાશની વે સ્થાપી પરપણા કરે છે.)

૧૧ (પુણ્યનું પ્રતિપક્ષ પાપ છે તેથી તેનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૧૨ (ડપર કહેલ પુણ્ય પાપકર્મોના બન્ધનું કારણ જે આશ્રય તે કહે છે.)

૧૩ (હવે આશ્રવના વિપરીત સંવરનું સ્વરૂપ કહે છે.)

૧૪ (તે સંવર વે પ્રકારનો છે પણ સંવરના સામાન્યપણાથી એક છે. વિશેષ સંવરમાં કર્મો વેદાય છે પણ વંધ થનો નથી તેથી વેદના સ્વરૂપ કહે છે.)

૧૫ (નવે પ્રકારની પણ વેદના વેદનાની સામ્યપણાથી એક પ્રકારની છે. ભોગવેલા રસવાલ્કે કર્મ પ્રદેશથી સ્વરી પડેછે તેથી વેદના પછી કર્મ પરિશાટનરૂપ નિર્જરાનું નિરૂપણ કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૨ (સંસારમાં જીવ જુદી જુદી નિર્જરાનું ભાજન પ્રત્યેક શરીરની અવસ્થામાં થાય છે પણ સાધારણ શરીરની અવસ્થામાં થતો નથી તેથી પ્રત્યેક શરીરની અવસ્થાવાળા જીવના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કરવા માટે “ એ જોડે ” એ વિગેરેથી કહે છે અથવા પ્રકૃતિ (ચાતુર્ય) શાસ્ત્રમાં કહેવાનામાં તેનો કર્મપદાર્થો સામાન્યથી કથા

પદાર્થનું નિરૂપણ કહેનો ૪ વિકલ્પ (ભેદ)

વીજા ઢાળમાં જીવને આશ્રીને કર્યો છે અને આ રીતે સૂત્રમાં કહેલ બન્ને પ્રકારની સંવે જીવોના જીવોસે દંડકર્મ પરપણા કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૨ (નારકીનો ગતી તથા આગતી વતાવે છે.)

પેરેગ્રાફ ૩ (જીવાધિકાર હોવાને લીધે મમ્ય વિગેરે પણ ૧૬ વિશેષણોવડે દંડકની પરપણા કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૪ (પહેલા વૈમાનિક ચરમત્વ અને અચરમત્વ પણ કહ્યા છે તે અવાધિજ્ઞાન વહે અધોલોક વિગેરે જુણ છે, હવે તે જોવામાં જીવના વે પ્રકાર કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૫ (વૈક્રિય શરીર આશ્રીને અધોલોક વિગેરેના જ્ઞાનમાં વે પ્રકાર કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૬ (આજ્ઞાનાધિકાર છે તેથી તે સંવંધમાં ઘીજું કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૭ (શબ્દ શ્રવણ વિગેરે જીવપરિણામ કહેવા તેનો સંયંત્ર ચાલતો હોવાથી જીવના ઘીજા પણ પરિણામ કહે છે)

પેરેગ્રાફ ૮ (સામાન્યથી શ્રવણ વિગેરે દેશ અને સર્વથી કહ્યા છે. વિશેષ વિવેક્ષામાં દેવોનું પ્રધાનપણું હોવાથી તેમને આશ્રીને તે કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૯ (ઉપર કહેલ ભાવો શરીર હોય તોજ સંભવે છે તેથી અને દેવોનું પ્રધાનપણું છે તેથી વ્યક્તિ આશ્રીને તેમનાજ શરીરોની પરુપણા કરે છે.)

॥ દુઢાળં ઉદેસઓ ૩ ॥

(ઘીજા ઉદેસા અને ઘીજા ઉદેસાનો સંવંધ નીચે મુજવ છે. ઘીજા ઉદેસામાં જીવ પદાર્થ અનેક રીતે કહ્યો. આ ઉદેસામાં જીવને ઉપગ્રાહક (સાધનધ્રુત) પુદગલ જીવ ધર્મ ક્ષેત્ર દ્રવ્યલક્ષણ પદાર્થ પરુપણા કહેશે. ઘીજા ઉદેસાના છેલા મૂત્ર અને આ ઉદેસાના પહેલા

મૂત્રનો સંયંધ નીચે મુજવ છે. ઘીજા ઉદેસાના છેલા મૂત્રમાં દેવોના શરીર વતાવ્યાં અને શરીરવાલો શબ્દાદિનો ગ્રાહક હોયછે તેથી શબ્દની નિરુપણા કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૨ (શબ્દભેદ કહ્યા, હવે તેના કારણની નિરુપણા કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૩ (પુદગલનું એકઝા ધવું ને જુદા ધવું તેનું કારણ વતાવરાને કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૪ (૧૨ મૂત્રોથી પુદગલોનીજ નિરુપણા કરે છે.)

પેરેગ્રાફ ૫ (પુદગલના અધિકારને લીધે જ ઉપર કહેલ સવિપક્ષના (વિરુધ પક્ષના) વિગેરે છ વિશેષણોથી વિશિષ્ટ (વિશેષ) શબ્દાદી પુદગલ ધર્મો કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૬ (પુદગલ ધર્મો કહ્યા. ધર્મોના અધિકાર હોવાથી હવે જીવ ધર્મો કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૭ (હવે ઘીર્યાચારને વિશેષ કહેવા માટે ૮ મૂત્રો કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૮ (પડિમાઓ સામાયિકવાલા નેજ હોય તેથી સામાયિક કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૯ (જીવના ધર્મોનો અધિકાર છે તેથી ૨૪ મૂત્રોથી ઘીજા ધર્મો પણ કહે છે.)

પેરેગ્રાફ ૧૦ (પર્યાયનો અધિકાર હોવાથી અને તે નિયત (અમુક) ક્ષેત્ર આશ્રિત હોવાથી ક્ષેત્રના વ્યપદેશથી (સંવંધથી) પુદગલ પર્યાયને કહેવા રૂચ્છતા ક્ષેત્રપ્રકરણ કહે છે.)

अर्थः—ज० जम्बुद्वीप नामना दी० द्वीपे
म० मेरु प० पर्वतनी दा० दक्षिणे म० महा
हि० हिमवन्त वा० वर्षधर प० पर्वतना म० महा
प० पद्म द० द्रह नामना द० द्रह थकी दो० वे
म० मोटी न० नदीओ प० वहे छे तं० ते ज०
कहुंछुं रो० रोहिता नदी चे० बळी हे० हरि
कंता नदी चे० बळी ॥ ३१ ॥

जम्बुद्वीवे दीवे मन्दरस्स पवयस्स
दाहिणेणं महाहिमवन्ताओ वासहरप-
वयाओ महापउमद्दहाओ दहाओ
दो महानईओ पवहन्ति । तं जहा ।
रोहिया चेव हरिकन्ता चेव ॥ ३१ ॥

भावार्थः—जम्बुद्वीपे मेरुथी दक्षिण दिशाए महा
हिमवन्त वर्षधर पर्वतना महापद्म द्रहमाथी वे म्हा
म्होटी नदीयुं नीकळी वहे छे तेहनां नाम
कहे छे, रोहिता नदी १, हरिकन्ता नदी २, ए
वे भेद छे ॥ ३१ ॥

अर्थः—ए० एम नि० निपथ नामे वा०
वर्षधर प० पर्वतना ति० तिगिच्छ द्रह ना-
मना द० द्रहथी दो० वे म० मोटी न० नदीओ
प० वहेछे तं० ते ज० कहुंछुं इ० हरि नदी
चे० बळी सी० सीतोदा नदी चे० बळी ॥ ३२ ॥

एवं निसहाओ वासहरपवयाओ ति-
गिच्छिद्दहाओ दहाओ दो महानई-
ओ पवहन्ति । तं जहा । हरि चेव
सीओय चेव ॥ ३२ ॥

भावार्थः—एम निपथ वर्षधर पर्वतना ति-
गिच्छ नामे द्रह मांहीथी वे म्हा म्होटी नदी
युं निकळी वहे छे तेहनां नाम कहे छे, हरि
नदी १, सीतोदा नदी २, एवे भेद छे ॥ ३२ ॥

अर्थः—ज० जम्बुद्वीप नामना दी० द्वीपे
म० मेरु प० पर्वतनी व० उत्तरे नी० नील-

वत वा० वर्षधर प० पर्वतथी के० केसरिद्रह
नामना म० मोटा द्रहथी दो० वे म० मोटी
न० नदीओ प० वहेछे तं० ते ज० कहुंछुं सी०
सीता नदी चे० बळी ना० नारिकन्ता नदी
चे० बळी ॥ ३३ ॥

जम्बुद्वीवे दीवे मन्दरस्स पवयस्स
उत्तरेणं नीलवन्ताओ वासहरपवयाओ
केसरिद्दहाओ महादहाओ दो महान-
ईओ पवहन्ति । तं जहा । सीता चेव
नारिकन्ता चेव ॥ ३३ ॥

भावार्थः—जम्बुद्वीपना मेरुथी उत्तर दिशाए
नीलवन्त वर्षधर पर्वतना केसरि द्रहथी वे म्हा
म्होटी नदीयुं निकळी वहे छे तेहनां नाम
कहे छे, सीतानदी १, नारिकतानदी २, ए वे
भेद छे ॥ ३३ ॥

अर्थः—ए० एम रु० रूपी वा० वर्षधर
प० पर्वतना म० महा पो० पुंडरीक द० द्रहथी
दो० वे म० मोटी न० नदीओ प० वहे छे
तं० ते ज० कहुंछुं न० नरकन्ता चे० बळी
रु० रूपकुला चे० बळी ॥ ३४ ॥

एवं रूपीओ वासहरपवयाओ महा-
पोण्डरीयद्दहाओ दो महानईओ पव-
हन्ति । तं जहा । नरकन्ता चेव रु-
पकुला चेव ॥ ३४ ॥

भावार्थः—एम रूपी वर्षधरपर्वतना महा पुंड-
रीक द्रहमाथी वे म्हा म्होटी नदीयुं निकळी वहे
छे तेहनां नाम कहे छे, नरकन्तानदी १, रूप-
कुलानदी २, ए वे भेद छे ॥ ३४ ॥

अर्थः—ज० जम्बुद्वीप नामना दी० द्वीपे
म० मेरु प० पर्वतनी दा० दक्षिणे म० भ-
रत वा० क्षेत्रे दो० वे प० प्रपात द० द्रह
(इंगरयी नीचो प्रवाह पडे ते) पं० कदा

વં ઘળા સં સમા તં તે જં કહુંદું ગં
ગંગા પ્પં પ્રપાત દં દ્રહ ચેં વ્લી સિં
સિન્ધુ પ્પં પ્રપાત દં દ્રહ ચેં વ્લી ॥૩૫॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પથ્થયસ્સ
દાહિણેણં મરહે વાસે દો પવાયદ્દહા
પણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા । તં જહા ।
ગઙ્ગપ્પવાયદ્દહે ચેવ સિન્ધુપ્પવાયદ્દહે
ચેવ ॥ ૩૫ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે મેરુથી દક્ષીણે ભરતક્ષે-
ત્રમાં વે પ્રપાતદ્રહ છે, જેહમાં પર્વતથી નદીનો
મવાહ પડે છે તે વે ઘળા સરસ્વા છે યાવત
વરાવર છે તેહ વેનાં નામ કહે છે, જેમાં ગંગા-
નદીનો મવાહ પડે છે તે ગંગાપ્રપાતદ્રહ ૧,
સિન્ધુ નદીનો મવાહ જેહમાં પડે છે તે સિન્ધુ-
પ્રપાત દ્રહ ૨, એ વે મેદ છે ॥૩૫॥

અર્થ:-એમ એ હેમવંત વાં ક્ષેત્ર
દોં વે પં પ્રપાત દં દ્રહ પં કથા. વંવહુ
સં સરસ્વા તં તે જં કહુંદું રોં રોહિતા
પ્પં પ્રપાત દં દ્રહ ચેં વ્લી રોં રોહિતંસ
પ્પં પ્રપાત દં દ્રહ ચેં વ્લી ॥ ૩૬ ॥

એવં હેમવણ વાસે દો પવાયદ્દહા પ-
ણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા । તં જહા । રો-
હિયપ્પવાયદ્દહે ચેવ રોહિયંસપ્પવાયદ્દહે
ચેવ ॥ ૩૬ ॥

ભાવાર્થ:-એમ જંબુદ્વિપના મેરુથી ઉત્તરદિ-
શાળે હેમવંતક્ષેત્રમાં વે પ્રપાતદ્રહ (કુઠ) કહેલ
છે, તે વે ઘળા સરસ્વા છે યાવત વરાવર છે,
તેહનાં નામ કહે છે, રોહિતા પ્રપાતકુંડ તેહમાં
મ્હા મ્હોટા મકર (મધર) મુલમવાહે રોહિતા-
નદી પડે છે ૧, રોહિતાંસાં પ્રપાતદ્રહ છે ૨,
એ વે મેદ છે ॥૩૬॥

અર્થ:-જં જમ્બુદ્વીપ નામના દીંદ્વીપે મં
મેરુ પં પર્વતથી દાં દક્ષિણે દં દરિ વર્પ-
ક્ષેત્રે દોં વે પં પ્રપાત દં દ્રહ પં કથા વં
ઘળા સં સમા તં તેજં કહુંદું દં દરિ પ્પં
પ્રપાત દં દ્રહ ચેં વ્લી દં દરિકાન્ત પ્પં
પ્રપાત દં દ્રહ ચેં વ્લી ॥ ૩૭ ॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પથ્થયસ્સ
દાહિણેણં હરિવાસે દો પવાયદ્દહા પન્નત્તા
વહુસમઉલ્લા । તં જહા । હરિપ્પવાયદ્દહે
ચેવ હરિકાન્તપ્પવાયદ્દહે ચેવ ॥ ૩૭ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપના મેરુથી દક્ષીણે દરિ-
વર્પ ક્ષેત્રમાં વે પ્રપાતદ્રહ કહેલ છે, તે વે ઘળા
સરસ્વા છે યાવત વરાવર છે, તેહનાં નામ કહે
છે, હરિપ્રપાતદ્રહ ૧, હરિકાન્તા પ્રપાતદ્રહ ૨, એ
વે મેદ છે ॥૩૭॥

અર્થ:-જં જમ્બુદ્વીપ નામના દીં દ્વીપે
મેં મેરુ પં પર્વતથી ઉં ઉત્તર ટાં દક્ષિણે
મં મ્હા વિદેહ વાં ક્ષેત્રે દોં વે પં પ્રપાત
દં દ્રહ પં કથા વં ઘળા સં સરપા જાં
યાવત સીં સીતા પ્પં પ્રપાત દં દ્રહ ચેં
વ્લી સીં સીતોદા પ્પં પ્રપાત દં દ્રહ ચેં
વ્લી ॥ ૩૮ ॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પથ્થયસ્સ
ઉત્તરદાહિણેણં મ્હાવિદેહે વાસે દો પ-
વાયદ્દહા પણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ
સીયપ્પવાયદ્દહે ચેવ સીઓયપ્પવાયદ્દહે
ચેવ ॥ ૩૮ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપના મેરુથી ઉત્તરે અને દ-
ક્ષીણે મ્હાવિદેહ ક્ષેત્રમાં વે પ્રપાતદ્રહ કહેલ છે
તે સરસ્વા છે યાવત વરાવર છે તેહનાં નામ
કહે છે, સીતા પ્રપાતદ્રહ ૧, સીતોદા પ્રપાતદ્રહ
૨, એ વે મેદ છે ॥૩૮॥

અર્થ:-જંમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે મં મેરુ પ૦ પર્વતથી ૩૦ ઉત્તરે ૨૦ રમ્યક વા૦ ક્ષેત્રે દો૦ વે પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ પં૦ કઠ્ઠા વ૦ ઘણા સ૦ સમા જા૦ યાવત ન૦ નરકન્ત પ્ર૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ના૦ નારિકન્ત પ્પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ॥૩૯॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ ઉત્તરેણં રમ્મણ વાસે દો પવાયદ્દહા પ-
ણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ નરકન્તપ્પ-
વાયદ્દહે ચેવ નારિકન્તપ્પવાયદ્દહે ચેવ
॥ ૩૯ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે મેરુથી ઉત્તરે રમ્યકવાસ ક્ષેત્રમાં વે પ્રપાતદ્રહ કહેલ છે તે વે ઘણા સર-
સ્વા છે યાવત વરાવર છે તેહનાં નામ કહે છે,
નરકાંત પ્રપાતદ્રહ ૧, નારિકાંતા પ્રપાતદ્રહ ૨,
૧ વે ભેદ છે ॥૩૯॥

અર્થ:-૧ ૧મ હે૦ હેરણવયવા૦ ક્ષેત્રે દો૦
વે પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ પ૦ કઠ્ઠા વ૦ ઘણા
સ૦ સમા જા૦ યાવત સુ૦ સુવર્ણ કુલ પ્પ૦
પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી રૂ૦ રુપકુલ પ્પ૦ પ્ર-
પાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:-૧ ૧મ હે૦ હેરણવયવા૦ ક્ષેત્રે દો૦
વે પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ પ૦ કઠ્ઠા વ૦ ઘણા
સ૦ સમા જા૦ યાવત સુ૦ સુવર્ણ કુલ પ્પ૦
પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી રૂ૦ રુપકુલ પ્પ૦ પ્ર-
પાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:-૧ ૧મ હે૦ હેરણવયવા૦ ક્ષેત્રે દો૦
વે પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ પ૦ કઠ્ઠા વ૦ ઘણા
સ૦ સમા જા૦ યાવત સુ૦ સુવર્ણ કુલ પ્પ૦
પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી રૂ૦ રુપકુલ પ્પ૦ પ્ર-
પાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:-૧ ૧મ હે૦ હેરણવયવા૦ ક્ષેત્રે દો૦
વે પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ પ૦ કઠ્ઠા વ૦ ઘણા
સ૦ સમા જા૦ યાવત સુ૦ સુવર્ણ કુલ પ્પ૦
પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી રૂ૦ રુપકુલ પ્પ૦ પ્ર-
પાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ॥ ૪૦ ॥

પ્પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ર૦ રક્તવર્ણી
પ્પ૦ પ્રપાત ૬૦ દ્રહ ચે૦ વળી ॥ ૪૧ ॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
ઉત્તરેણં રમ્મણ વાસે દો પવાયદ્દહા પ-
ણ્ણત્તા વહુસમઉલ્લા જાવ રક્તપ્પવાયદ્દહે
ચેવ રક્તવદ્ધપ્પવાયદ્દહે ચેવ ॥ ૪૧ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે મેરુથી ઉત્તરે રમ્મણ વાસે-
ત્રમાં વે પ્રપાતદ્રહ શ્રી તિર્થકારદેવે કહેલ છે, તે
વે ઘણા સરસ્વા છે યાવત વરાવર છે, તેહનાં
નામ કહે છે, રક્તપ્રપાતદ્રહ ૧, રક્તાવતી પ્રપા-
તદ્રહ ૨, ૧ વે ભેદ છે ॥૪૧॥

અર્થ:-જંમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે મં મેરુ પ૦ પર્વતથી ૬૦ દક્ષિણે મં મેરુ
વા૦ ક્ષેત્રે દો૦ વે મં મોટી ન૦ નદીઓ પ૦
કહી વ૦ ઘણી સ૦ સમા જા૦ યાવત ગં૦
ગંગા ચે૦ વળી સિંધુ ચે૦ વળી ॥૪૨॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મન્દરસ્સ પવયસ્સ
દાહિણેણં મરેહ વાસે દો મહાનર્દઓ
પણ્ણત્તાઓ વહુસમઉલ્લાઓ જાવ ગઙ્ગા
ચેવ સિન્ધુ ચેવ ॥ ૪૨ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે મેરુથી દક્ષિણે મરતક્ષે-
ત્રમાં વે મોટી નદીઓ કહેલ છે, ઘણી સરસ્વી
છે યાવત વરાવર છે તેહનાં નામ કહે છે, ગં-
ગાનદી ૧, સિન્ધુનદી ૨, ૧ વે ભેદ છે ॥૪૨॥

અર્થ:-૧ ૧મ જ૦ જેમ પ૦ પ્રપાત ૬૦
દ્રહ ૧૦ ૧મ ન૦ નદીઓ માં જાણવી ૧૦
૧મ જા૦ યાવત ૧૦ ૧મ વા૦ ક્ષેત્રે દો૦
વે મં મહા ન૦ નદીઓ પં૦ કહી વ૦ ઘણી
સ૦ સમી ૧૦ યાવત ૨૦ રક્તા ચે૦ વળી ર૦
રક્તાવર્ણી ચે૦ વળી ॥ ૪૩ ॥

અર્થ:-૧ ૧મ જ૦ જેમ પ૦ પ્રપાત ૬૦
દ્રહ ૧૦ ૧મ ન૦ નદીઓ માં જાણવી ૧૦
૧મ જા૦ યાવત ૧૦ ૧મ વા૦ ક્ષેત્રે દો૦
વે મં મહા ન૦ નદીઓ પં૦ કહી વ૦ ઘણી
સ૦ સમી ૧૦ યાવત ૨૦ રક્તા ચે૦ વળી ર૦
રક્તાવર્ણી ચે૦ વળી ॥ ૪૩ ॥

મહાનર્દઓ પત્રતાઓ વહુસમઝલાઓ
જાવ રતા ચેવ રત્તવર્દ ચેવ ॥ ૪૩ ॥

ભાવાર્થ:—એમ જન્મ પ્રપાતદ્રહ કહ્યા છે તેમ
અનુક્રમે નદીયું પણ જાણથી, યાવત્ એરવંત
ક્ષેત્રમાં વે મ્હોદો નદીયું કહી છે તે વે ધણી
સરસી છે યાવત્ યરાવર છે તેહનાં નામ કહે
છે, રક્તાનદી ૧, રક્તાવતી નદી ૨, એ વે ભેદ
છે ॥૪૩॥

અર્થ:—જ૦ જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે મ૦
ભરત એ૦ એરવત યા૦ ક્ષેત્રને વિષે તી૦ ગઈ
હ૦ ઉત્તરર્ષિણી કાલે સુ૦ સુપમ દુ૦ દુપમા
સ૦ સમો દો૦ વે સા૦ સાગરોપમ કો૦ ક્રો
ડા કો૦ ક્રોડીનો કા૦ કાલ હો. થયો ॥૧॥

૧૧ પેરા (જંબુદ્વીપના અધીકારને લીધે
તથા ક્ષેત્રધર્મ આશ્રીને પુદગલ ધર્માધિકારને
લીધે જંબુદ્વીપ સંવંધી ભરત વીગેરે લગતા કાલ
લક્ષણ પર્યાય ધર્મનું અનેકપણું વતાવનારા
અઢાર સૂત્રો કહેછે.)

જમ્બુદ્વીવે દીવે મરહેરવણસુ વાસેસુ
તીયાએ ઉત્તરર્ષિણીએ સુસમદુસ્સમાએ
સમાએ દો સાગરોવમક્રોડાક્રોડીઓ
કાલે હોત્યા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—જંબુદ્વીપના ભરત અને એરવંત ક્ષે-
ત્રમાં અતિત (ગઈ) ઉત્તરર્ષિણી કાલે સુસમ
દુસમા નામે ચોથો આરો વે ક્રોડાક્રોડી સા-
ગરોપમ કાલ પ્રમાણે થયો ॥ ૧ ॥

અર્થ:—એ૦ એમ ૩૦ વર્તમાન હ૦ ઉત્તર-
ર્ષિણી કાલે સુપમદુપમાં ચોથો આરો વે
સાગરોપમ ક્રોડા ક્રોડીનો જા૦ યાવત્ પ૦
કહ્યો ॥ ૨ ॥

એવં ઈમીસે ઉત્તરર્ષિણીએ જાવ પ-
ત્રત્તે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:—આ વર્તમાન ઉત્તરર્ષિણી કાલે
સુસમ દુસમા નામે (ચોથો) આરો વે ક્રોડા
ક્રોડી સાગરોપમ કાલ પ્રમાણે થયો. ॥ ૨ ॥

અર્થ:—એ૦ એમ૦ આ૦ આવતી હ૦ ઉત્તર-
ર્ષિણી કાલે વે ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમનો
જા૦ યાવત્ મ૦ યાચે ॥ ૩ ॥

એવં આગમિસ્સાએ ઉત્તરર્ષિણીએ જા-
વ મવિસ્સઈ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:—એમજ આવતી ઉત્તરર્ષિણીનો
સુસમ દુસમા નામે ચોથો આરો વે ક્રોડાક્રોડી
સાગરોપમ કાલ પ્રમાણે થયે એ વે ભેદછે ॥૩॥

અર્થ:—જ૦ જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે મ૦
ભરત એ૦ એરવત યા૦ ક્ષેત્રે તી૦ ગઈ હ૦ ઉત્તર-
ર્ષિણીએ સુ૦ સુપમા સ૦ આરે મ૦ મ-
નુષ્ય યુગલીયા દો૦ વે ગા૦ ગાડ યા૦ પ્ર-
માણ હ૦ હંચે હ૦ હંચણે હો૦ થયાં દો૦
વે ય૦ વહી ૧૦ પલ્યોપમનું ૫૦ ઉત્તરર્ષિ આગુ
પા૦ પાલતા હુઆ ॥ ૪ ॥

જમ્બુદ્વીવે દીવે મરહેરવણસુ વાસેસુ
તીયાએ ઉત્તરર્ષિણીએ સુસમાએ સમાએ
મણુયા દો ગાડયાઈ ઉઠ્ઠં ઉચ્ચત્તેર્ણ હો-
ત્યા દોર્ણિય પલિઓવમાઈ પરમાહં પા-
લહત્તા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:—જંબુદ્વીપના ભરત અને એરવંત ક્ષે-
ત્રમાં ગઈ ઉત્તરર્ષિણીના સુસમા નામે આરામાં
યુગલીયાં મનુષ્યનું શરિર વે ગાડ હંચણે થયું
અને ઉત્કુહં વે પલ્યોપમનું આગુ પાલતા
હુવા ॥ ૪ ॥

અર્થ:—એ૦ એમ ૩૦ આ વર્તમાન હ૦ ઉત્તર-
ર્ષિણી કાલે જા૦ યાવત્ પા૦ (વે પલ્યો-
પમનું આગુ) પાલે ॥ ૫ ॥

એવં ઈમીસે ઉત્તરર્ષિણીએ જાવ પા-
લહત્તા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-એમ આ વર્તમાન ઉત્સર્પિણીના સુસમા આરે યુગલીયાં મનુષ્યનું શરિર વે ગાડ ઉંચપણે થયું અને ઉત્કૃષ્ટું વે પલ્યોપમનું આ-
ઉત્તું થયું ॥ ૫ ॥

અર્થ:-એ એમ આ૦ આવતી ઉ૦ ઉત્સ-
ર્પિણી કાલે જા૦ યાવત પા૦ પાલશે ॥૬॥

एवं आगमिस्साए उस्सप्पिणीए जा-
व पालइस्सन्ति ॥ ६ ॥

ભાવાર્થ:-એમ આવતી ઉત્સર્પિણીના સુસમા
આરે યુગલીયાં મનુષ્યનું શરિર વે ગાડઉંચપણે
થશે? અને ઉત્કૃષ્ટું વે પલ્યોપમનું આઉત્તું પાલશે
૨ એ વે ભેદ છે ॥ ૬ ॥

અર્થ:-જ૦ જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે
ખ૦ ભરત એ૦ દરવત વા૦ ક્ષેત્રે એ૦ એક
સ૦ સમયે એ૦ એક જુ૦ યુગે દો૦ વે અ૦
અરિહંતના વં૦ મોટા વંશ ઉ૦ ઉપના પુર્વે વા૦
વલી ઉ૦ ઉપજે છે વા૦ વલી ઉ૦ ઉપજસ્યે
વા૦ વલી ॥ ૭ ॥

जम्बुद्वीवे दीवे भरेह्रस्वएसु वासेसु
एगसमए एगजुगे दो अरहन्तवं-
सा उप्पज्जिंसु वा उप्पज्जन्ति वा उ-
प्पज्जिस्सन्ति वा ॥ ७ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપના ભરત દરવંત ક્ષેત્રમાં
એક સમે એક યુગે (યુગતે ચંદ્ર ૧ ચંદ્ર ૨ અ-
ભિવર્ધિત ૩ ચંદ્ર ૪ અભિવર્ધિત ૫ એ પાંચ
વર્ષનો એક યુગ થાય.) વે અરિહંત ભગવંતનાં
મ્હોટા વંશ ઉપન્યા, ઉપજે છે ને વર્તમાન ચો-
વિસી આશ્રીને આવતે કાલે ઉપજશે. ॥૭॥

અર્થ:-એ૦ એમ ચ૦ ચક્રવર્તિના વં૦ વંશ
દ૦ વાસુદેવના વં૦ વંશ જા૦ યાવત ઉ૦
ઉપજશે વા૦ વલી ॥ ૮-૯ ॥ ૮ ॥

एवं चक्रवट्टिवंसा दसारवंसा जाव
उप्पज्जिस्सन्ति वा ॥ [८-९] ॥ ८ ॥

ભાવાર્થ:-તે એક ભરતમાં ને એક દરવતમાં,
એમ વે ચક્રવર્તિના વંશ, એમ વે વાસુદેવના વંશ
જાણવા, એ વે ભેદ છે ॥ ૮-૯ ॥ ૮ ॥

जंबुद्वीपना भरत दरवत क्षत्रमां 'एके
समे अतितकाले वे अरिहंत उपन्या,
वर्तमान काले उपजे छे, अनागतकाले उपज-
शे, एम वे चक्रवर्ति, एम वे वलदेव, एम वे
वासुदेव यावत उपन्या, उपजे छे ने उपज-
शे, ए वे भेद छे.

અર્થ:-જ૦ જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે
દો૦ વે કુ૦ કુરુને વિપે મ૦ મનુષ્ય સ૦
સદા સુ૦ સુપમ સુ૦ સુપમ પહેલો આરો ઉ૦
મોટી હ૦ કદિ પ્રતે પ૦ પામ્યા પ૦ મનુષ્ય-
નો ખ૦ ભવ સફલ મા૦ માનતા વિ૦
વિચરે છે તં૦ તે જ૦ કહુંહું દે૦ દેવકુરુ
ક્ષેત્ર ચે૦ વલી ઉ૦ ઉત્તર કુરુક્ષેત્ર ચે૦ વ-
લી ॥ ૧૦-૧૪ ॥ ૯ ॥

जम्बुद्वीवे दीवे दोसु कुरासु मशुया
सया सुसमसुसमं उत्तमं इड्ढिं पत्ता पच्च-
णुभवमाणा विहरन्ति । तं जहा । देवकु-
राए चेव उत्तरकुराए चेव ॥ [१०-१४] ॥ ९ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે વે કુરુને વિપે મનુષ્ય સ-
દાય સુખમ સુખમાં પહેલાં આરાની રુદ્ધિ મો-
ગવતાં યુગલીયાં વિચરે છે તે વે કુરુનાં નામ
કહે છે, દેવકુરુ ૧, ઉત્તરકુરુ ૨, એ વે કુરુમાં
સદાય પહેલો આરો છે, એ વે ભેદ છે.
(૧૦-૧૪) ૯

અર્થ:-જ૦ જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે દો૦
વે વા૦ ક્ષેત્રે મ૦ મનુષ્ય સ૦ સદા સુ૦ સુ-
પમા વીજો આરો ઉ૦ મોટી હ૦ રુદ્ધિ પ્રતે
પ૦ પામ્યા પ૦ મનુષ્ય ખ૦ ભવ સફલ મા૦
માનતા વિ૦ વિચરે છે તં૦ તે જ૦ કહુંહું
હ૦ હરિવર્ષક્ષેત્ર ચે૦ વલી ૧૦ રમ્યગ વર્ષ-
ક્ષેત્ર ચે૦ વલી ॥ ૧૫ ॥ ૧૦ ॥

જમ્બુદ્વીવે દીવે દોસુ વાસેસુ મળુયા
સયા સુસમં ઉત્તમં ઇહિં પત્તા પન્ન-
ભવમાણા વિહરન્તિ । તં જહા । હરિ-
વાસે ચેવ રમ્મગવાસે ચેવા ॥૧૫॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે વે ક્ષેત્રને વિષે મનુષ્ય
સદાય સુખમા નામે ત્રીજા આરાની ઉત્તમ
રુદ્ધી પામ્યા સુખ ભોગવતાં વિચરે છે, તે ક્ષે-
ત્રનાં નામ કહેછે, હરિવર્ષક્ષેત્રે ૧, રમ્યક વર્ષક્ષેત્રે
૨, એ વે ભેદ છે ॥૧૫॥ ૧૦ ॥

અર્થ:-જં જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે
દો૦ વે વા૦ ક્ષેત્રને વિષે મ૦ મનુષ્ય સ૦ સ-
દા સુ૦ સુપમ દુ૦ દુઃખમા નામે ૩૦ ઉત્તમ
૬૦ રુદ્ધિ પ૦ પામ્યા પ૦ મનુષ્ય મ૦ ભવ
મા૦ પ્રતિસુખ ભોગવતા વિ૦ વિચરે છે તં૦
તે જ૦ કહુંછું હે૦ હેમવંત ક્ષેત્ર ચે૦ વલી ૧૦
પરણવંત ક્ષેત્ર ચે૦ વલી ॥ ૧૬ ॥ ૧૧ ॥

જમ્બુદ્વીવે દીવે દોસુ વાસેસુ મળુયા
સયા સુસમદુસસમં ઉત્તમં ઇહિં પત્તા પ-
ન્નભવમાણા વિહરન્તિ । તં જહા ।
હેમવણે ચેવ પરણવણે ચેવ ॥૧૬॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપે વે ક્ષેત્રને વિષે મનુષ્ય
યુગલીયાં સદાય સુખમા દુઃખમાં ત્રીજા આરા-
ની ઉત્તમ રુદ્ધી પામ્યાને તે સુખ ભોગવતાં
વિચરેછે તે વે ક્ષેત્રનાં નામ કહેછે, હેમવંત ક્ષેત્રે
૧, પરણવંત ક્ષેત્રે ૨, એ વે ભેદ છે ॥૧૬॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-જં જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે
દો૦ વે લે૦ ક્ષેત્રને વિષે મ૦ મનુષ્ય સ૦ સ-
દા દુ૦ દુઃખ સ૦ સુપમા ૩૦ ઉત્તમ ૬૦
રુદ્ધિ પ્રતે પ૦ પામ્યા પ૦ મનુષ્ય મ૦ ભવ
મા૦ પ્રતિ સુખ ભોગવતા વિ૦ વિચરેછે તં૦ તે
જ૦ કહુંછું. પુ૦ પૂર્વે મહા વિદેહમાં ચે૦ વલી
અ૦ પશ્ચિમ

૧૧૭ ॥ ૧૨ ॥

જમ્બુદ્વીવે દીવે દોસુ લેત્તેસુ મળુયા
સયા દુસસમસુસમં ઉત્તમં ઇહિં પત્તા પ-
ન્નભવમાણા વિહરન્તિ । તં જહા । પુવ્વ-
વિદેહે ચેવ અવરવિદેહે ચેવ ॥૧૭॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપમાં વે ક્ષેત્રને વિષે મનુષ્ય
યુગલીયાં નથી, સદાય દુઃખમાં સુખમાં ચોથા
આરાની ઉત્તમ રુદ્ધિ પામ્યા તે સુખ ભોગવતા
વિચરેછે; તે વે ક્ષેત્રનાં નામ કહેછે, પૂર્વ મહાવિ-
દેહમાં ૧, પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં ૨, એ છ યુગલી-
યાંના ક્ષેત્રમાં અને મહાવિદેહમાં આરા કરતા
નથી, એ વે ભેદ છે ॥ ૧૭ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-જં જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે
દો૦ વે વા૦ ક્ષેત્રમાં મ૦ મનુષ્ય છ. છ પ્ર-
કારે પિ૦ પળ કા૦ કાલ પ્રતે પ૦ મનુષ્ય
મ૦ ભવ મા૦ પ્રતિસુપ ભોગવતા વિ૦ વિચરે
છે તં૦ તે જ૦ કહુંછું મ૦ ભરતક્ષેત્રે ચે૦ વ-
લી ૧૦ પરવત ક્ષેત્રે ચે૦ વલી ॥ ૧૮ ॥ ૧૩ ॥

જમ્બુદ્વીવે દીવે દોસુ વાસેસુ મળુયા
છવ્વિહં પિ કાલં પન્નભવમાણા વિહ-
રન્તિ । તં જહા । ભરહે ચેવ. પરવણે
ચેવ ॥ ૧૮ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપમાં વે ક્ષેત્રમાં મનુષ્ય છપ્ર
પ્રકારે આરાના કાલ પ્રત્યે ભોગવતા વિચરે
છે તે વે ક્ષેત્રનાં નામ કહે છે, ભરતક્ષેત્રમાં ૧,
પરવંત ક્ષેત્રમાં ૨, એ વે ભેદ છે ॥૧૮॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-જં જમ્બુદ્વીપ નામના દી૦ દ્વીપે
દો૦ વે ચ૦ ચંદ્રમા પ૦ અજવાલુ કરતાહવા
વા૦ વલી પ૦ ડહોત કરેછે વા૦ વલી પ૦
ડહોત કરસ્યે વા૦ વલી ॥ ૧ ॥

૧૨ પેરા (જંબુદ્વીપમાં કાલલક્ષણ દ્રવ્ય-
પર્યાય વિશેષ કહ્યા, હવેતો જંબુદ્વીપમાંજ કાલ
પદાર્થ વતાવનાર જ્યોતિષીની પરુપણા કરેછે)

जम्बुद्वीवे दीवे दो चन्दा पभासिंसु
वा पभासन्ति वा पभासिस्सन्ति वा । १ ।

भावार्थः—जम्बुद्वीपे वे चंद्रमा अतितकाले
अजवाळं करता इता, वर्तमानकाले करे छे,
अनागतकाले करशे, ए वे भेद छे ॥ १ ॥

अर्थः—दो० वे सू० सूर्य त० तप्या अती-
तकाले वा० वळी त० तपेछे वा० वळी त०
तपस्ये वा० वळी ॥ २ ॥

दो सूरिया तवइंसु वा तवन्ति वा
तविस्सन्ति वा ॥ २ ॥

भावार्थः—एमज जम्बुद्वीपमां सूर्य अतित-
काले तप्या, वर्तमानकाले तपेछे, अनागतकाले
तपशे, ए वे भेद छे ॥ २ ॥

अर्थः—दो० वे क० कृतिका नक्षत्र दो० वे रो०
रोहिणी दो० वे मि० मृगशिर दो० वे अ० आद्रा
नक्षत्र ए० एम २८ नक्षत्र भा० जाणवा.

१३ पेरा (बीजुं ठाणुं चालतुं होवापी चंद्रोना
तथा तेना परिवारना वेवडापणुं वतावे छे.)

दो कत्तियाओ, दो रोहिणीओ,
दो मिगसिरा, दो अद्दाओ एवं भा-
णियव्वं

भावार्थः—एम जम्बुद्वीपमां वे कृतिका नक्षत्र
छे, वे रोहिणी नक्षत्र छे, वे मृगशिर नक्षत्र छे,
वे आद्रा नक्षत्र छे, एम अठावीस नक्षत्र गा-
थायी जाणवां.

अर्थः—क० कृतिका रो० रोहिणी मि० मृ-
गशिर अ० आद्रा य० वळी पु० पुनर्वसु य०
वळी पु० पुष्य य० वळी त० तेवार पळी
वि० वळी अ० अश्लेषा म० महा य० वळी
दो० वे फ० पुर्व तथा उत्तर फाल्गुनी य०
वळी ॥ १ ॥

कत्तियरोहिणिमिगसिर-

अद्दा य पुणवसू य पुस्तो य ।
तत्तो वि अस्सलेसा

महा य दो फग्गुणीओ य ॥ १ ॥

भावार्थः—वे कृतिका १, वे रोहिणी २, वे
मृगशिर ३, वे आद्रा ४, वे पुनर्वसु ५, वे पुष्य
६, ते वार पळी वे आश्लेषा ७, वे मघा ८, वे
पूर्वाफाल्गुणी ९, वे उत्तराफाल्गुणी १० ॥ १ ॥

अर्थः—ह० हस्त चि० चित्रा सा० स्वाति
य० वळी वि० विशाखा त० तेमज य०
वळी हो० होय अ० अशुराधा जे० जेष्टा मू०
मूल पु० पूर्वापादा य० वळी आ० आपादा
उ० उत्तर चे० वळी ॥ २ ॥

हत्थो चित्ता साई य
विसाहा तह य होन्ति अशुराहा ।
जेट्टा मूलो पुवा य

आसादा उत्तरा चेव ॥ २ ॥

भावार्थः—वे हस्त ११, वे चित्रा १२, वे
स्वाति १३, वे विशाखा १४, वे अनुराधा १५,
वे ज्येष्ठा १६, वे मूल १७, वे पूर्वापादा १८,
वे उत्तरापादा १९ ॥ २ ॥

अर्थः—अ० अभिच स० श्रवण ध० ध-
निष्ठा स० शतभिषा दो० वे य० वळी हो०
होय भ० पूर्व ने उत्तर भद्रपद रे० रेवती अ०
अश्विनि भ० भरणी ने० जाणवा आ० अनु-
क्रमे छे ॥ ३ ॥

अभिई सवणधणिट्टा
सयभिसया दो य होन्ति भद्दवया ।

रेवइअस्सिणिभरणी

नेयघा आणुपुवीए ॥ ३ ॥

भावार्थः—निश्वे वे अभिजीत २०, वे श्रवण
२१, वे धनिष्ठा २२, शतभिषा २३, वळी होय
वे पूर्वाभाद्रपद २४, वे उत्तरा भाद्रपद २५, वे

રેવતી ૨૬, વે અશ્વની ૨૭, વે भरणी ૨૮, एम
अनुक्रमे वे वे जाणवा ॥ ३ ॥

अर्थ:-ए० एम गा० गायाने अ० अनु-
सारे ने० जाणवुं जा० यावत दो० वे भ०
भरणी ए २८ नक्षत्र

एवं गाहाणुसारेणं नेयव्वं जाव दो
भरणीओ ॥

भावार्थ:-एम गायाने अनुसारे यावत भरणी
लगी जाणवा ए सर्वे वे वे भेद છે

अर्थ:-दो० वे अ० अग्नी देवता ॥ १ ॥

૧૪ પૈરા (કૃતીકાર્થી અઠાવીશ નક્ષત્રોના ક્રમ
ચઢે અગ્ની આદી અઠાવીશ દેવતા હોય છે
તે કહે છે.)

दो अग्नी ॥ १ ॥

भावार्थ:-इवे ए पूर्वोक्त अठावीस नक्षत्रना
ताराना अठावीस देवता स्वामी છે તે કહે
છે, વે અગ્નીદેવતા ॥ ૧ ॥

अर्थ:-दो० वे प० मजापती देवता ॥ २ ॥

दो पयावई ॥ २ ॥

भावार्थ:-वे मजापती देवता ॥ ૨ ॥

अर्थ:-दो वे सो० सोमदेवता ॥ ૩ ॥

दो सोमा ॥ ३ ॥

भावार्थ:-वे सोमदेवता ॥ ૩ ॥

अर्थ:-दो० वे रु० रुद्रदेवता ॥ ૪ ॥

दो रुद्रा ॥ ४ ॥

भावार्थ:-वे रुद्रदेवता ॥ ૪ ॥

अर्थ:-दो० वे स० सर्पि नामे देवता ॥ ૭ ॥

दो सप्पा ॥ ७ ॥

भावार्थ:-वे सर्प ते नाग नामे देवता ॥ ૭ ॥

अर्थ:-दो० वे पि० पितर नामे देवता ॥ ૮ ॥

दो पिई ॥ ८ ॥

भावार्थ:-वे पितरनाમે દેવતા ॥ ૮ ॥

अर्थ:-दो० वे भ० भ्रમ नामે દેવતા ॥ ૯ ॥

दो भगा ॥ ९ ॥

भावार्थ:-वे भ्रम नामે દેવતા ॥ ૯ ॥

अर्थ:-दो० वे अ० अर्यमा नामે દેવતા ॥ ૧૦ ॥

दो अज्जमा ॥ १० ॥

भावार्थ:-वे अर्यमाण नामે દેવતા ॥ ૧૦ ॥

अर्थ:-दो० वे स० सवितार नामે દેવતા ॥ ૧૧ ॥

दो सविया ॥ ११ ॥

भावार्थ:-वे सविता नामે દેવતા ॥ ૧૧ ॥

अर्थ:-दो० वे त० त्वष्टा नामે દેવતા ॥ ૧૨ ॥

दो तष्टा ॥ १२ ॥

भावार्थ:-वे त्वष्टा नामે દેવતા ॥ ૧૨ ॥

अर्थ:-दो० वे वा० वायु नामે દેવતા ॥ ૧૩ ॥

दो वाऊ ॥ १३ ॥

भावार्थ:-वे वायु नामે દેવતા ॥ ૧૩ ॥

अर्थ:-दो० वे इ० इंद्राग्नी नामે દેવતા ॥ ૧૪ ॥

दो इन्द्रग्नी ॥ १४ ॥

भावार्थ:-वे इंद्राग्नि नामે દેવતા ॥ ૧૪ ॥

अर्थ:-दो० वे मि० मित्र नामે દેવતા ॥ ૧૫ ॥

दो मिन्ता ॥ १५ ॥

भावार्थ:-वे निरती नामे देवता ॥१७॥

अर्थ:-दो० वे आ० आऊ जळ (ब्राह्मण)

नामे देवता ॥ १८ ॥

दो आऊ ॥ १८ ॥

भावार्थ:-वे आप ते जळ नामे देवता ॥१८॥

अर्थ:-दो० वे वि० विश्व नामे देवता ॥१९॥

दो विस्ता ॥ १९ ॥

भावार्थ:-वे विश्व नामे ॥१९॥

अर्थ:-दो० वे व० ब्रह्म नामे देवता ॥२०॥

दो ब्रह्मा ॥ २० ॥

भावार्थ:-वे ब्रह्मा नामे देवता ॥२०॥

अर्थ:-दो० वे वि० विष्णु नामे देवता ॥२१॥

दो विष्णु ॥ २१ ॥

भावार्थ:-वे विष्णु नामे देवता ॥२१॥

अर्थ:-दो० वे व० वसु नामे देवता ॥२२॥

दो वसू ॥ २२ ॥

भावार्थ:-वे वसु नामे देवता ॥२२॥

अर्थ:-दो० वे व० वरुण नामे देवता ॥२३॥

दो वरुणा ॥ २३ ॥

भावार्थ:-वे वरुण नामे देवता ॥२३॥

अर्थ:-दो० वे अ० अज नामे देवता ॥२४॥

दो अया ॥ २४ ॥

भावार्थ:-वे अज नामे देवता ॥२४॥

अर्थ:-दो० वे वि० वृद्धि नामे देवता ॥२५॥

दो विविद्धी ॥ २५ ॥

भावार्थ:-वे वृद्धि नामे देवता ॥२५॥

अर्थ:-दो० वे पु० पुंषा नामे देवता ॥२६॥

दो पुस्ता ॥ २६ ॥

भावार्थ:-वे पुंस नामे देवता ॥२६॥

अर्थ:-दो० वे अ० अश्व नामे देवता ॥२७॥

दो अस्ती ॥ २७ ॥

भावार्थ:-वे अश्व नामे देवता ॥२७॥

अर्थ:-दो० वे य० यमदेव नामे देवता ॥२८॥

दो यमा ॥ २८ ॥

भावार्थ:-वे यम नामे देवता ॥२८॥

ए अठाविस नक्षेत्रना स्वामी ए सर्वे वे वे जाणावा.

अर्थ:-दो० वे इ० मंगळ ॥ १ ॥

१५ पेरा (अंगारक आदी अठाशी ग्रहोना नाम दे छे.)

दो इङ्गलगा ॥ १ ॥

भावार्थ:-हवे अठ्यासी ग्रहनां नाम कहे छे, वे अंगारक ते मंगळ ॥१॥

अर्थ:-दो० वे वि० व्याल ॥ २ ॥

दो वियालगा ॥ २ ॥

भावार्थ:- वे व्याल ॥२॥

अर्थ:-दो० वे लो० लोहितज्ञा ॥ ३ ॥

दो लोहियक्त्वा ॥ ३ ॥

भावार्थ:-वे लोहिताज्ञ ॥३॥

अर्थ:-दो० वे स० शनीधर ॥ ४ ॥

दो सणिच्छरा ॥ ४ ॥

भावार्थ:-वे शनीधर ॥४॥

अर्थ:-दो० वे आ० आहुनिक ॥ ५ ॥

दो आहुनिया ॥ ५ ॥

भावार्थ:-वे आहुनिक ॥५॥

अर्थ:-दो० वे पा० प्राहुनिक ॥ ६ ॥

दो पाहुनिया ॥ ६ ॥

भावार्थ:-वे प्राहुनिक ॥६॥

अर्थ:-दो० वे क० काण ॥ ७ ॥

दो कणा ॥ ७ ॥

भावार्थ:-वे काण ॥७॥

अर्थ:-दो० वे क० कनक ॥ ८ ॥

दो कणगा ॥ ८ ॥

भावार्थ:-वे कनक ॥८॥

अर्थ:-दो० वे क० कनकनक ॥ ९ ॥

दो कणकणगा ॥ ९ ॥

भावार्थः—वे कनकनक ॥९॥

अर्थः—दो० वे क० कनकवितानक ॥ १० ॥

दो कणगवियाणगा ॥ १० ॥

भावार्थः—वे कनकवितानक ॥१०॥

अर्थः—दो० वे क० कनकसंतानक ॥ ११ ॥

दो कणगसंतानगा ॥ ११ ॥

भावार्थः—वे कनक संतानक ॥११॥

अर्थः—दो० वे सो० सोम ॥ १२ ॥

दो सोमा ॥ १२ ॥

भावार्थः—वे सोम ॥१२॥

अर्थः—दो० वे स० सहितनामा ॥ १३ ॥

दो सहिया ॥ १३ ॥

भावार्थः—वे सहित ॥१३॥

अर्थः—दो० वे आ० अश्वासन ॥ १४ ॥

दो आसासणा ॥ १४ ॥

भावार्थः—वे अश्वासन ॥१४॥

अर्थः—दो० वे क० कजावग ॥ १५ ॥

दो कज्जोवगा ॥ १५ ॥

भावार्थः—वे कज्जोवग ॥१५॥

अर्थः—दो० वे क० कर्वट ॥ १६ ॥

दो कवडगा ॥ १६ ॥

भावार्थः—वे कर्वट ॥१६॥

अर्थः—दो० वे अ० अयस्कर ॥ १७ ॥

दो अयकरगा ॥ १७ ॥

भावार्थः—वे अयस्कर ॥१७॥

अर्थः—दो० वे दु० दुदुभग ॥ १८ ॥

दो दुन्दुभगा ॥ १८ ॥

भावार्थः—वे दुदुभग ॥१८॥

अर्थः—दो० वे सं० शंख नामे ॥ १९ ॥

दो सद्धा ॥ १९ ॥

भावार्थः—वे शंख ॥१९॥

अर्थः—दो० वे सं० शंखवर्ण नामे ॥२०॥

दो सद्धवन्ना ॥ २० ॥

भावार्थः—वे शंखवर्ण ॥२०॥

अर्थः—दो० वे सं० शंखवर्णाभ नामे ॥२१॥

दो सद्धवण्णामा ॥ २१ ॥

भावार्थः—वे शंखवर्णाभ ॥२१॥

अर्थः—दो० वे कं० कस नामे ॥ २२ ॥

दो कंसा ॥ २२ ॥

भावार्थः—वे कंश ॥२२॥

अर्थः—दो० वे कं० कंसवर्ण ॥ २३ ॥

दो कंसवन्ना ॥ २३ ॥

भावार्थः—वे कंसवर्ण ॥२३॥

अर्थः—दो० वे कं० कंसवर्णाभ ॥ २४ ॥

दो कंसवण्णामा ॥ २४ ॥

भावार्थः—वे कंसवर्णाभ ॥२४॥

अर्थः—दो० वे रु० रूपी ॥ २५ ॥

दो रूपी ॥ २५ ॥

भावार्थः—वे रूपी ॥२५॥

अर्थः—दो० वे रु० रूप्याभ नाम ॥२६॥

दो रूप्याभासा ॥ २६ ॥

भावार्थः—वे रूप्याभ ॥२६॥

अर्थः—दो० वे नी० नीलग्रह ॥ २७ ॥

दो नीला ॥ २७ ॥

भावार्थः—वे नील ॥२७॥

अर्थः—दो० वे नी० नीलाभासानामे ॥२८॥

दो नीलाभासा ॥ २८ ॥

भावार्थः—वे नीलाभास ॥२८॥

अर्थः—दो० वे भा० भस्मग्रह ॥ २९ ॥

दो भासा ॥ २९ ॥

भावार्थः—वे भस्म ॥२९॥

अर्थः—दो० वे भा० भस्मराशीग्रह ॥३०॥

दो भामरासी ॥ ३० ॥

भावार्यः-वे भस्मराशी ॥३०॥
 अर्थः-दो० वे ति० तिल ॥ ३१ ॥
 दो तिला ॥ ३१ ॥
 भावार्यः-वे तिल ॥३१॥
 अर्थः-दो० वे ति० तिलपुष्पवर्ण ॥३२॥
 दो तिलपुष्पवर्णा ॥ ३२ ॥
 भावार्यः-वे तिल पुष्पवर्ण ॥३२॥
 अर्थः-दो० वे द० दक नामे ॥ ३३ ॥
 दो दगा ॥ ३३ ॥
 भावार्यः-वे दक ॥३३॥
 अर्थः-दो० वे द० दक पंचवर्ण नामे ३४॥
 दो दगपञ्चवर्णा ॥ ३४ ॥
 भावार्यः-वे दक पंचवर्ण ॥३४॥
 अर्थः-दो० वे का० काक नामे ॥ ३५ ॥
 दो काका ॥ ३५ ॥
 भावार्यः-वे काक ॥३५॥
 अर्थः-दो० वे का० कर्कश नामे ॥ ३६॥
 दो कायवज्जा ॥ ३६ ॥
 भावार्यः-वे ककुध ॥३६॥
 अर्थः-दो० वे इ० इन्द्राग्नी ॥ ३७ ॥
 दो इन्द्राग्नी ॥ ३७ ॥
 भावार्यः-वे इन्द्राग्नि ॥३७॥
 अर्थः-दो० वे धू० धूमकेतु नामे ॥३८॥
 दो धूमकेतु ॥ ३८ ॥
 भावार्यः-वे धूमकेतु ॥३८॥
 अर्थः-दो० वे ह० हरीनामे ॥ ३९ ॥
 दो हरी ॥ ३९ ॥
 भावार्यः-वे हरि ॥३९॥
 अर्थः-दो० वे पि० पिंगला ॥ ४० ॥
 दो पिङ्गला ॥ ४० ॥
 भावार्यः-वे पिंगल ॥४०॥
 अर्थः-दो० वे बु० बुद्ध ॥ ४१ ॥

दो बुद्धा ॥ ४१ ॥
 भावार्यः-वे बुध ॥ ४१ ॥
 अर्थः-दो० वे सु० श्रुत ॥ ४२ ॥
 दो सुका ॥ ४२ ॥
 भावार्यः-वे शुक्र ॥ ४२ ॥
 अर्थः-दो० वे व० बृहस्पति ॥ ४३ ॥
 दो बृहस्पति ॥ ४३ ॥
 भावार्यः-वे बृहस्पति ॥ ४३ ॥
 अर्थः-दो० वे रा० राहु ॥ ४४ ॥
 दो राहु ॥ ४४ ॥
 भावार्यः-वे राहु ॥ ४४ ॥
 अर्थः-दो० वे अ० अगस्ती ॥ ४५ ॥
 दो अगस्ती ॥ ४५ ॥
 भावार्यः-वे अगस्ति ॥ ४५ ॥
 अर्थः-दो० वे मा० मानवक्र ॥ ४६ ॥
 दो मानवक्रा ॥ ४६ ॥
 भावार्यः-वे मानवक्र ॥ ४६ ॥
 अर्थः-दो० वे का० काश्यप ॥ ४७ ॥
 दो कासा ॥ ४७ ॥
 भावार्यः-वे कास ॥ ४७ ॥
 अर्थः-दो० वे फा० फर्श ॥ ४८ ॥
 दो फासा ॥ ४८ ॥
 भावार्यः-वे स्पर्श ॥ ४८ ॥
 अर्थः-दो० वे धु० धुर ॥ ४९ ॥
 दो धुरा ॥ ४९ ॥
 भावार्यः-वे धुर ॥ ४९ ॥
 अर्थः-दो० वे प० प्रसुप ॥ ५० ॥
 दो प्रसुप्ता ॥ ५० ॥
 भावार्यः-वे प्रसुप्त ॥ ५० ॥
 अर्थः-दो० वे वि० विकट ॥ ५१ ॥
 दो वियडा ॥ ५१ ॥
 भावार्यः-वे विकट ॥ ५१ ॥

अर्थः—दो० वे वि० विसंधी ॥ ५२ ॥

दो विसंधी ॥ ५२ ॥

भावार्थः—वे विसंधी ॥ ५२ ॥

अर्थः—दो० वे नि० नियल ॥ ५३ ॥

दो नियल ॥ ५३ ॥

भावार्थः—वे नियल ॥ ५३ ॥

अर्थः—दो० वे प० पडल ॥ ५४ ॥

दो पडल ॥ ५४ ॥

भावार्थः—वे पडल ॥ ५४ ॥

अर्थः—दो० वे ज० जडितालक ॥ ५५ ॥

दो जडियाइलया ॥ ५५ ॥

भावार्थः—वे जडितालक ॥ ५५ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अरुण ॥ ५६ ॥

दो अरुणा ॥ ५६ ॥

भावार्थः—वे अरुण ॥ ५६ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अगिला ॥ ५७ ॥

दो अगिला ॥ ५७ ॥

भावार्थः—वे अगिल ॥ ५७ ॥

अर्थः—दो० वे का० कालग्रह ॥ ५८ ॥

दो काल ॥ ५८ ॥

भावार्थः—वे काल ॥ ५८ ॥

अर्थः—दो० वे म० महाकाल ॥ ५९ ॥

दो महाकालगा ॥ ५९ ॥

भावार्थः—वे महाकाल ॥ ५९ ॥

अर्थः—दो० वे सो० स्वस्तिक ॥ ६० ॥

दो सोत्थिया ॥ ६० ॥

भावार्थः—वे स्वस्तिक ॥ ६० ॥

अर्थः—दो० वे सो० सोवस्तिक ॥ ६१ ॥

दो सोवत्थिया ॥ ६१ ॥

भावार्थः—वे सोवस्तिक ॥ ६१ ॥

अर्थः—दो० वे व० वर्धमान ॥ ६२ ॥

दो वद्धमाणगा ॥ ६२ ॥

भावार्थः—वे वर्धमान ॥ ६२ ॥

अर्थः—दो० वे प० प्रलव ॥ ६३ ॥

दो पलम्बा ॥ ६३ ॥

भावार्थः—वे प्रलव ॥ ६३ ॥

अर्थः—दो० वे नि० नित्यलोक ॥ ६४ ॥

दो निचालोगा ॥ ६४ ॥

भावार्थः—वे नित्यलोक ॥ ६४ ॥

अर्थः—दो० वे नि० नित्याज्ञोत ॥ ६५ ॥

दो निचुज्जोया ॥ ६५ ॥

भावार्थः—वे नित्योद्योत ॥ ६५ ॥

अर्थः—दो० वे स० सयंप्रभ ॥ ६६ ॥

दो सयंप्रभा ॥ ६६ ॥

भावार्थः—वे स्वयंप्रभ ॥ ६६ ॥

अर्थः—दो० वे ओ० उभासा ॥ ६७ ॥

दो ओभासा ॥ ६७ ॥

भावार्थः—वे उभास ॥ ६७ ॥

अर्थः—दो० वे से० श्रेयकार ॥ ६८ ॥

दो सेयंकरा ॥ ६८ ॥

भावार्थः—वे श्रेयंकर ॥ ६८ ॥

अर्थः—दो० वे स्वे० खेमंकर ॥ ६९ ॥

दो खेमंकरा ॥ ६९ ॥

भावार्थः—वे खेमंकर ॥ ६९ ॥

अर्थः—दो० वे आ० आमंकर ॥ ७० ॥

दो आमंकरा ॥ ७० ॥

भावार्थः—वे अमंकर ॥ ७० ॥

अर्थः—दो० वे प० प्रमंकर ॥ ७१ ॥

दो प्रमंकरा ॥ ७१ ॥

भावार्थः—वे प्रमंकर ॥ ७१ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अपराजित ॥ ७२ ॥

दो अपराजिया ॥ ७२ ॥

भावार्थः—वे अपराजित ॥ ७२ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अरज ॥ ७३ ॥

दो अरया ॥ ७३ ॥

भावार्थः—वे अरज ॥ ७३ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अशोक ॥ ७४ ॥

दो असोगा ॥ ७४ ॥

भावार्थः—वे अशोक ॥ ७४ ॥

अर्थः—दो० वे वि० विगतशोक ॥ ७५ ॥

दो विगयसोगा ॥ ७५ ॥

भावार्थः—वे वित्तशोक ॥ ७५ ॥

अर्थः—दा० वे वि० विमल ॥ ७६ ॥

दो विमला ॥ ७६ ॥

भावार्थः—वे विमल ॥ ७६ ॥

अर्थः—दो० वे वि० वित्तना ॥ ७७ ॥

दो वितत्ता ॥ ७७ ॥

भावार्थः—वे वित्त ॥ ७७ ॥

अर्थः—दो० वे वि० विस्त ॥ ७८ ॥

दो वितत्था ॥ ७८ ॥

भावार्थः—वे विस्त ॥ ७८ ॥

अर्थः—दो० वे वि० विसाल ॥ ७९ ॥

दो विसाला ॥ ७९ ॥

भावार्थः—वे विशाल ॥ ७९ ॥

अर्थः—दो० वे सा० साल ॥ ८० ॥

दो साला ॥ ८० ॥

भावार्थः—वे शाल ॥ ८० ॥

अर्थः—दो० वे सु० सुवया ॥ ८१ ॥

दो सुवया ॥ ८१ ॥

भावार्थः—वे (युक्तक) सुवया ॥ ८१ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अणिवर्ति ॥ ८२ ॥

दो अणियट्टी ॥ ८२ ॥

भावार्थः—वे अनिवर्त ॥ ८२ ॥

अर्थः—दो० वे ए० एकजडी ॥ ८३ ॥

दो एगजडी ॥ ८३ ॥

भावार्थः—वे एक जडी ॥ ८३ ॥

अर्थः—दो० वे दु० द्वीजडी ॥ ८४ ॥

दो दुजडी ॥ ८४ ॥

भावार्थः—वे द्विजडी ॥ ८४ ॥

अर्थः—दो० वे क० करकरिक ॥ ८५ ॥

दो करकरिगा ॥ ८५ ॥

भावार्थः—वे करकरिक ॥ ८५ ॥

अर्थः—दो० वे रा० राजगल ॥ ८६ ॥

दो रायगगला ॥ ८६ ॥

भावार्थः—वे राजगल ॥ ८६ ॥

अर्थः—दो० वे पु० पुष्पकेतु ॥ ८७ ॥

दो पुष्पकेऊ ॥ ८७ ॥

भावार्थः—वे पुष्पकेतु ॥ ८७ ॥

अर्थः—दो० वे भा० भावकेतु ॥ ८८ ॥

दो भावकेऊ ॥ ८८ ॥

भावार्थः—वे भावकेतु ॥ ८८ ॥ ए सर्वे ८८

ग्रह वे वे जाणया.

अर्थः—ज० जम्बुद्वीपणं नामना दी० द्वीपे वे० वेदिका दो० वे गा० गाउ उ० उंची उ० उश्चपणे प० फही

१६ पेरा (जंबुद्वीपना अधिकारने लोघे आटलुं वधारे ते संबंधमां कहे छे.)

जम्बुद्वीवस्स णं दीवस्स वेइया दो गाउयाइं उडुं उच्चत्तेणं पन्नत्ता ॥

भावार्थः—जंबुद्विप नामे द्विपनी वेदिका कोट सरस्वी ते आठ जोजननी उंची; ते उपर वली बे गाउ उंची पांचसं धनुष्य पहीछी नाना (विचित्र) रत्नमय पन्नवर वेदिका कही छे.

अर्थः—ल० लवण णं नामनो स० समुद्र दो० वे जो० जोजन स० सो स० हजार एटले वे लाख च० चक्रवाल वि० पोहोलपणे

ફહો લ૦ લવણ પં૦ નામના સ૦ સમુદ્રની
વે૦ વેદિકા દો૦ વે ગા૦ ગાઝ ર૦ ડંચી
ર૦ ડંચપણે પં૦ કહી

૧૭ પેરા (જંબુદ્વીપ સંવંધી કયા પછી લ-
વણસમુદ્ર સંવંધી કહે છે.)

લવણે પં૦ સમુદ્રે દો જોયણસયસહ-
રસાઈ ચક્રવાલવિચ્ચસ્મ્મેણં પળ્ણત્તે ॥ ૧ ॥

લવણસ્સ પં૦ સમુદ્રસ્સ વેડ્યા દો
ગાઝયાઈ ડહું ડચ્ચેત્થેણં પળ્ણત્તા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-લવણસમુદ્ર વે લાસ જોજન પ-
હોલપણે ચક્રવાલ મંદલ તેહતું પહોલપણછે એ-
ટલે પૂર્વથી પશ્ચિમને કાઠે દક્ષીણથી ડચ્ચે વે
લાસ જોજન પોહોલપણે કહેલછે. લવણ સ-
મુદ્રના કોટની ડપરલી વેદિકા વે ગાઝની ડં-
ચપણે કહી છે.

અર્થ:-ધા૦ ધાતકી સ્વં૦ સ્વંદ નામના દી૦
દ્વીપે પુ૦ પૂર્વાર્ધને પં૦ વિપે મ૦ મેરુ પ૦ પ-
ર્વતથી ર૦ ડચ્ચર દા૦ દક્ષિણ દિસે દો૦ વે
વા૦ ક્ષેત્ર પં૦ કહ્યા થ૦ ઘળા સ૦ સરપા
જા૦ યાવત મ૦ ભરત ચે૦ વલી એ૦ એરવત,
ચે૦ વલી ॥ ૧ ॥

૧૮ પેરા (ક્ષેત્રના મસ્તાવથી લવણસમુદ્ર સં-
વંધી કહ્યા પછી ધાતકીસ્વંદ સંવંધી કહેછે.)

ધાયઙ્ગલ્લવ્હે દીવે પુરત્થિમ્હે પં૦ મ-
ન્દરસ્સ પવ્વયસ્સ ડચ્ચરદાહિણેણં દો વા-
સા પળ્ણત્તા વહુસમડહ્યા જાવ મરહે
ચેવ એરવ એવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-ધાતકી સ્વંદના પૂર્વાર્ધને વિપે મેરુ
પર્વતથી ડચ્ચર અને દક્ષીણે વે ક્ષેત્ર જ્ઞાનીએ ક-
હેલ છે તે ઘળા સરસા છે યાવત ઘરાવર છે
તેવે ક્ષેત્રનાં નામ કહેઁ, એક મરતક્ષેત્ર ૧, વીજું
એરવત, એ વે મેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એ૦ એમ જ૦ જેમ, જ૦ જમ્બુદ્વીપે
ત૦ તેમ એ૦ અહીપણ, ધા૦ જાણવું, જા૦ યાવત
દો૦ વે વા૦ ક્ષેત્રને વિપે મ૦ મનુષ્ય, ર૦
મકારના પિ૦ વલી કા૦ કાલ પ્રતે પ૦ મનુ-
ષ્ય મ૦ મર મા૦ પ્રતે મુલ. મોગવતા વિ-
વિચરે તં૦ તે જ૦ કહું મ૦ મરત ચે૦ વલી
એ૦ એરવત ચે૦ વલી ન૦ એટલો વિશેષ ક૦
ફટ સામલી દક્ષ/ચે૦ વલી ધા૦ ધાતકી ર૦
દક્ષ ચે૦ વલી દે૦ દેવતા ગ૦ મરલ નામે ચે૦
વલી વે૦ વેણુ દેવતા મુ૦ મુદર્શન દેવતા ચે૦
વલી ॥ ૨ ॥

એવં જહા જમ્બુદ્વીવે તહા એથ મા-
ણિયવ્વં જાવ દોસુ વાસેસુ મશ્ચયા છ-
વિહં પિ કાલં પચ્છણુમવમાણા વિહર-
ન્તિ તં જહા મરહે ચેવ એરવ એવ ।
નવરં કુડસામલી ચેવ ધાયઙ્ગલ્લવે ચેવ
દેવા મરલે ચેવ વેણુદેવે સુદંસણે ચેવ
॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-એમ જેમ જંબુદ્વિપમાં છે તેમ ઇહાં
પણ જાણવું યાવત વે ક્ષેત્રને વિપે મનુષ્ય છ
મકારના કાલ પ્રત્યે મોગવતા વિચરે છે તે
ક્ષેત્રનાં નામ કહે છે, એક મરતક્ષેત્ર ૧, વીજું
એરવત ક્ષેત્રે ૨ એ વે મેદ છે. એટલો વિશેષ
તિહાં કુટ સામલી દક્ષ છે ૧, વીજું ધાતકી
છે ૨, તિહાં કુટ સામલી. દક્ષને વિપે મરલ
નામે દેવતા રહે છે ૧, અને ધાતકી દક્ષને વિપે
વેણુદેવતા રહે છે જેહતું દર્શન મિયકારી છે
તેથી તેહતું વીજું નામ મુદર્શન પળછે ૨, એ
મેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-ધા૦ ધાતકી સ્વં૦ સ્વંદ દી૦ દ્વીપે પ૦ પ-
શ્ચિર્વાર્ધને વિપે મ૦ મેરુ પ૦ પર્વતથી ર૦ ડચ્ચર
દા૦ દક્ષિણે દો૦ વે વા૦ ક્ષેત્ર પં૦ કહ્યા થ૦
ઘળા સ૦ સમા જા૦ યાવત મ૦ મરત ચે૦ વલી

૧૦, ઇરવત ચે૦ વલી જા૦ યાવત છે૦ છ પ્ર-
કારના પિ૦ વલી-કા૦ કાલ પ્રતે ૫૦ મનુષ્ય
મ૦ ભવ મા૦ પ્રતે સુખ ભોગવતો-વિચરે ન૦
ઇટલો વિશેષ કૂ૦ કૂટ સામલી દૃષ્ટ ચે૦ વલી
મ૦મહા ધા૦ધાતકી રૂ૦દૃષ્ટ ચે૦ વલી દે૦દે-
વતા ગ૦ ગરુલ ચે૦ વલી વે૦ વેણુ દેવ પિ૦
મિય દર્શન દેવતા ચે૦ વલી ॥ ૩ ॥

ધાયૈસ્વળ્લેદીવપચ્છત્થિમજ્જે ણં મ-
ન્દરસ્સ પથ્થયસ્સ ઉત્તરદાહિણેણં દો વા-
સા પળ્લણ્ણત્તા વહુસમણ્ણા જાવ ભરહે
ચેવ ઇરવણ ચેવ જાવ છવિહં પિ કાલં
પચ્છણુભવમાણા । નવરં કૂડસામલી
ચેવ મહાધાયૈરુક્ષે ચેવ દેવા ગરુલે
ચેવ વેણુદેવે પિયદંસણે ચેવ ॥ ૩ ॥

આવાર્ય:-ધાતકીલંક દ્વિપના પશ્ચિમાર્યને
વિષે મેરુપર્વતને ઉત્તર દક્ષીણે વે વાસ કહેલાં છે
ઇટલે સેત્ર કહેલ છે તે વે ઘણાં સરસાં છે યાવત
માન પ્રમાણે કરી સરસાં છે, તે વે સેત્રનાં
નામ કહે છે, એક ભરતસેત્ર ૧, બીજું ઇરવત
સેત્ર ૨, એ વે ભેદ છે, યાવત તિહાનાં મનુષ્ય
છ આરાનાં સુખ દુઃખ પ્રત્યે ભોગવતા વિચરે
છે, ફરતા આરા આવે તે એક ભરતસેત્રમાં ૧,
બીજું ઇરવત સેત્રમાં ૨, એ વે સેત્રમાં એકજ
કાલભાવ વર્તે છે, ઇટલો વિશેષ છે, તિહાં કુટ
શામલી નામે દૃષ્ટ છે ૧, બીજું મહાધાતકી નામે
દૃષ્ટ છે ૨, તિહાં કુટ શામલી દૃષ્ટને વિષે
ગરુલ નામે દેવતા રહે છે ૧, મહાધાતકી દૃ-
ષ્ટને વિષે વેણુ નામે દેવતા રહે છે જેહનું દર્શન
મિયકારી છે તેથી તેનું બીજું નામ મિતિદર્શન
છે ૨, એ વે ભેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-ધા૦ધાતકી સ્વ૦સ્વળ્લેદી૦
દ્વીપને વિષે દો૦ વે મ૦ ભરતસેત્ર ॥ ૧ ॥

૧૧ પેરા (પુર્વાર્ધ અને પશ્ચિમાર્ધ મઝીને
ધાતકી લંક નામના સંપુર્ણ દ્વીપને આશ્રીને
વે સૂત્રો કહે છે.)

ધાયૈસ્વળ્લેદીવપચ્છત્થિમજ્જે ણં દીવે દો ભરહાં ॥ ૧ ॥
આવાર્ય:-ધાતકીલંક દ્વિપને વિષે વે ભર-
તસેત્ર છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-દો૦ વે ૧૦ ઇરવત સેત્ર ॥ ૨ ॥

દો ઇરવયાં ॥ ૨ ॥

આવાર્ય:-વે ઇરવત સેત્ર છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-દો૦ વે હે૦ હેમવંતસેત્ર ॥ ૩ ॥

દો હેમવયાં ॥ ૩ ॥

આવાર્ય:-વે હિમવંત સેત્ર છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-દો૦ વે હે૦ હિરણ્યવંતસેત્ર ॥ ૪ ॥

દો હેરણ્ણવયાં ॥ ૪ ॥

આવાર્ય:-વે હેરણ્યવંત સેત્ર છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-દો૦ વે હ૦ હરિવર્પસેત્ર ॥ ૫ ॥

દો હરિવાસાં ॥ ૫ ॥

આવાર્ય:-વે હરિવાસ સેત્ર છે ॥ ૫ ॥

અર્થ:-દો૦ વે ર૦ રમ્પકસેત્ર ॥ ૬ ॥

દો રમ્મગવાસાં ॥ ૬ ॥

આવાર્ય:-વે રમ્પકવર્પ સેત્ર છે ॥ ૬ ॥

અર્થ:-દો૦ વે પુ૦ પુર્વમહાવિદેહસેત્ર ॥ ૭ ॥

દો પુવ્વવિદેહાં ॥ ૭ ॥

આવાર્ય:-વે પૂર્વે મહાવિદેહ સેત્ર છે ॥ ૭ ॥

અર્થ:-દો૦ વે અ૦પશ્ચિમ મહાવિદેહસેત્ર ॥ ૮ ॥

દો અવરવિદેહાં ॥ ૮ ॥

આવાર્ય:-વે પશ્ચિમ મહાવિદેહ સેત્ર છે ॥ ૮ ॥

[પ૦મહાવિદેહમાં સદાય વોયો આરો છે],

અર્થ:-દો૦ વે દે૦ દેવકુરસેત્ર ॥ ૯ ॥

દો દેવકુરાઓ ॥ ૯ ॥

આવાર્ય:-વે દેવકુર યુગલીપાનાં સેત્ર છે ॥ ૯ ॥

અર્થ:-દો૦ વે દે૦ દેવકુર ૫૦ મોટા ૨૦

દૃક્ષ ॥ ૧૦ ॥

દો દેવકુરુમહદુમા ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ:-એ દેવકુરુ નામે મ્હોટાં દૃક્ષ રત્ન-
મય શાસ્ત્રતાં છે ॥૧૦॥

અર્થ:-દોં વે દેં દેવકુરુ મં મોટા હું
દૃક્ષ વાં રહેનાર દેં દેવ ॥ ૧૧ ॥

દો દેવકુરુમહદુમવાસી દેવા ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:-એ દેવકુરુ મ્હોટા દૃક્ષના વાસી
દેવતા છે ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-દોં વે હં ઉત્તરકુરાક્ષેત્ર ॥૧૨॥

દો ઉત્તરકુરાઓ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ:-વ઱ીં તેહજ ઘાતકાંગિવડમાં વે ઉ-
ત્તરકુરુ યુગલીયાનાં ક્ષેત્ર છે ॥૧૨॥

અર્થ:-દોં વે હં ઉત્તરકુરુનામે મં મોટા
હું દૃક્ષ ॥ ૧૩ ॥

દો ઉત્તરકુરુમહદુમા ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ:-તિહાં ઉત્તરકુરુ નામે વે મ્હોટાં
દૃક્ષ છે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-દોં વે હં ઉત્તરકુરુ મં મોટા
હું દૃક્ષના વાં રહેનાર દેં દેવતા ॥ ૧૪ ॥

દો ઉત્તરકુરુમહદુમવાસી દેવા ॥૧૪॥

ભાવાર્થ:-એ ઉત્તરકુરુ મ્હોટા દૃક્ષના વાસી
દેવતા છે ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:-દોં વે હું હિં હિમવંતપર્વત ॥૧૫॥

દો હુહિમવન્તા ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ:-વે લઘુ હિમવંત પર્વત છે ॥૧૫॥

અર્થ:-દોં વે મં મોટા હિમવત ॥૧૬॥

દો મ્હાહિમવન્તા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ:-એ મ્હોટા હિમવત પર્વત છે ॥૧૬॥

અર્થ:-દોં વે નિં નિપથ ॥ ૧૭ ॥

દો નિસહા ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ:-એ નિપથ પર્વત છે ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:-દોં વે નિં નીલવંત ॥ ૧૮ ॥

દો નીલવન્તા ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ:-એ નીલવંત પર્વત છે ॥૧૮॥

અર્થ:-દોં વે રૂં રૂપીપર્વત ॥ ૧૯ ॥

દો રૂપી ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ:-એ રૂપી પર્વત છે ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:-દોં વે સ્વિં શિપરીપર્વત ॥૨૦॥

દો સિહરી ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ:-એ શિપરી પર્વત છે ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-દોં વે સં શબ્દાપાતી નામે દૃત
વૈતાદ્ય છે ॥ ૨૧ ॥

દો સદાવર્દ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ:-એ શબ્દાપાતી નામે દૃત વૈતાદ્ય
પર્વત છે ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-દોં વે સં શબ્દાપાતીના વાં ર-
હેનાર સાં સ્વાતીનામે દેં દેવતા ॥ ૨૨ ॥

દો સદાવર્દવાસી સાદૈવા ॥૨૨॥

ભાવાર્થ:-એ શબ્દાપાતા વૈતાદ્યના વાસી
સ્વાતી દેવતા છે ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:-દોં વે વિં વિકટાપાતી વૈતાદ્ય ॥૨૩॥

દો વિયદાવર્દ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ:-એ વિકટાપાતી વૈતાદ્ય પર્વત
છે ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-દોં વે વિં વિકટાપાતીના વાં
રહેનારા પં મખાસનામે દેં દેવ ॥ ૨૪ ॥

દો વિયદાવર્દવાસીપખાસા દેવા ॥૨૪॥

ભાવાર્થ:-એ વિકટાપાતી વૈતાદ્યના વાસી
મખાસ નામે દેવતા છે ॥૨૪॥

અર્થ:-દોં વે ગં ગંધાપાતી ॥ ૨૫ ॥

દો ગન્ધાવર્દ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ:-એ ગંધાપાતી નામે દૃત વૈતા-
દ્ય છે ॥ ૨૫ ॥

अर्थ:-दो० वे गं० गंधापातीना वा०वासी
अ० अरुण नामे दे० देवता ॥ २६ ॥

दो गन्धावइवासी अरुणा देवा ॥ २६ ॥

भावार्थ:-गंधापातीना वासी अरुण नामे
देवता छे ॥ २६ ॥

अर्थ:-दो० वे मा० मालवंत प० पर्याय
नामे द्रुत वैताद्व्य ॥ २७ ॥

दो मालवन्तपरियागा ॥ २७ ॥

भावार्थ:-वे मालवंत पर्याय नामे द्रुत वै-
ताद्व्य पर्वत छे ॥ २७ ॥

अर्थ:-दो० वे मा० मालवंत प० पर्यायना
वा० रहेनार प० पदमनामे दे० देवता ॥ २८ ॥

दो मालवन्तपरियागवासी पउमा
देवा ॥ २८ ॥

भावार्थ:-वे मालवंत पर्यायना वासी पदम
नामे देवता छे ॥ २८ ॥

अर्थ:-दो० वे मा० मालवंत पर्वत ॥ २९ ॥

दो मालवन्ता ॥ २९ ॥

भावार्थ:-वे मालवंत नामे गजदंत पर्व-
त छे ॥ २९ ॥

अर्थ:-दो० वे चि० चित्रकूट पर्वत ॥ ३० ॥

दो चित्तकूडा ॥ ३० ॥

भावार्थ:-वे चित्रकूट पर्वत छे ॥ ३० ॥

अर्थ:-दो० वे प० पदमकूट ॥ ३१ ॥

दो पद्मकूडा ॥ ३१ ॥

भावार्थ:-वे पदमकूट पर्वत छे ॥ ३१ ॥

अर्थ:-दो० वे न० नलिणकूट पर्वत ॥ ३२ ॥

दो नलिणकूडा ॥ ३२ ॥

भावार्थ:-वे नलीनकूट पर्वत छे ॥ ३२ ॥

अर्थ:-दो० वे ए० एक शैलपर्वत ॥ ३३ ॥

दो एगसेला ॥ ३३ ॥

भावार्थ:-वे एकशैल पर्वत छे ॥ ३३ ॥

अर्थ:-दो० वे ति० त्रिकूटपर्वत ॥ ३४ ॥

दो तिकूडा ॥ ३४ ॥

भावार्थ:-वे त्रिकूट पर्वत छे ॥ ३४ ॥

अर्थ:-दो० वे वे० वेसमणकूट ॥ ३५ ॥

दो वेसमणकूडा ॥ ३५ ॥

भावार्थ:-वे वेसमण कूट छे ॥ ३५ ॥

अर्थ:-दो० वे अ० अंजन पर्वत ॥ ३६ ॥

दो अंजणा ॥ ३६ ॥

भावार्थ:-वे अंजन पर्वत छे ॥ ३६ ॥

अर्थ:-दो० वे मा० मातजनपर्वत ॥ ३७ ॥

दो मातज्जणा ॥ ३७ ॥

भावार्थ:-वे मातजन पर्वत छे ॥ ३७ ॥

अर्थ:-दो० वे सो० सौमनसगजदंता ॥ ३८ ॥

दो सोमणसा ॥ ३८ ॥

भावार्थ:-देवकुरुषी पुर्व दिशाए वे सोम-
नस गजदंताकार पर्वत छे ॥ ३८ ॥

अर्थ:-दो० वे वि० विशुत्पभ ॥ ३९ ॥

दा विज्जुप्पभा ॥ ३९ ॥

भावार्थ:-देवकुरु पासे वे विशुत्पभ पर्व-
त छे ॥ ३९ ॥

अर्थ:-दो वे० अ० अंकावतीनगरी ॥ ४० ॥

दो अङ्गावई ॥ ४० ॥

भावार्थ:-तेहथी आगळ वे अंकावती न-
गरी छे ॥ ४० ॥

अर्थ:-दो० वे प० पद्मावतीनगरी ॥ ४१ ॥

दो पद्मावई ॥ ४१ ॥

भावार्थ:-वे पद्मावती

अर्थ:-दो० वे आ०

दो आसीविसा ॥

भावार्थ:-वे

अर्थ:-दो० वे सु०

દો સુહાવહા ॥ ૪૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે સુહાવહા નગરી છે ॥૪૩॥

અર્થ:-દોં વે ચંદ્ર પર્વત ॥ ૪૪ ॥

દો ચન્દ્રપવ્વયા ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ:-૯ ચાર નગરી સિતોદાનદીને જમણે પાસે છે તિહાંથી આગલ વે પૂર્વે વે ચંદ્ર પર્વત છે ॥ ૪૪ ॥

અર્થ:-દોં વે સૂં સૂર્યપર્વત ॥ ૪૫ ॥

દો સૂર્યપવ્વયા ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ:-વે સૂર્ય પર્વત છે ॥ ૪૫ ॥

અર્થ:-દોં વે નાં નાગપર્વત ॥ ૪૬ ॥

દો નાગપવ્વયા ॥ ૪૬ ॥

ભાવાર્થ:-વે નાગ પર્વત છે ॥૪૬॥

અર્થ:-દોં વે દેં દેવપર્વત ॥ ૪૭ ॥

દો દેવપવ્વયા ॥ ૪૭ ॥

ભાવાર્થ:-વે દેવપર્વત છે ॥૪૭॥

અર્થ:-દોં વે ગંધમાદનગજદંતા ॥૪૮॥

દો ગન્ધમાયણા ॥ ૪૮ ॥

ભાવાર્થ:-તે ચાર પછી વે ગંધમાદન ગજદંતા પર્વત છે ॥૪૮॥

અર્થ:-દોં વે હંડાંકારપર્વત ॥ ૪૯ ॥

દો હંડાંકારપવ્વયા ॥ ૪૯ ॥

ભાવાર્થ:-ઉત્તર કુરુને પશ્ચિમ ભાગે ૯૬ સર્વે ઘાતકી સંહના પુવાર્ધ અને પશ્ચિમાર્ધમાં છે તે માટે વે વે કહ્યા છે. વે હંડાંકાર પર્વતે ઘાતકી સંહના દક્ષીણ ઉત્તરે વે ભાગ કર્યા છે ॥ ૪૯ ॥

અર્થ:-દોં વે હું લઘુ હિં હિમવંતના કૂં કૂટ ॥ ૫૦ ॥

દો હિમવંતપર્વત ॥ ૫૦ ॥

ભાવાર્થ:-વે લઘુ હિમવંત પર્વતના કૂટ છે, વે વે પર્વત છે તે માટે એકેકા પર્વત ઉપર વે વે કૂટ છે ॥૫૦॥

અર્થ:-દોં વે વેં વેસમળકૂટપર્વત ॥૫૧॥

દો વેસમળકૂટ ॥ ૫૧ ॥

ભાવાર્થ:-વે વેસમળ કૂટ ॥૫૧॥

અર્થ:-દોં વે મં મહાહિમવંતકૂટ ॥૫૨॥

દો મહાહિમવંતકૂટ ॥ ૫૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે મહા હિમવંત પર્વતના કૂટ ॥૫૨॥

અર્થ:-દોં વે વેં વેદ્યકૂટ ॥ ૫૩ ॥

દો વેદ્યકૂટ ॥ ૫૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે વેદ્યકૂટ ॥૫૩॥

અર્થ:-દોં વે નિં નિપકૂટ ॥ ૫૪ ॥

દો નિસહકૂટ ॥ ૫૪ ॥

ભાવાર્થ:-વે નિપ પર્વતના કૂટ ॥ ૫૪ ॥

અર્થ:-દોં વે રૂં રુચકૂટ ॥ ૫૫ ॥

દો રુચકૂટ ॥ ૫૫ ॥

ભાવાર્થ:-વે રુચકૂટ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ:-દોં વે નીં નીલવંતકૂટ ॥ ૫૬ ॥

દો નીલવંતકૂટ ॥ ૫૬ ॥

ભાવાર્થ:-વે નીલવંત પર્વતના કૂટ ॥૫૬॥

અર્થ:-દોં વે હં ઉપદર્શનકૂટ ॥ ૫૭ ॥

દો ઉપદર્શનકૂટ ॥ ૫૭ ॥

ભાવાર્થ:-વે ઉપદર્શન કૂટ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ:-દોં વે રૂં રુષિકૂટ ॥ ૫૮ ॥

દો રુષિકૂટ ॥ ૫૮ ॥

ભાવાર્થ:-વે રુષિકૂટ ॥૫૮॥

અર્થ:-દોં વે મં મણિકંચનકૂટ ॥૫૯॥

દો મણિકંચનકૂટ ॥ ૫૯ ॥

ભાવાર્થ:-વે મણિકંચન કૂટ ॥૫૯॥

અર્થ:-દોં વે સિં શિપરીનાકૂટ ॥૬૦॥

દો શિપરીનાકૂટ ॥ ૬૦ ॥

ભાવાર્થ:-વે શિપરીના કૂટ ॥૬૦॥

અર્થ:-દોં વે વિં તિગચ્છકૂટ ॥૬૧॥

દો તિગિચ્છિકુટા ॥ ૬૧ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિગિચ્છિકુટમે એમ સર્વે પર્વત
ઉપર વે વે કુટ જાણવા ॥ ૬૧ ॥

અર્થ:-દો પં વે પં પદમ દ૦ દ્રહ ॥ ૬૨ ॥

દો પડમદ્રહા ॥ ૬૨ ॥

ભાવાર્થ:-એમ વે પદમ દ્રહ છે ॥ ૬૨ ॥

અર્થ:-દો વે પં પદમ દ૦ દ્રહ વાં ર-
હેનારી સિં શ્રી દેં દેવીઓ ॥ ૬૩ ॥

દો પડમદ્રહવાસિનીઓ સિરીઓ દે-
વીઓ ॥ ૬૩ ॥

ભાવાર્થ:-ઇમણાં ક્ષેત્ર છે માટે ત્યાં વે પદમ
દ્રહની રહેનારી શ્રીદેવી છે ॥ ૬૩ ॥

અર્થ:-દો વે મં મહા પં પદમ દ૦ દ્રહ ॥ ૬૪ ॥

દો મહાપડમદ્રહા ॥ ૬૪ ॥

ભાવાર્થ:-વે મહા પદમદ્રહ છે ॥ ૬૪ ॥

અર્થ:-દો વે મં મહા પં પદમ દ૦ દ્રહ
વાં રહેનારી હિં હી દેં દેવીઓ એં એમ
જાં યાવત દો વે પોં પુંડરીકદ્રહ ॥ ૬૫ ॥

દો મહાપડમદ્રહવાસિનીઓ હિરી-
ઓ દેવીઓ । એવં જાવ દો પોણ્ડરીય-
દ્રહા ॥ ૬૫ ॥

ભાવાર્થ:-ત્યાં વે મહા પદમદ્રહની રહેનારી
વે હી નામે દેવી છે એમ યાવત વે પુંડરીક
દ્રહ છે ॥ ૬૫ ॥

અર્થ:-દો વે પોં પુંડરીકદ્રહ વાં રહે-
નારી લં લક્ષ્મી દેં દેવીઓ ॥ ૬૬ ॥

દો પોણ્ડરીયદ્રહવાસિનીઓ લચ્છી-
ઓ દેવીઓ ॥ ૬૬ ॥

ભાવાર્થ:-ત્યાં વે પુંડરીક દ્રહની રહેનારી
લક્ષ્મી નામે દેવીઓ છે ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-દો વે ગં ગંગા પ્રપાત દ૦ દ્રહ
જાં એમ દો વે રં રક્તાવતી પ્પં પ્રપાત

દ૦ દ્રહ ॥ ૬૭ ॥

દો ગદ્ગપ્પવાયદ્રહા જાવ દો
રક્તવદ્ગપ્પવાયદ્રહા ॥ ૬૭ ॥

ભાવાર્થ:-વે ગંગાપ્રપાત દ્રહ છે ત્યાં ઉંચાથી
ગંગાનો પ્રવાહ પડે છે એમ યાવત વે રક્તવતી
પ્રપાત દ્રહ છે એ સર્વે દ્રહ વે વે જાણવા ॥ ૬૭ ॥

અર્થ:-દો વે રોં રોહિતાનદી જાં એમ
દો વે રૂં રુપ્પ કું કુલા નદી ॥ ૬૮ ॥

દો રોહિયાઓ જાવ દો રુપ્પકુ-
લાઓ ॥ ૬૮ ॥

ભાવાર્થ:-વે રોહિતાનદી એમ યાવત વે
રુપ્પકુલા નદી ॥ ૬૮ ॥

અર્થ:-દો વે ગાં ગ્રાહવતીનદી ॥ ૬૯ ॥

દો ગ્રાહવદ્ઓ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થ:-વે ગ્રાહવતી નદી ॥ ૬૯ ॥

અર્થ:-દો વે દ૦ દ્રહવતી નદી ॥ ૭૦ ॥

દો દ્રહવદ્ઓ ॥ ૭૦ ॥

ભાવાર્થ:-વે દ્રહવતી નદી એ સર્વે પર્વતથી
નીકળી વિજયમાં આવી છે ॥ ૭૦ ॥

અર્થ:-દો વે પં પંકવતીનદી ॥ ૭૧ ॥

દો પદ્મવદ્ઓ ॥ ૭૧ ॥

ભાવાર્થ:-વે પંકવતી નદી ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-દો વે તં તપ્તજલાનામે ॥ ૭૨ ॥

દો તપ્તજલાઓ ॥ ૭૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે તપ્તજલા નદી ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:-દો વે મં મત્તજલાનામે ॥ ૭૩ ॥

દો મત્તજલાઓ ॥ ૭૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે મત્તજલા નદી ॥ ૭૩ ॥

અર્થ:-દો વે હં હન્મત્તજલાનામે ॥ ૭૪ ॥

દો હન્મત્તજલાઓ ॥ ૭૪ ॥

ભાવાર્થ:-વે હન્મત્તજલા નદી ॥ ૭૪ ॥

અર્થ:-દો વે રૂં રૂપ્પ કું કુલા નદી ॥ ૭૫ ॥

१. भावार्थः—वे रम्पगा ॥१४॥
 अर्थः—दो० वे र० रम्पिजा ॥१५॥
 दो रम्पिजा ॥ १५ ॥
 भावार्थः—वे रम्पिजा ॥१६॥
 अर्थः—दो० वे म० मंगलावती ॥१६॥
 दो मङ्गलावती ॥ १६ ॥
 भावार्थः—वे मंगलावती ॥१६॥
 अर्थः—दो० वे प० पदमा ॥ १७ ॥
 दो पद्मा ॥ १७ ॥
 भावार्थः—वे पदमा ॥ १७ ॥
 अर्थः—दो० वे सु० सुपदमा ॥ १८ ॥
 दो सुपद्मा ॥ १८ ॥
 भावार्थः—वे सुपदमा ॥ १८ ॥
 अर्थः—दो० वे म० महापदमा ॥ १९ ॥
 दो महापद्मा ॥ १९ ॥
 भावार्थः—वे महापदमा ॥ १९ ॥
 अर्थः—दो० वे प० पदमागवती ॥ १०० ॥
 दो पद्मागवती ॥ १०० ॥
 भावार्थः—वे पदमागवती ॥ १०० ॥
 अर्थः—दो० वे स० शंखा ॥ १०१ ॥
 दो शंखा ॥ १०१ ॥
 भावार्थः—वे शंखा ॥ १०१ ॥
 अर्थः—दो० वे न० नलिणा ॥ १०२ ॥
 दो नलिणा ॥ १०२ ॥
 भावार्थः—वे नलीना ॥ १०२ ॥
 अर्थः—दो० वे कु० कुमुदा ॥ १०३ ॥
 दो कुमुदा ॥ १०३ ॥
 भावार्थः—वे कुमुदा ॥ १०३ ॥
 अर्थः—दो० वे स० नलिलावती ॥ १०४ ॥
 दो नलिलावती ॥ १०४ ॥
 भावार्थः—वे नलीनावती ॥ १०४ ॥

- अर्थः—दो० वे व० वमा ॥ १०५ ॥
 दो वप्मा ॥ १०५ ॥
 भावार्थः—वे वप्मा ॥ १०५ ॥
 अर्थः—दो० वे सु० सुवप्मा ॥ १०६ ॥
 दो सुवप्मा ॥ १०६ ॥
 भावार्थः—वे सुवप्मा ॥ १०६ ॥
 अर्थः—दो० वे म० महावप्मा ॥ १०७ ॥
 दो महावप्मा ॥ १०७ ॥
 भावार्थः—वे महावप्मा ॥ १०७ ॥
 अर्थः—दो० वे व० वप्रकावती ॥ १०८ ॥
 दो वप्मागवती ॥ १०८ ॥
 भावार्थः—वे वप्मागवती ॥ १०८ ॥
 अर्थः—दो० वे व० वलगु ॥ १०९ ॥
 दो वग्गु ॥ १०९ ॥
 भावार्थः—वे वलगु ॥ १०९ ॥
 अर्थः—दो० वे सु० सुवलगु ॥ ११० ॥
 दो सुवग्गु ॥ ११० ॥
 भावार्थः—वे सुवलगु ॥ ११० ॥
 अर्थः—दो० वे ग० गंधिला ॥ १११ ॥
 दो गन्धिला ॥ १११ ॥
 भावार्थः—वे गंधिला ॥ १११ ॥
 अर्थः—दो० वे ग० गंधिलावती ॥ ११२ ॥
 दो गन्धिलावती ॥ ११२ ॥
 भावार्थः—वे गंधिलावती ॥ ११२ ॥
 अर्थः—दो० वे खे० खेमा ॥ ११३ ॥
 दो खेमाओ ॥ ११३ ॥
 भावार्थः—वे खेमा ॥ ११३ ॥
 अर्थः—दो० वे खे० खेमपुरा ॥ ११४ ॥
 दो खेमपुराओ ॥ ११४ ॥
 भावार्थः—वे खेमपुरा ॥ ११४ ॥
 अर्थः—दो० वे रि० रिदा ॥ ११५ ॥
 दो रिदाओ ॥ ११५ ॥

भावार्थः—वे रिष्ट ॥ ११५ ॥
 अर्थः—दो० वे रि० रिष्टपुरा ॥११६॥
 दो रिष्टपुराओ ॥ ११६ ॥
 भावार्थः—वे रिष्टपुर ॥११६॥
 अर्थः—दो० वे ख० पडगी ॥११७॥
 दो खगीओ ॥ ११७ ॥
 भावार्थः—वे खगी ॥११७॥
 अर्थः—दो० वे म० मंजूसा ॥ ११८ ॥
 दो मंजूसाओ ॥ ११८ ॥
 भावार्थः—वे मंजूसा ॥ ११८ ॥
 अर्थः—दो० वे ओ० ओषधी ॥११९॥
 दो ओषधीओ ॥ ११९ ॥
 भावार्थः—वे ओषधी ॥११९॥
 अर्थः—दो० वे पु० पुंटरगिणी ॥१२०॥
 दो पुण्डरिगिणीओ ॥ १२० ॥
 भावार्थः—वे पुंटरगिणी ॥१२०॥
 अर्थः—दो० वे मु० मुलीमा ॥१२१॥
 दो मुलीमाओ ॥ १२१ ॥
 भावार्थः—वे मुलीमा ॥१२१॥
 अर्थः—दो० वे कु० कुंडला ॥१२२॥
 दो कुण्डलाओ ॥ १२२ ॥
 भावार्थः—वे कुंडला ॥१२२॥
 अर्थः—दो० वे अ० अपरागिता ॥१२३॥
 दो अपराइयाओ ॥ १२३ ॥
 भावार्थः—वे अपरागिता ॥१२३॥
 अर्थः—दो० वे प० पमंकरा ॥१२४॥
 दो पमंकराओ ॥ १२४ ॥
 भावार्थः—वे पमंकरा ॥१२४॥
 अर्थः—दो० वे अ० अंकावनी ॥१२५॥
 दो अंकावनीओ ॥ १२५ ॥
 भावार्थः—वे अंकावनी ॥१२५॥

अर्थः—दो० वे प० पदमावती ॥१२६॥
 दो पद्मावतीओ ॥ १२६ ॥
 भावार्थः—वे पदमावती ॥१२६॥
 अर्थः—दो० वे मु० सुभा ॥१२७॥
 दो सुभाओ ॥ १२७ ॥
 भावार्थः—वे शुभा ॥१२७॥
 अर्थः—दो० वे र० रत्नसंचया ॥१२८॥
 दो रत्नसंचयाओ ॥ १२८ ॥
 भावार्थः—वे रत्नसंचया ॥१२८॥
 अर्थः—दो० वे आ० आसपुरा ॥१२९॥
 दो आमपुराओ ॥ १२९ ॥
 भावार्थः—वे आसपुरा ॥१२९॥
 अर्थः—दो० वे सी० सीपपुरी ॥१३०॥
 दो सीहपुराओ ॥ १३० ॥
 भावार्थः—वे सीहपुरा ॥१३०॥
 अर्थः—दो० वे म० मरापुरी ॥१३१॥
 दो महापुराओ ॥ १३१ ॥
 भावार्थः—वे मरापुरा ॥१३१॥
 अर्थः—दो० वे वि० विजयपुरी ॥१३२॥
 दो विजयपुराओ ॥ १३२ ॥
 भावार्थः—वे विजयपुरा ॥१३२॥
 अर्थः—दो० वे अ० अपरागिता ॥१३३॥
 दो अवराइयाओ ॥ १३३ ॥
 भावार्थः—वे अपरागिता ॥१३३॥
 अर्थः—दो० वे अ० अपरागिता ॥१३४॥
 दो अवराओ ॥ १३४ ॥
 भावार्थः—वे अवरागिता ॥१३४॥
 अर्थः—दो० वे अ० अजोका ॥१३५॥
 दो अजोकाओ ॥ १३५ ॥
 भावार्थः—वे अजोका ॥१३५॥
 अर्थः—दो० वे वि० विगमजोका ॥१३६॥
 दो विगमजोकाओ ॥ १३६ ॥

ભાવાર્થ:-વે વિગતશોકા ॥૧૩૬॥
 અર્થ:-દોં વે વિં વિજયા ॥૧૩૭॥
 દો વિજયાઓ ॥ ૧૩૭ ॥
 ભાવાર્થ:-વે વિજયાય ॥૧૩૭॥
 અર્થ:-દોં વે વિં વિજયંતી ॥૧૩૮॥
 દો વેજયંતીઓ ॥ ૧૩૮ ॥
 ભાવાર્થ:-વે વેજયંતિ ॥૧૩૮॥
 અર્થ:-દોં વે જં જયંતી ॥૧૩૯॥
 દો જયંતીઓ ॥ ૧૩૯ ॥
 ભાવાર્થ:-વે જયંતિ ॥૧૩૯॥
 અર્થ:-દોં વે અં અપરાજિત ॥૧૪૦॥
 દો અપરાજિયાઓ ॥ ૧૪૦ ॥
 ભાવાર્થ:-વે અપરાજીતા ॥૧૪૦॥
 અર્થ:-દોં વે ચં ચક્રપુરી ॥૧૪૧॥
 દો ચક્રપુરાઓ ॥ ૧૪૧ ॥
 ભાવાર્થ:-વે ચક્રપુરા ॥૧૪૧॥
 અર્થ:-દોં વે ચં સ્વહગપુરી ॥૧૪૨॥
 દો સ્વહગપુરાઓ ॥ ૧૪૨ ॥
 ભાવાર્થ:-વે સ્વહગપુરા ॥૧૪૨॥
 અર્થ:-દોં વે અં અવધ્યા ॥૧૪૩॥
 દો અવજ્ઞાઓ ॥ ૧૪૩ ॥
 ભાવાર્થ:-વે અવધ્યા ॥૧૪૩॥
 અર્થ:-દોં વે અં અયોધ્યા ॥૧૪૪॥
 દો અયોજ્ઞાઓ ॥ ૧૪૪ ॥
 ભાવાર્થ:-વે અયોધ્યા ॥૧૪૪॥
 અર્થ:-દોં વે મં મદસાલવન ॥ ૧૪૫ ॥
 દો મદસાલવણાઈ ॥ ૧૪૫ ॥
 ભાવાર્થ:-એ પોસટ વિજય તે સર્વે વે વે
 તાળવી ત્યાં વે મેર પર્વત છે તેથી વે મદસાલ
 તનપરતીયે છે ॥૧૪૬॥
 અર્થ:-દોં વે નં નંદનવન ॥૧૪૬॥
 દો નંદનવણાઈ ॥ ૧૪૬ ॥

ભાવાર્થ:-વે નંદન મેસલા મધ્યે છે ॥૧૪૬॥
 અર્થ:-દોં વે સોં સોમનસવન ॥૧૪૭॥
 દો સોમનસવણાઈ ॥ ૧૪૭ ॥
 ભાવાર્થ:-વે સોમનસવન મેસલા એ પર્વ-
 તને મધ્યે છે ॥૧૪૭॥
 અર્થ:-દોં વે પં પંડુકવન ॥ ૧૪૮ ॥
 દો પંડુકવણાઈ ॥ ૧૪૮ ॥
 ભાવાર્થ:-વે પંડુકવન મેરને શિલેરે છે ॥૧૪૮॥
 અર્થ:-દોં વે પં પાંડુકંબલ શિલા ॥૧૪૯॥
 દો પાંડુકંબલસિલાઓ ॥ ૧૪૯ ॥
 ભાવાર્થ:-એ વનમાં તિથંકરને જન્મામિષેક
 કરવાની ચાર ચાર શિલા છે તેમાં વે પાંડુકં-
 બલ શિલા છે ॥૧૪૯॥
 અર્થ:-દોં વે અં અતિપાંડુકંબલશિલા ॥ ૧૫૦ ॥
 દો અહિપાંડુકંબલસિલાઓ ॥ ૧૫૦ ॥
 ભાવાર્થ:-વે અતિ પાંડુકંબલ શિલા છે ॥૧૫૦॥
 અર્થ:-દોં વે રં રત્તકંબલશિલા ॥૧૫૧॥
 દો રત્તકંબલસિલાઓ ॥ ૧૫૧ ॥
 ભાવાર્થ:-વે રત્તકંબલ શિલા છે ॥૧૫૧॥
 અર્થ:-દોં વે અં આરત્તકંબલશિલા ॥૧૫૨॥
 દો અરત્તકંબલસિલાઓ ॥ ૧૫૨ ॥
 ભાવાર્થ:-વે અતિરત્તકંબલ શિલા છે ॥૧૫૨॥
 અર્થ:-દોં વે મં મેર ॥ ૧૫૩ ॥
 દો મંદરી ॥ ૧૫૩ ॥
 ભાવાર્થ:-વે મેર છે ॥૧૫૩॥
 અર્થ:-દોં વે મં મેરની ચૂલીકા ॥૧૫૪॥
 દો મંદરચૂલિયાઓ ॥ ૧૫૪ ॥
 ભાવાર્થ:-વે મેરની વે ચૂલીકા છે ॥૧૫૪॥
 અર્થ:-યાં યાતકિ સ્વં સ્વંદ યં નામા દીં
 દ્રીપમાં વેં વેદિકા દોં વે માં માડની લં
 વર્દ લં લંવણે પં કહી ॥ ૧૫૫ ॥
 ધાયઈસ્વંદસ્સ ણં દીવસ્સ વેદ્યા
 દો માડયાઈ ઉલ્લંકલેણં પળત્તા ॥૧૫૫॥

भावार्थः—घातकीखंड नामे द्वीपनी वेदिका
कोट रूपते वे गाउ उंची उंचपणे कहीछे ॥१६५॥

अर्थः—का० कालोदधिणं० नामना सप्तसमुद्र-
नी वे० वेदिका दो० वे गा० गाउनी उ०
उर्द उ० उंचपणे पं० कही

२०। पेरा (घातकी खंड पछी कालोद-
समुद्र छे तेथी ते संयंधी कहे छे)

कालोदस्स णं समुद्रस्स वेइया दो
गाउयाइं उड्डं उच्चत्तेणं पण्णत्तां ॥

भावार्थः—कालोदधी समुद्र (तेनुं पणं काले
वणं पाणी) नी वेदीका वे गाउ उंची उंचपणे
कही छे

अर्थः—पु० पुत्तारार्थदी० द्वीपथी पु० पुर्व दिशे
णं० वळी म० मेरु प० पर्वतथी उ० उत्तर
दा० दक्षिणे दो० वे वा० क्षेत्र पं० कथा य०
पणा स० सरखा छे मान भमाणे जा० यावत
म० भरत चे० वळी प० एरवत चे० वळी
त० तेमज जा० यावत दो० वे कु० कुरु पं०
कथा तं० ते ज० कहुल दे० देवकुल चे० वळी
उ० उत्तरकुल चे० वळी तं० त्यां णं० वळी
म० मोटा म० महालय म० मोटा दु० अक्ष-
पं० कथा तं० ते ज० कहुल क० कूट साम-
ली वृक्ष चे० वळी प० पदमवृक्ष चे० वळी दे०
देवता ग० गरुड चे० वळी वे० वेषु दे० देव-
प० पदमदेव चे० वळी जा० यावत छे छे
आरानां पि० वळी का० सुखदुख य० भोगवता
वि० विचरे छे ॥ १ ॥

२१। पेरा (कालोद समुद्र पछी तरतज
पुष्कर द्वीप आवेलो होवाथी तेना पुर्वार्थ प-
थिमार्थ ए वने अकरणो कहे छे)

पुक्खस्वरहीवद्धपुरत्थिमद्धे णं मन्द-
स्स पवयस्स उत्तरदाहिणेणं दो वासा
पन्नत्ता बहसमुल्ला जाव भरहे चव-

एरव चव । तहेव जाव दो कुराओ
पन्नत्ताओ । तं जहा । देवकुरा चव-
उत्तरकुरा चव । तत्थ णं महत्तिमहा-
लया महद्दुमा पन्नत्ता । तं जहा । कू-
डसामली चव पउमरुस्सवे चव दिवा
गरुले चव वेषुदेवे पउमे चव जाव
छविहं पि कालं पन्नणुभवमाणा वि-
हरन्ति ॥ १ ॥

भावार्थः—पुष्करार्थ द्वीपथी पुर्वदिशाए मेरु
पर्वतथी उत्तर दक्षिणे वे वर्षांश क्षेत्र कहे छे,
ते वे घणा सरखा छे यावत बराबर छे, एक
भरतक्षेत्र १, बीजुं परवतक्षेत्र छे २, तेमज
(यावत घातकी खंडनी पेरे पुष्करार्थ पण
जाणवुं) यावत वे कुरु छे, एक देवकुरु १,
बीजुं उत्तरकुरु २, त्यां देवकुरुमां वे मोटा
महालय वृक्ष कहे छे तहनां नाम कहे छे,
कूटशामली वृक्ष १, बीजुं पदमवृक्ष २, त्यां वे
देवता वसेछे ते गरुडदेव तेनुं बीजुं नाम वेषुदेव १,
बीजो पदमदेव २, यावत छे आरानां सुखदुःख
भोगवता विचरे छे त्यांमुथी जाणवुं ॥ १ ॥

अर्थः—पु० पुष्करवर्दी० द्वीपथी पं० पथिमे
णं० वळी म० मेरु प० पर्वतथी उ० उत्तर
दा० दक्षिणे दो० वे वा० क्षेत्र पं० कथा तं०
तेमज ना० विशेष कहेछे क० कूटसामली वृक्ष
चे० वळी म० महा प० पदम व० वृक्ष चे०
वळी दे० देवता ग० गरुड नामे चे० वळी
वे० वेल्ल दे० देव प० पुंढरीक नामे चे०
वळी ॥ २ ॥

पुक्खस्वरहीवद्धपच्चत्थिमद्धे णं मन्द-
स्स पवयस्स उत्तरदाहिणेणं दो वा-
सा पन्नत्ता । तहेव जाणत्तं कूडसामली

ચેવ મહાપરમસ્ત્રલે ચેવ । દેવા ગ-
સ્ત્રલે ચેવ વેણુદેવે પોણ્ડરીય ચેવ ॥૨॥

ભાવાર્થ:-પુષ્કરવર દ્વિપથી પશ્ચિમે મેરુ પર્વ-
તને ઉત્તર અને દક્ષીણે વચ્ચે વે વર્ષધર ક્ષેત્ર
કહેલ છે, તેમજ પુર્વની પેરે સર્વ જાણવું, ઇટલો
વિશેષ જે કુટશામલી દૃક્ષ ૧, વીજું મહાપદમ
દૃક્ષ ૨, તિહાં દેવતા ગરુલ નામે વેણુદેવ ૧,
વીજો પુંડરિક નામે જાણવા ॥૨॥

અર્થ:-પુ ૦ પુષ્કરવર દી ૦ દ્વીપ નામના ણ ૦
વલી દી ૦ દ્વીપમાં દો ૦ વે મ ૦ ભરતક્ષેત્ર દો ૦
વે ઇ ૦ ઇરવતક્ષેત્ર જા ૦ યાવત દો ૦ વે મ ૦
મેરુ પર્વત દો ૦ વે મ ૦ મેરુની ચૂ ૦ ચૂલિ-
કાઓ છે ॥ ૩ ॥

પુષ્કરવરદીવદ્ધે ણ દીવે દો મરહાઈ
દો ઇરવયાઈ જાવ દો મન્દરા દો મ-
ન્દરચૂલિયાઓ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-પુષ્કરવર દ્વિપમાં વે ભરતક્ષેત્ર, વે
ઇરવતક્ષેત્ર ઇમ યાવત વે મેરુપર્વત, વે મેરુપર્વ-
તની ચૂલિકા ॥૩॥

અર્થ:-પુ ૦ પુષ્કરવર ણ ૦ વલી દી ૦ દ્વીપમાં વે ૦
વેદિકા દો ૦ વે ગા ૦ ગાડની ૦ ૦ ૦ ઉર્દ ૦
ઉંચપણે ધ ૦ કહી ॥ ૪ ॥

પુષ્કરવરસ્સ ણ દીવસ્સ વેડયા દો
ગાડયાઈ ઉઠ્ઠ ઉચ્ચત્તેણ પન્નત્તા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-પુષ્કરવર દ્વિપની વેદિકા વે ગા-
ડની ઉંચી ઉંચપણે કહી છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-સ ૦ સઘલાં પિ ૦ ઇમ ણ ૦ વલી દી ૦
દ્વીપ સ ૦ સમુદ્રની વે ૦ કાંગરા કોટ વિના તે
વેદિકા દો ૦ વે ગા ૦ ગાડની ૦ ૦ ૦ ઉંચી ૦
ઉંચપણે ધ ૦ કહી

૨૨ પેરા (પુષ્કરવર દ્વીપની વેદીકાની
પરુપણા કહા પછી વાકીના દ્વીપ સમુદ્રોની
વેદીકાની પરુપણા કહે છે)

સવેસિંપિ ણ દીવસમુદાણ વેડયા
ઓ દો ગાડયાઈ ઉઠ્ઠ ઉચ્ચત્તેણ પન્ન-
ત્તાઓ ॥

ભાવાર્થ:-ઇમ સર્વ દ્વિપ સમુદ્રની વેદીકાઓ
(ફરતા કોટનાં કાંગરા વિના તે વેદિકા ક
દી ૦) તે વે ગાડની ઉંચી ઉંચપણે જ્ઞાની ૦
કહેલી છે.

અર્થ:-દો ૦ વે જ ૦ અસુરકુમારનાં ઇન્દ્ર પં ૦
કહા તં ૦ તે જ ૦ કહું છું ૦ ચ ૦ ચમરેન્દ વે ૦
વલી ૦ વ ૦ વલેદ્ર વે ૦ વલી ॥ ૧ ॥

૨૩ પેરા (આ દ્વીપ સમુદ્રો ઇન્દ્રોનાં સ્તપાત
ને માટે પર્વતના જેવા આશ્રયમૂલ છે તેથી ઇન્દ્રો
વિષે કહે છે.)

દો અસુરકુમારિન્દા પન્નત્તા । તં
જહા । ચમરે વેવ વલી વેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-ઇ પુર્વોક્ત સઘલાં દ્વિપ સમુદ્ર-
તપાદ પર્વત ઇન્દ્ર આશ્રયી છે તે માટે ઇન્દ્રનો
અધીકાર આવ્યો તે કહે છે, વે અસુરકુમારના
ઇન્દ્ર કહેલ છે તે કહેલે ચમરેન્દ ૧, વલેદ્ર ૨ ॥૧॥

અર્થ:-દો ૦ વે ના ૦ નાગકુમારનાં ઇન્દ્ર પં ૦
કહા તં ૦ તે જ ૦ કહું છું ૦ ધ ૦ ધરણેન્દ વે ૦
વલી ૦ મૂ ૦ મૂતાનેન્દ વે ૦ વલી ॥ ૨ ॥

દો નાગકુમારિન્દા પન્નત્તા । તં જહા ।
ધરણે વેવ મૂયાણન્દે વેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે નાગકુમાર જાતિના ઇન્દ્ર તે
ધરણેન્દ ૧ અને મૂતાનેન્દ ૨ ॥૨॥

અર્થ:-દો ૦ વે સુ ૦ સુવર્ણકુમારનાં ઇન્દ્ર પં ૦
કહા તં ૦ તે જ ૦ કહું છું ૦ વે ૦ વેણુદે ૦ દેવ
વે ૦ વલી વે ૦ વેણુદાલી વે ૦ વલી ॥ ૩ ॥

દો સુવર્ણકુમારિન્દા પન્નત્તા । તં જ-
હા । વેણુદેવે વેવ વેણુદાલી વેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે સુવર્ણકુમાર જાતિના ઇન્દ્ર તે
વેણુદેવ ૧ વેણુદાલી ૨ ॥૩॥

अर्थः—दो०वे बि०विद्युत्कुमारना इ०इंद्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं ह० हरिकंत चे० वळी
ह० हरिस्सनामे चे० वळी ॥ ४ ॥

दो विज्जुकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं
जहा । हरि चैव हरिस्सहे चैव ॥४॥

भावार्थः—वे विद्युत्कुमार जातिना इंद्र ते
हरिकंत १ हरिस्सह २ ॥४॥

अर्थः—दो०वे अ० अग्निकुमारना इ०इंद्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं अ० अग्निर्गर्ष चे०
वळी अ० अग्नि मानव नाम चे० वळी ॥५॥

दो अग्निकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं
जहा । अग्निसिहे चैव अग्निमाणवे
चैव ॥ ५ ॥

भावार्थः—वे अग्निकुमारना इंद्र ते अग्नि-
र्गर्ष १ अग्निमाणव २ ॥५॥

अर्थः—दो०वे दी०दीपकुमारना इ० इंद्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं पु० पूर्णा नाम चे०
वळी व० वशिष्ठ नाम चे० वळी ॥ ६ ॥

दो दीवकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
पुण्णे चैव वसिष्ठे चैव ॥ ६ ॥

भावार्थः—वे द्विपकुमारना इंद्र ते पुर्ण १
अने वशिष्ठ २ ॥६॥

अर्थः—दो०वे उ०उदधिकुमारना इ० इंद्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं ज० जलकंता चे०
वळी ज० जलप्रभ चे० वळी ॥ ७ ॥

दो उदहिकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं
जहा । जलकन्ते चैव जलप्रभे चै-
व ॥ ७ ॥

भावार्थः—वे उदधिकुमारना इंद्र ते जल-
कंत १ जलप्रभ २ ॥७॥

अर्थः—दो०वे दि० दिसाकुमारना इ० इंद्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं अ० अमित गति चे०

वळी अ० अमितवाहन चे० वळी ॥ ८ ॥

दो दिसाकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं
जहा । अमियगई चैव अमियवाहणे
चैव ॥ ८ ॥

भावार्थः—वे दिशाकुमारना इंद्र ते अमीत-
गति १ अमीतवाहन २ ॥८॥

अर्थः—दो०वे वा०वायुकुमार इ०इंद्र पं० कथा
तं० ते ज० कहंछुं वे० वेलंघ चे० वळी प०
प्रभंजन चे० वळी ॥ ९ ॥

दो वायुकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं ज-
हा । वेलंघे चैव प्रभञ्जणे चैव ॥९॥

भावार्थः—वे वायुकुमारना इंद्र ते वेलंघ १
प्रभंजन २ ॥९॥

अर्थः—दो० वे थ० स्थनितकुमारना इ० इंद्र
पं०कथा तं० ते ज० कहंछुं घो०घोष चे० वळी
म० महाघोष चे० वळी ॥ १० ॥

दो थणियकुमारिन्दा पन्नत्ता । तं
जहा । घोसे चैव महाघोसे चैव ॥१०॥

भावार्थः—वे स्तनीतकुमारना इंद्र तेहनां
नाम कहे छे, घोष १, महाघोष २, दशभवन
पतीनीकायना ए वीस इंद्र जाणवा ॥१०॥

अर्थः—दो०वे पि० पिशाचना इ० इंद्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं का० काल चे० वळी
म० महाकाल चे० वळी ॥ ११ ॥

दो पिसायइन्दा पणत्ता । तं जहा ।
काले चैव महाकाले चैव ॥ ११ ॥

भावार्थः—वे व्यंतरनीकायना आठ इंद्र
कहे छे, वे पीसाचना इंद्रना ते काल १, महा-
काल २ ॥११॥

अर्थः—दो०वे भू० भूतना इ०इंद्र पं०कथा तं०
ते ज० कहंछुं सु० सुरूप चे० वळी प० प्रति
रूप चे० वळी ॥ १२ ॥

दो भूयइन्दा पन्नत्ता । तं जहा । सु-
खे चैव पडिखे चैव ॥ १२ ॥

भावार्थः—वे भूतना इन्द्र ते सुरूप १, प्रति-
रूप २ ॥ १२ ॥

अर्थः—दो० वे ज० यक्षना इ० इन्द्र पं० कथा
तं० ते ज० कहंछुं पु० पुर्णभद्र चे० वली म०
माणिभद्र चे० वली ॥ १३ ॥

दो जक्खिन्दा पणत्ता । तं जहा ।
पुन्नभदे चैव मणिभदे चैव ॥ १३ ॥

भावार्थः—वे यक्षना इन्द्रना ते पुर्णभद्र १, म-
णीभद्र २ ॥ १३ ॥

अर्थः—दो० वे र० राक्षसना इ० इन्द्र पं० क-
था तं० ते ज० कहंछुं भी० भीम चे० वली
म० महा भीम चे० वली ॥ १४ ॥

दो रक्खमिन्दा पणत्ता । तं जहा ।
भीमे चैव महाभीमे चैव ॥ १४ ॥

भावार्थः—वे राक्षसना इन्द्र, ते भीम १, म-
हाभीम, २ ॥ १४ ॥

अर्थः—दो० वे किं० किंनरना इ० इन्द्र पं० कथा
तं० ते ज० कहंछुं किं० किंनर नामे चे० वली
किं० किं पुरुष चे० वली ॥ १५ ॥

दो किन्नरिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
किन्नरे चैव किंपुरिसे चैव ॥ १५ ॥

भावार्थः—वे किंनरना इन्द्र ते किंनर १,
किंपुरुष २ ॥ १५ ॥

अर्थः—दो० वे किं० किं पुरुषना इ० इन्द्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं सु० सुपुरुष चे० वली
म० महापुरुष चे० वली ॥ १६ ॥

दो किंपुरिसिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
सुपुरिसे चैव महापुरिसे चैव ॥ १६ ॥

भावार्थः—वे किं० ने सुपुरुष १,
महापुरुष २ ॥ १६ ॥

अर्थः—दो० वे म० महोरगना इ० इन्द्र
पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं अ० अतिकाय
नामे चे० वली म० महाकाय चे० वली ॥ १७ ॥

दो महोरगिन्दा पन्नत्ता । तं ज-
हा । अइकाए चैव महाकाए चैव ॥ १७ ॥

भावार्थः—वे महोरगना इन्द्र ते अतिकाय १,
महाकाय २ ॥ १७ ॥

अर्थः—दो० वे ग० गवर्धना इ० इन्द्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं गी० गीतरती चे०
वली गी० गीत जश चे० वली ॥ १८ ॥

दो गन्धविन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
गीयर्ड चैव गीयजसे चैव ॥ १८ ॥

भावार्थः—वे गवर्धना इन्द्र ते गीतरती १,
गीतयशा २ ॥ १८ ॥

अर्थः—दो० वे अ० अणपन्निना इ० इन्द्र
पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं सं० संनधी नामे
चे० वली स० समान चे० वली ॥ १९ ॥

दो अणवणिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
संनिहिए चैव समाणे चैव ॥ १९ ॥

भावार्थः—वली इहां पृथ्वीथी दश जोजन
हेठे बीजी आठ उत्तम व्यंतर जाती छे तेहना
इंद्रकहेछे, वे अणपन्नी कायना इन्द्र ते सन्निक १,
समान २ ॥ १९ ॥

अर्थः—दो० वे प० पण पत्तिना इ० इन्द्र
पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं धा० धाती चे०
वली वि० विधाती चे० वली ॥ २० ॥

दो पणवणिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
धाए चैव विहाए चैव ॥ २० ॥

भावार्थः—वे पणपत्तीकायना इन्द्र ते धाती
१, विधाती २ ॥ २० ॥

अर्थः—दो० वे इ० इसिवाय निकायना
इ० इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं
इसिनामे चे० वली इ० इसीवाल
वली ॥ २१ ॥

दो इसिवाइन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
इसि चैव इसिवाले चैव ॥ २१ ॥

भावार्थः—ये इसीवायनीकायना इन्द्र ते
इसी १, इसीवासी २ ॥ २१ ॥

अर्थः—दो० वे भू० भूतवायनिकायना इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहुंछुं इ० ईश्वर
चै० बली म० महेश्वर चै० बली ॥ २२ ॥

दो भूयवाइन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
इस्सरे चैव महिस्सरे चैव ॥ २२ ॥

भावार्थः—ये भूतवाइकायना इन्द्र ते उश्वर १,
महेश्वर २ ॥ २२ ॥

अर्थः—दो० वे क० कंटीनिनायना इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहुंछुं सु० सुवत्थ
चै० बली वि० विसाल चै० बली ॥ २३ ॥

दो कन्दिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
सुवत्थे चैव विलासे चैव ॥ २३ ॥

भावार्थः—ये कंटीनीकायना इन्द्र ते सुवच्छ
१, विलास २ ॥ २३ ॥

अर्थः—दो० वे म० महाकंदीना इ० इन्द्र
पं० कथा तं० ते ज० कहुंछुं हा० हस्स चै०
—बली ह० हास्य रती चै० बली ॥ २४ ॥

दो महाकन्दिन्दा पन्नत्ता । तं ज-
हा । हस्से चैव हस्सरई चैव ॥ २४ ॥

भावार्थः—ये महाकंदीनीकायना इन्द्र ते
हास १, हासरती २ ॥ २४ ॥

अर्थः—दो० वे कु० कोहंडनिकायना इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहुंछुं से० श्वेत
नाम चै० बली म० महाश्वेत चै० बली ॥ २५ ॥

दो कुम्भडिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
सेए चैव महासेए चैव ॥ २५ ॥

भावार्थः—ये कोहंडनीकायना इन्द्र ते श्वेत
१, महाश्वेत २ ॥ २५ ॥

अर्थः—दो० वे प० पता इ० इन्द्र पं०
कथा तं० ते ज० कहुंछुं प० पयग चै० बली
प० पयगवती चै० बली ॥ २६ ॥

दो पयगिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
पयए चैव पयगवई चैव ॥ २६ ॥

भावार्थः—ये पयगनीकायना इन्द्र ते पयग
१, पयगवती २ ॥ २६ ॥

अर्थः—जो० ज्योतिषी दे० देवताना दो०
वे इ० इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहुंछुं च०
चंद्रमा चै० बली मृ० मूर्य चै० बली ॥ २७ ॥

जोइसियाणं देवाणं दो इन्दा प-
णत्ता । तं जहा । चन्दे चैव सूर
चैव ॥ २७ ॥

भावार्थः—ए सर्वे बली सोल व्यंतरना बनीस
इन्द्र यथा, जोतिषीदेवताना वे इन्द्र कहेलछे ते कहे
छे, चंद्रमा १, मूर्य २ ॥ २७ ॥

अर्थः—सो० सौवर्म देवलोक इ० ईशान
पं० बली क० देवलोकने विपे दो० वे इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहुंछुं सु० शक्र
चै० बली इ० ईशानेन्द्र चै० बली ॥ २८ ॥

सोहम्मीसाणेषु णं कण्णेषु दो इन्दा
पन्नत्ता । तं जहा । सुक्के चैव, ईसाणे
चैव ॥ २८ ॥

भावार्थः—सौधर्म प्रथम देवलोक वीजुं ईशान
देवलोक तेहना वेवे इन्द्र ते शक्र १, ईशानेन्द्र २ ॥ २८ ॥

अर्थः—ए० एम स० सनत कु० कुमार
मा० माहेंद्र क० देवलोकने विपे दो० वे इ०
इन्द्र पं० कथा स० सनत कुमारेंद्र चै० बली
मा० माहेंद्र चै० बली ॥ २९ ॥

एवं सणकुमारमाहिन्देसु कण्णेषु दो
इन्दा पन्नत्ता । तं जहा । सणकुमारे
चैव माहिन्दे चैव ॥ २९ ॥

ભાવાર્થ:-અમજ સનંતકુમાર ૧, માદેંદ્ર ૨, એ વે દેવલોકના વે દંદ્ર તે સનત્કુમારેંદ્ર ૧, માદેંદ્ર ૨ ॥૨૯॥

અર્થ:-વ૦ વ્રહ્મદેવલોક લ૦ લાંતક પં૦ વલી ક૦ દેવલોકને વિપે દો૦ વે ૩૦ ઇન્દ્ર પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ કહુંહું વ૦ વ્રહ્મેંદ્ર ચે૦ વલી લં૦ લાંતકેંદ્ર ચે૦ વલી ॥ ૩૦ ॥

વમ્મલોગલન્તગેસુ પં કપેસુ દો
ઇન્દા પન્નત્તા । તં જહા । વમ્મે ચેવ
લન્તએ ચેવ ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ:-પાંચમું વ્રહ્મદેવ ૧, છટું લાંતકદેવ-લોક ૨ એ વે દેવલોકના વે દંદ્ર કહેલ છે તે વ્રહ્મેંદ્ર ૧, લાંતકેંદ્ર ૨ ॥૩૦॥

અર્થ:-મ૦ મહાશુક્ર સ૦ સહસ્રાર પં૦ વલી ક૦ દેવલોકને વિપે દો૦ વે ૩૦ ઇન્દ્ર પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ કહુંહું મ૦ મહાશુક્ર ચે૦ વલી સ૦ સહસ્રેંદ્ર ચે૦ વલી ॥ ૩૧ ॥

મહાસુકસહસ્સારેસુ પં કપેસુ દો
ઇન્દા પન્નત્તા । તં જહા । મહાસુકે ચેવ
સહસ્સારે ચેવ ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ:-સાતમું મહાશુક્ર દેવલોક ૧, આઠમું સહસ્રાર દેવલોક તેહના વે દંદ્ર તે મહાશુક્રેંદ્ર ૧, સહસ્રારેંદ્ર ૨, વેના બોલ માટે વે વે દેવલોકે એકઠાં કહેલ છે ॥૩૧॥

અર્થ:-આ૦ આણત પા૦ પ્રાણત આ૦ આરણ અ૦ અચ્યુત પં૦ વલી ક૦ દેવલોકને વિપે દો૦ વે ૩૦ ઇન્દ્ર પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ કહુંહું પા૦ પ્રાણતેંદ્ર ચે૦ વલી અ૦ અચ્યુતેંદ્ર ચે૦ વલી ॥ ૩૨ ॥

આણયપાણયારણચ્ચુએસુ પં કપેસુ
દો ઇન્દા પન્નત્તા તં જહા । પાણએ-ચેવ
અચ્ચુએ ચેવ ॥ ૩૨ ॥

ભાવાર્થ:-નવમું આણત ૧, દશમું પ્રાણત ૨, અગ્યારમું આરણ ૩, વારમું અચ્યુત ૪, એ-ચાર દેવલોક મલી વે દંદ્ર કહેલ છે, પ્રાણતેંદ્ર ૧, નવમા દશમાનો દંદ્ર છે, અચ્યુતેંદ્ર ૨ અગ્યારમા વારમાનો દંદ્ર છે એ સર્વે મલી ચાર જાતીના દેવતાના ચોસઠ દંદ્ર થયા ॥૩૨॥

અર્થ:-મ૦ મહાશુક્ર સ૦ સહસ્રાર પં૦ વલી ક૦ દેવલોકને વિપે વિ૦ વિમાન દુ૦ વે વ૦ વર્ણના પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ કહુંહું હા૦ પીલા વર્ણનું ચે૦ વલી શુ૦ વર્ણનું ચે૦ વલી

૨૪ પેરા (દેવનો અધિકાર હોવાથી તેમને રહેવાના વિમાનો વિશે કહે છે.)

મહાસુકસહસ્સારેસુ પં કપેસુ વિ-
માણા દુવણ્ણા પન્નત્તા । તં જહા । હા-
લિદા ચેવ સુક્કિલા ચેવ ॥

ભાવાર્થ:-પુર્વે દેવતાનો અધિકાર આવ્યો તે માટે વિમાનનો અધિકાર કહે છે. સાતમું મહાશુક્ર, આઠમું સહસ્રાર એ વે દેવલોકને વિપે વિમાન વે વર્ણનાં કહ્યાં છે તે કહે છે, પીલાં વર્ણનાં ૧, ધોળા વર્ણનાં [સોધર્મ જ્ઞાન એ વે દેવલોકે પાંચ વર્ણનાં વિમાન છે, શ્રીજા, ચો-થા દેવલોકે રાતાને લીલાં વિમાન છે, પાંચમે છેટે દેવલોકે કાળાં ને નિલાં વિમાન છે, નવ-માથી તે સ્વાર્થ સિદ્ધ વિમાન સુધી એક ધોળા વર્ણના વિમાન છે.

અર્થ:-મે૦ નવ મૈવૈકના દે૦ દેવને દો૦ વે ૨૦ હાથની ઘાયા ૩૦ ઉર્દ્ધ ૩૦ ઉંચપળે પં૦ કહી ભગવંતે

૨૫ પેરા (દેવોનો અધિકાર હોવાથી વે ઠાણામાં આવતી દેવોની અવમાહણા (શરીરનું માન) કહે છે)

ગેવિજ્જગાણં દેવાણં દો રયણીઓ
ઉહં ઉચ્ચત્તેણં પણ્ણત્તા ॥

दो इसिवाइन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
इसि चैव इसिवाले चैव ॥ २१ ॥

भावार्थः—वे इसीवायनीकायना इंद्र ते
इसी १, इसीवासी २ ॥२१॥

अर्थः—दो० वे भू० भूतवायनिकायना इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं इ० ईश्वर
चै० बली म० महेश्वर चै० बली ॥ २२ ॥

दो भूयवाइन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
इस्सरे चैव महिस्सरे चैव ॥ २२ ॥

भावार्थः—वे भूतवाइ कायना इंद्र ते ईश्वर १,
महेश्वर २ ॥२२॥

अर्थः—दो० वे कं० कंदीनिकायना इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं सु० सुयत्थ
चै० बली वि० विसाल चै० बली ॥ २३ ॥

दो कन्दिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
सुवत्थे चैव विलासे चैव ॥ २३ ॥

भावार्थः—वे कंदीनीकायना इंद्र ते सुवच्छ
१, विशाल २ ॥२३॥

अर्थः—दो० वे म० महाकंदीना इ० इन्द्र
पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं हा० हस्स चै०
बली ह० हास्य रती चै० बली ॥ २४ ॥

दो महाकन्दिन्दा पन्नत्ता । तं ज-
हा । हस्से चैव हस्सरई चैव ॥ २४ ॥

भावार्थः—वे महाकंदीनीकायना इंद्र ते
हास १, हासरती २ ॥२४॥

अर्थः—दो० वे कु० कोहंडनिकायना इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं से० श्वेत
नाम चै० बली म० महाश्वेत जे० बली ॥ २५ ॥

दो कुम्भडिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
सेए चैव महासेए चैव ॥ २५ ॥

भावार्थः—वे कोहंडनीकायना इंद्र ते श्वेत
१, महाश्वेत २ ॥२५॥

अर्थः—दो० वे प० पतग इ० इन्द्र पं०
कथा तं० ते ज० कहंछुं प० पयग चै० बली
प० पयगवती चै० बली ॥ २६ ॥

दो पयगिन्दा पन्नत्ता । तं जहा ।
पयए चैव पयगवई चैव ॥ २६ ॥

भावार्थः—वे पयगनीकायना इंद्र ते पयग
१, पयगपती २ ॥२६॥

अर्थः—जो० ज्योतिषी दे० देवताना दो०
वे इ० इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं च०
चंद्रमा चै० बली मू० सूर्य चै० बली ॥ २७ ॥

जोइसियाणं देवाणं दो इन्दा प-
णत्ता । तं जहा । चन्दे चैव सूर-
े चैव ॥ २७ ॥

भावार्थः—ए सर्वे बली सोल व्यंतरना बधीस
इंद्र यया, जोतिषी देवताना वे इंद्र कहेलछे ते कहे
छे, चंद्रमा १, सूर्य २ ॥२७॥

अर्थः—सो० सौधर्म देवलोक इ० ईशान
पं० बली क० देवलोकने विपे दो० वे इ०
इन्द्र पं० कथा तं० ते ज० कहंछुं सु० शक्र
चै० बली इ० ईशानेन्द्र चै० बली ॥ २८ ॥

सोहम्मीसाणेसु णं कप्पेसु दो इन्दा
पन्नत्ता । तं जहा । सुक्के चैव ईसाणे
चैव ॥ २८ ॥

भावार्थः—सौधर्म मथम देवलोक वीछुं ईशान
देवलोक तेहना वेवे इंद्र ते शक्र १, ईशानेन्द्र २ ॥२८॥

अर्थः—ए० एम स० सनत कु० कुमार
मा० माहेंद्र क० देवलोकने विपे दो० वे इ०
इन्द्र पं० कथा स० सनत कुमारेंद्र चै० बली
मा० माहेंद्र चै० बली ॥ २९ ॥

एवं सणकुमारमाहिन्देसु कप्पेसु दो
इन्दा पन्नत्ता । तं जहा । सणकुमारे
चैव माहिन्दे चैव ॥ २९ ॥

ભાવાર્થ:-પ્રમજ સનંતકુમાર ૧, માહેંદ્ર ૨, એ વે દેવલોકના વે ઇંદ્ર તે સનત્કુમારેંદ્ર ૧, માહેંદ્ર ૨ ॥૨૯॥

અર્થ:-૧૦ બ્રહ્મદેવલોક લ૦ લાંતક નં૦ વળી ક૦ દેવલોકને વિષે દો૦ વે ઇ૦ ઇન્દ્ર પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ ફહુંહું વ૦ બ્રહ્મેંદ્ર ચે૦ વળી લ૦ લાંતકેંદ્ર ચે૦ વળી ॥ ૩૦ ॥

વમ્મલોગલન્તગેસુ નં કપેસુ દો
ઇન્દા પન્નત્તા । તં જહા । વમ્મે ચેવ
લન્તે ચેવ ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ:-પાંચમું બ્રહ્મદેવ ૧, છટું લાંતકદેવ લોક ૨ એ વે દેવલોકના વે ઇંદ્ર કહેલ છે તે બ્રહ્મેંદ્ર ૧, લાંતકેંદ્ર ૨ ॥૩૦॥

અર્થ:-૧૦ મહાશુક્ર સ૦ સહસ્રાર નં૦ વળી ક૦ દેવલોકને વિષે દો૦ વે ઇ૦ ઇન્દ્ર પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ ફહુંહું મ૦ મહાશુક્ર ચે૦ વળી સ૦ સહસ્રેંદ્ર ચે૦ વળી ॥ ૩૧ ॥

મહાસુક્રસહસ્રારેસુ નં કપેસુ દો
ઇન્દા પન્નત્તા । તં જહા । મહાસુક્રે ચેવ
સહસ્રારે ચેવ ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ:-સાતમું મહાશુક્ર દેવલોક ૧, આઠમું સહસ્રાર દેવલોક તેહના વે ઇંદ્ર તે મહાશુક્રેંદ્ર ૧, સહસ્રારેંદ્ર ૨, વેના ચોલ માટે વે વે દેવલોક એકઠાં કહેલ છે ॥૩૧॥

અર્થ:-આ૦ આણત પા૦ પ્રાણત આ૦ આરણ અ૦ અચ્યુત નં૦ વળી ક૦ દેવલોકને વિષે દો૦ વે ઇ૦ ઇન્દ્ર પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ ફહુંહું પા૦ પ્રાણતેંદ્ર ચે૦ વળી અ૦ અચ્યુતેંદ્ર ચે૦ વળી ॥ ૩૨ ॥

આણયપાણયારણચ્ચુએસુ નં કપેસુ
દો ઇન્દા પન્નત્તા તં જહા । પાણે ચેવ
અચ્ચુએ ચેવ ॥ ૩૨ ॥

ભાવાર્થ:-નવમું આણત ૧, દશમું પ્રાણત ૨, અગ્યારમું આરણ ૩, વારમું અચ્યુત ૪, એ-ચાર દેવલોક મળી વે ઇંદ્ર કહેલ છે, પ્રાણતેંદ્ર ૧, નવમા દશમાનો ઇંદ્ર છે, અચ્યુતેંદ્ર ૨ અગ્યારમા વારમાનો ઇંદ્ર છે એ સર્વે મળી ચાર જાતીના દેવતાના ચોસઠ ઇંદ્ર થયા ॥૩૨॥

અર્થ:-૧૦ મહા સુ૦ શુક્ર સ૦ સહસ્રાર નં૦ વળી ક૦ દેવલોકને વિષે વિ૦ વિમાન દુ૦ વે વ૦ વર્ણના પં૦ કહ્યા તં૦ તે જ૦ ફહુંહું હા૦ પીલા વર્ણનું ચે૦ વળી સુ૦ હજ-લા વર્ણનું ચે૦ વળી

૨૪ પેરા (દેવનો અધિકાર હોવાથી તે-મને રહેવાના વિમાનો વિશે કહે છે.)

મહાસુક્રસહસ્રારેસુ નં કપેસુ વિ-
માણા દુવળ્લા પન્નત્તા । તં જહા । હા-
લિદા ચેવ સુકિલા ચેવ ॥

ભાવાર્થ:-પુર્વે દેવતાનો અધિકાર આવ્યો તે માટે વિમાનનો અધિકાર કહે છે, સાતમું મહાશુક્ર, આઠમું સહસ્રાર એ વે દેવલોકને વિષે વિમાન વે વર્ણના કહ્યા છે તે કહે છે, પીલાં વર્ણનાં ૧, ધોળા વર્ણનાં [સોયર્મ] જ્ઞાન એ વે દેવલોકે પાંચ વર્ણનાં વિમાન છે, ત્રીજા, ચો-થા દેવલોકે રાતાને લીલાં વિમાન છે, પાંચમે છેટે દેવલોકે કાળા ને નિલાં વિમાન છે, નવ-માથી તે સ્વાર્થ સિદ્ધ વિમાન સુધી એક ધોળા વર્ણના વિમાન છે.

અર્થ:-જે૦ નવ ગૈવૈકના દે૦ દેવને દો૦ વે ૨૦ હાયની વાયા હ૦ ઉર્દ્ધ હ૦ હંચપળે પં૦ કહી ભગવંતે

૨૫ પેરા (દેવોનો અધિકાર હોવાથી વે ઠાળામાં આવતી દેવોની અવગાહના (શરીરનું માન) કહે છે)

ગેવિજ્જમાણં દેવાણં દો સ્યનીઓ
ઉહું ઉચ્ચતેણં પળ્ણત્તા ॥

ભાવાર્થ:—નવ ગ્રેવેયક્રમા દેવતાનીકાયા વે
દાધની ડંધી ડંધણે શ્રીતિર્થેકર દેવે કહીછે.

અર્થ:—વિં વીજા દાં ઢાણાનો તં વ્રીજો
વં ઉદેસો સં પુરો થયો.

વિઢાણસ તદ્યો ઉદેસોસમત્તો ॥

ભાવાર્થ:—ઈતિશ્રી વીજા ઢાણાના વ્રીજા રં-
શાનો ભાવાર્થ સંપૂર્ણમ્ ॥

[અહ ઉઢાણસ ષડ્વથો ઉદેસઓ ।]

અર્થ:—સંસર્વથી સુક્ષ્મકાલ તે સમય ૬૦૯મ
વાં અથવા આં અસંખ્યાત સમયનો કાલ
તે આવાલિકા ૬૦ ૯મ વાં અથવા જીં ૯
કાલ જીવાશ્રિત માટે જીવ કહી૯ ૬૦ ૯મ
વાં અથવા અં અજીવ પુદ્ગલ આશ્રિત માટે
અજીવ કહી૯ ૬૦ ૯મ વાં અથવા ૫૦ ૯
વે ભેદ કહી૯ ॥ ૧ ॥

૧ પેરા (વ્રીજા ઉદેશામાં પુદ્ગલ અને જીવ-
ના ધર્મ કહ્યા અને ચોથા ઉદેશામાં તો સર્વે
જીજ જીવ અજીવરૂપ ૯મ કહેવાનું છે. વ્રીજા
ઉદેશાના છેલા સૂત્રનો અને ચોથા ઉદેશાના
પહેલા સૂત્રોનો નીચે મુજબ સંવંધ છે, વ્રીજા
ઉદેશાના છેલા સૂત્રમાં દેવની અવગાહના લ-
ક્ષણધર્મ કહ્યો હતો અને ચોથા ઉદેશાના પેહે-
લા સૂત્રોમાં ધર્માધિકાર હોવાથી જીવ અજીવ
સંવંધી સમયાદી સ્થિતીનું લક્ષણ ધર્મ અને
ધર્મિના અભેદપણે કહેવામાં આવે છે.)

૧. સમયા ઇવા આવલિયા ઇવા જી-
વા ઇવા અજીવા ઇવા પવુચ્ચન્તિ ॥૧॥

ભાવાર્થ:—હવે કાલ તે અજીવ છે ૫૦ જીવ
આશ્રયી છે, અજીવ જે પુદ્ગલ સ્થિતી થાવે
આશ્રયી છે, સમયથી માંઢી પુદ્ગલ તથા જીવ
સાગરોપમતાઃ એક સ્થાનકે ૯ સ્વભાવે રહે
તે કાલ તે જીવ અજીવ વેને આશ્રીત છે તે
માટે વે ઢાણામાં ૯ કાલમાનનો અધીકાર

કર્યો છે. સર્વથી નાનો કાલ તે સમય કહી૯.
સમયથી મોટો કાલમાન તે આવલીકાકાલ
અસંખ્યાતા સમયનો ૯ કાલ જીવાશ્રિત માટે
જીવ કહી૯ ૧, અજીવ પુદ્ગલજીવિત માટે અ-
જીવ ૫૦ ૯મ વે ભેદ છે ॥૧॥

અર્થ:—આં સાસોભાસનો કાલ તે ૫૦
માણ ૬૦ ૯મ વાં અથવા થોં સાત માણ-
નો કાલ તે થોવ ૬૦ ૯મ વાં અથવા જીં
તે કાલને જીવાશ્રિત માટે જીવ કહી૯ ૬૦
૯મ વાં અથવા અં તે કાલ અજીવ પુદ્ગ-
લાશ્રિત માટે અજીવ કહી૯ ૬૦ ૯મ વાં
અથવા ૫૦ ૯ વે ભેદ કહી૯ ॥ ૨ ॥

આણાપાણૂ ઇવા થોવા ઇવા જી-
વા ઇવા અજીવા ઇવા પવુચ્ચન્તિ ॥૨॥

ભાવાર્થ:—આણપાણું તે સાસોભાસનો કાલ,
એક સાસોભાસથી એક માણ થાય, સાત માણે
એક થોવ થાય, ૯મને જીવાશ્રીતપણા માટે જી-
વકાલજ, અજીવ તે માટે અજીવ તે માટે વે
ભેદ કહ્યા છે ॥૨॥

અર્થ:—લં સંખ્યાત માણરૂપ ૬૦ ૯મ વાં
અથવા લં સાત થોવનો એક લવ ૬૦ ૯મ
વાં અથવા જીં ૯ કાલને જીવાશ્રિત માટે
જીવ કહી૯ ૬૦ ૯મ વાં અથવા અં અજી-
વાશ્રિત માટે અજીવ કહી૯ ૬૦ ૯મ વાં
અથવા ૫૦ ૯ વે ભેદ કહી૯ ॥ ૩ ॥

खणा इ वा लवा इ वा जीवा इ वा
अजीवा इ वा पवुचन्ति ॥ ३ ॥

भावार्थः—संख्यात प्राणे एक क्षण थाय,
सात थोवे एक लव थाय, एहने एमज जीव
कहीए, अजीव पण कहीए ॥३॥

अर्थः—ए० एम मु० वे घडी ते ३७७३
सासोभास इ० एम वा० अथवा अ० त्रीस मु-
हुर्त्त इ० एम वा० अथवा ॥ ४ ॥

एवं मुहुत्ता इ वा अहोर्त्ता इ वा
॥ ४ ॥

भावार्थः—एम मुहुर्त्त ते त्रणहजार सातसे
तोतेर शाशोभासनी वे घडी थाय, त्रीस मुहु-
र्त्तनी एक अहोरात्री थाय ॥४॥

अर्थः—प० पन्नर अहोरात्रि इ० एम वा०
अथवा मा० वे पक्ष इ० एम वा० अथवा ॥५॥

पक्खा इ वा मासा इ वा ॥ ५ ॥

भावार्थः—पन्नर अहोरात्रीए एक पक्ष थाय,
वे पक्षनो एक मास थाय ॥५॥

अर्थः—उ० बे मासे १ रतु इ० एम वा०
अथवा अ० त्रण रतु इ० एम वा० अथवा ॥६॥

उऊ इ वा अयणा इ वा ॥ ६ ॥

भावार्थः—बे मासनी एक रतु थाय त्रण
रतुए एक अयन थाय, ते दक्षीणायन तथा
उत्तरायन ॥६॥

अर्थः—सं० बे अयन इ० एम वा० अथ-
वा जु० पांच वरसे एक युग इ० एम वा०
अथवा ॥ ७ ॥

संवच्छरा इ वा जुगा इ वा ॥ ७ ॥

भावार्थः—बे अयनथी एक संवत्सर ते वरस
थाय, पांच वरसनो युग थाय ॥७॥

अर्थः—वा० (वीस युगे) वरस सं० सो इ०
एम वा० अथवा वा० वरस सं० हजार
(दससो वरसे) इ० एम वा० अथवा ॥८॥

वाससया इ वा वाससहस्ता इ वा ॥ ८ ॥

भावार्थः—वीस युगे सो वरस थाय, एम
दश सो वरसे एक हजार वरस थाय ॥८॥

अर्थः—वा० वरस सं० सोस० हजार एटले
लाख वरस इ० एम वा० अथवा वा० वरस
को० क्रोड एटले सो लाप वरस इ० एम
वा० अथवा ॥ ९ ॥

वाससयसहस्ता इ वा वासकोडी
इ वा ॥ ९ ॥

भावार्थः—एम सो हजारे एक लाख वर-
स थाय, एम सो लाखथी एक क्रोड वरस
थाय ॥ ९ ॥

अर्थः—पु० चोरासीलाप वरें एरु पुर्वाङ्ग
थाय इ० एम वा० अथवा पु० पुर्वाङ्गने चो-
राशी लाख गुणा करीए तो एक पुर्व थाय
इ० एम वा० अथवा ॥ १० ॥

पुवङ्गा इ वा पुवा इ वा ॥ १० ॥

भावार्थः—चोरासी लाख वरसनो एक पुर्वाङ्ग
थाय ते पुर्वाङ्गने चोरासी लाखगणा करवाथी
सीतेरलाख क्रोडी अने छप्पहजार कोडी वरसे
एक पुरव थाय ॥१०॥

अर्थः—तु० चोराशीलाख पुर्वें एक तुटि
तांग थाय इ० एम वा० अथवा तु० तुटितांगने
चोराशीलाखे गुणीए तो तुटित थाय इ० एम
वा० अथवा ॥ ११ ॥

तुडियङ्गा इ वा तुडिया इ वा ॥ ११ ॥

भावार्थः—चोरासीलाख पुरवे एक त्रुहीतांग
थाय ते त्रुहीतांगने चोरासीलाख गुणा करवा-
थी एक त्रुहीत थाय, एमज पाछली संख्याने
चोरासीलाख गुणी करवाथी आगली संख्या
थाय एम सर्वत्र जाणवुं) ॥११॥

अर्थः—अ० ८४ लाख तुटिते एक अटडांग थाय
इ० एम वा० अथवा अ० ८४ लाख अटडांगे
एक अटड थाय इ० एम वा० अथवा ॥१२॥

अडडा इ वा अडडा इ वा ॥१२॥

भावार्थः-बुद्धि अडडांग थाय, अडडांग-
अडडा थाय ॥१२॥

अर्थः-अ० ८४ लाख अडडे एक अप-
ग थाय इ० एम वा० अथवा अ० ८४
लाख अपग थाय एक अपपात थाय ॥ १३ ॥

अववडा इ वा अववा इ वा ॥१३॥

भावार्थः-अडडयी अपपांग थाय, अपपां-
गयी अपपात थाय ॥१३॥

अर्थः-हु० ८४ लाख अपपाते एक हुहु-
तांग थाय इ० एम वा० अथवा हु० ८४ लाख
हुहुतांगे एक हुहुत थाय इ० एम वा०
अथवा ॥ १४ ॥

हुहुयडा इ वा हुहुया इ वा ॥१४॥

भावार्थः-अपपातयी हुहुतांग थाय, हुहुतां-
गयी हुहुत थाय ॥१४॥

अर्थः-उ० ८४ लाख हुहुते एक उत्पलांग
थाय इ० एम वा० अथवा उ० ८४ लाख
उत्पलांगे एक उत्पल थाय इ० एम वा०
अथवा ॥ १५ ॥

उत्पलडा इ वा उत्पला इ वा ॥१५॥

भावार्थः-हुहुतयी उत्पलांग थाय, उत्पलां-
गयी उत्पल थाय ॥१५॥

अर्थः-प० ८४ लाख उत्पले एक पद-
मांग थाय इ० एम वा० अथवा प० ८४
लाख पदमांगे एक पदम थाय इ० एम वा०
अथवा ॥ १६ ॥

पदमडा इ वा पदमा इ वा ॥१६॥

भावार्थः-उत्पलयी पदमांग थाय, पदमां-
गयी पदम थाय ॥१६॥

अर्थः-न० ८४ लाख पदमे एक नलिनांग
थाय इ० एम वा० अथवा न० ८४ लाख नलिनांगे
एक नलिन थाय इ० एम वा० अथवा ॥१७॥

नलिणडा इ वा नलिणा इ वा ॥१७॥

भावार्थः-पदमयी नलीनांग थाय, नलीनां-
गयी नलीन थाय ॥ १७ ॥

अर्थः-अ० ८४ लाख नलिने एक अक्षनि-
कुरांग थाय इ० एम वा० अथवा अ० ८४
लाख अक्षनिकुरांगे एक अक्षनिकुर थाय
इ० एम वा० अथवा ॥ १८ ॥

अत्यणितरडा इ वा अत्यणितरा इ
वा ॥ १८ ॥

भावार्थः-नलीनयी अक्षनीकुरांग थाय,
अक्षनीकुरांगयी अक्षनीकुर थाय ॥१८॥

अर्थः-आ० ८४ लाख अक्षनिकुरे एक अ-
युतांग थाय इ० एम वा० अथवा आ० ८४
लाख अयुतांगे एक अयुत थाय इ० एम वा०
अथवा ॥ १९ ॥

आयडा इ वा आयया इ वा ॥१९॥

भावार्थः-अक्षनिकुरयी अयुतांग थाय, अ-
युतांगयी अयुत थाय ॥१९॥

अर्थः-न० ८४ लाख अयुते एक नियुतांग
थाय इ० एम वा० अथवा न० ८४ लाख नियुतां-
गे एक नियुत थाय इ० एम वा० अथवा ॥२०॥

नयडा इ वा नयया इ वा ॥२०॥

भावार्थः-अयुतयी नियुतांग थाय, नियु-
तांगयी नियुत थाय ॥२०॥

अर्थः-प० ८४ लाख नियुते एक पयुतांग
थाय इ० एम वा० अथवा प० ८४ लाख पयुतां-
गे एक पयुत थाय इ० एम वा० अथवा ॥२१॥

पयडा इ वा पयया इ वा ॥२१॥

भावार्थः-नियुतयी पयुतांग थाय, पयुतां-
गयी पयुत थाय ॥२१॥

अर्थः-चू० ८४ लाख पयुते एक चूलिकां-
ग थाय इ० एम वा० अथवा चू० ८४ लाख

चूलिकागे एक, चूलिका थाय इ० एम वा०
अथवा ॥ २० ॥

चूलियङ्गा इ वा चूलिया इ वा ॥ २२ ॥

भावार्थः—प्रयुतथी चुलीकाग थाय, चुली-
कांगथी चुलीका थाय ॥ २२ ॥

अर्थः—सी० ८४ लाख चूलिकाए एक
शीर्षमहेलिकाग थाय इ० एम वा० अथवा
सी० ८४ लाख शीर्षमहेलिकागे एक शीर्षम-
हेलिका थाय इ० एम वा० अथवा ॥ २३ ॥

सीसणहेलियङ्गा इ वा सीसणहेलि-
या इ वा ॥ २३ ॥

भावार्थः—चुलीकांगथी शीर्षमहेलीकाग
थाय, शीर्षमहेलीकागने चोरासीलाख गुणी
करवायी एक शीर्षमहेलीका थाय, एम इहा
एकसो चोराणुं आंक लगे सख्या छे ए व्यव
हारिक संख्याता काल्जुं मान शीर्षमहेलीका
सुधी छे, एह उपरांत पण सख्यातो काल छे
ते अनतिशायी पुरुषो कहें छे के व्यवहारमां
नथी आवतो ते माटे उपमितछे ते कोहे ॥ २३ ॥

अर्थः—प० चार गाउना कुवाने माने पल-
योपम असंख्याता कोटि वरस इ० एम वा०
अथवा सा० दस क्रोडाक्रोडी पल्योपमे एक
सागरोपम थाय इ० एम वा० अथवा ॥ २४ ॥

पलिओवमा इ वा सागरोवमा इ
वा ॥ २४ ॥

भावार्थः—चार गाउना कुवाने माने एक
पल्योपम थाय, तेहनां असंख्यात कोडी वरस
थाय, दस क्रोडा क्रोडी पल्योपमे एक सागरो
पम थाय ॥ २४ ॥

अर्थः—उ० दस क्रोडाक्रोडि सागरोपमे एक
उत्सर्पिणी काल इ० एम वा० अथवा ओ०
दस क्रोडाक्रोडी सागरोपमे एक अवसर्पिणी
काल इ० एम वा० अथवा जी० ए सर्वकाल

मानजीवाश्रित इ० एम वा० अथवा अ० अ-
जीवाश्रित इ० एम वा० अथवा प० कहीए ॥ २५ ॥

उत्सर्पिणी इ वा ओसर्पिणी इ
वा जीवा इ वा अजीवा इ वा पवुच्च-
न्ति ॥ २५ ॥

भावार्थः—दश क्रोडा कोडी सागरोपमे एक
उत्सर्पिणी काल थाय एमज दस क्रोडाक्रोडी
सागरोपमथी एक अवसर्पिणी काल थाय,
ए सर्वकालमान जीव तथा अजीव ए वे
वस्तुनेज आश्रित छे एमज पुद्गलादिकने पण
जाणवु ॥ २५ ॥

अर्थः—गा० कर लागे ते गाम इ० एम वा०
अथवा न० करनही ते नगर इ० एम वा०
अथवा ॥ १ ॥

२ पेरा (कालना विशेषनी पेटे गामादि
वस्तु विशेषे पण जीवा जीवजछे एम सहता
लीस सूत्रोथी बतावे छे, अहीआ पण दनेकमां
“ जीवाइवा ” ए वगेरे आलावो लेवो)

गामा इ वा नगरा इ वा ॥ १ ॥

भावार्थः—कालनी पेरे ग्रामादिक पण जीव
अजीव ए वे बोलेजछे. राजादिकनो जीहाकर
लागे ते गाम, जीहा कर न लागे ते नगर ॥ १ ॥

अर्थः—नि० घणा वाणीया वसेछे ते इ० एम
वा० अथवा रा० राजाने अभिषेक थाय जिहाते
इ० एम वा० अथवा ॥ २ ॥

निगमा इ वा रायहाणी इ वा ॥ २ ॥

भावार्थः—जीहा घणा वाणीया वसेछे ते नि-
गम, जीहा राजानो राज्यभिषेक थाय ते
राजधानी ॥ २ ॥

अर्थः—खे० ज्यां धुलनोकोट इ० एम वा०
अथवा क० कुनगर ते कर्वट इ० एम वा०
अथवा ॥ ३ ॥

खेडा इ वा कवडा इ वा ॥ ३ ॥

ભાવાર્થ:-વર્ષ તે भरतादी क्षेत्र, वर्षर ते हीमवंतादी पर्वत ॥४५॥ २० ॥

अर्थ:-कू० शिखर इ० एम वा० अथवा कू० तिहां देवताना घर इ० एम वा० अथवा ॥ ४६ ॥ २३ ॥

कूडा इ वा कूडागारा इ वा ॥४६॥ २३॥

भावाર્थ:-कुट्ट ते हिमवंतादि शिखर, ज्यां देवतानां घर छे ते कुडागार ॥४६॥ २३ ॥

अर्थ०-वि० ३० महा विदेहना पंडते इ० एम वा० अथवा रा० राजा रहे ते इ० एम जा० अथवा जी० जीवाश्रित इ० एम वा० अथवा अ० अजीवाश्रित इ० एम वा० अथवा प० ए वे बोल कहीए ॥४७॥ २४ ॥

विजया इ वा रायहाणी इ वा जीवा इ वा अजीवा इ वा पवुचन्ति ॥४७॥ २४॥

भावाર્थ:-महाविदेह क्षेत्रनां खंड कच्छ म हाकच्छादीक वरीस ते विजय, खेमादिक नगरिमां राजा रहे ते राजधानी, ए सघळा बोलमां जीव अने अजीव ए वे बोल कहेवा पुद्गळ आथी अजीव जीव, जीव सहित माटे जीव जाणया ॥ ४७ ॥ २४ ॥

अर्थ:-छा० छाया वृक्षादिकनी इ० एम वा० अथवा आ० आतप सूर्यादिकનો इ० एम वा० અથવા ॥ ૧ ॥

૩ પેરા (જે પુદગલ ધર્મો છે તે પળ તેમજ છે એમ કહે છે)

છાયા ઇ વા આતવા ઇ વા ॥ ૧ ॥

भावाર્थ:-जे पुद्गळ स्वभाव छे ते पण एमज वे भेदे, वृक्षादिकनी छाया ते अजीव अने वृक्ष ते जीव सहित, आतप ते सूर्यादीकनो ॥ १ ॥

अर्थ:-दो० कांति तेजे इ० एम वा० अथवा अ० અંધકાર इ० एम वा० અથવા ॥ ૨ ॥

दोसिणा इ वा अन्धयारा इ वा ॥ २ ॥

भावाર્थ:-जोत्स्नाते कांती अथवा तेज अंधकार ॥ २ ॥

अर्थ:-ओ० अग्रमान ते क्षेत्रादि प्रमाण हाथ गज प्रमुख इ० एम वा० अथवा उ० तुलादि कर्ष मासो वाल इ० एम वा० अथवा ॥ ३ ॥

ओमाणा इ वा उम्माणा इ वा ॥ ३ ॥

भावाર્थ:-मान ते हाथगज प्रमुख, उम्मान ते तुलामुख, कर्ष मासा वाल इत्यादीक ॥ ३ ॥

अर्थ:-अ० नगरना ધર इ० એમ વા० અથવા હ० વાડીના ધર इ० એમ વા० અથવા ॥ ૪ ॥

અજ્ઞાણગિહા ઇ વા ઉજ્જાણગિહા ઇ વા ॥ ૪ ॥

भावाર્થ:-अतीतान ग्रह ते मवेगनां नगर, उत्थानगढ ते वाडीनां घर ॥ ४ ॥

अर्थ:-अ० અનલંચ દેશ વિશેષ નામ इ० એમ વા० અથવા સ० સનિપ્રપાત એ પળ એમજ રહિયી જાણવું इ० એમ વા० અથવા જી० જીવાશ્રિત માટે જીવ इ० એમ વા० અથવા અ० અજીવાશ્રિત માટે અજીવ इ० એમ વા० અથવા પ० વે ભેદ કહીએ ॥ ૫ ॥

अवलिम्बा इ वा सणिप्पवाया इ वा जीवा इ वा अजीवा इ वा पवुचन्ति ॥ ५ ॥

भावाર્થ:-असालिंब देशविशेष, सनिप्रपात तेपण एमज रुढीयी जाणवुं. ए सघळा बोल जीवाश्रीतपणा माटे जीव अने पुद्गळ माटे अजीव कहेवा ॥ ५ ॥

अर्थ:-दો० વે રા० રાશી પ० કહી તં० તે જ० ફહું હું જી० જીવ રાસી વે० વળી અ० અજીવરાશી વે० વળી

૪ પેરા (હવે સમયાદી વસ્તુ પળ જીવો-
જીવ રૂપ કહેવાનું કારણ એ છે જે તે સિંચો-
યની વીજી કોઈ રાશી નથી)

દો રાસી પળ્ળતા । તં જહા । જી-
વરાસી ચેવ અજીવરાસી ચેવ ॥

ભાવાર્થ:-વે રાશી કહી છે તે કહેછે, એક
જીવરાસી ૧, વીજી અજીવરાસી ૨ એ વેખેદછે.

અર્થ:-દુઃ વે વઠ વંધ પંઠ કહ્યા તંઠ તે
જઠ કહું છું પેઠ રાગ તે માયા લોભરૂપ ચેઠ
વઢી દોઠ દ્વેષ તે ક્રોધ માનરૂપ ચેઠ વઢી ॥ ૧ ॥

૫-૧ પેરા (જીવરાસી પળ વઢ અને મુક્તના
ખેદથી વે પ્રકારે છે)

દુવિહે વંધે પત્તે । તં જહા । પે-
ઝવંધે ચેવ દોસવંધે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-વે પ્રકારે વંધ કહોછે તે કહે છે,
એક પ્રેમ તે રાગનો વંધ, માયા લોભરૂપ ૧,
વીજો દ્વેષ વંધ તે ક્રોધમાનરૂપ ૨, એ વે ખેદ
છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-જીઠ જીવને જંઠ વઢી દોઠ વે ઠઠ
થાનકે કરી પાઠ પાપ કઠ કર્મનો વઠ વંધ
થાય છે તંઠ તે જઠ કહું છું રાઠ રાગેકરી
ચેઠ વઢી દોઠ દ્વેષેકરી ચેઠ વઢી ॥ ૨ ॥

૫-૨ પેરા (પ્રેમ અને દ્વેષ લક્ષણ કર્મોનો ઉદય
થવાથી જીવને અશુભ કર્મવંધ થાય છે તે
વતાવે છે.)

જીવા જંઠોહિ ઠાળોહિ પાવકર્મ્મ
વંધંતિ । તં જહા । રાગેણ ચેવ દો-
સેણ ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-જીવને વે સ્થાનકે કરી પાપક-
ર્મનો વંધ છે, પાપ વંધાય છે તે કહે છે, રાગે
કરી પાપ વંધાય છે ૧, દ્વેષે કરી પાપ વંધાય
છે ૨, એ વે ખેદછે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-જીઠ જીવ જંઠ વઢી દોઠ વે ઠઠ
યાનકે પાઠ પાપ કઠ કર્મ ઠઠ ઉદીરે છે
તંઠ તે જઠ કહું છું અઠ જાળીને લોચ પ્રમુલે
કરી ચેઠ વઢી વેઠ વેદના એ ઓઠ ઉપક્રમ તે
રોગાદિકની ચેઠ વઢી વેઠ વેદના ॥ ૧ ॥

૬ પેરા (રાગ અને દ્વેષથી વધેલા પાપ
કર્મોની જેવી રીતે ઉદીર્ણ વેદના અને નિર્જરા
જીવો કરે છે તે કહે છે)

જીવા જંઠોહિ ઠાળોહિ પાવકર્મ્મ
ઉદીરેન્તિ । તં જહા । અઘ્મુવગમિયા-
એ ચેવ વેયળાએ ઓવકમિયાએ ચેવ વે-
યળાએ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-જીવ વે સ્થાનકે કરી પાપકર્મ
ઉદીરેછે, અવસર આવ્યા વિના ઉદયે આળે
તે ઉદિરણા તે કહે છે, સ્વયસે જાળીને શિર-
રલોચન તપ ચારિત્રાદીક વેદના પીઢા ભોગવે
૧, વીજી ઉપક્રમીકી ઉપક્રમથી ઉપની વેદના
તે તાવ અતિસારાદી રોગથી ઉપની વેદના
પીઢા ભોગવે ૨, એ વે ખેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એઠ એમ વેઠ ઉદય આવ્યું કર્મ ભો-
ગવે ॥ ૨ ॥

એવં વેદેન્તિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-એમજ ઉદય આવ્યું કર્મ વે પ્રકારે
વેદે ભોગવે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-એઠ એમ નિઠ નિર્જરે ક્ષય કરે કર્મ
અઠ જાળીને લોચ તપ ક્રિયાએ કરીને ચેઠ વઢી
વેઠ વેદનાએ કરી ઓઠ રોગાદિકની ચેઠ વઢી
વેઠ વેદનાએ કરી ॥ ૩ ॥

એવં નિઝજરેન્તિ અઘ્મુવગમિયાએ
ચેવ વેયળાએ ઓવકમિયાએ ચેવ વેય-
ળાએ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-એમ વે પ્રકારે કર્મ નિર્જરેછે, ક્ષય
કરે છે તે શિરલોચનાદિક ક્રીયાદિકે ૧,

उदय आवेल रोगादीकनी वेदना २, ए वे भेद छे ॥३॥

अर्थ:-दो० वे ठा० थानके आ० जीव स० शरीर प्रते फु० फरसीने परभवे णं० वळी नि० जाय तं० ते ज० कहुं छुं दे० देगे पग ममुख वि० वळी आ० जीव स० शरीर प्रते फु० फरसीने णं० वळी नि० नीकले स० सर्वथी ते सयली काया वि० वळी आ० जीव स० शरीर प्रति फु० फरसीने णं० वळी नि० नीकले ॥ १ ॥

७ पेरा (कर्मनी निर्जगामां देशथी अथवा सर्वथी भवांतरमां जता अथवा मोक्षमां जता शरीरथी नीरीयाण थाय छे ते पांच सूत्रोथी वतावे छे)

दोहिं ठाणेहिं आया सरीरं फुसित्ता णं निज्जाइ । तं जहा । देसेण वि आया सरीरं फुसित्ता णं निज्जाइ स-
वेण वि आया सरीरं फुसित्ता णं नि-
ज्जाइ ॥ १ ॥

भावार्थ:-वे स्थानके आत्मा शरीरने फर-
राने भवांतरे अथवा मुक्तिये जाय ते कहे छे
पगममुख फरसीने जीव नीकले ते देशथी १,
सयली काया फरसीने जीव नीकले ते स-
र्वथी २ ॥ १ ॥

अर्थ:-ए० एम फु० फरके देशथी सर्वथी
णं० वळी ॥ २ ॥

एवं फुरित्ता णं ॥ २ ॥

भावार्थ:-जीव निकळतां ते ठेकाणुं फरके
ते देशथी, जीवने शरीरने स्पर्शते फरके ते
सर्वथी ॥ २ ॥

अर्थ:-ए० एम फु० फोटीने नीकले णं०
वळी ॥ ३ ॥

एवं फुडित्ता णं ॥ ३ ॥

भावार्थ:-एम शरीरने फोटी जीव नीकले
ते देशथी सर्वथी ॥३॥

अर्थ:-ए० एम सं० संकोचीने शरीरने
णं० वळी ॥ ४ ॥

एवं संवट्टित्ता णं ॥ ४ ॥

भावार्थ:-एम शरीरने संकोचीने देशथी १,
सर्वथी २, इलीका गतीये देशथी तथा दडानी
गतीये सर्वथी नीकले ॥४॥

अर्थ:-ए० एम नि० जीव प्रदेशथी शरीर
अलगुं थाय णं० वळी ॥ ५ ॥

एवं निवट्टित्ता णं ॥ ५ ॥

भावार्थ:-एम जीवप्रदेशथी शरीर अलगुं
थाय ते देशथी इलीकागतीये १, सर्वथी दडा-
नी गतीये २, ए वे भेद छे ॥५॥

अर्थ:-दो० वे ठा० थानके आ० जीव
के० केवलीनो प० भाष्यो ध० धर्म ल० पामे
स० सांभलवे करीने त० ते ज० कहुं छुं ख०
कर्मना सयथी चे० वळी उ० उपशमान्याथी
चे० वळी ॥ १ ॥

८ पेरा (उपर सर्व निर्याण कहुं ते
परंपराए धर्म श्रमण लाभ विगेरेथी थायछे ते
वतावेछे)

दोहिं ठाणेहिं आया केवल्लिपन्नत्तं
धम्मं लभेज्ज सवणयाए । तं जहा ।
खएण चेव उवसमेण चेव ॥ १ ॥

भावार्थ:-वे प्रकारे आत्मा केवळी भाषीत
धर्म सांभलवाथी पामे ते कहेछे, ज्ञानावणीं तथा
दर्शन मोहनीना सयथी १, अथवा उपशमा-
न्याथी पण धर्म पामे २, ए वे भेदछे ॥ १ ॥

अर्थ:-ए० एम जा० यावत्त म० मन पयेव
ना० ज्ञान उ० पामे तं० ते ज० कहुं छुं ख० सयथी
चे० वळी उ० उपसमथी चे० वळी ॥ २ ॥

एवं जाव मणपज्जवनाणं उप्पाडे-

જ્ઞા । તં જહા । સ્વણ ચેવ ઉવસ-
મેણ ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-એમ યાવતુ વે પ્રકારે મતિજ્ઞાન, શ્રુત-
જ્ઞાન, અવધીજ્ઞાન, મનપર્યવજ્ઞાન સપનાવે પામે તે
વે સ્થાનક કહે છે, જ્ઞાનાવર્ણીના ક્ષયથી ૧,
અથવા સપશમથી ૨, એ વે ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-દુ૦ વે પ્રકારે અ૦ કાલનું ૩૦ સપમા
પ્રમાણ પ૦ કહું તં૦ તે જ૦ કહું છું પ૦ પલ્યો-
પમનું માન ચે૦ વલી સા૦ સાગરોપમનું માન
ચે૦ વલી ॥ ૧ ॥

૧. પેરા (વે પદે સર્વ સાધારણ ક્ષયોપ-
સમ કલ્પો અને તે વૌધથી મતિશ્રુત અને અવ-
ધીજ્ઞાન વધારેમાં વધારે છાસટ સાગરોપમ
મુધીના હોય છે ને સાગરોપમ છે તે પલ્યોપ-
મને આશ્રીને રહે છે તેથી તે ઘંઘેની પ્રરુપણા
કરે છે.)

દુવિહે અદ્ધોવમિએ પળ્ણત્તે । તં જહા ।
પલિઓવમે ચેવ સાગરોવમે ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-મતિશ્રુત અવધીજ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટી
સ્થિતિ છાસટ સાગરોપમની છે તે સાગરોપમનું
માન કહેવાને કહે છે, વે પ્રકારે કાલનું પ્રમાણ
છે તે કહેછે, એક પલ્યોપમનું માન છે ૧, વીજું
સાગરોપમનું માન છે ૨, એ વે ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-સે૦ તે કિં૦ થું તં૦ તે પ૦ પલ્યોપમ
પ૦ પલ્યોપમનું માન કહે છે જં૦ જો જો૦
ચાર ગાઢ વિ૦ હંડો પોહલો પ૦ કુવો છે
એ૦ એકદિનથી માંડી સાત દિનના જળ્યા
યુગલીયાના માયાના કેશે કરી ભરેલ હો૦ હોય
નિ૦ આતરારહિત ણિ૦ ઠાંસીને મ૦ મરીએ
વા૦ વાલને અગ્રની કો૦ કોડી ગમે કરી ॥ ૧ ॥

સે કિં તં પલિઓવમે । પલિઓવમે
જં જોયણવિલિખ્ણં

પલં એગાહિયપ્પરૂદ્ધાણં ।

હોજ્જ નિરન્તણિચિયં

મસિયં વાલગ્ગકોડીણં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-તે પલ્યોપમનું માન કહે છે, ચાર
ગાઢનો હંડો પહોલો પાલો તે કુવો હોય, એ
કદિનથી માંડી સાત દિનના જળ્યા યુગલીયા
તેહના માયાના કેશથી તે કુવો આંતરા રહિત
ઠાંસીને મરીયે તે વાલાય દ્રાપિએ પળ આવે
નહીં એવા ગ્રીણા હોય ॥ ૧ ॥

અર્થ:-સ૦ સો વા૦ વરસ તે વાલાય વા૦ વરસ
સ૦ સોએ એ૦ એકોકો વાલાય અ૦ કાઢે તે
કુવો ઠાલોં યાય તે જો૦ જેટલો કા૦ કાલ
સો૦ તે કા૦ કાલ વો૦ જાણવો ૩૦ એ સપમા
એ૦ એક પ૦ પલ્યોપમની ॥ ૨ ॥

વાસસએ વાસસએ

એકેકે અવહંડમિ જો કાલો ।

સો કાલો વોધવો

ઉવમા એગસ્સ પલ્લસ્સ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-તે વાલગ્ર સો સો વરસે એકેકો કાઢે
તે કાઢતાં કાઢતાં જેટલે કાલે તે કુવો રા-
લી થાય તેટલા કાલને એક પલ્યોપમનું માન
જાણવું ॥ ૨ ॥

અર્થ:-એ૦ એકઠા જે પ૦ પલ્યોપમની કો૦
કોઢાકોઢિ હ૦ હોય દ૦ દસગુણા તં૦ તે સા૦
સાગરોપમનું ૩૦ વલી એ૦ એકનું મ૦ હોય
પ૦ પ્રમાણ ॥ ૩ ॥

એણસિં પલ્લાણં

કોઢાકોડી હવેજ્જ દસગુણિયા ।

તં સાગરોવમસ્સ ૩

એગસ્સ મવે પરીમાણં ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-એ પલ્યોપમને દશ કોઢાકોડી
ગુણા કરવાથી સાગરોપમ થાય એટલે દશ
કોઢાકોડી પલ્યોપમ એક સાગરોપમ થાય ॥ ૩ ॥

अर्थः—दु० वे भेदे को० क्रोध पं० कया तं० ते ज० कहुंछुं आ० आत्माधी उपनो ते क्रोध चे० बली प० परना वचनर्था उपन्यो ते चे० बली ॥१॥

१० पेरा (आ पल्योपमवडे जे क्रोध व-गेरेना फलभुत कर्यानी स्थीती कहेवाय छे तेहुं स्वरूप निरूपण करवाने कहे छे)

दुविहे कोहे पन्नते । तं जहा । आयपइडिऐ चेव परपइडिऐ चेव ॥ १ ॥

भावार्थः—वे प्रकारे क्रोध कहलछे ते कहे छे, आत्म प्रतिष्ठित ते निष्कारणे आत्माधी क्ताय उपजे अथवा भीत प्रमुखे अथडायाधी क्रोध करी भित्तादीकने हणे १, पर प्रतिष्ठित ते परनां वचन सांभळीने क्रोध उपजे २, ए व भेदछे ॥ १ ॥

अर्थः—ए० एम ने० नारकीन जा० यावत वे० वैमानिकने ॥ २ ॥

एवं नेरइयाणं जाव वेमाणियाणं ॥२॥

भावार्थः—एम नारकीयी मांडी वैमानीक गुयी चौवीस दंडके आत्म प्रतिष्ठित १, परप्रतिष्ठित २, ए वे प्रकारे क्रोध जाणवो ॥२॥

अर्थः—ए० एम जा० यावत मि० मिथ्या द० दर्शन स० सत्यना वे भेद जाणवा ॥३॥

एवं जाव मिच्छादंसणसल्ले ॥ ३ ॥

भावार्थः—एम यावत मिथ्यात्व दर्शन शल्या-दिक अठार पापस्थानक लगी आत्म प्रतिष्ठित १, पर प्रतिष्ठित २, ए वे वे भेद जाणवा ॥३॥

अर्थः—दु० वे प्रकारे सं० संसार स० समापन्न जी० जीव पं० कया तं० ते ज० कहुंछुं त० त्रस चे० बली था० यावर चे० बली.

११ पेरा (उपर फहेल विशेषणवाळा पा-पस्थानको संसारी जीवोनाज होयछे तेथी तनाज भेदो कहे छे)

दुविहा संसारसमावन्नगा जीवा प-

न्नत्ता । तं जहा । तसा चेव थावरा चेव ॥

भावार्थः—वे प्रकारे संसारना जीव कहल छे ते कहेछे, त्रसते वे इंद्रियी मांडी पंचेन्द्रि सुयीना जीव १, स्थावर ते प्रथ्वीयादीक एक दिन जा जीव २, ए वे भेदछे

अर्थः—दु० वे भेदे स० सर्व जी० जीव पं० कया तं० ते ज० कहुंछुं सि० सिद्ध चे० बली अ० मोक्ष नथी गयाते चे० बली ॥१॥

१२ पेरा (शुं संसारीक जीवोछे के बीजा पण जीवोछे ? एम उभयपणुं वतावचाने तेरसुत्र कहेछे)

दुविहा सबजीवा पन्नत्ता । तं जहा । मिद्धा चेव असिद्धा चेव ॥ १ ॥

भावार्थः—अथवा वे प्रकारे सर्व जीव कहलछे ते कहेछे, एक सिद्धना जीव मोक्ष पाम्या ते १, बीजा असिद्धना जीव मोक्ष पाम्या नथी ते २ ए वे भेदछे ॥ १ ॥

अर्थः—दु० वे भेदे स० सर्व जी० जीव पं० कया तं० ते ज० कहुंछुं स० इंद्रि सहित चे० बली अ० अनेंद्रि ते सिद्ध चे० बली । २॥

दुविहा सबजीवा पण्णत्ता । तं जहा । सइन्दिया चेव अणिन्दिया चेव ॥२॥

भावार्थः—अथवा वे प्रकारे सर्व जीव कहलछे ते कहेछे, इंद्रिय सहित ते एकेंद्रियी मांडी पंचेन्द्रि सुयीना जीव १, बीजा अनिंद्रीय ते इंद्रिय रहित सिद्धना जीव २, ए वे भेदछे ॥२॥

अर्थः—ए० एम ए० ए गा० गाथा फा० १३ बोलनी जाणवी जा० यावत स० शरीर सहित चे० बली अ० मोक्षना जीव चे० बली सि० सिद्ध स० सइंद्री का० सकायी जो० जोगी वे० सवेदी क० कपायी ले० लेशी य० बली ना० ज्ञानी व० ज्ञानोपयोगी आ० आहारी भा० भाष्यावंत च० चरिम य० बली स० शरीरी ते संसारी ॥३॥

एवं एसा गाहा फासेयवा जाव
सरीरी चेव असरीरी चेव ।

सिद्धसइन्दियकाए

जोगे वेए कसायलेसा य ।

नाणुवओगाहारे

भासगचरिमे य सरीरी ॥ ३ ॥

भाવાર્થ:-એમ ગાથાને અનુસારે તેર ચોલ
જાળવા તે કહેડે, સિદ્ધ અસિદ્ધ ૧, સંદ્રી
અનિદ્રી ૨, કાયા સહિત કાયા રહિત ૩, યોગ
સહિત યોગ રહિત ૪, વેદ સહિત વેદ રહિત
૫, કપાય સહિત કપાય રહિત ૬, લેશા સહિત
લેશા રહિત ૭, જ્ઞાન સહિત જ્ઞાન રહિત ૮,
જ્ઞાનના ઉપયોગી દર્શનના ઉપયોગી ૯, આહારિ
અનાહારિ (વિગ્રહ ગતીવંત ૧, કેવલી સમુદ્
ઘાત કરે તે વચ્ચે ૨, ચૌદમે ગુણ ઠાળે અ-
યોગી હોયતે વચ્ચે ૩, સિદ્ધ ૪, એ ચાર અના-
હારિઠે) ૧૦, ભાપ્યા સહિત ભાપ્યા રહિત
૧૧, ચરમતે તેહજ ભવે મોક્ષજાય અચરમતે
ધીજા જીવ ૧૨, શરીરી અશરીરી ૧૩, એ તેર
ચોલમાં પૂર્વોક્ત પ્રમાણે વેવે ભેદ જાળવા ॥૩॥

અર્થ:-દોં વે મં મરણ સં શ્રમણ મં
ભગવંત મં મહાવીરે સં શ્રમણને નિં નિ-
ગ્રથને નોં નથી નિં સદા વં વર્ણવ્યાં
વપાળ્યા નથી નોં નથી નિં સદૈવ કિં
આદરવાં કહ્યાં નથી નોં નથી નિં નિત્યે
પૂં સ્તવ્યાં પ્રસંસ્યા નથી નોં નથી નિં
નિત્યે પં પુજા પામે નહોં નોં નથી નિં
નિત્યે અં આજ્ઞાદીધી નથી મં ભગવંતે તં
તે જં કહુંલુ વં સંયમથી પડતોં જલમાં
બુડી મરે ચેં વલી વં ઇંદ્રિને પરવશ પળે
મરે ચેં વલી ॥ ૧ ॥

૧૩ પેરા-(આ મરણ અને અમરણ ધર્મ-
વાળા સંસારી અને સિદ્ધ જીવો અમશસ્ત

અને પ્રશસ્ત મરણથી થાય છે તેથી પ્રશસ્ત
અને અપ્રશસ્તની નિરૂપણા નવ સૂત્રથી કરેછે)

दो मरणाइं ममणेणं भगवया महा-
वीरेणं समणाणं निगन्थाणं नो निचं
वणिण्याइं नो निचं कित्तियाइं नो नि-
चं पूइयाइं नो निचं पसत्थाइं नो नि-
चं अउमणुत्तायाइं भवन्ति । तं जहा ।
वलयमरणे चेव वसट्टमरणे चेव ॥ १ ॥

भावार्थ:-શસિરિને મરણ હોય તે માટે શરણનો
અધિકાર કહેડે. શ્રમણ ભગવંત મહાવીર દેવે
શ્રમણ તપશ્ચવી નિર્ગ્રથતે કર્મની ગાંઠ રહિત એવા
સાધુને વે પ્રકારના મરણ નિત્ય સદાય વર્ણવ્યા
નથી, તત્વાણાં નથી, નિત્યે કિત્યાં નથી, નિત્યે
આદરવા કહ્યાં નથી, નિત્યે પુજીત નથી, અર્થાત્
અથી પુજા ન પામે, નિત્યે પ્રસંસ્યા સ્તવ્યાં નથી,
સદાય આજ્ઞા આપી નથી, જે કરજો (કોઈ
શિયલાદિ રાત્રવાને કારણે વાર્યા નથી)
વલયમર્ણ તે સંયમથી પડતો પરિસહથી ભાગી
મરે ૧, જેમ દીવો દેહી પતંગીયો મરે એમ ઈં-
દ્રિયને પરવશ પળે મરે ૨ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એ એમ નિં નિયાણું કરી મરે
ચેં વલી તં તેહજ ભવને યોગ્ય આગ્રુ વાંધી
મરે ચેં તે ॥ ૨ ॥

एवं नियाणमरणे चेव तउमवमरणे
चेव ॥ २ ॥

भावार्थ:-એમ સિદ્ધિઆદીકનું નિયાણું કરી
મરે તે માનું મર્ણ કહેલુ ૩, તેહજ ભવને યોગ્ય
આગ્રુ વાંધીને મરે તે તદ્ભવ મર્ણ એ સંસ્કાર
તા વર્પના આગ્રવાવાળા મનુષ્ય તિર્યચને
હોય ૪ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-ગિં પર્વત ઉપર પડી મરેતે ચેં
વલી તં દૃશ્યથી પડી મરે ચેં તે ॥ ૩ ॥

गिरिपडणे चेव तरुपडणे चेव ॥ ३ ॥

ભાવાર્થ:-પર્વતથી ઝંપાપાત સ્થાને મરે ૫,
પ્રક્ષયી પડીમરે ૬ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-જ૦ પાણીમાં ઝંપાવે ચે૦ વલી જ૦
અગ્નીમાં ઝંપાવી મરે ચે૦ વલી ॥ ૪ ॥

જલપ્પવેસે ચેવ જલણપ્પવેસે ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-પાણીમાં ઝંપાવી મરે ૭, અગ્નિમાં
પેસી મરે ૮ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-વિ૦ વિપપાઈ મરે ચે૦ વલી સ૦
જાલ લઈ આપયાત કરે ચે૦ વલી ॥ ૫ ॥

વિસમક્ષણે ચેવ સત્યોવાડણે ચેવ
॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-વિપસ્થાને મરે ૯, કટારી તલવાર
પ્રમુલ શસ્ત્ર મારી મરે ૧૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-દો૦ વે મ૦ મર્ણ જા૦ યાવત નો૦
નથી નિ૦ નિત્યે અ૦ આજ્ઞાદીધી મ૦ ભગ-
વંતે કા૦ કારણે શીયલાદિક સાચવા નિમિત્તે
પુ૦ વલી અ૦ વાર્યા નથી તં૦ તે જ૦ કહુંછું
વે૦ આકાશ મરણ વૃક્ષની શાલાએ ગલો વાંધી
ચે૦ વલી ગિ૦ કલેવરમાં પેસી ગિધ પંક્તી પાસે
કાયા સ્વરાશી મરે તે ચે૦ વલી ॥ ૬ ॥

(અમશસ્ત્ર મરણ થયા પછી તે મર્યને
મશસ્ત્ર પળ યાયછે તે વતાવે છે)

દો મરણાઈ જાવ નો નિચં અમ-
ણનાયાઈ ભવન્તિ કારણેણ પુણ અ-
પ્પટિકુટ્ટાઈ । તં જહા । વેહાણસે ચેવ
ગિહ્નપટ્ટે ચેવ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:-વલી વે મર્ણની ભગવંતે આજ્ઞા
દીધી નથી પણ શિયલાદિ સાચવાને કારણે
વાર્યા નથી તે વેનાં નામ કહે છે, આકાશમર્ણ
તે વૃક્ષની શાલાએ ગલે વાંધી મરે તે આકા-
શમરણ ૧, ગુદ્ધ પૃષ્ઠ મરણ તે સંત્ર પ્રમુલના
કલેવરમાં પેસી ગુદ્ધ પંક્તી પાસે સ્વરાશી ૨,
૫ ૧૨ પ્રકારના અંકાંમર્મેણ શિયલાદો સાચ-

વાને કારણે નિપેધ્યાં નથી પણ અન્યથા નિ-
પેધ્યાં છે, ૫ વાર પ્રકારનાં અમશસ્ત્ર (નહીં
વસ્ત્રાણવા લાયક) મરણ કર્યા છે ॥ ૬ ॥

અર્થ:-દો૦ વે મ૦ મર્ણ સ૦ શ્રમણ મ૦
ભગવંત મ૦ મહાવીરે સ૦ તપસ્વીને નિ૦ નિ-
ગ્રંથને નિ૦ નિત્યે વ૦ વર્ણવ્યા છે જા૦ યાવત
અ૦ આજ્ઞા મ૦ દીધી ભગવન્તે તં૦ તે જ૦
કહુંછું પા૦ છેદી વૃક્ષની ઢાલની પરે વેણ ર-
હિત ચે૦ વલી મ૦ ભાત પાણીના જાવજીવ સુધી
પ૦ પચસાણ કરે પણ હાલે ચાલે તે ચે૦ વલી ॥ ૭ ॥
(અમશસ્ત્ર મરણ થયા પછી તે મર્યને મશ-
સ્ત્ર પળ યાય છે તે વતાવે છે.)

દો મરણાઈ સમણેણ ભગવયા મહા-
વીરેણ સમણાણં નિગ્ગન્યાણં નિચં વ-
ણિયાઈ જાવ અમ્મણુનાયાઈ ભવન્તિ ।
તં જહા । પાઓવગમર્ણે ચેવ મત્તપચ્ચ-
ક્ષાણે ચેવ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ:-હવે વે પ્રકારનાં મશસ્ત્ર (વસ્ત્રા-
ણવા લાયક મરણ) મર્યને હોય તે શ્રમણ
ભગવંત શ્રી મહાવીરદેવે શ્રમણ નિગ્રંથને સદાય
વસ્ત્રાણ્યાં છે યાવત આજ્ઞા દીધી છે ને મરું
છે તે કરો તે વે મરણનાં નામ કહે છે, એક
પાદોગમન મરણ તે વૃક્ષની કાપી ઢાલની પરે
વેણરહિત રહેવું તે ૧, વોજું મત્તપચ્ચાણ તે
આહારપાણોજું જાવજીવ સુધી પચસાણ કરવું
પળરહવાફરવા ચાલવાની છુટો ૨, એવેબેદછે ॥ ૭ ॥

અર્થ:-પા૦ પાદોગમન દુ૦ વે પ્રકારે પ૦
કહ્યા તં૦ તે જ૦ કહુંછું ની૦ શરીર સંસ્કાર
નમર વાહર કાદે તે ચે૦ વલી અ૦ ગિરિ ગુફામાં
જડ કરે ચે૦ વલી નિ૦ નિથે અ૦ શરીરની
સુશુપ્ત રહિત અને પડીકમણા રહિત છે ॥ ૮ ॥

પાઓવગમર્ણે દુવિહે પત્તે । તં જહા ।
નીહારિમે ચેવ અનીહારિમે ચેવ ।

નિયમં અપ્પહિકમ્મે ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ:-પાદોપગમન વે પ્રકારે કહેલછે તે કહે છે, નીહારિમ તે વસ્તીમાંહી સંધારો કરે તો શવને ગામની બાહીર લઈ જાય ૧, અનીહારિમ તે ગિરિગુફામાં જડ કરે તેહનું નિહારણ થાય નહીં, એ વે પાદોપગમન નિથે શરીરની સુશ્રુષા અને પડીકમણા રહીત હોય ॥૮॥

અર્થ:-ખં ભાતપાળી દું વે પ્રકારે પંં કહું તંં તે જં કહું નીં વસતિમાં વેં વલી અં અટવીમાં વેં વલી નિં નિથેસંં સુશ્રુષા સહિત અને પડિકમણા સહિત છે ॥૯॥

ભત્તપચ્ચક્ષણે દુવિહે પન્નત્તે । તં જહા । નીહારિમે વેવ અનીહારિમે વેવ । નિયમં સપ્પહિકમ્મે ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ:-ભક્તપ્રત્યાશ્વાન મરણ વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે એક નીહારિમ ૧, બીજું અનીહારિમ ૨, એ નિથે દારિરની સુશ્રુષા અને પડીકમણા સહીત હોય ॥ ૯ ॥

અર્થ:-કેં કોણ અં એ લોં લોક જીં જીવ વેં વલી અં અજીવ વેં વલી ॥૧॥

૧૪ પેરા (આ મરણ આદી સ્વરૂપ ભગવાને લોકની અંદર પચ્ચેલું છે તેથી લોક સ્વરૂપની પ્રરૂપણા કરવાને માટે પ્રસ્ન કરીને કહે છે.)

કે અયં લોએ । જીવ વેવ અજીવ વેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એ મરણાદી સ્વરૂપ ભગવંતે લોકમાંહી કહેલ છે તે માટે લોકનું સ્વરૂપ કહે છે, ગુરુ પ્રત્યે શિષ્ય પુછતો હવો કે હે ગુરુ ? કોણ એ લોક કયો ॥ ૧ ॥

અર્થ:-કેં કોણ અં અંત નથીતે લોંલોક જીંજીવ વેંવલી અંઅજીવ વેંવલી ॥૨॥

કે અણન્તા લોએ । જીવ વેવ અજીવ વેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-ગુરુ કહેતા હવા કે હે શિષ્ય વે પ્રકારે લોક કયો તે કહે છે જીવ ? , અને અજીવ ૨, છ દ્રવ્યરૂપ લોક છે એવે ભેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-કેં કયો સાં સામ્ભવો લોં લોક જીંજીવ વેંવલી અંઅજીવ વેં વલી ॥૩॥

કે સાસયા લોએ । જીવ વેવ અજીવ વેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-ગુરુ પ્રત્યે શિષ્ય પુછતો હવો કે હે ગુરુ ધર્માસ્તિકાયાદીક જેહનો અંત નથી તે કોયો લોક, ગુરુ કહેતા હવા કે હે શિષ્ય ? એજ જીવ ? , અને અજીવ ૨, એ છ દ્રવ્યનો અંત નથી, એ વે ભેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-દું વે ભેદે વોં ધર્મ પ્રાપ્તિ પંંકહી તંં તે જં કહે છે નાં જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ વેં વલી દંં સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ વેં વલી ॥૧॥

૧૫ પેરા (આજે ઋનંતા શાસ્વતા જીવોછે તે વોધીમોક્ષ લક્ષણ ધર્મના યોગથી વૃદ્ધ અને મુક્ત હોય છે તે વતાવવાને ચાર સૂત્ર કહે છે.)

દુવિહા વોહી પન્નત્તા । તં જહા । નાણવોહી વેવ દંસણવોહી વેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-ગુરુ પ્રત્યે શિષ્ય પુછતો હવો કે હે ગુરુ ? શાસ્વતો લોક કોયો ? ગુરુ ઉત્તર કહેતા હવા હે શિષ્ય ? એજ જીવ ? , અને અજીવ ૨, એ વે સદાય શાસ્વતા છે એ વે ભેદ છે. એ છ દ્રવ્યમાં જીવ દ્રવ્યવોધિ. (તે જીવધર્મની પ્રાપ્તી) પામે તે વોધિના વે પ્રકાર કહેલ છે તે કહે છે. જ્ઞાનવોધી તે જ્ઞાનાવર્ણિ કર્મના ક્ષયથી અવાઃ જ્ઞાનાદીકની પ્રાપ્તી ? , દર્શનવોધી તે દર્શનમોહની કર્મના ક્ષયથી સમકિપ્રાપ્તી ૨, એ વે ભેદ છે ॥૧॥

અર્થ:-દું વે ભેદે વું વુદ્ધ પંં કયા તંં તે જં કહું નાં જ્ઞાનવુદ્ધ વેં વલી દંં દર્શનવુદ્ધ વેં વલી ॥ ૨ ॥

દુઃખિહાં બુદ્ધિ પત્રત્તે । તં જહા ।
નાંણબુદ્ધિ ચેવ દંસણબુદ્ધિ ચેવ ॥૨॥

ભાવાર્થ:-જ્ઞાનદર્શન સહિત હોય તે બુદ્ધ કહીયે, તે બુદ્ધ કે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે. એક જ્ઞાનબુદ્ધ ૧, બીજો દર્શનબુદ્ધ ૨, એ જ્ઞાન-દર્શન માટે બે કહ્યા પણ જીવજાત્રી એકજ જ્ઞાન-દર્શન એકમાજ હોય એ સહચારિ(સાથે) છે ॥૨॥

અર્થ:-એ એમ મોં જ્ઞાન મોહ ॥ ૨ ॥

એવં મોહે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-એમજ મોહ તેહના બે ભેદ જ્ઞાન-મોહ તે જ્ઞાનમાં મુદ્દા ૧, દર્શનમોહ તે સમ-કિતમાં મુદ્દા ૨, એ બે ભેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-મૂં સૂર્યજ્ઞાન મોહ ॥ ૪ ॥

મૂઢા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-એમજ મુદ્ધમુર્ત્ય તેહના બે ભેદ સુ-ર્ત્વ જ્ઞાનમોહ ૧, મુર્ત્વ દર્શનમોહ ૨ ॥૪॥

અર્થ:-નાં જ્ઞાનાવરણિ કં કર્મ દું બે પ્રકારે પં કહ્યા તં તે જં કહુંદું દેં મ-તિ જ્ઞાનાદિકને ઢાંક્યા તે ચેં વઢી સં સર્વ માં જ્ઞાન તે કેવલજ્ઞાન ઢાંકે તે ચેંવઢી ॥૧॥

૧૬ પેરાં (બે પ્રકારનો પણ આ મોહ જ્ઞા-નાંવરણાદી કર્મ બાંધવાનું કારણ છે તે સંવ-ધેથી જ્ઞાનાંવરણાદી કર્મનું આઠ સૂત્રવડે દ્વી-વિધરૂપું કહે છે)

નાંણાવરણિજ્જે કમ્મે દુઃખિહે પત્રત્તે ।
તં જહા । દેસનાણાવરણિજ્જે ચેવ
સઘનાણાવરણિજ્જે ચેવ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-દં દર્શનાવરણિયં કં કર્મ એં
એમ ચેં વઢી ॥ ૨ ॥

દરિસણાવરણિજ્જે કમ્મે એવં ચેવ ॥૨॥

ભાવાર્થ:-એમજ દર્શનાવરણિના પણ બે ભેદ કહેછે, દેશથી તે ચક્ષુ દર્શનાવરણિય અચક્ષુ દર્શ-નાવરણિ, અવધી દર્શનાવરણિ ૧, સર્વથી તે પાંચ નિદ્રા કેવલ દર્શનાવરણિ એ બે ભેદ છે. ૨ ॥૨॥

અર્થ:-બેં વેદનીય કં કર્મ દું બે પ્ર-કારે પં કહ્યા તં તે જં કહુંદું સાં સા-તાં છુલ્લું કારણ સર્વ ખાતના ચેં વઢી અં અસાતાં વેદની તે દુઃખ ચેં વઢી ॥ ૩ ॥

વેયણિજ્જે કમ્મે દુઃખિહે પત્રત્તે । તં
જહા । સાયાવેયણિજ્જે ચેવ અસાયા-
વેયણિજ્જે ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-એમ વેદની કર્મ તે મધતથા અપીળે સ્વરડી સ્વગની પારા જેવું તેહ બે પ્રકારે કહેલ છે તે કહેછે, એક જ્ઞાતા વેદની તે છુલ્લ ૧, બીજું અજ્ઞાતા વેદની તે દુઃખ ૨, એ બે ભેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-મોં મોહની કં કર્મ દું બે પ્ર-કારે પં કહ્યા તં તે જં કહુંદું દં દંસણ મોહની, મિથ્યાત્વ, મિથ્યને સમક્ષિત મોહની ચેં વઢી ચં ચારિત્ર મોહની તે ચારિત્રને મુદ્ધવે ૧૬ કપાય નોકપાયરૂપ ચેં વઢી ॥ ૪ ॥

મોહણિજ્જે કમ્મે દુઃખિહે પત્રત્તે । તં
જહા । દંસણમોહણિજ્જે ચેવ ચરિત્ત-
મોહણિજ્જે ચેવ ॥ ૪ ॥

अर्थः—आ० आयु क० कर्म दु० वे भेदे
पं० कक्षा तं० ते ज० कहुंछुं अ० कायस्थि-
तिरूप नरतिथ्यचने चे० वळी भ० भवस्थितिनुं
देव नारकीने चे० वळी ॥ ५ ॥

आउकम्मे दुविहे पन्नत्ते । तं जहा ।
अद्धाउए चेव भवाउए चेव ॥ ५ ॥

भावार्थः—आउखा कर्म ते राजानी हेहसमान
ते वे प्रकारे कहेलछे ते कहेछे, अघायु ते काय
स्थितीरूप मनुष्य तिथ्यचने १, वीजुं भवायु ते भव
स्थितीरूप देवता नारकीने २, ए वे भेदछे ॥ ५ ॥

अर्थः—ना० नाम क० कर्म दु० वे भेदे पं० कक्षा तं०
ते ज० कहुंछुं सु० शुभ ना० नाम कर्म तिथ्यकरादि
चे० वळी अ० अशुभ ना० नाम कर्म अनादेय
नाम जेनुं वचन सारं न लागे चे० वळी ॥ ६ ॥

नामकम्मे दुविहे पन्नत्ते । तं जहा ।
सुभनामे चेव असुभनामे चेव ॥ ६ ॥

भावार्थः—नाम कर्म चितारा सरीखुं तेहना
वे प्रकार कहेल छे ते कहे छे, एक शुभ नाम
कर्म तिथ्यकरादीक १, वीजुं अशुभ नाम कर्म
ते अनादेय प्रमुख २, ए वे भेद छे ॥ ६ ॥

अर्थः—गो० गोत्र क० कर्म दु० वे भेदे पं० कहुं
तं० ते ज० कहुंछुं उ० उच्च गो० गोत्र चे०
वळी नी० नीच गो० गोत्र चे० वळी ॥ ७ ॥

गोत्रकम्मे दुविहे पन्नत्ते । तं जहा ।
उच्चागोत्ते चेव नीयागोत्ते चेव ॥ ७ ॥

भावार्थः—गोत्र कर्म कुंभार सरिखुं तेहना वे
प्रकार कहेलछे ते कहेछे, उच्च गोत्र ते पुजनीक १,
नीच गोत्र ते नीदनीक २, ए वे भेदछे ॥ ७ ॥

अर्थः—अ० अंतराय क० कर्म दु० वे भेदे
पं० कक्षा तं० ते ज० कहुंछुं प० उपनो अर्थ वि०
विणसाडे (लाभनो नाश करे) चे० वळी पि०
रुधेय० वळी आ० आवता अर्थ लाभने ॥ ८ ॥

अन्तराइए कम्मे दुविहे पन्नत्ते । तं
जहा । पडुप्पन्नविणासिए चेव पिहइ य
आगामिपहं ॥ ८ ॥

भावार्थः—अंतराय कर्म राजना भंडारी स-
रिखुं तेह वे प्रकारे कहेल छे, एक प्रत्युत्पन्न
विनाशी ते उपनो अर्थ विणसाडे १, पिहित
आगामी अंतराय ते आवतो अर्थ लाभ रुधे.
२, ए वे भेद छे ॥ ८ ॥

अर्थः—दु० वे भेदे मु० मुच्छा प० कही
तं० ते ज० कहुंछुं प० रागनी मुच्छा पुत्रादि-
कनी चे० वळी दो० द्वेषणी मुच्छा वैरी प्रमुप
चे० वळी ॥ ९ ॥

१७ पेरा (आ आठ प्रकारतुं कर्म मुच्छा
जन्य छे तेथी मुच्छातुं स्वरूप कहे छे)

दुविहा मुच्छा पन्नत्ता । तं जहा ।
पेज्जवत्तिया चेव दोसवत्तिया चेव ॥ ९ ॥

भावार्थः—ए आठ कर्म मुच्छा ते मोहणी उ-
पजे ते माटे मुच्छातुं स्वरूप कहे छे, ते मुच्छा वे
प्रकारे कहेल छे ते कहे छे, एक प्रेमरागनी मु-
च्छा (ते अविवेकीपणुं करे) ते पुत्र घनादीक
उपरे १, वीजी द्वेषणी मुच्छा ते वैरी प्रमुख उ-
परे २, ए वे भेद छे ॥ ९ ॥

अर्थः—पे० प्रेमणी मु० मुच्छा दु० वे भेदे
पं० कही तं० ते ज० कहुंछुं मा० कपटनी
चे० वळी लो० लोभणी घनादीकनी चे०
वळी ॥ १० ॥

पेज्जवत्तिया मुच्छा दुविहा पन्नत्ता ।
तं जहा । माया चेव लोभे चेव ॥ १० ॥

भावार्थः—प्रेमवती मुच्छा वे प्रकारे कहेल छे
ते कहे छे, एक माया कपटादीक १, वीजी
लोभणी घनादीकनी मुच्छा २, ए वे भेद छे ॥ १० ॥
अर्थः—दो० द्वेषवर्तिका मु० मुच्छा दु० वे भेदे

પં० કહી તં० તે જ० કહુંહું કો० ક્રોધથી
 ચે० વઢી માં માનથી ચે० વઢી ॥ ૧ ॥

દોસવત્તિયા મુચ્છા દુવિહા પન્નત્તા ।
 તં જહા । કોહે ચેવ માણે ચેવ ॥૨॥

ભાવાર્થ:-દ્વેષવતી મુર્છા વે પ્રકારે કહેલ છે
 તે કહે છે એક ક્રોધથી ૧, વીજી માનથી ૨,
 ૧ વે મેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-દુ० વે મેદે આ० આરાધના પં०
 કહી તં० તે જ० કહુંહું ધ० ચારિત્રં ધર્મ
 આ० આરાધવો તે ચે० વઢી કે० કેવલિની
 આ० આરાધના ચે० વઢી ॥ ૧ ॥

૧૮ પેરા (મુર્છાથી હત્પન થણા કર્મનો
 નાશ આરાધનાથી થાય છે તેથી તે આરાધના
 ઘણ સૂત્ર વડે કહે છે)

દુવિહા આરાહણા પન્નત્તા । તં જહા ।
 ધમ્મિયારાહણા ચેવ કેવલિયારાહણા
 ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-મુર્છાદિક કર્મનો સ્વય ધર્મ આ-
 રાધનથી હોય તે માટે આરાધના કહે છે, આ-
 રાધના વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, ચારિત્ર
 રૂપ ધર્મ આરાધવો તે ધાર્મિક આરાધના ૧,
 કેવલીને શ્રુત, અવધી, મનપર્યવ, કેવલજ્ઞાનરૂપ
 શ્રુત આરાધના ૨, ૧ વે મેદ છે ॥૧॥

અર્થ:-ધ० ધર્મ.આ० આરાધના.દુ० વે મેદે
 પં० કહી તં० તે જ० કહુંહું મુ० સિદ્ધાંતની
 આ० આરાધના ચે० વઢી ચં० પાંચ મહાદુતની
 સેવના ચે० વઢી-॥ ૨ ॥

ધમ્મિયારાહણા દુવિહા પન્નત્તા । તં
 જહા । સુયધમ્મારાહણા ચેવ ચરિત્તધ-
 મ્મારાહણા ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-ધાર્મિક આરાધના વે પ્રકારે ક-
 હેલ છે તે કહે છે, શ્રુત ધર્મ તે સિદ્ધાંતની આ-

રાધના ૧, ચારિત્ર ધર્મ તે પંચ મહા વ્રતાદી-
 વની આરાધના સેવના ૨, ૧ વે મેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-કે० કેવલીની આ० આરાધના દુ० વે
 પ્રકારે પં० કહી તં० તે જ० કહુંહું અં० ધ-
 વનો વિષેદ કેવલજ્ઞાની મોક્ષ જાય તે ચે०
 વઢી કં० નવગીતેગ, પાંચ અણુત્તરવિં નિમાને
 ૩૦ ઉપજે તે શ્રુત કેવલિ પ્રમુખને ચે० વઢી ॥૩॥

કેવલિયારાહણા દુવિહા પન્નત્તા । તં
 જહા । અન્તકિરિયા ચેવ કપ્પવિમાણો-
 વવત્તિયા ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-કેવલીની આરાધના વે પ્રકારે
 કહેલ છે તે કહે છે, અંતક્રિયા તે ધવનો છેદ
 કરી કેવલજ્ઞાની મોક્ષ જાય ૧, કલ્પવિમાનો
 વવતિયાતે જેદથી નવ પ્રૈવેયક, પાંચ અણુત્તર
 વિમાને ઉપજે તે કેવલી પ્રમુખને ૨, ૧ વે
 મેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-દો० વે તિં૦ તિર્થંકર નીં૦ નીલા
 કમલ સરિપા સાં દ્રામવં વર્ણછે પં० તે કહે
 છે તં० તે જ० કહુંહું મુ० મુણિસુવ્વત ત્રીસમા
 તિર્થંકર ચે० વઢી અં० નેમિનાથ ધાવીસમા
 તિર્થંકર ચે० વઢી ॥ ૧ ॥

૧૯ પેરા (ઉપર જ્ઞાનાદી આરાધના કહી
 તેના ફલશ્રુત તિર્થંકરો હોયછે અગર તેમનેજ તે
 રુદ્ધી-રીતે કહેલી છે તેથી તિર્થંકરો વિશે કહેછે)
 ∴ દો તિસ્થગરા નીલુપ્પલસમા વણે-
 ણં પન્નત્તા । તં જહા । મુણિસુવ્વણ ચેવ
 અરિદ્ધુણેમી ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-૧ જ્ઞાન આરાધનાનું ફલ તિર્થ-
 કર પદ પણ પામે તે માટે તિર્થંકરના વર્ણ
 કહે છે, આ ચૌવિસીમાં વે તિર્થંકર નીલા ક-
 મલ સરિપા વર્ણે શામ અંજનગિરિ, શામ હસ્તી,
 મેઘની ઘટા, અઝસીનાં ફુલ તેહનાં જેવા વર્ણ

કહેલ છે, વીસમા મુનિમુત્રતસ્વામી ૧. વાવી-
સમા અરિષ્ટ નેમીનાથ ૨. એ વે મેદ છે ॥૧॥

અર્થ:-દોં વે તિં તિર્થકર પિં રાયણ વૃક્ષ
સરિપા વં વર્ણે લીલા પં કહ્યા તં તે જં
કહુંછું મં ૧૯ મા તિર્થકર ચેં વલી પાં
૨૩ મા તિર્થકર ચેં વલી ॥ ૨ ॥

દો તિત્યગરા પિયજુસમા વળેણં પ-
ન્નતા । તં જહા । મલી ચેવ પાસે
ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિર્થકર (તિર્થના કરનાર તે)
પિયંજુ વૃક્ષ સરિપા, નિલવંત પર્વત, થુક (પો-
પટ) અને નિલ દાસ પક્ષી સરિપા નીલાવર્ણે
કહેલ છે તે કહે છે, ઓગળીસમા મલીનાથ
૧, ત્રેવીસમા પાર્શ્વનાથ ૨, એ વે મેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-દોં વે તિં તિર્થકર પં રાતા કમલ
સરિપા મોં ગોરા વં વર્ણે પં કહ્યા તં તે જં
કહુંછું પં છઠા તિર્થકર ચેં વલી વાં
ધારમા તિર્થકર ચેં વલી ॥ ૩ ॥

દો તિત્યગરા પડમગોરા વળેણં પ-
ન્નતા । તં જહા । પડમપ્પમે ચેવ વાસુ-
પુજ્જે ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિર્થકર રાતા કમલ સરિપા,
ગોરા તથા નિપથપર્વત, ઊગતો સૂર્ય, રાતાં ર-
તન, પરવાળાં, જામુનાં ફુલ તે સરિપાં રાતા વર્ણે
વે તિર્થકર કહેલ છે તે કહે છે, છઠા પદમમથુ ૧,
ધારમા વાસુપુજ્ય ૨, એ વે મેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-દોં વે તિં તિર્થકર ચં ચંદ્રમા સ-
રિપા ગોરા વં વર્ણે પં કહ્યા તં તે જં કહુંછું
ચં આઠમા તિર્થકર ચેં વલી પું નવમા
તિર્થકર ચેં વલી ॥ ૪ ॥

દો તિત્યગરા ચન્દ્રગોરા વળેણં પ-
ન્નતા । તં જહા । ચન્દ્રપ્પમે ચેવ પુ-
ષ્પદન્તે ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિર્થકર ચંદ્ર સરિપા શ્વેત
(ઘોઝા) ગોરા તે રૂપી પર્વત, ક્ષીરસમુદ્ર, વૈતા-
દ્યપર્વત, મુક્તાફલ (મોતી), મચકુંદનાં ફુલ,
મુક્તિસિલ્લા સરિપા, ડગલ વર્ણે કહેલ છે,
તે કહે છે, આઠમા ચંદ્રમથુ ૧, પુષ્પદંત વીજું
નામ નવમા સુવિવીનાથ ૨, એ વે મેદ છે ॥૪॥

અર્થ:-સં સત્યવાદ છે જિહાં પું છટું
પુર્વના પં વલી દું વે વં અધ્યયન પં કહ્યાં.
૨૦ પેરા (ઉપર તિર્થકરનું સ્વરૂપ કહું
અને તિર્થકરોથીજ તિર્થકરો, તીર્થ અને પ્રવ-
ચન જાણાય છે તેથી પ્રવચનના એક દેશનો જે
પુર્વ વિશેષ તે કહે છે)

સચ્ચપ્પવાયપુષ્પસ્સ પં દુવે વત્થુ પ-
ન્નતા ॥

ભાવાર્થ:-છટું સત્યપ્રવાદ પુર્વ તેહમાં સત્ય-
વાદ છે તે પ્રવચન તેહનો એક પ્રદેશ તે ચડદહ
છે તે વતી પૂર્વનો અધિકાર કહે છે તે સત્ય-
પ્રવાદ પુર્વનાં વે અધ્યયન કહ્યાં છે.

અર્થ:-પું પુર્વમદ્રપદ નં નક્ષત્રના દું
વે તાં તારા પં કહ્યા

૨૧ પેરા (એ ઉપર છટા પુર્વનું સ્વરૂપ
કહું. હવે પુર્વ શબ્દના શામ્પવળાથી પુર્વમદ્રપદા
નક્ષત્રનું સ્વરૂપ કહે છે)

પુષ્પમદ્વયાનક્ષત્તે દુત્તારે પન્નતે ।

ભાવાર્થ:-પુર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્રના વે તારા
કહેલ છે.

અર્થ:-૩૦ ઉત્તર ભદ્રપદ નં નક્ષત્રના
દું વે તાં તારા પં કહ્યા ॥ ૧ ॥

૨૨ પેરા (નક્ષત્રના પ્રસ્તાવથી વીજા
નક્ષત્રોનું સ્વરૂપ ત્રણ સૂત્રવહે કહે છે)

ઉત્તરમદ્વયાનક્ષત્તે દુત્તારે પન્નતે
॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એમજ ઉત્તરાભાદ્રપદ નક્ષત્રના
પણ વે તારા કહ્યા છે ॥૧॥

પં० કહી તં० તે જ० કહુંહું કો० ક્રોધથી
ચે० વઢી માં માનથી ચે० વઢી ॥ ૩ ॥

દોસવત્તિયા મુચ્છા દુવિહા પન્નત્તા ।
તં જહા । કોહે ચેવ માણે ચેવ ॥૩॥

ભાવાર્થ:-દ્વેષવતી મુર્છા વે પ્રકારે કહેલ છે
તે કહે છે એક ક્રોધથી ૧, વીજી માનથી ૨,
૫ વે ભેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-દુ० વે ભેદે આ० આરાધના પં०
કહી તં० તે જ० કહુંહું ધ० ચારિત્ર ધર્મ
આ० આરાધવો તે ચે० વઢી કે० કેવલિની
આ० આરાધના ચે० વઢી ॥ ૧ ॥

૧૮ પેરા (મુર્છાથી ઉત્પન્ન થયેલા કર્મનો
નાશ આરાધનાથી થાય છે તેથી તે આરાધના
ગ્રણ સૂત્ર વહે કહે છે)

દુવિહા આરાહણા પન્નત્તા । તં જહા ।
ધમ્મિયારાહણા ચેવ કેવલિયારાહણા
ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-મુર્છાદિક કર્મનો ક્ષય ધર્મ આ-
રાધનથી હોય તે માટે આરાધના કહે છે, આ-
રાધના વે પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, ચારિત્ર
રૂપ ધર્મ આરાધવો તે ધાર્મિક આરાધના ૧,
કેવલીને શ્રુત, અવધી, મનપર્યવ, કેવલજ્ઞાનરૂપ
શ્રુત આરાધના ૨, ૫ વે ભેદ છે ॥૧૧॥

અર્થ:-ધ० ધર્મ આ० આરાધના દુ० વે ભેદે
પં० કહી તં० તે જ० કહુંહું સુ० સિદ્ધાંતની
આ० આરાધના ચે० વઢી ચં० પાંચ મહાવૃત્તની
સેવના ચે० વઢી ॥ ૨ ॥

ધમ્મિયારાહણા દુવિહા પન્નત્તા । તં
જહા । સુયધમ્મારાહણા ચેવ ચસ્તિધ-
મ્મારાહણા ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-ધાર્મિક આરાધના વે પ્રકારે ક-
હેલ છે તે કહે છે, શ્રુત ધર્મ તે સિદ્ધાંતની આ-

રાધના ૧, ચારિત્ર ધર્મ તે પંચ મહા વૃત્તાદી-
કની આરાધના સેવના ૨, ૫ વે ભેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-કે० કેવલીની આ० આરાધના દુ० વે
પ્રકારે પં० કહી તં० તે જ० કહુંહું અં० મ-
વનો વિષેદ કેવલજ્ઞાની મોક્ષ જાય તે ચે०
વઢી કં० નવગ્રીવેગ, પાંચ અણુત્તર વિં० વિગાને
ઉં० ડપજે તે શ્રુત કેવલિ પ્રમુખને ચે० વઢી ॥૩॥

કેવલિયારાહણા દુવિહા પન્નત્તા । તં
જહા । અન્તકિરિયા ચેવ કલ્પવિમાનો-
વવત્તિયા ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-કેવલીની આરાધના વે પ્રકારે
કહેલ છે તે કહે છે, અંતક્રિયા તે મવનો હેદ
કરી કેવલજ્ઞાની મોક્ષ જાય ૧, કલ્પવિમાનો
વવતિયાતે જેઠથી નવ પ્રેયેયક, પાંચ અણુત્તર
વિમાને ડપજે તે કેવલી પ્રમુખને ૨, ૫ વે
ભેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-વો० વે તિ० તિર્થંકર ની० નીલા
કમલ સરિપા સાં શામ વં વર્ણે છે પં० તે કહે
છે તં० તે જ० કહુંહું મુ० મુણિમુદ્ધત ધીસમા
તિર્થંકર ચે० વઢી અં० નેમિનાથ વાવીસમા
તિર્થંકર ચે० વઢી ॥ ૧ ॥

૧૯ પેરા (ઉપર જ્ઞાનાદી આરાધના કહી
તેના ફલશ્રુત તિર્થંકરો હોય છે અગર તેમને જ તે
રૂઢી; રીતે કહેલી છે તેથી તિર્થંકરો વિશે કહે છે)

∴ દોઃ તિર્થગરાઃ નીલુપ્પલસમા વર્ણે-
ણં પન્નત્તા । તં જહા । મુણિસુદ્ધં ચેવ
અરિદ્ધેનેમી ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-૫ જ્ઞાન આરાધનાનું ફલ તિર્થ-
ંકર પદ પણ પામે તે માટે તિર્થંકરના વર્ણ
કહે છે, આ ચૌવિસીમાં વે તિર્થંકર નીલા ક-
મલ સરિપા વર્ણે શામ અંજનગિરિ, શામ હસ્તી,
મેઘની ઘટા, અઞ્જસીનાં ફુલ તેહનાં જેવા વર્ણે

કહેલ છે, વીસમા મુનિસુવ્રતસ્વામી ૧, વાર્ધી-
સમા અરિષ્ટ નેમીનાથ ૨, એ વે મેદ છે ॥૧॥

અર્થ:-દોં વે તિં તિર્થંકર પિં સાયણ વ્રજ
સરિપા ૬૦ વર્ણે લીલા પંં કહ્યા તંં તે જં
કહુંહું ૫૦ ૧૯ મા તિર્થંકર ચેં વલી પાં
૨૩ મા તિર્થંકર ચેં વલી ॥ ૨ ॥

દો તિત્યગરા પિયડુસમા વળેળં પ-
ન્નતા । તં જહા । મહી ચેવ પાસે
ચેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિર્થંકર (તિર્થના કરનાર તે)
પિયંદુ વ્રજ સરિલા, નિલવંત પર્વત, શુક્ર (પો-
પટ) અને નિલાસ પક્ષી સરિલા નીલાવર્ણે
કહેલ છે તે કહે છે, ઓગણીસમા મહીનાથ
૧, ત્રેવીસમા પાર્શ્વનાથ ૨, એ વે મેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-દોં વે તિં તિર્થંકર પંં રાતા કમલ
સરિપા ગોં ગોરા ૬૦ વર્ણે પંં કહ્યા તંં તે જં
કહુંહું ૫૦ છઠા તિર્થંકર ચેં વલી વાં
વારમા તિર્થંકર ચેં વલી ॥ ૩ ॥

દો તિત્યગરા પડમગોરા વળેળં પ-
ન્નતા । તં જહા । પડમપ્પમે ચેવ વાસુ-
પુજ્જે ચેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિર્થંકર રાતા કમલ સરિલા,
ગોરા તથા નિપર્ણપર્વત, ઊગતાં સૂર્ય, રાતાં ર-
તન, પરવાળાં, જાડુનાં ફુલ તે સરિલાં રાતા વર્ણે
વે તિર્થંકર કહેલ છે તે કહે છે, છઠા પદમમથુ ૧,
વારમા વાસુપુજ્ય ૨, એ વે મેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-દોં વે તિં તિર્થંકર ચંં ચંદ્રમા સ-
રિપા ગોરા ૬૦ વર્ણે પંં કહ્યા તંં તે જં કહુંહું
ચંં આઠમા તિર્થંકર ચેં વલી પું નવમા
તિર્થંકર ચેં વલી ॥ ૪ ॥

દો તિત્યગરા ચંદ્રગોરા વળેળં પ-
ન્નતા । તં જહા । ચંદ્રપ્પમે ચેવ પુ-
ષ્પદન્તે ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-વે તિર્થંકર ચંદ્ર સરિલા શ્વેત
(ધોળા) ગોરા તે રૂપી પર્વત, ક્ષીરસમુદ્ર, વૈતા-
લ્યપર્વત, મુક્તાફલ (ગોતી), મચ્છંદનાં ફુલ,
મુક્તિસિલ્લા સરિલા, ઊજવલ વર્ણે કહેલ છે,
તે કહે છે, આઠમા ચંદ્રમથુ ૧, પુષ્પદંત વીજું
નામ નવમા સુવિધીનાથ ૨, એ વે મેદ છે ॥૪॥

અર્થ:-સં સત્યવાદ છે જિહાં પું છટું
પુર્વના પંં વલી દું વે વં અવ્યયન પંં કહ્યાં.
૨૦ પેરા (ઉપર તિર્થંકરનું સ્વરૂપ કહ્યું
અને તિર્થંકરોથીજ તિર્થંકરો, તીર્થ અને પ્રવ-
ચન જણાય છે તેથી પ્રવચનનાં એક દેશનો જે
પુર્વ વિશેષ તે કહે છે)

સચ્ચપ્પવાયપુષ્પસ્સ ણં દુવે વત્થુ પ-
ન્નતા ॥

ભાવાર્થ:-છટું સત્યમવાદ પુર્વ તેહમાં સત્ય-
વાદ છે તે પ્રવચન તેહનો એક પ્રદેશ તે ચરદહ
છે તે વતી પુર્વનો અધિકાર કહે છે તે સત્ય-
મવાદ પુર્વનાં વે અધ્યયન કહ્યાં છે.

અર્થ:-પું પુર્વભદ્રપદ નં નક્ષત્રના દું
વે તાં તારા પંં કહ્યાં

૨૧ પેરા (એ ઉપર છટા પુર્વનું સ્વરૂપ
કહ્યું. હવે પુર્વ શબ્દના શામ્ભવપણાથી પુર્વભદ્રપદા
નક્ષત્રનું સ્વરૂપ કહે છે)

પુષ્પમહવયાનક્ષત્તે દુત્તારે પન્નત્તે ।

ભાવાર્થ:-પુર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્રના વે તારા
કહેલ છે.

અર્થ:-૩૦-ઉત્તર ભદ્રપદ નં નક્ષત્રના
દું વે તાં તારા પંં કહ્યા ॥ ૧ ॥ ૬

૨૨ પેરા (નક્ષત્રના
નક્ષત્રોનું સ્વરૂપ ત્રણ સૂત્રવે
ઉત્તરમહવયાનક્ષત્તે
॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-પ્રમજ ૭
પણ વે તારા કહ્યા છે ॥૧॥

અર્થ:-૧૦ એમ પુઁ પુર્વ ફાલગુનીના વે તારા કયા ॥ ૨ ॥

એવં પુવફગુણી ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-૧૦જ પુર્વાફાલગુણી નક્ષત્રના વે વે તારા કયા છે ॥૨॥

અર્થ:-૮૦ ઉત્તરા ફાં ફાલગુની નક્ષત્રના વે તારા કયા ॥ ૩ ॥

ઉત્તરફગુણી ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-ઉત્તરાફાલગુણી નક્ષત્રના વે તારા વળા છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-અં માંદિ જં વળી યં મનુષ્ય સ્વેં સેનના દોં વે સં સમુદ્ર પં કયા તં તે જં ફહુંલં લવણ સમુદ્ર ચેં વળી ફાં કાલોદયી ચેં વળી

૨૩ પેરા (દ્વીપ સમુદ્ર નક્ષત્રવાળો હોય છે તેથી સમુદ્રને વિષે કહે છે)

અન્તો ણં મણુસ્સલેત્તસ્સ દો સમુ-
દ્ધા પન્નત્તા । તં જહા । લવણે ચેવ
કાલોદે ચેવ ॥

ભાવાર્થ:-નક્ષત્ર સહિત દ્વીપસમુદ્ર છે તે માટે પીસ્તાલીસલાખ જોગન મનુષ્યસેન છે તેહમાં વે સમુદ્ર છે તે કહે છે, એક લવણસમુદ્ર ૧, વીજા કાલોદયી સમુદ્ર ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ:-દોં વે ચં ચક્રવર્તિં ભરત સેનના પ્રં છાંદયા નહિ ફાં કામમોગ ફાં આ-
ત્તું ફાં પૂર્ણ ફિં કરીને અં હેઠે સં સા-
મી પું પૃથ્વીએ અં અપદ્ધાણ નં નરક
માસે નેં નારકીપણે ડં ડપના તં તે જં
ફહુંલં સું આટમો ચક્રવર્તિં ચેં વળી વં
વ્રહ્મદત્ત વારમો ચેં વળી

૨૪ પેરા (મનુષ્યસેનનો પ્રસ્તાવ હોવાથી
પ્રતસેનમાં ઉત્પન્ન થયેલા ઉત્તમ પુરુષોનું નર-
કમુખાણં હોય કે ન હોય તે વિષે કહે છે)

દો ચક્રવટ્ટી અપરિવત્તકામમોગા
કાલમાસે કાલં કિચ્ચા અહે સત્તમાણ
પુદ્ધવીએ અપદ્ધાણે નરણે નેરદ્ધયત્તાણ
ઉવવન્ના । તં જહા । સુભૂમે ચેવ વમ્મ-
દત્તે ચેવ ॥

ભાવાર્થ:-મનુષ્યસેનના અધિકાર માટે ચ-
ક્રવર્તિનો પ્રસ્તાવ આવ્યો તેથી ચક્રવર્તિનો
અધિકાર કહે છે, ભરતસેનમાં વે ચક્રવર્તિ ઉ-
ત્તમ પુરુષ કામમોગ ઝાંદયા વીના કાલને
અવસરે કાલ કરી (આટલું પૂર્ણ કરી) હેઠે
સાતમી નર્ક પ્રવૃત્તિ અપદ્ધાણ નામે નર્ક-
વાસાને વિષે નારકીપણે તેત્રીસ સાગરોપમને
આડવે ડપના તેહનાં નામ કહે છે, આટમો
સુશુભ ચક્રવર્તિ ૧, અને વારમો વ્રહ્મદત્ત ચક્ર-
વર્તિ ૨, એ વે મેદ છે.

અર્થ:-અં ચમરેદ્દ વલેદ્દ વં વર્જિને
અં ભવનપતિ દેં દેવતાને દેં કાંદિક ડળી
દોંવે પં પલ્લોપમની ડિં સ્થિતિ પં કહી ॥૧॥

૨૫ (તે વે તીર્થકરોની નરકમા તેત્રીસ
સાગરોપમની સ્થિતી તેથી અને નારકોના સં-
ખ્યાતા કાલ સુધીની પણ સ્થિતી હોય છે
તેથી ભુવનપતિ વીગેરેની સ્થિતી દરશાવતા
પાંચ સૂત્રો કહે છે)

અસુરિન્દવલ્લિયાણં ભવણવાસીણં
દેવાણં દેસૂણાંદં દો પલ્લિઓવમાંદં ટિંદિ
પન્નત્તા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-નારકોની અમંલ્યાત કાલની
સ્થિતિ છે તેમ ભવનપતિની પણ કહે છે, અસુ-
રેદ્દ તે ચમરેદ્દ અને વલેદ્દ વર્જિને વીજા નાગ-
કુમારેદ્દાદીકની જયન્ય દશહજાર વર્ષની ડ-
ત્કુટ્ટી દેશે કાંદિકડળી વે પલ્લોપમની આડ-
વાની સ્થિતિ કહી છે અને ચમરેદ્દ વલેદ્દની
ડત્કુટ્ટી સાગરોપમ જ્ઞાણેરી સ્થિતિ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-સોં સૌધર્મ કં દેવલોક દેં દે-
વતાની ઉં ઉત્કૃષ્ટી દોં વે સાં સાગરો-
પમની ઠિં સ્થિતિ પં કહી ॥ ૨ ॥

સોહમ્મે કપ્પે દેવાણં ઉક્કોસેણં દો
સાગરોવમાઈં ઠિઈં પન્નત્તા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-અમ સૌધર્મ દેવલોકે દેવતાની
ઉત્કૃષ્ટી વે સાગરોપમની સ્થિતિ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-ઈં ઈસાન દેવલોક કં દેવલોકના
દેં દેવતાની ઉં ઉત્કૃષ્ટી સાં શાશ્વરી દોં
વે સાં સાગરોપમની ઠિં સ્થિતિ પં કહી ॥ ૩ ॥

ઈસાણે કપ્પે દેવાણં ઉક્કોસેણં સાહરે-
ગાઈં દો સાગરોવમાઈં ઠિઈં પન્નત્તા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-ઈશાન દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટી વે સાગ-
રોપમ શાશ્વરી સ્થિતિ કહી છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-સં સનતકુમારે ગ્રીજે કં દેવ-
લોકે દેં દેવતાને જં જયન્ય દોં વે સાં
સાગરોપમની ઠિં સ્થિતિ પં કહી ॥ ૪ ॥

સણંકુમારે કપ્પે દેવાણં જહનેણં
દો સાગરોવમાઈં ઠિઈં પન્નત્તા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-સનતકુમાર ગ્રીજે દેવલોકે દેવ-
તાની જયન્ય વે સાગરોપમની સ્થિતિ કહી છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-માં ચોથે કં દેવલોકે દેં દેવ-
તાની જં જયન્ય દોં વે સાં શાશ્વરી સાં
સાગરોપમની ઠિં સ્થિતિ પં કહી ॥ ૫ ॥

માહિન્દે કપ્પે દેવાણં જહનેણં દો
સાહરેગાઈં સાગરોવમાઈં ઠિઈં પન્નત્તા
॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-ચોથે માહિન્દ્ર, દેવલોકે દેવતાની
જયન્ય વે સાગરોપમ શાશ્વરી સ્થિતિ કહી છે ॥ ૫ ॥

અર્થ:-દોં વે કં દેવલોકને વિષે કં
દેવાંગના પં કહી તં તે જં કહુંછું સોં
સૌધર્મ વે વળી ઈં ઈસાને વે વળી ॥ ૧ ॥

૨૬ પેરા (દેવલોકનો પ્રસ્તાવ) હોવાથી
સ્ત્રી વગેરે દ્વારોથી દેવલોક સંબંધી વીજું ઘણું
સાત સૂત્રથી કહે છે)

દોસુ કપ્પેસુ કપ્પતિયાઓ પન્નત્તા-
ઓ । તં જહા । સોહમ્મે વેવ ઈસાણે
વેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-દેવતાના અધીકાર માટે દેવીનો
અધિકાર કહે છે, વે દેવલોકને વિષે દેવલો-
કની સ્ત્રી દેવાંગના છે તે કહે છે, સૌધર્મ
દેવલોકે ૧, ઈશાન દેવલોકે ૨, એ વે દેવલોકે
દેવાંગના છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-દોં વે કં દેવલોકને વિષે દેં
દેવતાને તેં તેજુ લેં લેસ્યા પં કહી તં
ત જં કહુંછું સોં સૌધર્મ દેવલોકે વે વળી
ઈં ઈસાને વે વળી ॥ ૨ ॥

દોસુ કપ્પેસુ દેવા તેજુલેસા પન્નત્તા ।
તં જહા । સોહમ્મે વેવ ઈસાણે વેવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે દેવલોકે દેવતાને તેજુલેસા
કહી છે, સૌધર્મ દેવલોકે ૧, ઈશાન દેવલોકે ૨ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-દોં વે કં દેવલોકને વિષે દેં
દેવતાને કાં કાયાપ ભોગ છે સ્ત્રી સાથે પં
કહ્યો તં તે જં કહુંછું સોં સૌધર્મ દેવલોકે
વે વળી ઈં ઈસાને દેવલોકે વે વળી ॥ ૩ ॥

દોસુ કપ્પેસુ દેવા કાયાપરિયારગા
પન્નત્તા । તં જહા । સોહમ્મે વેવ ઈસા-
ણે વેવ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વે દેવલોકને વિષે દેવતા કાયાપે
કરી દેવાંગનાની સાથે મનુષ્યની પેરે ભોગ
ભોગવે છે તે વેનાં નાપ કહે છે, સૌધર્મ દેવ-
લોકે ૧, ઈશાન દેવલોકે ૨ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-દોં વે કં દેવલોકે દેં દેવને
ફાં આલંગનાદિકે ભોગ સ્ત્રીનો પં કહ્યો
તં તે જં કહુંછું સં ગ્રીજે વે વળી માં
ચોથે વે વળી ॥ ૪ ॥

દોસુ કપ્પેસુ દેવા પાસંપરિયારગા
પત્રતા । તં જહા । સણંકુમારે ચેવ
માહિન્દે ચેવ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-વે દેવલોકને દેવતાને ફરસયી
તે આલીંગનાદીકથી સ્ત્રીનો ભોગ કહેલ છે તે
કહે છે, શ્રીજે સનત્કુમાર દેવલોકે ૧, ચોથે
માહેદ્ર દેવલોકે ૨ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-દોં વે કં દેવલોકે દેં દેવતા
રૂં રૂપ દીઠાથી ભોગ પુર્ણ કરે પં કયા તં
તે જં કહુંછું મં પાંચમે દેવલોકે ચે વલી
લં છઠે દેવલોકે ચે વલી ॥ ૫ ॥

દોસુ કપ્પેસુ દેવા રૂપરિયારગા પ-
ત્રતા । તં જહા । વમ્મલોએ ચેવ લન્તગે
ચેવ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-વે દેવલોકે દેવતાને રૂપ દીઠાથી
ભોગ પુર્ણ થાય છે તે દેવાંગનાહું રૂપ દેસી
કામાખિલાપની ઇચ્છા પુરી થાય છે તે કહે
છે, પાંચમે વ્રણ દેવલોકે ૧, છઠે લાંતક દેવ-
લોકે ૨ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-દોં વે કં દેવલોકે દેં દેવતા
સં શબ્દથી પં ભોગ સેવે છે પં એમ કહું
તં તે જં કહુંછું મં સાતમે ચે વલી સં
આઠમે ચે વલી ॥ ૬ ॥

દોસુ કપ્પેસુ દેવા સહપરિયારગા પ-
ત્રતા । તં જહા । મહાસુકે ચેવ સહ-
સ્સારે ચેવ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:-વે દેવલોકે દેવતા દેવાંગનાના
શબ્દથી ભોગ સેવે છે, સાતમે મહાસુક દેવલોકે
૧, આઠમે સહસાર દેવલોકે ૨ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-દોં વે ઇં ઇન્દ્રને મં મનથી દે-
વાંગનાના ભોગ પં કયા તં તે જં કહુંછું
પાં પ્રાણતેદ્રનો ઇંદ્ર ચે વલી અં અચ્યુતે
ન્દ્રનો ઇંદ્ર ચે વલી ॥ ૭ ॥

દો ઇન્દ્રા મળપરિયારગા પત્રતા । તં
જહા । પાણએ ચેવ અચ્ચુએ ચેવ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ:-વે ઇન્દ્રને મનથી દેવાંગનાના ભો-
ગથી સેવા કહી છે, નવમા, દશમા, ઇગ્યારમા,
વારમા, એ ચાર દેવલોકે દેવતા મનથી ભોગ
ભોગવે છે પણ વે ઠાણાનો વોલ છે તેથી ઇહાં
વે ઇંદ્ર કહ્યા છે તે કહે છે, પ્રણીતેદ્ર તે નવમા
દશમા દેવલોકનો ધણી ૧, અચ્યુતેદ્ર તે ઇગ્યા-
રમા ચારમા દેવલોકનો ધણી ૨ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-જીં જીવ ણં વલી દું વે ઠાં
યાનકે નિં ઉપજે પોં પુદ્ગલ પાં પાપ
કર્મ ચિં ગ્રહતા હવા અતીત કાલે વાં અ-
થવા ચિં ગ્રહે છે વર્તમાનકાલે વાં અથવા
ચિં આગમિકાલે ગ્રહસ્યે વાં અથવા તં
તે જં કહુંછું તં વે ઇન્દ્રિયાદિકમાં નિં ઉ-
પજીને ભોગવે પાપકર્મ છે વલી યાં પૃ-
થ્વી પ્રમુલ પાંચમા નિં ઉપજીને ભોગવે પાપકર્મ
ચે વલી ॥ ૧ ॥

૨૭ પેરા (આપરીચારણા કર્મથી હોય છે,
જીવો કર્મ સ્વેહેતુથી ગ્રણે કાલે ચીતની અવ્ય-
વસ્યપણાથી કરે છે તેથી છ સૂત્રો કહે છે)

જીવા ણં દુઢ્ઢાણનિવત્તિએ પોગ્ગલે
પાવકમ્મતાએ ચિણિંસુ વા ચિણનિત્તિ
વા ચિણિસ્સનિત્તિ વા । તં જહા । તસ-
કાયનિવત્તિએ ચેવ થાવરકાયનિવત્તિ-
એ ચેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એ ભોગાદીકની ઇચ્છા તે, જી-
વને વે સ્થાનકે ઉપકર્મથી ઉપજે છે તે માટે
પાપકર્મહું સ્વરૂપ કહે છે, જીવ વે સ્થાનકે કરી
પાપકર્મનાં પુગદલ અતિત કાલે ચિણ્યાં (ગ્રહાં)
છે, વર્તમાનકાલે ચિણે (પ્રહે) છે, આગમીયકાલે
ચિણશે (ગ્રહણ કરશે) તે કહે છે. ત્રસકાય
નિવર્તિત તે જે વે ઇન્દ્રિયાદીક ત્રસકાયમાં ઉ-

પર્જાને પાપકર્મનું ભોગવવું ૧, સ્થાવર કાયનિ-
વર્તિત તે પૃથ્વ્યાદી પાંચ સ્થાવરમાં અવતરી
પાપકર્મનું ભોગવવું ૨, એવા કર્મ પુદ્ગલ ગ્રહાં
ગ્રહે છે ને ગ્રહશે, એ વે ભેદ છે ॥૧॥

અર્થ:-એમ ૩૦ એવા પુદ્ગલ ગ્રહે
એમ ગ્રહા કર્મનો અવોષાકાલ મુકીને થાપવું
વિશેષથી તેહમાંથી હીન કરવું એટલે અવાધાં
કાલ જેટલું છે તે ઉપચય અતિતકાલે કરીયો
વા૦ અથવા ૩૦ વર્તમાનકાલે કરેછે વા૦ અ-
થવા ૩૦ અનાગતકાલે કરસ્યે વા૦ અથવા ॥૨॥

ઉવચિર્ણિંસુ વા ઉવચિર્ણિન્તિ વા
ઉવચિર્ણિસ્સન્તિ વા ॥ ૨ ॥

માવાર્થ:-ગ્રહાં કર્મનો અવાગ્રાકાલ મુકીને
તે માંહીથી હોત કરવું એટલે અવાધાકાલ જે
ટલું ઓછું તે ઉપચય કહીએ, પુર્વોક્ત વે સ્થા-
નકે ભોગવવાં પડે૦ એવાં કર્મ પુદ્ગલના અ-
નિતકાલે ઉપચય કર્યો ૧, વર્તમાનકાલે ઉપ-
ચય કરેછે ને આગમીયકાલે ઉપચય કરશે ॥૨॥

અર્થ:-૪૦ તે કર્મનું કપાયથી નિકાચવું
તે વાંધતો હવો વા૦ અથવા ૪૦ વાંધેછે વા૦
અથવા ૪૦ વાંધસ્યે વા૦ અથવા ॥ ૩ ॥

વન્ધિંસુ વા વન્ધન્તિ વા વન્ધિસ્સ-
ન્તિ વા ॥ ૩ ॥

માવાર્થ:-અતિતકાલે ક્રિયાં કર્મનું કપાયથી
નિકાચવું (મજબુત કરવું) તે વંધ કહીએ,
પુર્વોક્ત વે સ્થાનકે ભોગવવાં પડે એવાં કર્મ
પુદ્ગલ વાંધ્યાં, વાંધે છે ને વાંધશે ॥૩॥

અર્થ:-૩૦ એમજ ઉદીરણા જે ઉદય કર્મ
ન તિ આગ્યું તે કારણે વલાતકાર ઉદય આળે
તે ઉદીરણા ઉદીરતો હવો વા૦ અથવા ૩૦
ઉદરે છે વા૦ અથવા ૩૦ ઉદીરસ્યે ॥૪॥

ઉદીર્ણિંસુ વા ઉદીર્ણિન્તિ વા ઉદીર્ણિ-
સ્સન્તિ વા ॥ ૪ ॥

માવાર્થ:-જે કર્મઉદય નથી આવ્યાં તે કા-
રણથી વલાતકારે ઉદય આળે તે ઉદીરણા
કહીએ, પુર્વોક્ત વે પ્રકારનાં કર્મ જીવે ઉદેર્યાં
ઉદીરે છે ને ઉદીરશે ॥૪॥

અર્થ:-૪૦ વેદવો તે ભોગવવું તે વેદતો હવો
વા૦ અથવા ૪૦ વેદે છે વા૦ અથવા ૪૦ વે-
દશે વા૦ અથવા ॥ ૫ ॥

વેદિંસુ વા વેદેન્તિ વા વેદિસ્સન્તિ
વા ॥ ૫ ॥

માવાર્થ:-એમજ પુર્વોક્ત વે પ્રકારનાં કર્મ
વેદતા (ભોગવતા) હુઆ, વેદેછે ને વેદશે ॥૫॥

અર્થ:-નિ૦ કર્મ ભોગવ્યા પછી ઉદય નહી
તે નિર્જરતો હવો વા૦ અથવા નિ૦ નિર્જરે છે
વા૦ અથવા નિ૦ નિર્જરશે વા૦ અથવા ॥૬॥

નિજ્જરિંસુ વા નિજ્જરેન્તિ વા નિ-
જ્જરિસ્સન્તિ વા ॥ ૬ ॥

માવાર્થ:-એમજ પુર્વોક્ત વે પ્રકારનાં કર્મની
નિર્જરા જે કર્મ ભોગવ્યા પછી અકર્મ થાય તે
નિર્જરતા હુઆ, નિર્જરેછે ને નિર્જરશે ॥૬॥ [ચિ-
ળવું ૧, ઉપચીળવું ૨, વાંધવું ૩, ઉદીરવું ૪,
વેદવું ૫, નિર્જરવું ૬, એ છ વાલ થયા ॥૬॥

અર્થ:-દુ૦ વે ૫૦ પ્રદેશિયા સ્વં૦ પંથ અ૦
અનંતા પં૦ કથા ॥ ૧ ॥

૨૮ (દ્રવ્યસેન કાલભાવથી પુદ્ગલની તી-
રુપણા કહે છે)

દુપ્પસિયા સ્વન્ધા અણન્તા પન્નત્તા
॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-ગળ કાલે એ જીવત્રસસ્થાવર-
પણે કર્મ તે પુદ્ગલરુપ છે તે પુદ્ગલનું સ્વરુપ
કહેછે, જે પ્રદેશીયા પુદ્ગલના સ્વંધ અનંતછે ॥૧॥

અર્થ:-દુ૦ વે ૫૦ આકાશના પ્રદેશને અ
ગ્રાહી રહ્યા એવા પો૦ પુદ્ગલ અ૦ અનંતા
પં૦ કથા ॥ ૨ ॥

દુષ્ણસોગાદા પોગ્ગલા અણન્તા પ-

ન્નત્તા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વે આકાશના પ્રદેશને અવગાહી તે આશ્રયી રહ્યાં છે એવાં અનંતા પુદ્ગલ છે ॥૨॥

અર્થ:-દુ૦ વીજા ઠા૦ ઠાણાનો ચ૦ ધોયો
ઉ૦ ઉદેસો સ૦ પુરો થયો.

દુઢ્ઢાણસ્સ ચઉત્થો ઉદેસઓ સમત્તો ॥

ભાવાર્થ:-એમ યાવત વે ગુણ દુલ્લભા પુદ-
ગલ અનંતાશ્રી તિર્થંકર દેવે કયાં છે)

અર્થ:-દુ૦ વીજું ઠા૦ ઠાણું સ૦ પુરુ થયું.

॥ દુઢ્ઢાણં સમત્તં ॥

ભાવાર્થ:- (ઈતિશ્રી વીજા ઠાણાના ચોથા
ઉદેશાનો ભાવાર્થ સંપૂર્ણમ્)

ઈતિશ્રી વીજા ઠાણાનો ભાવાર્થ સંપૂર્ણ.

[અહ તિઢ્ઢાણં ।]

[અહ તિઢ્ઢાણસ્મ પદમો ઉદેસઓ ।]

અર્થ:-ત૦ ત્રણ ૬૦ ઇન્દ્ર પં૦ કયાં તં૦ તે
જ૦ કહું છું ના૦ નામથી ઇન્દ્ર ઠા૦ સ્થાપના
ઇન્દ્ર દ૦ દેવેન્દ્ર જે આવતે ભવે ઇન્દ્ર ધાવા ॥૧॥

(વીજા અધ્યયનના છેલા ઉદેશામાં
જીવ અને અજીવના પર્યાય કહ્યા અને આ અધ્ય-
યનના પેઠેલા ઉદેશામાં પણ તેનાજ પર્યાય
કહે છે. છેલા ઉદેશાના છેલા સુત્રમાં પુદ્ગલ
ધર્મ કહ્યા હતા અને આ ઉદેશાના પેઠેલા સુ-
ત્રમાં જીવ ધર્મ કહે છે. આ પ્રમાણે છેલા ને
આ ઉદેશાનો સંબંધ છે.)

૧. તઓ ઇન્દા પન્નત્તા । તં જહા ।
નામિન્દે ઠાવણિન્દે દહિન્દે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારના ઇન્દ્ર શ્રી તિર્થંકર
દેવે કહેલ છે તે કહે છે, નામ ઇન્દ્ર તે ઇન્દ્રના ગુણ
રહિત ફક્ત નામયોજ ઇન્દ્ર જેમ ગોવાલણીયે
મોહ ઘેલાઈ પોતાના પુત્રનું નામ ઇન્દ્ર પાડયું,
મોપેન્દ્ર, મુમીન્દ્ર, અક્ષરથી ઇન્દ્ર, સિંહ ઇત્યાદિ નામ
ઇન્દ્ર ૧, સ્થાપના ઇન્દ્ર તે ઇન્દ્રનો આકાર ધનાવે ૨,

દ્રવ્ય ઇન્દ્ર તે કોઈ ભવ્યજીવ આવતે ભવે ઇન્દ્ર
ધનાનો હોયતે ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તે૦ ત્રણ ૬૦ ઇન્દ્ર પં૦ કયાં તં૦ તે જ૦
કહું છું ના૦ જ્ઞાનેન્દ્ર કેવલી દં૦ દર્શનેન્દ્ર ક્ષા-
યિક સમકિતિ ચ૦ ચારિતેન્દ્ર યથાહ્યાત ચા-
રિત્રીયો ॥ ૨ ॥

(નામ ઇન્દ્ર, સ્થાપના ઇન્દ્ર અને દ્રવ્ય ઇન્દ્ર
કહ્યા, હવે ભાવ ઇન્દ્ર કહે છે)

તઓ ઇન્દા પન્નત્તા । તં જહા ।
નાણિન્દે દંસણિન્દે ચરિત્તિન્દે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વલી ત્રણ પ્રકારે ઇન્દ્ર કહેલ છે તે
કહે છે, જ્ઞાનેન્દ્ર તે પુર્ણ જ્ઞાનવંત કેવલી ૧, દર્શ-
નેન્દ્ર તે ક્ષાયિક સમકિતનો ધર્મી ૨, ચારિતેન્દ્ર તે
યથાહ્યાત ચારિત્રનો ધર્મી ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-ત૦ ત્રણ ૬૦ ઇન્દ્ર પં૦ કયાં તં૦ તે
જ૦ કહું છું. દે૦ વૈમાનિકના અ૦ ભવનપ-
તિના મ૦ ચક્રવર્તિ ॥ ૩ ॥

(અધ્યાત્મિક ઈશ્વર્યની અપેક્ષા ભાવદ્વન્દ્રના ત્રણ પ્રકાર કહ્યા. હવે ઈશ્વર્યની અપેક્ષા ભાવ દ્વન્દ્રના ત્રણ પ્રકાર કહે છે)

તઓ ઇન્દા પત્રતા । તં જહા ।
દેવિન્દે અસુરિન્દે મણુસિન્દે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વહી ત્રણ પ્રકારના ઇન્દ્ર કહેલ છે તે કહે છે, દેવેન્દ્ર તે જાંતિપી વૈમાનિકના ઇન્દ્ર ૧, અસુરેન્દ્ર તે ભવનપતી વ્યંતરના ઇન્દ્ર ૨, મનુષ્યેન્દ્ર તે ચક્રવર્ત્યાદીક મનુષ્યનો ઇન્દ્ર ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે વિં વિકુર્વણા પંં કહી તંં તે જંં કહું છું વાંં ભવધારણી શરીરને અવગાહિને જેટલું ક્ષેત્ર રહું છે તેથી અલગા ક્ષેત્રના પોં પુદગલ પંં (વિક્રય સમુદ્ધાતે કરી) ગ્રહીને નવા રૂપની એં એક વિં વિકુર્વણા તે વાહિર ક્ષેત્રના પોં પુદગલ અં અણલીધે એં એક વિં વિકુર્વણા વાંં વાહ્ય ક્ષેત્રના પોં પુદગલ પંં લેદને વિં વહી અં લીંવા વિના એટલે કાંઈક મુલગા શરીરના કેટલાક વાહ્ય પુદગલ લેઈને વિં વહી એં એક વિં વિકુર્વણા કરે તે ॥ ૧ ॥

૨ પેરા (આ ત્રણનું દ્વન્દ્રપણું વૈક્રિય કરવું - વિગેરે શક્તિ સહિત પગાને લીધે છે તેથી વિકુર્વણાનું સ્વરૂપ કહે છે).

તિવિહા વિઝવણા પત્રતા । તં જહા ।
વાહિર પોગ્ગલે પરિયાદિજ્ઞતા એગા વિઝવણા । વાહિર પોગ્ગલે અપરિયાદિજ્ઞતા એગા વિઝવણા । વાહિર પોગ્ગલે પરિયાદિજ્ઞતા વિ અપરિયાદિજ્ઞતા વિ એગા વિઝવણા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એ ત્રણ પ્રકારના ઇન્દ્રને વૈક્રેય વિકુર્વણા (ધારે તેનું રૂપ વનાવવાની શક્તિ) હોય તે માટે વિકુર્વણાનો અધિકાર કહે છે,

ત્રણ પ્રકારે વિકુર્વણા કહી તે કહે છે, ભવધારણી જે મુલ શરિર અવગાહી જેટલું ક્ષેત્ર રહું છે તેથી અલગા ક્ષેત્રનાં પુદગલ વૈક્રેય સમુદ્ધાતે કરી ગ્રહીને જે નવા રૂપની વિકુર્વણા કરે તે એક વિકુર્વણા ૧, જે વાહ્ય ક્ષેત્રનાં પુદગલ લીંવા વિના મુલગાજ શરિર માંહિલાં પુદગલ વિશિષ્ટ ગ્રહીને વિકુર્વણા કરે તે વીંજી વિકુર્વણા ૨, વાહ્ય પુદગલ ગ્રહીને કેટલાક મુલ શરિરનાં પુદગલ ગ્રહીને વિકુર્વણા કરે તે ત્રીંજી વિકુર્વણા ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે વિં વિકુર્વણા પંં કહી તંં તે જંં કહું છું અં મુલગે શરીરે જે ક્ષેત્ર પ્રદેશે અવગાહ્યા પોં પુદગલ પંં લેઈને વિકુર્વણા કરે તે એં એક વિં વિકુર્વણા અં અભ્યંતર પોં પુદગલ અં અણગ્રહે એં એક વિં વિકુર્વણા અં અભ્યંતર પોં પુદગલ પંં કાંઈક ગ્રહીને વિં વહી અં કાંઈક અણગ્રહીને વિં વહી એં એક વિં વિકુર્વણા ॥ ૨ ॥

તિવિહા વિઝવણા પત્રતા । તં જહા ।
અભન્તર પોગ્ગલે પરિયાદિજ્ઞતા એગા વિઝવણા । અભન્તર પોગ્ગલે અપરિયાદિજ્ઞતા એગા વિઝવણા । અભન્તર પોગ્ગલે પરિયાદિજ્ઞતા વિ અપરિયાદિજ્ઞતા વિ એગા વિઝવણા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વહી ત્રણ પ્રકારે વિકુર્વણા શ્રી ભગવંતે કહેલ છે તે કહે છે, અભ્યંતર પુદગલ તે ભવધારણી તથા ઉદારિક શરિરે ક્ષેત્ર પ્રદેશે અવગાહ્યાં જે પુદગલ તે માંહિજ વિકુર્વણા કરે તે એક વિકુર્વણા ૧, અભ્યંતર પુદગલ અણગ્રહીને વિકુર્વણા કરે તે વીંજી વિકુર્વણા ૨, એમ અભ્યંતર પુદગલ કાંઈક ગ્રહીને કાંઈક અણગ્રહીને વિકુર્વણા કરે ત્રીંજી વિકુર્વણા ૩ એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે વિં વિકુર્વણા પંં

કહી તં તે જ૦ કહું છું વા૦ વાહ અ૦ અ-
ભ્યંતર પો૦ પુદગલ પ૦ ગ્રહીને એ૦ એક વિ૦
વિકુર્વણા વા૦ વાહ અ૦ અભ્યંતર પો૦ પુદ-
ગલ અ૦ અણગ્રહીને એ૦ એક વિ૦ વિકુર્વણા
વા૦ વાહ અ૦ અભ્યંતર પો૦ પુદગલ પ૦
ગ્રહીને વિ૦ વલી અ૦ કાંડક અણગ્રહીને વિ૦
વલી એ૦ એક વિ૦ વિકુર્વણા ॥ ૩ ॥

તિવિહા વિઝવણા પત્રતા । તં જહા ।
વાહિરબ્મન્તરણ પોગલે પરિયાદિહતા
એગા વિઝવણા । વાહિરબ્મન્તરણ પોગલે
અપરિયાદિહતા એગા વિઝવણા વાહિર-
બ્મન્તરણ પોગલે પરિયાદિહતા વિ અ-
પરિયાદિહતા વિ એગા વિઝવણા ॥૩॥

ભાવાર્થ:-વલી ત્રણ પ્રકારે વિકુર્વણા કહી
છે તે કહેડે, વાહ અને અભ્યંતર પુદગલ ગ્રહી
ને એક વિકુર્વણા ૧, વાહ અભ્યંતર પુદગલ
અણગ્રહીને એક ધીજી વિકુર્વણા ૨, વાહ અભ્યં-
તર પુદગલ કાંડક ગ્રહીને કાંડક અણગ્રહીને
એક ધીજી વિકુર્વણા, હાં કંટલાએક ભાવ
ધ્રુશ્રુત ગમ્ય છે ૩, એ ત્રણ મેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિ૦ ત્રણ મેદે ન૦ નારકી પ૦
કહ્યા તં તે જ૦ કહું છું ક૦ એક સમયે
સંહ્યાતા ઉપના તે અ૦ એક સમયે અસંહ્યાતા
ઉપજે તે અ૦ સમયે એકો ઉપજે તે ॥૧॥

૩ પેરા (ઉપર વિકુર્વણા કહી તે નારકને પણ
હોય તેથી નારકોનું સ્વરૂપ કહે છે).

તિવિહા નેરહ્યા પત્રતા । તં જહા ।
કહસંચિયા અકહસંચિયા અવત્તવગ-
સંચિયા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-વિકુર્વણા નારકીને હોય તે માટે
નારકીનો અધિકાર કહે છે, ત્રણ પ્રકારે નારકી
કહેલ છે તે કહે છે, નર્કમાં ઉપજવાની વેળાએ

એક સમયે એક વે ત્રણ થાવત સંહ્યાતા સુધી
જેટલા સાથે ઉપના તે કતિ સંચિતા નારકી
૧, એક સમયે અસંહ્યાતા સુધી જેટલા સાથે
ઉપનાતે અકતિ સંચિતા નારકી ૨, સમયે
સમયે એકો ઉપજે અવત્તવ્ય સંચિતા નારકી
૩, એક સમયે એ ત્રણ પ્રકાર છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એ૦ એમ એ૦ એકંદ્રિ વર્ગીને જા૦
યાવત વે૦ વૈમાનિક લમે જાણ્યું ॥૨॥

(કતિ સંચિત વિગેરે મેદ અગુર વિગેરેના
પણ હોય તેથી તે પણ વતાવે છે.)

એવં એગિન્દિયવજ્જા જાવ વેમા-
નિયા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-એમ એકંદ્રી ધર્મીને વૈમાનીક સુધી
ચોવિસ ટંકે કતિ સંચિતા ? અકતિ સંચિ-
તા ૨ અવત્તવ્ય ૩ એ ત્રણે પ્રકારે છે અને
એકંદ્રીમાં એક સમયે અસંહ્યાતા અનંતા ઉપજે
પણ વે યાવત સંહ્યાતા ન ઉપજે તેથી અકતિ
શબ્દ એકજ આવે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિ૦ ત્રણ મેદે પ૦ દેવતાની મૈથુન
સેવા પ૦ કહી તં તે જ૦ કહું છું એ૦ કોઈ
એક દે૦ દેવ અ૦ થોડી રુદ્ધિનો દે૦ ધર્મી તે
અ૦ અનેરા દે૦ દેવતાની દે૦ દેવીને અ૦ વશ
કરીને અ૦ વશ કરીને પ૦ ભોગવે અ૦ પો-
તાની દે૦ દેવીને અ૦ આલંગી અ૦ આલંગીને
પ૦ ભોગવે અ૦ પોતજ અ૦ આત્માને વિ૦
વિકુર્વી વિ૦ વિકુર્વીને પ૦ ભોગવે એ૦ કોઈ
એક દે૦ દેવતા નો૦ નહીં અ૦ ધીજા રુદ્ધિ-
વંત દે૦ દેવતા નો૦ નહીં અ૦ ધીજા દે૦ દે-
વની દે૦ દેવીઓ અ૦ આલંગી અ૦ આલં-
ગીને પ૦ ભોગવે, અ૦ પોતાની દે૦ દેવીને
અ૦ આલંગી અ૦ આલંગીને પ૦ ભોગવે, અ૦
પોતાની મેલે અ૦ આત્માથી વિ૦ વિકુર્વી વિ૦
વિકુર્વીને પ૦ ભોગવે એ૦ એક દે૦ દેવતા નો૦
નહીં અ૦ અન્ય દે૦ દેવ નો૦ નહીં અ૦ અન્ય

દે० દેવની દે० દેવી નો० નહીં અ० પોતાની
અ० પોતેજ અ० આત્માથી વિ० વિકુર્વી વિ०
વિકુર્વીને ૫૦ ભોગવે.

૪ પેરા (ઉપરલા સૂત્રોમાં વૈમાનિક દે-
વનો કતિ સંચિત વિગેરે ધર્મ કહ્યો, હવે દેવનો
સામાન્ય રીતે પરિચારણા ધર્મ કહે છે.)

તિવિહા પરિચારણા પ્રત્નત્તા । તં
જહા । એમે દેવે અન્ને દેવે અન્નેસિં
દેવાળં દેવીઓ અભિજુઝ્ઞિય અ-
ભિજુઝ્ઞિય પરિચારેહ, અપ્પણિજ્જિયા-
ઓ દેવીઓ અભિજુઝ્ઞિય અભિજુ-
ઝ્ઞિય પરિચારેહ, અપ્પાણમેવ અપ્પણા
વિઝવિય વિઝવિય પરિચારેહ । એમે
દેવે નો અન્ને દેવે નો અન્નેસિં દેવાળં
દેવીઓ અભિજુઝ્ઞિય અભિજુઝ્ઞિય
પરિચારેહ, અપ્પણિજ્જિયાઓ દેવી-
ઓ અભિજુઝ્ઞિય અભિજુઝ્ઞિય પરિ-
ચારેહ, અપ્પાણમેવ અપ્પણા વિઝવિય
વિઝવિય પરિચારેહ । એમે દેવે નો
અન્ને દેવે નો અન્નેસિં દેવાળં દેવીઓ
નો અપ્પણિજ્જિયાઓ અપ્પાણમેવ
અપ્પણા વિઝવિય વિઝવિય પરિચારેહ ॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ પ્રકારે પરિચારણા તે દેવ-
મૈથુન (વિપય) સેવા કહેલ છે તે કહે છે,
સચલા નહીં પણ કોઈક દેવતા પોતાથી યોડી
રુદ્ધોવાલા વીજા દેવતાની દેવીને વશ કરીને
ભોગ ભોગવે દટલે પારકી દેવીને વશ કરીને
ભોગ ભોગવે ૧, કોઈક પોતાનીજ દેવાંગનાને
આશ્રીને આલિંગી આલિંગીને ભોગવે દટલે
દેવતા પોતાનીજ દેવીને ભોગવે ૨, અથવા પો-

તેજ આત્માથીજ વિકુર્વિ ભોગ યોગ્ય દેવાંગ
નાનું શરીર કરી પછી તેની સાથે ભોગ ભોગવે
૩, એ ત્રણ બોલ મલીને એક પરિચારણા કહી ૧
કોઈક દેવતા વીજાથી રુદ્ધિવંત વીજા દેવતા
ની દેવીને વશ કરીને ભોગવે એ પ્રથમ પ્રકાર
નથી પણ પોતાની દેવાંગનાને ભોગવે ૧, અને
આત્માથી વિકુર્વિને ભોગવે ૨, એ બે પ્રકાર છે
એ વીજી પરિચારણા કહી ૨, એક દેવતા વી-
જાથી રુદ્ધિવંત છે તે પણ અન્યદેવતાની દેવીને
ભોગવવાને અસમર્થ તેમજ પોતાની દેવીને પણ
ભોગવવાને અસમર્થ દટલે એ બે ભેદ નથી પણ
આત્માથી વિકુર્વણા કરી દેવાંગનાને ભોગવે ૩,
એ ત્રીજી પરિચારણા તે મૈથુન સેવા કહી છે ॥
અર્થ:—તિ० ત્રણ પ્રકારે મે० મૈથુન ૫૦
કહ્યા તં० તે જ० કહું છું દિ० દેવતાનું મા०
મનુષ્યનું તિ० તિર્યચનું ॥૧॥

૫ પેરા (વિગેરેથી મૈથુન વિષે કહું, હવે
સામાન્યથી પરુપણા કરે છે.)

તિવિહે મેહુણે પ્રત્નત્તે । તં જહા ।
દિવ્વે માણુસ્સા તિરિક્કજોણિ ॥૧॥

ભાવાર્થ:—દેવતાને પુર્વોક્ત રીતીયે ત્રણ પ્ર-
કારે મૈથુન સેવા કહી તે માટે તે મૈથુનના
ભેદ કહે છે, ત્રણ પ્રકારે મૈથુન કહેલ છે તે કહે
છે, દેવતાનું ૧, મનુષ્યનું ૨, તિર્યચનું ૩, એ
ત્રણ અને નારકી નપુંસક છે તેથી તેને
મૈથુન નથી ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—તં० ત્રણ મે० મૈથુનના ગં સેવનાર
છે તં० તે જ० કહું છું દે० દેવતા મં મનુ-
ષ્ય તિ० તિર્યચ ॥ ૨ ॥

(મૈથુન સેવનાર કહે છે.)
તઓ મેહુણં ગચ્છન્તિ । તં જહા ।

દેવા મણુસ્સા તિરિક્કજોણિયા ॥૨॥
ભાવાર્થ:—ત્રણ મૈથુનના સેવનાર છે તે કહે છે, દેવતા
૧, મનુષ્ય ૨, તિર્યચ ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-તં ત્રણ મેં મૈથુન સૈં સેવે તં
તે જં કહું છું દંહી પુંપુરુષ નંનપુંસકા ॥૩॥
(મૈથુન સેવનારના ભેદ કહે છે.)

તઓ મેહુણં સેવન્તિ । તં જહા ।
ઇત્થી પુરિસા નપુંસગા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વહી ત્રણ મેથુનના સેવનાર છે, તે કહે
છે, હી ૧, પુરુષ ૨, નપુમ્સક ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૩॥

અર્થ:-તિં ત્રણ જોં જોગ (યોગ) પં
કહ્યા તં તે જં કહું છું મં મનયોગ વં
વચનયોગ કાં કાયયોગ ॥૧॥

૬ પેરા (મૈથુન સેવનાર યોગવાઝા હોયઝે
તેથી યોગની પરૂપણા કહે છે.)

તિવિહે જોગે પત્રત્તે । તં જહા ।
મળજોગે વડજોગે કાયજોગે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એ ત્રણ યોગવંતઝે તે માટે યોગ કહે
છે, ત્રણ પ્રકારે યોગ (તે આત્મ વીર્ય) કહેલ છે
તે કહે છે, મનનો યોગ તે મનનો વ્યાપાર ૧,
વચનનો યોગ તે વચનનો વ્યાપાર ૨, કાયાનો
યોગ તે કાયાનો વ્યાપાર ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૧॥

અર્થ:-પં એમ નેં નારકીને વિં વેન્દ્રિ
તેન્દ્રિ ચઝરીન્દ્રિ વં વર્જીને જાં યાવત વેં
વૈમાનિકને ॥ ૨ ॥

(સામાન્યથી યોગની પરૂપણા કરી છે, વિશે-
ષથી નારક વિગેરે ૨૪ દંડકોમાં તે ફોરવેઝે)

एवं नेरइयाणं विगलिन्दियवज्जाणं
जाव वेमाणियाणं ॥ २ ॥

ભાવાર્થ:-એમ નારકીને ત્રણે યોગ કહેવા
અને પાંચ એકંદ્રી તથા વિગલેંદ્રી એ આઠ વર્જિને
વૈયાનીક મુથી ત્રણ યોગ કહેવા, પાંચ સ્થાવર
ને એક કાયાનો યોગ છે અને ત્રણ વિગલેંદ્રી
ને વચન અને કાયા એ બે યોગ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે પં ફોરવડું પં ક-
હું તં તેં જં કહું છું મં મનયોગ વં

વચનયોગ કાં કાયયોગ ॥૧॥

૭ પેરા (મન વિગેરેના સંવધને લીધે આ
પ્રયોગનો વાત કહે છે.)

તિવિહે પઓગે પત્રત્તે । તં જહા । મ-
ળપઓગે વડપઓગે કાયપઓગે ॥૧॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે પ્રયોગ પ્રયુજવા રૂપ
તે ફોરવડું કહેલ છે તે કહે છે મનપ્રયોગ ૧,
વચન પ્રયોગ ૨, કાયા પ્રયોગ ૩, ॥ ૧ ॥

અર્થ:-જં જેમ જોં યોગ વિં વિગલેં-
ન્દ્રિ વં વર્જીને જોં યાવત વેં વૈમાનિક
લોગે નં તેમ પં પ્રયોગ વિં વહી ॥ ૨ ॥

જહા જોગે વિગલિન્દ્યવજ્જાણં જા-
વ વેમાણિયાણં તહા પઓગે વિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-જેમ યોગ તેમ પ્રયોગ પણ જાગવા,
પાંચ સ્થાવર અને ત્રણ વિગલેંદ્રી એ આઠ વર્જિને
વૈયાનિક મુથી એ ત્રણે પ્રયોગ કહેવા ॥૨॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે કં કારણ ક્રિયા કરે
તે પં કહી તં તે જં કહું છું મં મને કરે તે
વં વચને કરે તે કાં કાયાએ કરે તે ॥ ૧ ॥

૮ પેરા-(મન વિગેરે સંવધને લીધે કારણ-
નો વાત કહે છે)

તિવિહે કરણે પત્રત્તે । તં જહા ।
મળકરણે વડકરણે કાયકરણે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે કરણ તે જેઠથી ક્રિયાદિ
કરોએ તે કહે છે, મન કરણ તે મનથી પાપપુન્ય કરે
૧, વચન કરણ તે વચનથી પાપ પુન્ય કરે ૨,
કાયા કરણ તે કાયાથી પાપ પુન્ય કરે ૩, ॥૧॥

અર્થ:-પં એમ વિં વિગલેંદ્રિ વં વર્જીને
જાં યાવત વેં વૈમાનિક લોગે ॥ ૨ ॥

एवं विगलिन्दियवज्जं जाव वे-
माणियाणं ॥ २ ॥

ભાવાર્થ:-એમ પાંચ સ્થાવર અને ત્રણ વિગલેંદ્રી

ए आठ व्रजिने वैमानिक सुधी व्रण-करणछे,
पांच स्थावरमां एक काम करणछे, व्रण विगलें
द्रीमां वचन अने काया ए वे करण छे ॥ २ ॥

अर्थ:-ति० व्रण क० करण प० कहा तं० ते ज०
कहुंछुं आ० छ कायने हणवी ते सं० छ कायने ह-
णवानो संकल्प करवो ते स० छ काय संताप
करवो ते ॥ ३ ॥

(करणना वीजी रीते व्रण प्रकार बतावेछे.)

तिविहे करणे पत्रत्ते । तं जहा ।
आरम्भकरणे संरम्भकरणे समारम्भ-
करणे ॥ ३ ॥

भावार्थ:-वली व्रण प्रकारे करण कहेछे
ते कहे छे, आरंभ करण ते छ कायना जीवने
हणवुं १, संरम्भ करण ते पृथग्वादी क छ कायना
जीवने हणवानो संकल्प करवो २, समारंभ ते
छ कायना जीवने संताप करवो ३, ॥ ३ ॥

अर्थ:-नि० आंतरा रहित जा० यावत व०
वैमानिक-लगे २४ दंडके असंझीने पाछल्या
भवनी अपेक्षाए ॥ ४ ॥

(आ आरंभादिक व्रणे करण नारकीयी
मांडीने वैमानिक सुधी होय छे ते बतावे छे)

निरन्तरं जाव वेमाणियाणं ॥ ४ ॥

भावार्थ:-ए व्रण करण आंतरा रहित वैमा-
નીક સુધી ચાવીસ દંડકે કહેવા એને અસંજીને
પાછલા ભવની અપેક્ષાએ હોય, ॥ ૪ ॥

अर्थ:-ति० व्रण ठा० थानके जी० जीव
अ० अल्प थोडा आ० आउखाने क० कर्म
प० बांधे तं० ते ज० कहुंछुं. पा० जीवने
अ० हणतो भ० थको मु० जुहुं व० बोलतो
भ० थको तं० तथा रु० रुप शुद्ध स० क्षमा-
वंत वा० अथवा मा० हिंसा रहित वा०
अथवा अ० सचित्त अ० एपणा शुद्ध नहीं
एहवे अ० अन्न पा० पाणी स्वा० सुखदी

सा० तंबोलादिक प० आपतो भ० थको इ० ए
ति० व्रण ठा० थानके करीने जी० जीव अ०
अल्प आउपुं क० कर्म प० बांधे ॥ १ ॥

९ पेरा-(आरंभादिक करणनुं तथा वीजी
क्रियानुं फळ बतावे छे)

तिहिं ठणेहिं जीवा अप्पाउयत्ताए
कम्मं पगेरेन्ति । तं जहा । पाणे अइ-
वाइत्ता भवइ मुसावइत्ता भवइ त-
हाखुं समणं वा माहणं वा अफासु-
एणं अणेसणिज्जेणं असणपाणखाइ-
मसाइमेणं पडिल्लामेत्ता भवइ । इवेए-
हिं तिहिं ठणेहिं जीवा अप्पाउयत्ताए
कम्मं पगेरेन्ति ॥ १ ॥

भावार्थ:-આરંભાદી કરણનું ફળ કહે છે,
વ્રણ સ્થાનકે કરી જીવ અલ્પ તે થોડું આડપું
કર્મ બાંધે અને મોટું આયુષ્ય ન પામે તે કહે
છે, જીવને હણતો ?, જુટું બોલતો ?, તથા રૂપ
શુદ્ધ શ્રમણ માહણ હિંસાથી નિવર્ત્યા એવા
સાધુને અફાસુને સચિત્ત જીવ સહિત એપણા
શુદ્ધ નથી અલ્પનોક અચિત્ત છે પણ અમુસતું
અન્ન પાણી દેવો સુખવાસ એ ચાર પ્રકારના
આહાર વોહરાવે તે આપે ૩, એ વ્રણ સ્થાનકે
કરી જીવ અલ્પ આયુષ્ય કર્મ બાંધે એટલે થોડું
આયુષ્ય બાંધે, इहां चार गती मांडी कई गतीनुं
अल्प आयुष्य बांधे ए केवळी गम्य છે ॥ ૧ ॥

अर्थ:-ति० व्रण ठा० थानके जी० जीव
दी० मोटું आ० आउपाने क० कर्म मते प०
बांधे तं० ते ज० कहुंछुं. नो० नहीं पा० जीव
अ० हिंसा भ० करे नो० नहीं मु० जुहुं भ०
बोलतो थको तं० तथा रु० रुप शुद्ध स०
साधु वा० अथवा मा० दयावंतने वा०
अथवा फा० अचित्त ए० निरवग्र्य अ० अन्न

વ્રત્તાઓ । તં જહા । મળવડકા-
યગુત્તી ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-ચૌવિસ દંડક માંદીં સંયમવંત
મનુષ્યને વ્રણ ગુણી કહેલ છે તે કહે છે, મન-
ગુણી ૧, વચન ગુણી ૨, કાયગુણી ૩, એ વ્રણ
ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તં વ્રણ અં પાપને યોગે પ્રવર્તે તે
પં કહી તં તે જં કહું છું મં મને કરી
પાપ વાંધે તે વં વચને પાપ વાંધે તે કાં
કાયાએ પાપ વાંધે તે ॥ ૩ ॥

(ગુણીઓ કદી હવે અગુણી કહે છે)

તઓ અગુત્તીઓ પન્નત્તાઓ । તં
જહા । મળઅગુત્તી વડઅગુત્તી કાય-
અગુત્તી ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વ્રણ પ્રકારે અગુણી કહેલ છે તે
કહે છે, મન અગુણી તે મનથી પાપ વાંધે ૧,
વચન અગુણી તે વચને કરી પાપ વાંધે ૨, કાય
અગુણી તે કાયાએ પાપ વાંધે ૩, એ વ્રણ ભેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એ એમ નેં નારકીને જાં યાવત
થંસ્તાનિતકુમારને પંપંચેદ્રિ તિંતિર્યંચજોં
યોનીને અં અસંજતિમંમનુષ્યને વાં વાળ-
વ્યંતરને જોં ડ્યોતિપીને વેં વેમાનિકને અ-
ગુણી હોય ॥ ૪ ॥

(હવે વિશેષથી ૨૪ એ દંડકના સંબંધમાં
અગુણીયો વિશે કહે છે)

એવં નેરડ્યાણં જાવ થળિયકુમારાણં
પશ્ચિન્દિયતિસ્તિસ્વજોણિયાણં અસંજય-
મણુસ્સાણં વાળમન્તરાણં જોડિસિયાણં
વેમાણિયાણં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-એમ નારકી, દસ ભવનપતીં તિ-
ર્યંચ પચેદ્રી, અસંજતી મનુષ્ય, વાળવ્યંતર જો
તિપી, વેમાનિક દેવતા એ સર્વેને વ્રણે અગુણી

હોય, પાંચ મ્યાવરને એક કાય અગુણી છે, વ્રણ
વિગલેંદ્રીને વચન અને કાય એ વે અગુણી છે ॥ ૫ ॥

અર્થ:-તં વ્રણ દં દળડ પં વળા તં
તે જં કહું છું મં મને કરી કર્મ વંધાયતે વં
વચને કરી કર્મ વાંધેતે કાં કાયાએ કરી
પાપ લાગેતે ॥ ૧ ॥

૧૧ પેરા-(અગુણીયો પોતાને અને પાપ-
કાને દંડશુભ ધાય છે તેથી દંડની પરપણા
કહે છે)

તઓ દળડા પન્નત્તા । તં જહા । મ-
ળદળડે વડદળડે કાયદળડે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-અગુણી વંતને વ્રણ દંડ (કર્મ દં
ડાય તે) કહેલ છે તે કહે છે, મન દંડ તે મ-
નથી પાપ વાંધે દંડાય ૧, વચન દંડ તે વ-
ચને પાપ વાંધે દંડાય ૨, કાયદંડ તે કાયાએ
પાપ વાંધે દંડાય ૩, એ વ્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-વિં વિગલેંદ્રિય વં વર્જાને જાં
યાવત વેં વેમાનિક લગે ॥ ૨ ॥

વિગલિન્દિયવજ્જં જાવ વેમાણિ-
યાણં ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-નારકીને વ્રણ દંડ કહેલ છે તે
કહે છે, મન દંડ ૧, વચન દંડ ૨, કાય દંડ ૩,
એમ એકેંદ્રી અને વ્રણ વિગલેંદ્રી વર્જિને વેમાનિક
સુધી વ્રણ દંડ છે, એકેંદ્રીને એક કાય દંડ છે,
વ્રણ વિગલેંદ્રીને વચન અને કાય એ વે દંડ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં વ્રણ ભેદે મં નિંદા પં ક-
હી તં તે જં કહું છું મં મને કરી વેં એક
આત્માને ત્યા પરને મં નિંદે વં વચને વેં
એક મં નિંદે કાં કાયાએ કરી વેં એક
મં નિંદે પાં પાપ કં કર્મને અં અળ
કરવે ગઈના હોય ॥ ૧ ॥

૧૨ પેરા (દંડ છે તે નિંદા યોગ્ય છે
તેથી ગઈ વિશે કહે છે.)

તિવિહા ગરહા પત્રતા । તં જહા ।
મળસા વેગે ગરહૃ વયસા વેગે ગરહૃ
કાયસા વેગે ગરહૃ પાવાણં કમ્માણં
અકરણયા ॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-દંડ તે ગર્હનીય પટલે । નિંદનીક
છે તે માટે ત્રણ પ્રકારે ગર્હા કહેલ છે તે કહે
છે, એક મનથી આત્માને તથા પરને
ગર્હે પટલે પાપકર્મ ધુંડું છે તેથી હવે હું પાપ-
કર્મ નહીં કરું એવો પોતાના મનમાં પસ્તાવો
કરે તથા બીજાને પણ કહે ૧, એક પોતાના
મનમાં પાપકર્મનો પસ્તાવો કરતો નથી પણ
ફક્ત વચનથીજ આત્માને તથા પરને ગર્હે (નિંદે)
૨, એક પાપ કર્મ અણકરવે કાયાએ થઈ ૩,
એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-અં અથવા ગં ગર્હણા તિં ત્રણ
પંં કહી તંં તે જં કહું છું દીં ઘણા પેં
એક અં કાઢની ગં ગર્હણા કરે હં થોડા
પેં એક અં કાઢની ગં ગર્હણા કરે કાં
કાયાને પેં એક પં વર્તમાન કાઢે ગર્હણા
કરે પાં પાપ કર્મ અં અણકરવેકરી ॥ ૨ ॥

અહવા ગરહા તિવિહા પત્રતા । તં
જહા । દીહં પેગે અહં ગરહૃ હસ્સં
પેગે અહં ગરહૃ કાયં પેગે પડિસાહ-
રહ પાવાણં કમ્માણં અકરણયા ॥ ૨ ॥

માવાર્થ:-વહી ત્રણ પ્રકારે ગર્હા કહેલ છે
તે કહે છે, એક ઘણા કાઢની ગર્હા કરે પટલે
ઘણાં કાઢ ઉપર પાપ કર્મ કરેલ હોય તેહનો
પસ્તાવો કરે ૧, એક થોડા કાઢની ગર્હા કરે ૨,
એક વર્તમાન કાઢે પાપ અણકરવે કાયાને સંવરી
(રોકી) રાખે ૩, એ ત્રણે પ્રકારે ગર્હા કહી ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે પં પચ્ચાણ પં
કહયા તંં તે જં કહું છું મં મનેકરી વેં

એક પં પાપ ત્યજે વં વચનેકરી વેં એક
પં પાપ નિપેધે કાં કાયાએ કરી વેં એક
પં પાપ ન કરે ॥ ૧ ॥

૧૩ પેરા (પચ્ચાણ વિષે કહેછે)

તિવિહે પચ્ચાણે પત્રતે । તં જહા ।
મળસા વેગે પચ્ચાણૈ વયસા વેગે પ-
ચ્ચાણૈ કાયસા વેગે પચ્ચાણૈ ॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-અનાગત (ભવિષ્ય) કાઢનાં
'પચ્ચાણ કહે' છે, ત્રણ પ્રકારે પચ્ચાણ કહે-
હેલ છે, તે કહે છે, એક મનથી 'પચ્ચાણ' કરે
છે ૧, એક વચનથી પચ્ચાણ કરે છે ૨, એક
કાયાથી પાપ કર્મ અણકરવે પચ્ચાણ કરે
છે ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-પં એમ જં જેમ ગં ગર્હણાકરી
તં તેમ પં પચ્ચાણને વિષે વિં પણ દોં
વે આં આલાવા માં જાણવા ॥ ૨ ॥

એવં જહા ગરહા તહા પચ્ચાણે વિ
દો આલાવગા માણિયવા ॥ ૨ ॥

માવાર્થ:-એમ જેમ ગરહણા કહેલ છે તેમ પચ-
ચાણને વિષે પણ વે આલાવા કહેવા. પાપ
કર્મનું પચ્ચાણ તે પરાપકારી છે અને વૃક્ષ
પણ પરાપકારી છે તે માટે વૃક્ષનું દ્રષ્ટાંત કહે છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તં ત્રણ રૂં વૃક્ષ પં કયા તં
તે જં કહું છું પં પત્ર સાહિત એક પું એક
ફુલ સાહિત ફં એક ફલ સાહિત ॥ ૧ ॥

૧૪ પેરા (પાપ કર્મનું પચ્ચાણ કરનારા
પરાપકારી હોય છે તેથી વૃક્ષાદિરૂપે વૃક્ષોનું
તથા તેનાં ઉપનય પુરુષોની પ્રત્યક્ષા કરે છે)

તઓ રુક્ષા પત્રતા । તં જહા । પ-
તોવણ પુષ્કોવણ ફલોવણ ॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે વૃક્ષ કહેલ છે તે કહે
છે, એક પત્ર સાહિત ૧, એક ફુલ સાહિત ૨, એક
ફલ સાહિત ૩ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-૧૦ વૃક્ષની ૧૦ પેરે તં ત્રણ પુરુષ જાત જાત પં કહી તં તે જ કહુંછું પં પત્ર ૩૦ સહિત રૂં વૃક્ષ સં સરિપાતે વિગેષ ઉપગારી વચનાદિકે સૂત્ર સિદ્ધાંત સંબંધાવે પુરુષ ૩૦ સહિત રૂં વૃક્ષ સં સરિપા તે અર્થ ધર્મના આપનાર ૫૦ ફલ સહિત રૂં વૃક્ષ સં સરિપા તે સૂત્ર અર્થ વેના આપનારા ॥ ૨ ॥

— એવામેવ તઓ પુરિસજ્જાયા પત્રતા । તં જહા । યતોવગરુક્ત્વસમાણે પુષ્પો-વગરુક્ત્વસમાણે ફલોવગરુક્ત્વસમાણે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-૧ વૃક્ષની પેરે ત્રણ પ્રકારના લોકોત્તર પુરુષ કહેલ છે તે કહે છે, પત્ર સહિત વૃક્ષ સરીઠાં તે વિગેષ ઉપગારી વચનાદિક સૂત્ર સંબંધાવે ૧, ફલ સહિત વૃક્ષ સરિપા તે ધર્મ અર્થના આપનાર ૨, ફલ સહિત વૃક્ષ સરિપા તે સૂત્રાર્થ વેના આપનાર ૩, ૧ ત્રણ પ્રકારના પુરુષ કહ્યા ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તં ત્રણ પુરુષ જાત જાતી પં કહી તં તે જ કહે છે નાં નામ પુરુષ તે નામ ઠાં થાપના પુરુષ તે પુરુષની છત્રી ૬૦ દ્રવ્ય પુરુષ તે પુરુષપણે ઉપજશે ॥ ૧ ॥

૧૫ પેરા (હવે પુરુષનો પ્રસ્તાવ હોવાથી પુરુષ વિશે સાત સૂત્રો કહે છે)

તઓ પુરિસજ્જાયા પત્રતા । તં જહા । નામપુરિસે ઠવણપુરિસે દ્વપુરિસે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-પુરુષના પ્રસ્તાવથી પુરુષનું લક્ષણ કહે છે, ત્રણ પુરુષની જાતિ કહેલ છે તે કહે છે, ૧ નામ પુરુષ તે પુરુષનું નામ ૧, ૧ નામ પુરુષ (આકાર) પુરુષ ૨, ૧ દ્રવ્ય પુરુષ તે (ભવિષ્યમાં) પુરુષપણે ઉપજશે ૩, ૧ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તં ત્રણ પુરુષ પુરુષની જાત જાતી પં કહી તં તે જ કહુંછું નાં જ્ઞાન સહિત પુરુષ પુરુષ ૬૦ સમક્રિતવંત પુરુષ પુરુષ ૫૦ ચારિત્ર સહિત પુરુષ પુરુષ ॥ ૨ ॥

તઓ પુરિસજ્જાયા પત્રતા । તં જહા । નામપુરિસે દંસણપુરિસે ચરિત્તપુરિસે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-વહી ત્રણ પ્રકારના પુરુષની જાતિ કહેલ છે તે કહે છે, જ્ઞાન પુરુષ તે જ્ઞાન સહિત ૧, દર્શન પુરુષ તે સમક્રિત સહિત ૨, ચારિત્ર પુરુષ તે ચારિત્ર સહિત (૩), ૧ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તં ત્રણ પુરુષ જાત જાતી પં કહી તં તે જ કહુંછું વેં વેદ (પુરુષ સ્ત્રી નપુંસક) પુરુષ (પુરુષ વેદને અનુભવે તે સ્ત્રી દાઢી મુછ સહિત સ્ત્રી પુરુષ વેપ ધરે ૩૦ પુરુષ નામે વેદાચાર્ય તે પુરુષ પઠો કુઓ ઇત્યાદિ ॥ ૩ ॥

તઓ પુરિસજ્જાયા પત્રતા । તં જહા । વેદપુરિસે ચિન્ધપુરિસે અભિલાવપુરિસે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વહી ત્રણ જાતિના પુરુષ કહેલ છે તે કહે છે, વેદ પુરુષ તે પુરુષ વેદને અનુભવે તે સ્ત્રી પુરુષ નપુંસક ૧ ત્રણમાં થાય છે ૧, ચિન્ધ પુરુષ તે દાઢી મુછ સહિત સ્ત્રી પુરુષ વેપ ધરે પાવિચર ૨, અભિલાવ પુરુષ તે પુરુષને નામે ચોલાય તે પઠો, કુઓ, આંચો ઇત્યાદિ ૩, ૧ ત્રણ ભેદ છે, ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ પુરુષ પુરુષ પં કહ્યાં તં તે જ કહુંછું ૩૦ ૧ નામ પુરુષ ૫૦ મધ્યમ પુરુષ ૫૦ જઘન્ય પુરુષ ૫૦ ॥ ૪ ॥

તિવિહા પુરિસા પત્રતા । તં જહા । ઉત્તમપુરિસા મઙ્ગિમપુરિસા જહનપુરિસા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-વઝી ત્રણ જાતિના પુરુષ કહેલ છે તે કહે છે, ઉત્તમ પુરુષ ૧, મધ્યમ પુરુષ ૨, જયન્ય (નાનો) પુરુષ ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૪॥

અર્થ:-૩૦ ઉત્તમ પુ. પુરુષ તિ. ત્રણ ભેદે પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું છું ધ. ધર્મના દાતા તાર પુ. પુરુષ ભ્રે. ભોગના ભોગવનાર પુ. પુરુષ ક. આરંભકારી પુ. પુરુષ ધ. ધર્મ પુ. પુરુષ અ. અરિહંતદેવ ભ્રે. ભોગ પુ. પુરુષ ચ. ચક્રવર્તિ ક. કર્મ પુ. પુરુષ વા. વાસુદેવ ॥૫॥

ઉત્તમપુરિસા તિવિહા પત્રતા । તં જહા । ધમ્મપુરિસા ભોગપુરિસા કમ્મપુરિસા । ધમ્મપુરિસા અરહન્તા ભોગપુરિસા ચક્રવટ્ટી કમ્મપુરિસા વાસુદેવા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-ઉત્તમ પુરુષ ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, એક ધર્મ પુરુષ તે સાયિક સમક્તિના ઉપાર્જનાર ૧, વીજા ભોગ પુરુષ તે મનોહર ભોગના ભોગવનારા ૨, ત્રીજા કર્મ પુરુષ તે મહા આરંભના કરનારા નર્કમાં જાનારા ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, ધર્મ પુરુષ તે અરિહંત ૧, ભોગ પુરુષ તે ચક્રવર્તિ ૨, કર્મ પુરુષ તે નિયાળા વંધ વાસુદેવ ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૫ ॥

અર્થ:-મ. મધ્યમ પુ. પુરુષ તિ. ત્રણ ભેદે ૫૦ કહ્યા તં. તે જ. કહું છું ૩૦ ઉગ્ર-કુલના ભો. ભોગકુલના રા. રાજન્યકુલના ॥૬॥

મજ્ઞિમપુરિસા તિવિહા પત્રતા । તં જહા । ઉગ્ગા ભોગા રાઙ્ગા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:-મધ્યમ પુરુષ ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, ઉગ્ર કુલના તે રૂપભદ્રે કોટવાલ પળે સ્થાપ્યા ૧, ભોગ કુલના તે શુરુ સ્થાનકે સ્થાપ્યા ૨, રાજન્ય કુલના તે સ્ત્રીય પોતાના સરસા ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૬ ॥

અર્થ:-જ. જયન્ય પુ. પુરુષ તિ. ત્રણ

પ્રકારના પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું છું દા. દાસ ભા. મુલ્યે કામ કરે તે ભા. કમાણીમાં ચોથો ભાગ લઈ કામ કરે તે ॥૭॥

જહનપુરિસા તિવિહા પત્રતા । તં જહા । દાસા ભાયગા ભાઈલગા ॥૭॥

ભાવાર્થ:-જયન્ય પુરુષ ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, દાસ તે દાસીના પુત્ર ૧, મૃતક તે મુલ્યથી કામ કરે ૨, ચોથો ભાગ ભાગલઈ કામ કરે ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૭ ॥

અર્થ:-તિ. ત્રણ ભેદે મ. મચ્છ પ. કહ્યા તં. તે જ. કહું છું અ. ઇંદાથી ઉપન્યા તે પો. વસ્ત્ર વીંટ્યા જેણે તે સં. ગર્ભ વિના ઉપજે તે ॥ ૧ ॥

૧૬ પેરા (મનુષ્ય પુરુષના ત્રણ પ્રકાર કહ્યા હવે સામાન્યથી તિર્યચોના જલ્લચર વિગેરે ત્રણ પ્રકાર કહે છે.)

તિવિહા મચ્છા પત્રતા । તં જહા । અણ્ડયા પોયયા સંમુચ્છિમા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એ મનુષ્ય ત્રિવિધપણું કહું, હવે તિર્યચ જલ્લચરનું કહે છે, ત્રણ પ્રકારે મચ્છ કહેલ છે તે કહે છે, અંડજ તે ઇંદાથી ઉપજે ૧, પોતજ તે વસ્ત્રે વીંટ્યા ઉપજે ૨, સમુચ્છિમ તે ગર્ભ વિના ઉપજે ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, ॥ ૧ ॥

અર્થ:-અ. અંડજ ધ. મચ્છ તિ. ત્રણ પ્રકારે પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું છું ૩૦ સ્ત્રી પુ. પુરુષ ન. નપુંસક ॥૨॥

અણ્ડયા મચ્છા તિવિહા પત્રતા । તં જહા । ઇત્થી પુરિસા નપુંસગા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-અંડજ મચ્છ ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, સ્ત્રી ૧, પુરુષ ૨, નપુંસક ૩ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-પો. પોતજ મ. મચ્છ તિ. ત્રણ ભેદે પં. કહ્યા તં. તે જ. કહું છું ૩૦ સ્ત્રી પુ. પુરુષ ન. નપુંસક ॥૩॥

પોયયા મચ્છા તિવિહા પન્નત્તા ।

તં જહા । ઇત્થી પુરિસા નપુંસગા ॥૩॥

ભાવાર્થ:-એમજ પાતજ મચ્છના પળ ત્રણ
ભેદ તે સ્ત્રી, પુરુષ, નપુંસક, સમુલ્લિમ મચ્છ એક
નપુંસકજ છે તેમાંથી સ્ત્રી પુરુષપણું નથી ॥૩॥

અર્થ:-તિં ત્રણ પ્રકારે પં પંક્તી પં
કથા તં તે જં કહું હું અં હંસ પ્રમુલ
પોં વાગુલ પ્રમુલ સં સંજન પ્રમુલ ॥૪॥

તિવિહા પક્કી પન્નત્તા । તં જહા
અળ્હયા પોયયા સંમુચ્છિમા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે પક્કી કહેલ છે તે કહે
છે, અંહજ તે હંસ પ્રમુલ ૧, પોત્તત તે વાગુલ
પ્રમુલ ૨, સમુલ્લિમ તે સંજન પ્રમુલ ૩ સર્વ
પંચેત્રો ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-અં અંહજ પં પંક્તી તિં ત્રણ પ્ર-
કારે પં કથા તં તે જં કહું હું ઇં સ્ત્રી પું
પુરુષ નં નપુંસક ॥૫॥

અળ્હયા પક્કી તિવિહા પન્નત્તા ।
તં જહા । ઇત્થી પુરિસા નપુંસગા ॥૫॥

ભાવાર્થ:-અંહજ પક્કી ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે
તે કહે છે, સ્ત્રી ૧, પુરુષ ૨, નપુંસક ૩ ॥૫॥

અર્થ:-પોં પોત્તજ પં પંક્તી તિં ત્રણ પ્ર-
કારે પં કથા તં તે જં કહું હું ઇં સ્ત્રી
પું પુરુષ નં નપુંસક ॥૬॥

પોયયા પક્કી તિવિહા પન્નત્તા । તં
જહા । ઇત્થી પુરિસા નપુંસગા ॥૬॥

ભાવાર્થ:-એમજ પોત્તજ પક્કીના પળ ત્રણ
ભેદ તે સ્ત્રી, પુરુષ, નપુંસક, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૬॥

અર્થ:-એ એમ એ એણે અં આલાવેજં
હં એ ચાલે તે વિં પળ માં જાળવા (૭-૯) ॥૭॥

એવં એણં અમિલાવેણં ઉપસિપ્પા
વિ માણિયવા [૭-૯] ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ:-એમ એણે અમિલાવે કરી દેવા
બેર ચાલે તે ઉપરથી સર્પ તે પળ ત્રણ પ્રકારે
કહેવા ॥ ૭ ॥

અર્થ:-યું યુજાએ ચાલે તે વિં પળ માં
જાળવા નોલીયા પ્રમુલ (૧૦-૧૨) ॥૮॥

મુયપસિપ્પા વિ માણિયવા ॥
[૧૦-૧૨] ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ:-એમજ યુજાથી ચાલે તે યુજપરી
સર્પ તે પળ ત્રણ પ્રકારે જાળવા ॥ ૮ ॥

અર્થ:-એ એમ એ વળી તિં ત્રણ ભેદ
ઇં સ્ત્રીઓ પં કહી તં તે જં કહું હું તિં
તિર્થચની જોં યોનીની ઇં સ્ત્રીઓ મં મનુ-
પ્પની ઇં સ્ત્રીઓ દેં દેવતાની ઇં સ્ત્રીઓ
૧૭. એવં એવ તિવિહાઓ ઇત્થીઓ પ-

ન્નત્તાઓ । તં જહા । તિરિસ્સજોણિ-
ત્થીઓ મણુસિસ્થીઓ દેવિત્થીઓ

ભાવાર્થ:-એવીજ રીતે ત્રણ પ્રકારની સ્ત્રી
કહેલ છે તે કહે છે, તિર્થચની સ્ત્રી ૧, મનુપ્પની
સ્ત્રી ૨, દેવની સ્ત્રી ૩, એ ત્રણ ભેદ છે.

અર્થ:-તિં તિર્થચની જોં યોનીની ઇં સ્ત્રીઓ તિં
ત્રણ પ્રકારે પં કહી તં તે જં કહું હું જં
માછલીઓ થં ગાય પ્રમુલ સ્વં પંક્તીનીઓ ॥૧॥

૧૮ પેરા (તિર્થચના ત્રણ પ્રકાર કથા, હવે
સ્ત્રી પુરુષ નપુંસકના ત્રણ પ્રકાર કહે છે.)

તિરિસ્સજોણિત્થીઓ તિવિહાઓ પ-
ન્નત્તાઓ । તં જહા । જલચરીઓ થ-
લચરીઓ સ્વહચરીઓ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-તિર્થચની સ્ત્રી ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે,
જલચરી તે માછલી પ્રમુલ ૧, થલચલી તે
ગાય બેસ ધોડી પ્રમુલ ૨, સ્વહચરી તે ચકલી,
હંસલી, મોરલી પ્રમુલ ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, ॥૧॥

અર્થ:-મં મનુપ્પની ઇં સ્ત્રીઓ તિં ત્રણ
ભેદે પં કહી તં તે જં કહું હું કં ભરત

પેરવત મહાવિદેહ સેત્રની અં ગ્રીસ અર્ક્ય મુ-
મિની અં છપ્પનં અંતર દ્વીપની ॥૨॥

મણુસ્સિત્થીઓ તિવિહાઓ પન્નત્તા-
ઓ । તં જહા । કમ્મભૂમિયાઓ અ-
કમ્મભૂમિયાઓઅન્તરદ્વીવિયાઓ ॥૨॥

ભાવાર્થ:-મનુષ્યની સ્ત્રી ત્રણ પ્રકારે કહેલ
છે તે કહે છે, અસી તે તરવાર પ્રમુલ્લ શસ્ત્ર
વાંધીને આજીવીકા કરે ૧, મસી તે લેત્વળ
રુશનાઈ લલ્લવાની આજીવિસા કરે ૨,
કુપી તે કોસ, કોદાલી, પાવડો પ્રમુલ્લથી
સ્વેતીનો થંથો કરી આજીવીકા કરે ૩, એ
ત્રણ પ્રકારે આજીવીકા કરે તે પાંચ મરત,
પાંચ દ્રવત, પાંચ મહાવીદેહ એ પંચર સેત્રના કર્મ
ભૂમી મનુષ્યની સ્ત્રી ૧, પુર્વોક્ત ત્રણ પ્રકારનાં
કર્મ રહિત અને દશ પ્રકારનાં કલ્પ દુષ્કેકરી જીવે
તે પાંચ હેમવય, પાંચ અરણવય, પાંચ હરિવાસ,
પાંચ રમ્યકવાસ, પાંચ દેવકુરુ, પાંચ ઉત્તરકુરુ,
એ ગ્રીસ સેત્રનાં અર્ક્ય ભૂમી યુગલીયા મનુ-
ષ્યની સ્ત્રી ૨, છપ્પન અંતર દ્વિપનાં યુગલીયા
મનુષ્યની સ્ત્રી ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે પું પુરુષ પં ૦ કથા
તં ૦ તે જ ૦ ફહુંલું તિં તિર્યચ જો ૦ યોનિના
પું પુરુષ મં મનુષ્ય પું, પુરુષ દે ૦, દેવતા
પું પુરુષ ॥૨॥

તિવિહા પુરિસા પન્નત્તા । તં જંહા ।
તિસ્સિત્થજોણિયપુરિસા મણુસ્સપુરિસા
દેવપુરિસા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારના પુરુષ કહેલ છે, તિ-
ર્યચ યોનિના પુરુષ ૧, મનુષ્ય પુરુષ ૨, દેવ-
પુરુષ ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિં તિર્યચ જો ૦ યોનીના પું પુ-
રુષ તિં ત્રણ પ્રકારે પં ૦ કથા તં ૦ તે જ ૦
ફહુંલું જ ૦ માલ્લાં થ ૦ હાથી સ ૦ પંલીયા ॥૪॥

તિસ્સિત્થજોણિયપુરિસા તિવિહા પ-
ન્નત્તા । તં જહા । જલચરા થલચરા
સહચરા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-તિર્યચ યોનિના પુરુષ ત્રણ પ્રકારે
કહેલ છે, જલચર પુરુષ તે મચ્છ પ્રમુલ્લ ૧, થલ
ચર પુરુષ તે હાથી, ઘોડા પ્રમુલ્લ ૨, સ્વેચર
(પક્ષી) પુરુષ સુઢા, હંસ, મોર પ્રમુલ્લ ૩, એ
ત્રણ ભેદ છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-મં મનુષ્ય પું પુરુષ તિં ત્રણ
ભેદે પં ૦ કથા તં ૦ તે જ ૦ ફહુંલું જ ૦ પંચર
કર્મ ભુમિના અં ગ્રીસ અર્ક્ય ભુમિના યુગ-
લીયા અં ૬૬ અંતર દ્વીપના યુગલીયા ॥૫॥

મણુસ્સપુરિસા તિવિહા પન્નત્તા । તં
જહા । કમ્મભૂમિયા અકમ્મભૂમિયા
અન્તરદ્વીવગા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-મનુષ્ય પુરુષ ત્રણ પ્રકારે કહેલ
છે, કર્મ ભુમિના ૧, અર્ક્ય ભુમિના ૨, અંતર
દ્વિપના ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૫ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે નં નપુંસક પં ૦
કથા તં ૦ તે જ ૦ ફહુંલું ને ૦ સાત નરકના
નપુંસક તિં તિર્યચ જો ૦ યોનિના નં નપું-
સક મં મનુષ્ય નપુંસક ॥૬॥

તિવિહા નપુંસગા પન્નત્તા । તં જહા ।
નેહ્યનપુંસગા તિસ્સિત્થજોણિયનપુંસ-
ગા મણુસ્સનપુંસગા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે નપુંસક કહેલ છે,
સાતે નરકના નારકી નપુંસક ૧, તિર્યચ યોનિ
ના નપુંસક ૨, મનુષ્ય નપુંસક ૩, [દેવતા ન-
પુંસક થાય નહીં] એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તિં તિર્યચ જો ૦ યોનીના નં ન
પુંસક તિં ત્રણ ભેદે પં ૦ કથા તં ૦ તે જ ૦
ફહુંલું જ ૦ જતર થ ૦ થલચર સ ૦ પંલીયા ॥૭॥

તિરિસ્વજોણિયનપુંસગા તિવિહા પ-
ત્રતા । તં જહા । જલચરા યલચરા
સહચરા ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ:-તિર્યંચ યોનોના નપુંસક કહેલ છે
તે કહે છે, જલચર નપુંસક ૧, યલચર નપુંસક
૨, સ્વચર નપુંસક ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૭॥

અર્થ:-મનુષ્ય નં નપુંસક તિં ત્રણ ભેદે
પં કહ્યા તં તે જં કહું છું કં કર્મ શુ-
મિના અં અકર્મ શુમિના અં અંતરદ્વિપના ॥૮॥

મશુસ્સનપુંસગા તિવિહા પત્રતા । તં
જહા । કમ્મભૂમિયા અકમ્મભૂમિયા
અંતરદ્વિપના ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ:-મનુષ્ય નપુંસક ત્રણ પ્રકારે કહેલ
છે તે કહે છે, કર્મ શુમિના નપુંસક ૧, અકર્મ
શુમિના નપુંસક ૨, અંતર દ્વિપના નપુંસક ૩,
એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૮ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે તિં તિર્યંચ જોં
યોની પં કહી તં તે જં કહું છું ૩ં સ્ત્રી
પું પુરુષ નં નપુંસક ॥૯॥

તિવિહા તિરિસ્વજોણિયા પત્રતા ।
તં જહા । સ્ત્રી પુરિસા નપુંસગા
॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે સામાન્ય ભાવે તિર્યંચ
કહેલ છે તે કહે છે, સ્ત્રી ૧, પુરુષ ૨, નપુંસક
૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૯ ॥

અર્થ:-નેં નારકીને તં ત્રણ લેં લેડ્યા
પં કહી તં તે જં કહું છું કં કૃષ્ણલેશા
નીં નીલલેશા કાં કાપોતલેશા ॥૧૦॥

૧૦ પેરા (જીવોની સ્ત્રી વિગેરે પારિણીતિ
લેશાના વશપણને લીધે થાય છે તેથી નારક
વિગેરે પદોમાં લેશા ત્રણ સ્થાનકવડે કહે-
વામાં આવે છે,)

નેરૂયાણં તઓ લેસાઓ પત્રતાઓ ।
તં જહા । કિણ્હલેસા નીલલેસા કાઝ-
લેસા ॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-સ્ત્રીયાદીક વેદ તે લેશાથી વંધાય
તે માટે લેશા કહે છે, નારકીને ત્રણ લેશા ક-
હી તે કહે છે, કૃષ્ણ ૧, નીલ ૨, કાપોત ૩,
એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-અં અસુરકુમારને તં ત્રણ લેં
લેશા સં માટી પં કહી તં તે જં કહે છે
કં કૃષ્ણલેશા નીં નીલલેશા કાં કા-
પાતલેશા ॥ ૨ ॥

અસુરકુમારાણં તઓ લેસાઓ સં-
કિલિટ્ટાઓ પત્રતાઓ । તં જહા ।
કિણ્હલેસા નીલલેસા કાઝલેસા ॥૨॥

માવાર્થ:-અસુરકુમારને ત્રણ લેશા સંકિ-
લટ (મુંડો) કહેલ છે [ચોથી તેજુલેશા
અસુરકુમારને છે પણ તે સંકિલટ નથી] તે
કહે છે, કૃષ્ણ ૧, નીલ ૨, કાપોત ૩, એ ત્રણ ॥૨॥

અર્થ:-એં એમ થં સ્થનિતકુમારને ॥૩॥

એવં થળિયકુમારાણં ॥ ૩ ॥

માવાર્થ:-એમ યાવત્ સ્થનિત કુમાર લે
એ ત્રણ સંકિલટ લેશા જાણવી ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એં એમ પું પૃથ્વીકાયને આં અ-
પકાયને વં વનસ્પતીકાયને વિં પણ તેં
તેડકાયને વાં વાયુકાયને વેં વેદિન્દ્રિને તેં
તેડિન્દ્રિને વં ચરિન્દ્રિને વિં પણ તેં ત્રણ
લેં લેશા જં જેમ નેં નારકીને ॥૪॥

એવં પુદ્ગલિકાઈયાણં આઝવણસસઙ્-
કાઈયાણ વિ તેડકાઈયાણં વાઝકાઈયા-
ણં વેદિન્દિયાણં તેડિન્દિયાણં ચરિન્દિ-
યાણ વિ તઓ લેસાઓ જહા નેરૂયા-
ણં ॥ ૪ ॥

भाषार्थः—एष पृथ्वी, पाणी, वनस्पतिनायने कृष्ण १, नील २, कापोत ३, ए व्रण लेशा जाणवी एहमां देवता आर्वा उपजे ते माटे ते जुलेशा पण छे ते माटे अमुरकुमारना सु-त्रमां कहुं एष तेउकाय, वायुकाय, वैश्वीने तेइंद्री, चोरिंद्रीने कृष्ण १, नील २, कापोत ३, ए व्रण लेशा होय ॥ ४ ॥

अर्थः—प० पंचेन्द्रि ति० तिर्यच जो० यो-निनी त० व्रण ले० लेशा सं० पापनी पं० कही तं० ते ज० कहुं छुं क० कृष्णलेशा नी० नीललेशा का० कापोतलेशा ॥ ५ ॥

पञ्चिन्द्रियतिस्त्रिखजोणियाणं तओ लेसाओ संकिलिद्धाओ पन्नत्ताओ । तं जहा । किण्हलेसा नीललेसा काउले-सा ॥ ५ ॥

भाषार्थः—पंचेद्री तिर्यच योनियाने व्रण लेख्या संकिलिष्ट (भुंडी) कही ते कहे छे, कृष्ण १, नील २, ने कापोत ३ ॥ ५ ॥

अर्थः—पंचेन्द्रि ति० तिर्यच जो० योनिनी त० व्रण ले० लेशा अ० रुडी पं० कही तं० ते ज० कहुं छुं ते० तेजुलेशा प० पगलेशा सु० शुल्ललेशा ॥ ६ ॥

पञ्चिन्द्रियतिस्त्रिखजोणियाणं तओ लेसाओ असंकिलिद्धाओ पन्नत्ताओ । तं जहा । तेउलेसा पम्हलेसा सुकले-सा ॥ ६ ॥

भाषार्थः—पंचेद्री तिर्यच योनीना जीवने व्रण लेशा असंकिलिष्ट ते रुडी कहेल छे ते कहे छे तेजु १, पन्न २, शुल्ल ३ ॥ ६ ॥

अर्थः—ए० एष म० मनुष्यने वि० पण वा० व्यंतरने वि० पण ज० जेम अ० अमुरकुमारने ॥ ७ ॥

एवं मणुस्साण वि वाणमन्तराण वि जहा असुरकुमारणं ॥ ७ ॥

भाषार्थः—एष मनुष्यने पण जाणवी [संज्ञी तिर्यच पंचेद्री तथा संज्ञी मनुष्यने छलेशा छे पण इहां व्रणनो बोल होवाधी व्रण उत्तम लेशा कहेल छे] वाणव्यंतरने असुर कुमारनी पेरे व्रण संकिलिष्ट ते माटीज लेशा होय ॥ ७ ॥

अर्थः—वे० वैमानिकने त० व्रण लेशा पं० कही तं० ते ज० कहुं छुं ते० तेजुलेशा प० पद्म लेशा सु० शुल्ललेशा ॥ ८ ॥

वैमाणियाणं तओ लेसाओ पन्नत्ताओ । तं जहा । तेउलेसा पम्हलेसा सुकलेसा ॥ ८ ॥

भाषार्थः—वैमानिक देवने व्रण असंकिलिष्ट (भली) लेख्या कही छे ते कहे छे, तेजुलेशा १, पन्नलेशा २, शुल्ललेशा ३, ए व्रण भेद छे. ए पुर्योक्त प्रमाणे चौविस दंडके लेशा कही अने जोतिपीने एक तेजुलेशा छे ते माटे इहां कहेल नथी तेहने चालवानो स्वभाव छे ते कहे छे ॥ ८ ॥

अर्थः—ति० व्रण ठा० धानके ता० तारा रु० रूप च० चले तं० ते ज० कहुं छुं वि० विकुर्वणा करतो वा० अथवा प० मैथुन सेवा करवाने वा० अथवा ठा० पोताना धानकयी वा० बली ठा० बीजे धानके सं० जातो ता० तारा रु० रूपे ज्योतिपी च० चले

२० परा (उपर वैमानिकहुं लेख्या द्वार-वहे व्रण प्रकारे वर्णन कर्तुं. जोतीपीयोने व्रण प्रकारे लेशा नहो होवाधी चलण धर्मवहे तेनुं वर्णन करेछे)

तिहिं ठाणोहिं ताराखे चलेज्जा । तं जहा । विउधमाणे वा परियारेमाणे वा ठाणाओ वा ठाणं संकममाणे ता-राखे चलेज्जा ॥

भाषार्थः—व्रणप्रकारे स्वस्थानकयी जोतिपी

तारा चले ते कहेछे, वैक्रेय विकुर्वणा करतां १, देवांगना साथे भोग करतां २, पोताना स्थानरूपी वीजे स्थानके जातां अथवा कोइक महर्षिक देवता वैक्रेयरूप करतो होय तेने मार्ग आपवाने चले ३, ए त्रण भेद छे

अर्थ:-ति० त्रण ठा० थानके दे० देवता वि० विजलीनी पेरे उद्योत क० करे तं० ते ज० कहंछुं वि० वैकिय रूप करतो वा० अथवा प० देवांगना साथे भोग करतो वा० अथवा त० तथा रु० रूप (शुद्ध) वा० अथवा स० साधुने वा० अथवा मा० मोटा महानुभावने वा० अथवा इ० रुद्धि जु० आभरणनी उयोती ज० कोर्ति व० बल वो० वीर्य पु० अभिमान प० पराक्रम उ० टेपाडतो डे० देवता वि० वीजलीनीपरी झटको विद्युतकार क० करे ॥ १ ॥

२१ पेरा (उपर ताराना देवनी चलण नी क्रीयाना कारणो कथा, हवे देवोना विद्युतना (वीजलीना) तथा स्तनीत (गर्जना) नी क्रीयाना कारणो कहेछे.)

तिहिं ठाणेहिं देवे विज्जुयारं करेज्जा । तं जहा । विउवमाणे वा परियारेमाणे वा तहारुवस्स वा समणस्स वा माहणस्स वा इड्ढिं जुइं जसं वलं वीरियं पुरिसकारपरकमं उवदंसेमाणे देवे विज्जुयारं करेज्जा ॥ १ ॥

भावार्थ:-त्रण स्थानेक देवता दर्पवन्त विजलीनी पेरे उद्योत करे ते कहे छे, वैक्रेय रूपादी विकुर्वणा करतो १, देवांगना साथे भोग करतो २, तथारूप जे श्रमणने माहणने महानुभावने रुद्धि, परिवार, विमानादीक, शरीर, आभरणादीकनी ध्युती (कांती), जशकीर्ति, बल ते शरीरनी शक्ति १, वीर्य - ते जीवनी हीमत् २, पुरिमकार ते अभिमान ३, पराक्रम ते

उध्यम ४, ए सर्व देखाडतो वीजलीनी पेरे उद्योत करे ३, ए त्रण भेद छे ॥ १ ॥

अर्थ:-ति० त्रण ठा० थानके दे० देवता थ० मेघनीपरे गाजवुंते क० करे तं० ते ज० कहंछुं वि० विकुर्वणा करतो ए० एम ज० जेम वि० विद्युतकार त० तेम थ० गर्जारव (गाजवुं) पि० पण ॥ २ ॥

तिहिं ठाणेहिं देवे थणियसइं करेज्जा । तं जहा । विउवमाणे एवं जहा विज्जुयारं तहेव थणियसइं पि ॥ २ ॥

भावार्थ:-त्रण प्रकारे देवता मेघनी पेरे गर्जना करे छे ते कहे छे, विकुर्वणा करतो १, एम यावत जेम वीजली करे तेमज मेघनी पेरे गर्जना पण त्रण प्रकारे जाणवी ॥ २ ॥

अर्थ:-ति० त्रण ठा० थानके लो० लोकमां अ० अंधकार सि० होय० तं० ते ज० कहंछुं अ० अरिहंत वो० मोक्षजाते अ० अरिहंत प० भाप्यो थ० धर्म वो० विछेद जाते पु० द्रष्टि वाद प्रमुख सिद्धांत वो० विच्छेद जाते ॥ १ ॥

२२ पेरा (लोकना अंधकार विगेरे दुर करवारूप उत्पात विगेरे पंदर सुत्रोथी कहेछे.)

तिहिं ठाणेहिं लोगन्धयारे सिया । तं जहा । अरहन्तेहिं वोच्छिज्जमाणेहिं अरहन्तपन्नत्ते धम्मे वोच्छिज्जमाणे पुव्वगए वोच्छिज्जमाणे ॥ १ ॥

भावार्थ:-त्रण प्रकारे लोकमां अंधकार थाय ते कहे छे, अष्टमहाप्रतिहार्यवन्त, अतिशयवन्त एवा अरिहंत मोक्षमां जातां लोकमां अंधकार थाय, भावथी ज्ञानी गया माटे १, अरिहंतनो भाप्यो धर्म विच्छेदजातां २, भरत, ऐरवत आश्री पुर्वगत द्रष्टीवादादी सिद्धांत विच्छेद जातां ३ अंधकार देखाय, ए त्रण भावथी कथा अने द्रव्यथी पण राजानुं मर्णथाय तथा देश नग-

रनो भंग धातां अंधकार देखाय ३, ए त्रण भेद छे ॥ १ ॥

अर्थ:-ति० त्रण ठा० धानके लो० लोकमां उ० अजवाळं सि० थाय तं० ते ज० कहुंछुं अ० अरिहंतनो जा० जन्मयाते अ० अरिहंत प० शिक्षा लेता अ० अरिहंतने ना० ज्ञान उ० उपजवाना म० ओछवने विपे ॥ २ ॥

तिहिं ठाणेहिं लोगुज्जोए सिया । तं जहा । अरहन्तेहिं जायमाणेहिं अरहन्तेसु पवयमाणेसु अरहन्ताणं नाणुप्पायमहिमासु ॥ २ ॥

भावार्थ:-त्रण प्रकारे मनुष्य लोक मांही अजवाळं थाय ते कहेछे, अरिहंतनो जन्म धतां १, अरिहंत शिक्षा लिए त्पारे २, अरिहंतने ज्ञान उपजवाना महोत्सवन विपे ३, ए त्रण भेद छे ॥ २ ॥

अर्थ:-ति० त्रण ठा० धानके दे० देवता-ना भुवन प्रमुखने विपे अ० अंधकार सि० थाय तं० ते ज० कहुंछुं अ० अरिहंत वो० मोक्षजाते अ० अरिहंत प० परपेल ध० धर्म वो० विच्छेद जाते थके पु० द्रष्टिवाद सिद्धांत वो० विच्छेद जाते धंके ॥ ३ ॥

तिहिं ठाणेहिं देवन्ध्यारे सिया । तं जहा । अरहन्तेहिं वोच्छिज्जमाणेहिं अरहन्तपन्नते धम्मे वोच्छिज्जमाणे पु-व्वाए वोच्छिज्जमाणे ॥ ३ ॥

भावार्थ:-त्रण प्रकारे देवताना भवनादिकने विपे अंधकार थाय ते कहे छे, अरिहंत मोक्ष जातां १, अरिहंतनो धर्म विच्छेद (नाश पा-मतां) जातां ते भरत परवत् क्षेत्र आश्री जाणवुं २, पुर्वगत द्रष्टीवादादी सिद्धांत विच्छेद जातां ३, ए त्रण भेद छे ॥ ३ ॥

अर्थ:-ति० त्रण ठा० धानके दे० देवताने उ० उद्योत सि० थाय तं० ते ज० कहुंछुं अ० अरिहंतनो जा० जन्म याते अ० अरिहंत प० दीक्षालेते अ० अरिहंतने ना० ज्ञान उ० उपजवाना म० ओछवने विपे ॥ ४ ॥

तिहिं ठाणेहिं देवुज्जोए सिया । तं जहा । अरहन्तेहिं जायमाणेहिं अरहन्तेहिं पवयमाणेहिं अरहन्ताणं नाणुप्पायमहिमासु ॥ ४ ॥

भावार्थ:-त्रण प्रकारे देवताना भवनादिकने विपे अजवाळं थाय ते कहे छे, अरिहंतनो जन्म थाय त्पारे १, अरिहंत शिक्षा लिये त्पारे २, अरिहंतने ज्ञान उपजने ते महिमाने विपे ३, ए त्रण भेद छे ॥ ४ ॥

अर्थ:-ति० त्रण ठा० धानके दे० देवताने सि० एकठा मल्लुं सि० थाय मनुष्यमां तं० ते ज० कहेछे अ० अरिहंतनो जा० जन्म धातां अ० अरिहंत प० दीक्षालेता अ० अरिहंतने ना० ज्ञान उ० उपजवाना म० ओछवने विपे ॥ ५ ॥

तिहिं ठाणेहिं देवसंनिवाए सिया । तं जहा । अरहन्तेहिं जायमाणेहिं अरहन्तेहिं पवयमाणेहिं अरहन्ताणं नाणुप्पायमहिमासु ॥ ५ ॥

भावार्थ:-त्रण प्रकारे पृथ्वीमां सर्व देवग एकठा मळे ते कहे छे, अरिहंतनो जन्म धातां १, अरिहंत शिक्षा लिए त्पारे २, अरिहंतने केवल ज्ञान उपजे तेहना महोत्सवने विपे सर्व देवता एकठा थाय ३, ए त्रण भेद छे ॥ ५ ॥

अर्थ:-ए० ए० दे० देवता उ० समवाय ॥ ६ ॥
देवुकलिया ॥ ६ ॥
भावार्थ:-ए० दे० देव समवाय ते उत्कलिका विरोध ॥ ६ ॥
अर्थ:-ए० ए० दे० देवतानो क० हर्पनां शब्द ॥ ७ ॥

एवं देवकहकहए ॥ ७ ॥

भावार्थः—देवतानो हर्षनो फलकल शब्द
थाय ते पुर्वोक्त त्रण प्रकारे जाणवुं ॥ ७ ॥

अर्थः—ति० त्रण ठा० धानके दे० इन्द्र मा०
मनुष्य लो० लोकमांही ह० शिघ्र आ० आवे तं०
ते ज० कहुंछुं अ० अरिहंतनो जा० जन्म थाते
अ० अरिहंत प० दीक्षाले तेवारे अ० अरिहंतने
ना० ज्ञान उ० उपजवाना म० महिमाने विषे ॥ ८ ॥

तिहिं ठाणेहिं देविन्दा माणुसं लोगं
हवमागच्छन्ति । तं जहा । अरहन्ते-
हिं जायमाणेहिं अरहन्तेहिं पवयमाणे-
हिं अरहन्ताणं नाणुप्पायमहिमासु ॥ ८ ॥

भावार्थः—त्रण प्रकारे सर्व चोसठ देवैद्र म-
नुष्य लोकमां आवे ते कहे छे, अरिहंतनो जन्म
थाय त्यारे १, अरिहंत दिक्षा लीए त्यारे २,
अरिहंतने केवळ ज्ञान उपजवाना महोत्सवने
विषे ३, ए त्रण भेद छे ॥ ८ ॥

अर्थः—एम सा० इन्द्र सारिपा रुद्धिना धणी ॥ ९ ॥

एवं—सामाणिया ॥ ९ ॥

भावार्थः—एम सामाणीक देवता ते इद्र स-
रिखी रुद्धिना धणी ॥ ९ ॥

अर्थः—ता० महत्तर सारिपा धानके ॥ १० ॥

तायत्तीसगा ॥ १० ॥

भावार्थः—त्रायत्रीसक ते गुरु तथा पीता
सारिखा ॥ १० ॥

अर्थः—लो० इन्द्रना लोकपाल दे० देवता ॥ ११ ॥

लोगपाला देवा ॥ ११ ॥

भावार्थः—चार लोरुपाळ ॥ ११ ॥

अर्थः—अ० अग्र म० महिषी दे० देवीओ ॥ १२ ॥

अगमहिशीओ देवीओ ॥ १२ ॥

भावार्थः—अग्र महिषी ते इद्राणीयुं ॥ १२ ॥

अर्थः—प० त्रण पर्यदाना दे० देवता ॥ १३ ॥

परिसोववन्नगा देवा ॥ १३ ॥

भावार्थः—त्रण पर्यदाना देवता ॥ १३ ॥

अर्थः—अ० सातकटकना अधिपति दे०
देवता ॥ १४ ॥

अणियाहिवई देवा ॥ १४ ॥

भावार्थः—कटकना अधिपति देवता ॥ १४ ॥

अर्थः—अ० अंग र० रक्षक दे० देवता मा०
मनुष्य लो० लोकमां ह० शिघ्र आ० आवे ॥ १५ ॥

अङ्गरस्का देवा मागुसं लोगं

हवमागच्छन्ति ॥ १५ ॥

भावार्थः—अंगरसक देवता ए सर्व इन्द्रनो
परिवार ते पुर्वोक्त त्रण कारणे मनुष्य लोकमां
जलदी आवे ॥ १५ ॥

अर्थः—ति० त्रण ठा० धानके दे० देवता
अ० सिंहासनथी उठे तं० ते ज० कहुंछुं अ०
अरिहंतनो जा० जन्म थाता जा० यावत तं०
तेम चे० बळी ॥ १ ॥

२३ पेरा (मनुष्य लोकमां देवोने आव-
वाना कारणो क्हाते कारणो देवोने नमस्कार
विगेरे करवाना कारण रुपछे ते पांच सुत्रो कहेछे.)

तिहिं ठाणेहिं देवा अब्भुट्टेज्जा ।

तं जहा । अरहन्तेहिं जायमाणेहिं जाव

तं चेव ॥ १ ॥

भावार्थः—त्रण प्रकारे देवता सिंहासनेथी
उठे ते कहे छे, अरिहंतनो जन्म थाय त्यारे १,
अरिहंत दिक्षा लिये त्यारे २, अरिहंतने केवळ
ज्ञान उपजे त्यारे ॥ १ ॥

अर्थः—ए० एम आ० आसन्न च० चाले ॥ २ ॥

एवं—आसणाइं चलेज्जा ॥ २ ॥

भावार्थः—एमज एह त्रण कारणे आसन्न
चाले ॥ २ ॥

अर्थः—सी०. सींहनाद क० करे ॥ ३ ॥

सीहणायं करेज्जा ॥ ३ ॥

भावार्थः—एमज ए वण कारणे देवता विमानमां तथा पृथ्वीमां सिंहनाद करे ॥ ३ ॥

अर्थः—चे० वस्त्रनी उ० दृष्टि क० करे ॥ ४ ॥

चेलुक्खेवं करेज्जा ॥ ४ ॥

भावार्थः—एमज ए वण कारणे देवता वस्त्रनी दृष्टि करे ॥ ४ ॥

अर्थः—ति० वण ठा० थानके दे० देवता ना चे० चैत्य रु० वृक्ष च० चले तं० ते ज० कहुंछुं अ० अरिहंतनो जा० जन्म याता जा० यावत तं० तेम चे० वळी ॥ ५ ॥

तिहिं ठणेहिं देवाणं चेइयस्सखा चलेज्जा । तं जहा । अरहन्तेहिं जायमाणेहिं जाव तं चेव ॥ ५ ॥

भावार्थः—वण कारणे देवताणां वृक्ष चले (हाले) ते वृक्ष सुयमी सभाने वारणे होय ते कहे छे, अरिहंतनो जन्म थाय त्पारे १, अरिहंत दीक्षा लिये त्पारे २, अरिहंतने केवळ ज्ञान उपजे त्पारे ३, ए वण वखते महोत्सव करवा आवे ॥ ५ ॥

अर्थः—ति० वण ठा० थानके लो० लोकांतिक दे० देवता मा० मनुष्य लो० लोकमां ह० शिघ्र आ० आवे तं० ते ज० कहुंछुं अ० अरिहंतनो जा० जन्म याता अ० अरिहंत प० दीक्षा लेता थका अ० अरिहंतने ना० ज्ञान उ० उत्तपनना म० ओछवने विपे.

२४ पेरा (खास करीने लोकांतिक देवता मनुष्य क्षेत्रमां आववाणा कारणो कहे छे)

तिहिं ठणेहिं लोगन्तिया देवा माणुसं. लोगं हवमागच्छन्ति । तं जहा । अरहन्तेहिं जायमाणेहिं अरहन्तेहिं प-

वयमाणेहिं अरहन्ताणं नाणुप्पायमहिमासु ॥

भावार्थः—पांचमा ब्रह्मदेव लोकनी पासे कृष्ण राजी छे तिहां लोकांतिक देवता वसे छे, ते देवता वण कारणे मनुष्य लोकमां आवे ते कहे छे, अरिहंतनो जन्म थाय-त्पारे १, अरिहंत दीक्षा लीये त्पारे २, अरिहंतने केवळ ज्ञान उपजे त्पारे ३, ए वण वखते महोत्सव करवा आवे

अर्थः—ति० वण दु० दुखे ओसिंगण थाय स० हे श्रमण आ० आयुपमन तं० ते ज० कहे छे अ० माता पि० पितानो ओसिंगण न थाय भ० भरणपोषण करे ते शेठ स्वामीनो घ० धर्मना दातारनो ॥ १ ॥

२५ पेरा (अरिहंत भगवान धर्माचार्य तथा महा उपकारी होवाथी अने तेमना उपकारनो बदलो वाळी शकाय तेम नही होवाथी भगवाननी पुजा बिगरे अर्थे देवो अत्रे आवे छे)

तिण्हं दुण्डियारं समणाउसो । तं जहा । अम्मापिउणो भट्टिस्स धम्मायसिस्स ॥ १ ॥

भावार्थः—भगवंत कहे छे ते श्रमण आयुप्पन वण जणाना उपकारनो बदलो मुस्कल थी वाळी शकाय ! ते कहे छे माता पीतानो १, भरण पोषण करे ते (मालीक) स्वामीनो २, जेणे धर्म पमाडेल होय ते धर्माचार्यनो ३ ॥ १ ॥

अर्थः—सं० नित्ये प्रमाते वि० य० णं० वळी के० कोइ कुलवंत पु० पुरुष अ० माता पि० पिताने स० सो ओपधे पा० पाकुं स० हजार ओपधे पा० पाकुं ते० तेल करी अ० मर्दन करे सु० सुरभि म० गन्ध उ० उगटणु करे चोळावीने ति० वण उ० पाणीए म० नवरावीने स० सर्व अ० अलंकार वि० सोभित क० करीने म० मनोज्ञ था० हांडलीए पा० ॥

મ્હોટો માર્ગ છે એવીચાર ગતી સંસાર રૂપીની
અટથી અતિક્રમે (ઓલંચી જાય) પાર પામે
તે વ્રણ સ્થાનક કહે છે, ધર્મ કરી રુદ્ધિ પ્રમુ-
સ્વનું નિયાણું ન કરે ૧, સમક્ષિત સહિત
પમે ૨, યોગ ઉપધ્યાન તપ કરે, શ્રુત સમાધી
રાખે એવા સાધુ હોય તે સંસારનો પાર પામે
૩, એ વ્રણ ભેદ છે,

અર્થ:-તિં વ્રણભેદ ઓં અવસર્પિણી પંં
કહી તંં તે જં કહે છે ડં ઉત્કૃષ્ટ મં મધ્યમ
જં જઘન્ય ॥ ૧ ॥

પેરા ૨૭ (જુદા જુદા પ્રકારનાં કાલ ૧૪
સૂત્રથી કહે છે)

તિવિહા ઓસર્પિણી પન્નત્તા । તં જહા ।
ઉકોસા મજ્ઝિમા જહન્ના ॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-સંસાર તરવો તે મયસ્થીતિ કાલ
પુર્ણ થયેલ હોય તો મેથી તરાય તે માટે કાલ
વિપેપનું સ્વરૂપ કહે છે, વ્રણ પ્રકારે અવસર્પિણી
કાલ કહેલ છે તે કહે છે, ઉત્કૃષ્ટ ૧, મધ્યમ
૨, જઘન્ય ૩ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એ એમ છં છ પિં યં વલી
સં આરાઓ ભાં જાણવા જાં જ્યાં લો
દૂંદુલ્લમાં દૂં દુલ્લ (૨-૭) ॥ ૨ ॥

એવં છ પિં ય સમાઓ ભાણિય-
વાઓ જાવ દૂસમદૂસમા ॥ ૨-૭ ॥ ૨ ॥

માવાર્થ:-એવીરીતે છપ આરા પહતા પહતા
જાણવા, પેહેલો આરો મુસમ મુસમા તે ઉત્ત-
કૃષ્ટો ઓસર્પિણી કાલ ૧, વીજા આરાથી
ચોથા આરામુથી મધ્યમ ૨, પાંચમો, છઠો આરો
તે જઘન્ય ૩, એ વ્રણ ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં તણ ડં ઉત્તર્પિણી પંં કહી
તંં તે જં કહે છે ડં ઉત્કૃષ્ટ મં મધ્યમ
જં જઘન્ય ૮ ॥ ૩ ॥

તિવિહા ઉસર્પિણી પન્નત્તા । તં

જહા । ઉકોસા મજ્ઝિમા જહન્ના
॥ [૮] ॥ ૩ ॥

માવાર્થ:-એમ વ્રણ પ્રકારે ઉત્તર્પિણી કાલ
કહેલ છે તે કહે છે, ઉત્કૃષ્ટ ૧, મધ્યમ ૨,
જઘન્ય ૩ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એ એમ છં છ પિં યં વલી
સં આરા ભાં જાણવા જાં જ્યાં લો મું
મુપમા મું મુપ (૧-૧૪) ॥ ૪ ॥

એવં છ પિં ય સમાઓ ભાણિયવા-
ઓ જાવ મુસમમુસમા [૧-૧૪] ॥ ૪ ॥

માવાર્થ:-એમ છપ આરા ચઢતા ચઢતા
જાણવા, પેહેલો વીજો આરો જઘન્ય ૧, વીજો,
ચોથો, પાંચમો મધ્યમ ૨, મુસમા મુસમા છઠો
આરો તે ઉત્કૃષ્ટો કાલ જાણવો ૩, એ વ્રણ
ભેદ છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તિં વ્રણ ટાં સ્થાનકે અં અણ-
છેલો પોં પુદગલ (પોતાના મેલે) ચં ચલે
તંં તે જં કહે છે આં આહાર લેના (જી-
વતાણી લે) વાં વલી પોં પુદગલ ચં
ચલે વિં વિક્રીયરૂપ કરતા વાં વલી પોં
પુદગલ ચં ચલે ટાં એક સ્થાનકથી ટાં
વીજે સ્થાનકે સં સંક્રામતા વાં વલી પોં
પુદગલ ચં ચલે ॥ ૧ ॥

૨૮ પેરા (અચેતન દ્રવ્યના ધર્મના સમાન-
પણાથી પુદગલ ધર્મ પાંચ સૂત્રથી કહે છે)

તિહિં ઠાણેહિં અચ્છિન્ને પોગલે ચ-
લેજ્જા । તં જહા । આહારિજ્જમાણે
વા પોગલે ચલેજ્જા વિરુદ્ધમાણે વા
પોગલે ચલેજ્જા ઠાણાઓ ઠાણં સં-
કામેજ્જમાણે વા પોગલે ચલેજ્જા ॥ ૧ ॥

માવાર્થ:-કાલ તે અચેત વચ્ચો, તેનાં સર-
સ્વારૂપમાટે પુદગલ ધર્મ કહે છે, વ્રણ પ્રકારે

लमासे कालं किञ्चा अन्नयरेसु देव-
लोएसु देवताए उववन्ने, तएणं से देवे
तं धम्मायरियं दुब्भिकत्ताओ वा दे-
साओ सुभिक्षं देसं साहरेज्जा क-
न्ताराओ वा निक्कन्तारं करेज्जा दी-
हकालिएणं वा रोगायङ्केणं अभिभूयं
विमोएज्जा; तेणावि तस्स धम्मायरि-
यस्स दुप्पडियारं भवइ ॥ ६ ॥

भावार्थः—हवे ग्रीजो धर्माचार्यनो प्रकार
कहे छे, कोइक पुरुष तथारूप महोटा थमण
साधु माहनने पासे एक पण आर्य निष्पाप ते
जीव दयामय धर्मनां शुभ वचन प्रत्ये सांभ-
लीने सम्पक प्रकार धर्म करी आयुष्य पुर्णकरी
फाल करीने अनेरा कोइक देवलोकने विषे दे
वता पणे उपजे ते वारे ते धर्माचार्यने दुर्भिक्ष
दोहिली भीक्षा छे जे देशमां एटले दुकालमांयी
जीहां सुभिक्ष ते सुकाल हाय सोहीली भीक्षा-
लाभे ते देशमां आणी मुक्के अथवा अटवीमां
भुला पड्या होय तिहांथी वस्तीमां आणीमुक्के
अथवा घणा कालनो रोग होय ते रोगनो
पीडायी पराभव्यो होय तेवारे देवशक्तिये करी
ते रोगयी मुकावे तो पण ते धर्माचार्यनो धर्मना
आपनारनो ओसंगण थाय नहीं ॥ ६ ॥

अर्थः—अ० हवे णं० जो से० ते देवता ते० ते
ध० धर्माचार्यने के० केवली प० भाषित ध०
धर्मयकी भ० पड्यो स० थको ते प्रते भु०
फरीने वि० वली के० केवली प० भाषित ध०
धर्म आ० समजायने जा० यावत डा० (धर्ममांही)
स्थापतो भ० थको ते० तेगे ए० करी त० ते
ध० धर्माचार्यनो सु० ओसंगण भ० थाय ॥ ७ ॥

अहे णं से तं धम्मायरियं केवलि-
पन्नत्ताओ धम्माओ भइं समाणं भुज्जो

विकेवलपन्नत्ते धम्मे आधवइत्ता जाव
अवइत्ता भवइ; तेणामेव तस्स धम्मा-
यरियस्स सुपडियारं भवइ ॥ ७ ॥

भावार्थः—[ते वारे शिष्य पुछतो हवो के
हे प्रभु त्यारे ते धर्माचार्यनो ओसींगण शी-
रीते थाय ? ते वारे प्रभु कहेता हवा के हे
शिष्य ?] जो कदापि ते धर्माचार्य केवली
भाषित धर्मयी पड्या होय, भ्रष्ट थया होय
तेहने करी केवली भाषित धर्म हेतु युक्तिये करी
समझावी पाछो धर्ममां स्थापे [जेम अपाढा-
चार्यने देवता थयेला चेलाए समझावी करी
धर्ममां स्थीर कर्या तेहनी परे तथा तेतली प्र-
धानने जेम पोडोलोए प्रतियोधा तेहनी परे]
तो ते धर्माचार्यनो ओसंगण थाय, ए सिवाय
बीजो रीते थाय नहीं ३, ए व्रण भेद छे ॥ ७ ॥

अर्थः—ति० व्रण डा० स्थानके सं० सहीत
अ० साधु अ० (जे संसारनो) अंत नथी
अ० जेहनी आदी नथी दी० मोटो म० मार्ग
छे जेहनो चा० चारगतिरूप सं० संसार कं०
अटवीने प्रते बी० अतिक्रमे तं० ते ज० कहे
छे अ० (रुद्धीयादीरुद्धं) न करीने पि० नि-
याणुं दि० समक्रीत सं० सहीतपणे जो०
जोग वा० वेहवे (श्रुत समाधी रापवे)

२६ (संसारपांथी तरवाने धर्मना व्रण
स्थान उतारी बतावे छे)

तिहिं ठणेहिं संपन्ने अणगारे अ-
णाइयं अणवयगं दीहमज्झं चाउरन्त-
संसारकन्तारं बीतीवएज्जा । तं जहा ।
अणियाणयाए दिट्ठिसंपन्नयाए जोग-
वाहियाए ॥

भावार्थः—हवे संसार तरवाना भेद कहे छे,
व्रण स्थानके सहीत अणगार साधु, ते जेहनी
आदी नथी, जेहनो अंत नथी, जेहनो लांघो

પ્હોટો માર્ગ છે એવીચાર ગતી સંસાર સ્પર્ણી
અટવી અતિક્રમે (ઓલંધી જાય) પાર પામે
તે ત્રણ સ્થાનક કહે છે, ધર્મ કરી શુદ્ધિ પ્રમુ-
ખનું નિયાણું ન કરે ૧, સમક્ષિત સહિત
પણે ૨, યોગ ઉપધ્યાન તપ કરે, શ્રુત સમાધી
રાખે એવા સાધુ હોય તે સંસારનો પાર પામે
૩, એ ત્રણ ભેદ છે,

અર્થ:-તિં ત્રણભેદ ઓં અવસર્પિણી પંં
કહી તંં તે જં કહે છે ડં ઉત્કૃષ્ટ મં મધ્યમ
જં જથન્ય ॥ ૧ ॥

પેરા ૨૭ (જુદા જુદા પ્રકારનાં કાલ ૧૪
મૂત્રથી કહે છે)

તિવિહા ઓસર્પિણી પત્તતા । તં જહા ।
ઉકોસા મજ્જિમા જહજ્જા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-સંસાર તરવો તે ભવસ્થાંતિ કાલ
પુર્ણ થયેલ હોય તો સેથી તરાય તે માટે કાલ
વિપેપનું સ્વરૂપ કહે છે, ત્રણ મકારે અવસર્પિણી
કાલ કહેલ છે તે કહે છે, ઉત્કૃષ્ટ ૧, મધ્યમ
૨, જથન્ય ૩ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એ એમ છં છ પિં યં વહી
સં આરાજો ભાં જાણના જાં જ્યાં લગે
દૂં દુઃખમાં દૂં દુઃખ (૨-૭) ॥ ૨ ॥

એવં છ પિં ય સમાઓ ભાણિય-
ઘાઓ જાવ દૂસમદૂસમા ॥ [૨-૭] ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-પ્રવીરતિ છપ આરા પહતા પહતા
જાણના, પેદેલો આરો મુલમ મુલમા તે ઉત્ત-
કૃષ્ટો ઓસર્પિણી કાલ ૧, વીજા આરાથી
ચોથા આરામુધી મધ્યમ ૨, પાંચમો, છઠો આરો
તે જથન્ય ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ડં ઉત્તર્પિણી પંં કહી
તંં તે જં કહે છે ડં ઉત્કૃષ્ટ મં મધ્યમ
જં જથન્ય ૮ ॥ ૩ ॥

તિવિહા ઉત્તર્પિણી પત્તતા । તં

જહા । ઉકોસા મજ્જિમા જહજ્જા
॥ [૮] ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-એમ ત્રણ મકારે ઉત્તર્પિણી કાલ
કહેલ છે તે કહે છે, ઉત્કૃષ્ટ ૧, મધ્યમ ૨,
જથન્ય ૩ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એ એમ છં છ પિં યં વહી
રાં આરા ભાં જાણના જાં જ્યાં લગે મું
મુપમા મું મુપ (૧-૧૪) ॥ ૪ ॥

એવં છ પિં ય સમાઓ ભાણિયઘા-
ઓ જાવ સુસમસુસમા [૧-૧૪] ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-એમ છપ આરા ચઢતા ચઢતા
જાણના, પેદેલો વીજો આરો જથન્ય ૧, વીજો,
ચોથો, પાંચમો મધ્યમ ૨, મુલમા મુલમા છઠો
આરો તે ઉત્કૃષ્ટો કાલ જાણના ૩, એ ત્રણ
ભેદ છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ડાં સ્થાનકે અં અણ-
છેલો પોં પુદગલ (પોતાના મેલે) ચં ચલે
તંં તે જં કહે છે આં આહાર લેતા (જી-
વતાળી લે) વાં વહી પોં પુદગલ ચં
ચલે વિં વિક્રીયરૂપ કરતા વાં વહી પોં
પુદગલ ચં ચલે દાં દાં સ્થાનકથી ડાં
વીજે સ્થાનકે સં સંક્રામતા વાં વહી પોં
પુદગલ ચં ચલે ॥ ૧ ॥

૨૮ પેરા (અચેતન દ્રવ્યના ધર્મના સમાન-
પણાથી પુદગલ ધર્મ પાંચ મૂત્રથી કહે છે)

નિહિં ઠણેહિં અચ્છિન્ને પોગલે ચ-
લેજ્જા । તં જહા । આહારિજ્જમાણે
વા પોગલે ચલેજ્જા વિઉદ્ધમાણે વા
પોગલે ચલેજ્જા ઠણાઓ ઠણં સં-
કામેજ્જમાણે વા પોગલે ચલેજ્જા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-કાઠ તે અચેત કયો, તેટલાં સર-
સાડપણામાં પુદગલ ધર્મ કહે છે, ત્રણ મકારે

लमासे कालं किञ्चा अन्नयरेसु देव-
लोएसु देवत्ताए उववन्ने, तए णं से देवे
तं धम्मायरियं दुब्भिकखाओ वा दे-
साओ सुभिकखं देसं साहरेज्जा क-
न्ताराओ वा निक्कन्तारं करेज्जा दी-
हकालिएणं वा रोगायङ्केणं अभिसूर्यं
विमोएज्जा; तेणावि तस्स धम्मायरि-
यस्स दुप्पडियारं भवइ ॥ ६ ॥

भावार्थ:-हवे व्रीजो धर्माचार्यनो प्रकार
कहे छे, कोइक पुरुष तथारूप महोटा थमण
साधु माहनेने पासे एक पण आर्य निष्पाप ते
जीव दयामय धर्मनां भुभ वचन प्रत्ये सांभ-
लीने सम्यक प्रकारे धर्म करी आयुष्य पुर्णकरी
काळ करीने अनेरा कोइक देवलोकेने विपे टे
वता पणे उपजे ते वारे ते धर्माचार्यने दुर्भिक्ष
दोहिली भीक्षा छे जे देशमां एटले दुकाळमांथी
जीहां सुभिक्ष ते सुकाळ हांय सोहीली भीक्षा-
लाभे ते देशमां आणी मुक्के अथवा अटवीमां
भुत्ता पड्या होय तिहांथी चस्तीमां आणीमुक्के
अथवा घणा काळनो रोग होय ते रोगनी
पीडाथी पराभव्यो होय तेवारे देवशक्तिये करी
ते रोगथी मुकावे तो पण ते धर्माचार्यनो धर्मना
आपनारनो ओसंगिण थाय नहीं ॥ ६ ॥

अर्थ:-अ० हवे णं० जो से० ते देवता ते० ते
ध० धर्माचार्यने के० केवली प० भाषित ध०
धर्मथकी म० पड्यो स० यको ते प्रते भु०
करीने वि० वली के० केवली प० भाषित ध०
धर्म आ० समजावने जा० यावत ठा० (धर्ममांडी)
स्थापतो म० यको ते० तेणे ए० करी त० ते
ध० धर्माचार्यनो सु० ओसंगिण म० थाय ॥७॥

अहे णं से तं धम्मायरियं केवलि-
पन्नत्ताओ धम्माओ भइं समानं भुज्जो

विकेवल्लिपन्नत्ते धम्मे आववइत्ता जाव
अवइत्ता भवइ; तेणामेव तस्स धम्मा-
यरियस्स सुणडियारं भवइ ॥ ७ ॥

भावार्थ:-[ते वारे जिण्य पुछतो हवो के
हे प्रभु त्पारे ते धर्माचार्यनो ओसंगिण श्री-
रीते थाय ? ते वारे प्रभु कहेता हवा के हे
शिष्य ?] जो कदापि ते धर्माचार्य केवली
भाषित धर्मथी पड्या होय, भ्रष्ट थया होय
तेहने करी केवली भाषित धर्म हेतु शुक्तिये करी
समझावी पाछो धर्ममां स्थापे [जेम अपाहा-
चार्यने देवता थयेला चेलाए समझावी करी
धर्ममां स्थापे कर्या तेहनी पेर तथा तेतली प्र-
धानने जेम पोडोलेए प्रतिबोधा तेहनी पेरें]
तो ते धर्माचार्यनो ओसंगिण थाय, ए सिवाय
वीजी रीते थाय नहीं ३, ए वण भेद छे ॥७॥

अर्थ:-ति० वण ठा० स्थानके सं० सहीत
अ० साधु अ० (जे संसारनो) अंत नथी
अ० जेहनी आदी नथी दी० मोटो म० मार्ग
छे जेहनो चा० चारगतिहप सं० संसार क०
अटवीने प्रते वी० अतिक्रम त० ते ज० कहे
छे अ० (रुद्धीयादीकतुं) न करीने नि० नि-
याणुं दि० समकृत सं० सहीतपणे जो०
जोग बा० वेहवे (श्रुत समाधी रापवे)

२६ (संसारमांथी तरवाने धर्मना वण
स्थान उतारी वतावे छे)

तिहिं ठणैहिं संपन्ने अणगारे अ-
णाइयं अणवयग्गं दीहमच्छं चाउरन्त-
संसारकन्तारं वीतीवएज्जा । तं जहा ।
अणियाणयाए दिट्ठिसंपन्नयाए जोग-
वाहियाए ॥

भावार्थ:-हवे संसार तरवाना भेद कहे छे,
वण स्थानके सहीत अणगार साधु, ते जेहनी
आदी नथी, जेहनो अंत नथी, जेहनो लांबो

મ્હેટો માર્ગ છે એવીચાર ગતી સંસાર સ્વર્ણી
અટવો અતિક્રમે (ઓલંબી જાય) પાર પામે
તે વ્રણ સ્થાનક કહે છે, ધર્મ કરી રુદ્ધિ પ્રમુ-
ખતું નિયાણું ન કરે ૧, સમક્ષિત સહિત
પણે ૨, યોગ ઉપધ્યાન તપ કરે, શ્રુત સમાધી
રાસે એવા સાધુ હોય તે સંસારનો પાર પામે
૩, એ વ્રણ મેદ છે,

અર્થ:-તિં વ્રણમેદ ઓં અવસર્પિણી પં
કહી તં તે જ કહે છે ડં ઉત્કૃષ્ટ મં મધ્યમ
જં જઘન્ય ॥ ૧ ॥

પેરા ૨૭ (હુદા હુદા પ્રકારનાં કાઠ ૧૪
સૂત્રથી કહે છે)

તિવિહા ઓસર્પિણી પત્રત્તા । તં જહા ।
ઉકોસા મજ્ઝિમા જહન્ના ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-સંસાર તરવો તે મ્વસ્થીતિ કાઠ
પુર્ણ થયેલ હોય તો સેથી તરાય તે માટે કાઠ
ત્રિપેપતું સ્વરૂપ કહે છે, વ્રણ મકારે અવસર્પિણી
કાઠ કહેલ છે તે કહે છે, ઉત્કૃષ્ટ ૧, મધ્યમ
૨, જઘન્ય ૩ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એમ છં છ પિં યં વહી
સં આરાઓ માં જાણવા જાં જ્યાં લો
દૂંદુલમાં દૂં દુલ (૨-૭) ॥ ૨ ॥

એવં છ પિં ય સમાઓ માણિય-
વાઓ જાવ દૂસમદૂસમા ॥ ૨-૭ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-એથીરતિ છં આરા પઢતા પઢતા
જાણવા, પેદલો આરો મુલમ મુલમા તે ઉત્ત-
કૃષ્ટો ઓસર્પિણી કાઠ ૧, વીજા આરાથી
ચોથા આરામુથી મધ્યમ ૨, પાંચમો, છઠો આરો
તે જઘન્ય ૩, એ વ્રણ મેદ છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તિં વ્રણ ડં ઉત્સર્પિણી પં કહી
તં તે જ કહે છે ડં ઉત્કૃષ્ટ મં મધ્યમ
જં જઘન્ય ૮ ॥ ૩ ॥

તિવિહા ઉસર્પિણી પત્રત્તા । તં

જહા । ઉકોસા મજ્ઝિમા જહન્ના
॥ [૮] ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-એમ વ્રણ પ્રકારે ઉત્સર્પિણી કાઠ
કહેલ છે તે કો છે, ઉત્કૃષ્ટ ૧, મધ્યમ ૨,
જઘન્ય ૩ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એં એમ છં છ પિં યં વહી
સં આરા માં જાણવા જાં જ્યાં લો છં
મુપમા છં મુપ (૧-૧૪) ॥ ૪ ॥

એવં છ પિં ય સમાઓ માણિયવા-
ઓ જાવ સુસમસુસમા ॥ ૧-૧૪ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-એમ છં આરા ચઢતા ચઢતા
જાણવા, પેદલો વીજો આરો જઘન્ય ૧, વીજો,
ચોથો, પાંચમો મધ્યમ ૨, મુલમા મુલમા છઠો
આરો તે ઉત્કૃષ્ટો કાઠ જાણવો ૩, એ વ્રણ
મેદ છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તિં વ્રણ ડાં સ્થાનકે અં અણ-
છેયો પોં પુદગલ (પોતાનાં મેલે) ચં ચલે
તં તે જ કહે છે આં આહાર લેતા (જી-
વતાળી લે) વાં વહી પોં પુદગલ ચં
ચલે વિં વિક્રીયરૂપ કરતા વાં વહી પોં
પુદગલ ચં ચલે ડાં એક સ્થાનકથી ડાં
વીજે સ્થાનકે સં સંક્રામતા વાં વહી પોં
પુદગલ ચં ચલે ॥ ૧ ॥

૨૮ પેરા (અચેતન દ્રવ્યના ધર્મના સમાન-
પણાથી પુદગલ ધર્મ પાંચ સુત્રથી કહે છે)

તિહિં ઠાળેહિં અચ્છિન્ને પોગલે ચ-
લેજ્જા । તં જહા । આહારિજ્જમાણે
વા પોગલે ચલેજ્જા વિરુવમાણે વા
પોગલે ચલેજ્જા ઠાળાઓ ઠાળં સં-
કામેજ્જમાણે વા પોગલે ચલેજ્જા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-કાઠ તે અચેત કહ્યો, તેહનાં સર-
સ્વારૂપમાટે પુદગલ ધર્મ કહે છે, વ્રણ પ્રકારે

લગાડીકે અણછેયો પોતાની મેલે સમુદાય માંહીથી પુદગલ ચલે તે કહે છે, જીવ આહાર પળે લેતે સ્વસ્થાનકથી પુદગલ ચલે તે જીવ તાળીલે ૧, દેવતા મનુષ્ય વેક્રેય કરે, પુદગલ તાળે તે વારે ચલે, કેમકે વેક્રેયને વશવર્તિ પુદગલ છે તે માટે ૨, એક સ્થાનકથી વીજે સ્થાનકે સંક્રમ તે હસ્તાદીકે કરી મુક્તાં થકાં ઘણાં હોય તે માંહીથી પુદગલ ચલે ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તિંગ્રણ ભેદે ૩૦ ઉપધી પંચકહી તં ૦ તે જ ૦ કહે છે ક ૦ આઠ કર્મ ૩૦ ઉપધી સ ૦ પાંચ શરીરની ૩૦ ઉપધી વા ૦ ઘાઘ (પરિગ્રહ) ૫૦ પાત્રાં મ ૦ માટી પ્રમુલ્કની ૩૦ ઉપધી એ ૦ એમ અ ૦ અસુર કુમારને મા ૦ જાણવું (એટલે તેનેપણ ત્રણ ઉપધી હોય) એ ૦ એમ એ ૦ એકેન્દ્રી ને ૦ નારકી વ ૦ વર્જીને જા ૦ જ્યાંલગે વે ૦ વૈમાનીકને ત્રણ ઉપધી હોય ॥ ૨ ॥

તિવિહા ઉવહી પત્રતા । તં જહા । કમ્મોવહી સરીરોવહી વાહિરમ્પહમ-તોવહી । एवं અસુરકુમારાણં માણિયવં । एवं એગિન્દિયનેરહ્યવજ્જં જાવ વેમા-ણિયાણં ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-પુદગલ તે ઉપધી ગ્રહણ રૂપ પરિગ્રહ છે તે ઉપધીનું સ્વરૂપ ત્રણ પ્રકારે કહેલ છે તે કહે છે, કમ્પંપધી તે આઠ કર્મ ૧, શરિર ઉપધી તે ઉદારિકાદીક પાંચ પ્રકારે ૨, વાહીર ઉપધી તે માટીનાં કાંસાનાં પાત્રાદિક અથવા વસ્ત્રા ભરણાદિક ઉપધી ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, એમ અસુરકુમારાદી દસને એ ત્રણ પ્રકારની ઉપધી હોય, એમ એકેન્દ્રી અને નારકી વર્જીને માંહી માંડાદી ઉપધી નથી, વેં 'ઇન્દ્રીયથી' માંહી વમાનીક મુધી ત્રણ પ્રકારે ઉપધી જાણવી તેમાંહી એટલો વિશેષ જે કોઈક વેંદ્રીયાદીકને એ ત્રણ પ્રકારની ઉપધી હોય, ॥ ૨ ॥

અર્થ:-અથવા તિંગ્રણ ભેદે ૩૦ ઉપધી પં ૦ કહી તં ૦ તે જ ૦ કહે છે સ ૦ સચિત (પાપાણાદીક) અ ૦ અચિત (વસ્ત્રાદીક) મી ૦ મિથ્ર (શરીરાદીક) એ ૦ એમ ને ૦ નારકીને જા ૦ જ્યાંલગે વે ૦ વૈમાનીક ॥ ૩ ॥

અહવા તિવિહાં ઉવહી પત્રતા । તં જહા । સચિત્તે અચિત્તે મીસએ । एवं નેરહ્યાણં જાવ વેમાણિયાણં ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-વહી ત્રણ પ્રકારે ઉપધી કહેલ છે તે કહે છે, સચિત્ત ઉપધી ૧, અચિત્ત તે વસ્ત્રાદીક ઉપધી ૨, મિથ્ર તે સચિત્તાંચિત્ત ઉપધી ૩, એ ત્રણ પ્રકારની ઉપધી આંતરા રહીત વૈમાનીક ચાંવીસ ટંકકે હોય ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિંગ્રણ ભેદે ૫૦ પરિગ્રહ પં ૦ કહ્યા તં ૦ તેજ ૦ કહે છે ક ૦ અઠકર્મનો ૫૦ પરિગ્રહ સ ૦ સરીરનો ૫૦ પરિગ્રહ વા ૦ ઘાઘ મં ૦ માંડ મ ૦ પાત્રાદીક ૫૦ પરિગ્રહ (વસ્ત્રાદિક) એ ૦ એમ અ ૦ અસુરકુમારનો પરિગ્રહ જાણવો એ ૦ એમ એ ૦ એકેન્દ્રીને ને ૦ નારકી વ ૦ વર્જીને (એકેન્દ્રીને નારકીને માંડાદી નથી) જા ૦ જ્યાંલગે વે ૦ વૈમાનીક ॥ ૪ ॥

તિવિહે પરિગ્ગહે પત્રત્તે । તં જહા । કમ્મપરિગ્ગહે સરીરપરિગ્ગહે વાહિરમ્પહમત્તપરિગ્ગહે । एवं અસુરકુમારાણં । एवं એગિન્દિયનેરહ્યવજ્જં જાવ વેમા-ણિયાણં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે પરિગ્રહ કહેલ છે તે કહે છે, કર્મ પરિગ્રહ તે આઠ પ્રકારે ૧, શરિર પરિગ્રહ તે પાંચ પ્રકારે ૨, વાહીર માંડ પાત્ર વસ્ત્રા આભરણાદીકનો પરિગ્રહ ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, એમ અસુરકુમારાદી દસને ત્રણ પ્રકારનો પરિગ્રહ જાણવો, એમ એકેન્દ્રી અને નારકી વર્જી

વે ઇન્દ્રીયથી માંડી વૈમાનીક સુધી ત્રણ પ્રકારનો પરિગ્રહ જાણવો ॥ ૪ ॥

અર્થ:-અં અથવા તિં ત્રણ ભેદે પં પરિગ્રહ પં કલ્પો તં તે જ કહે છે સં સચિત અં અચિત મીં મિશ્ર એ એમ ને નારકીને નિં વીજો એસેને જાં ઝ્યાંલગે વેં વૈમાનીક ॥ ૫ ॥

અહવા તિવિહે પરિગ્રહે પન્નતે । તં જહા । સચિત્તે અચિત્તે મીસણ । એવં નેરહયાળં નિરન્તરં જાવ વેમાણિયાળં ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-અથવા વળી ત્રણ પ્રકારે પરિગ્રહ કહેલ છે તે કહે છે, સચિત પરિગ્રહ ૧, અચિત્ત વલ્લાભરણાદી પરિગ્રહ ૨, મિશ્ર સચિત્તાચિત્ત પરિગ્રહ ૩, એ ત્રણ પ્રકારનો પરિગ્રહ આંતરા રહીત વૈમાનિક સુધી ચોવીસ દંડકે હોય ॥૫॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે પં એકાગ્રપણું કરવું તે પં વંહું તં તેજં કહે છે મં મનનું પં એકાગ્રપણું વં વચનનું પં એકાગ્રપણું કાં કાયાનું પં એકાગ્રપણું (કાયાએ પાપ નકરે એ એમ પં પંચેન્દ્રીને હોય જાં ઝ્યાંલગે વેં વૈમાનીક ત્યાંલગે (એકેન્દ્રીને પૂરી ૩ નહોય) ॥૧॥

૨૯ પેરા (જીવધર્મનું ત્રિવિધપણું કહે છે)

તિવિહે પળિહાળે પન્નતે । તં જહા । મળપ્પળિહાળે વહ્પળિહાળે કાયપ્પ-
ળિહાળે । એવં પન્નિન્દિયાળં જાવ વેમા-
ણિયાળં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે મળિધાન તે મન પ્રમુ-
સ્થનું એકાગ્રપણું કરવું કહેલ છે તે કહે છે, મન
મળિધાન તે મનનું એકાગ્ર પણું ૧, વચન મળિ-

ધાન તે વચનનું એકાગ્રપણું ૨, કાય મળિધાન
તે કાયાનું એકાગ્રપણું ૩, એમ વૈમાનીક સુધી
ચૌવીસ દંડક માંડી જેટલા સંજી પંચેન્દ્રી હોય
તેહને એ ત્રણે પ્રકારનું મળિધાન હોય (એકેન્દ્રી,
ત્રણ વિગલેન્દ્રી, અસંજી પંચેન્દ્રીને ત્રણ પુરાં મળિ-
ધાન ન હોય, તેહથી ઇંહા સંજી પંચેન્દ્રીનેજ ત્રણ
મળિધાન કહેલ છે) ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે સું શુભ પં પ્રણી
ધાન પં કલ્પા તં તે જં કહે છે મં મન
સું શુભ પં પ્રણીધાન વં વચન સું શુભ
પં પ્રણીધાન કાં કાય સું શુભ પં પ્ર-
ણીધાન ॥ ૨ ॥

(મળિધાન શુભ અને અશુભ એમ બે ભેદ છે)
તિવિહે સુપ્પળિહાળે પન્નતે । તં
જહા । મળસુપ્પળિહાળે વહ્સુપ્પળિહા-
ળે કાયસુપ્પળિહાળે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે શુભ મળિધાન કહેલ
છે તે કહે છે, મનસુપ્પળીધાન તે મનું ધર્મમાં
મનનું એકાગ્રપણું ૧, વચનસુપ્પળીધાન તે
સત્ય વચન બોલવામાં એકાગ્રપણું ૨, કાયસુ
પ્રણીધાન તે કાયાએ પાપ નકરે અને ધર્મમાં
પ્રવર્તવાયા એકાગ્રપણું ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥૨॥

અર્થ:-સં સંજયમણ્ણસાળં મં મનુષ્યને (સા-
યુને) તિં ત્રણ ભેદે સું શુભ પં પ્રણીધાન
પં કલ્પા તં તે જં કહે છે મં મન સું શુભ
પં પ્રણીધાન વં વચન સું શુભ પં પ્રણીધાન
કાં કાયા સું શુભ પં પ્રણીધાન ॥ ૩ ॥

સંજયમણ્ણસાળં તિવિહે સુપ્પળિહાળે
પન્નતે । તં જહા । મળસુપ્પળિહાળે
વહ્સુપ્પળિહાળે કાયસુપ્પળિહાળે ॥૩॥

ભાવાર્થ:-સંયમયંત મનુષ્ય તે સાધુને ત્રણ પ્રકારે સુમળીધાન કહેલ છે તે કહે છે, મનસુ મળીધાન ૧, વચન સુમળીધાન ૨, કાયમુ મળીધાન ૩, એ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિ० ત્રણ ભેદે દુ० માહું ૫૦ મળી-ધાન ૫૦ કહું તેં તે જ૦ કહે છે મ૦ મન દુ० માહું ૫૦ મળીધાન ૫૦ વચન દુ० માહું (અસત્ય) ૫૦ મળીધાન ૫૦ કાયા દુ० માહું (પાપ કરે તે) ૫૦ મળીધાન ૫૦ એમ ૫૦ પચેન્દ્રિને જા० જ્યાં લગે વેન્વૈમાનીકને ॥ ૪ ॥

તિવિહે દુષ્પણિહાણે પત્રતે । તં જહા । મળદુષ્પણિહાણે વૃદ્ધદુષ્પણિ-
હાણે કાયદુષ્પણિહાણે । એવં પશ્ચિન્દિ-
યાણં જાવ વેમાણિયાણં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-ત્રણ પ્રકારે દુષ્ટ મળીધાન કહેલ છે તે કહે છે, મનદુષ્ટ મળીધાન તે મન પાપમાં પ્રવર્તવાવામાં એકાગ્રપણું ૧, વચન દુષ્ટ મળી-ધાન તે અસત્ય વચન બોલવામાં એકાગ્રપણું ૨, કાય દુષ્ટ મળીધાન તે કાયાએ પાપ કરવામાં એકાગ્રપણું ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, વૈમાનીક સુધી ચોવિસ દંડક માંડી જેટલા સંજ્ઞી પચેંદ્રી જીવ હોય તેટલાનેજ એ ત્રણ પ્રકારનાં દુષ્ટ મળી-ધાન હોય, (એકેંદ્રી ત્રણ વિગલેંદ્રી અસંજ્ઞી પચેંદ્રીને મનનથી તેથી રૂંઠાં ગણેલ નથી) ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તિ० ત્રણ ભેદે જો० યોની ૫૦ કહી તેં તે જ૦ કહે છે સી० ટાઢી ૩૦ ડની સી० મિથ્ર યોની ૫૦ એમ ૫૦ એકેન્દ્રિને વિ० વેન્દ્રિયાદીકને તેં તેડ કાયને ૪૦ વર્જીને (તે-ઉકાયને ૧ ડળળ યોની હોય) સં० સમુછિમ ૫૦ પચેંદ્રી તિ० તિર્યચ જો० યોનિયાને સં० સમુછિમ મ૦ મનુષ્યને ૫૦ સંચયે ॥ ૧ ॥

૩૦ પેરા (યોની સ્વભાવ કહે છે)

તિવિહા જોળી પત્રત્તા । તં જહા ।
સીયા ઝસિણા સીયોસિણા । એવં એ-
ગિન્દિયાણં વિગલિન્દિયાણં તેડ-
કાઈયવજ્જાણં સંમુછિમપશ્ચિન્દિયતિ-
સ્તિસ્વજોણિયાણં સંમુછિમમણુસ્સા-
ણ ય ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-જીવનો અધિકાર માટે ત્રણ પ્રકારે યોની (જીવને ઉત્પન્ન થવાનું સ્થાનક) શિત (તાઢી) યોની ૧, ઉસ્ન (ડની) યોની ૨, સિતોસ્ન (કાંઈક તાઢી કાંઈક ડની) યોની ૩, એ ત્રણ ભેદ છે, અગ્નિને ઉસ્ન યોનિ, ધીજા ચાર સ્થાવર, ત્રણ વિગલેંદ્રી, નારકી, સમુછિમ તિર્યચ પચેંદ્રી, મુમુક્ષિમ મનુષ્ય પચેંદ્રી, એટલાને ત્રણ યોની, સર્વ દેવતા, ગર્ભજ તિર્યચ પચેંદ્રી, ગર્ભજ મનુષ્ય પચેંદ્રીને એક શિતોસ્ન યોની જાણવી ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તિ० ત્રણ ભેદે જો० યોની ૫૦ કહી તેં તે જ૦ વહે છે સં० સચિત્ત અ० અચિત્ત મી० મિથ્ર ૫૦ એમ ૫૦ એકેંદ્રીને વિ० વિગલેંદ્રીને સં० સમુછિત્ત ૫૦ પચેન્દ્રીને તિ० તિર્યચ જો० યોનીયાને સં० સમુછિત્ત મ૦ મનુષ્યને ૫૦ વલી (નારકીને અચિત્ત હોય, ગર્ભજને પિ-શ્રયોની હોય) ॥ ૨ ॥

તિવિહા જોળી પત્રત્તા । તં જહા ।
સચિત્તા અચિત્તા મીસિયા । એવં એ-
ગિન્દિયાણં વિગલિન્દિયાણં સંમુછિ-
મપશ્ચિન્દિયતિસ્તિસ્વજોણિયાણં સંમુ-
છિમમણુસ્સાણ ય ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-ધીજી પણ ત્રણ યોની કહેલ છે તે કહે છે, સચિત્ત (જીવ સહિત) યોની ૧, અચિત્ત (જીવ રહીત) યોની ૨, મિથ્ર (કાંઈક જીવ સહિત ને કાંઈક જીવ રહીત) યોની ૩ એ ત્રણ ભેદ છે, એકેંદ્રી, સમુછિમ તિર્યચ ૫

સયુલ્હિમ મનુષ્ય પચેંદ્રી, ઇટલાને ત્રણ યોની
હોય, દેવતા નારકીને એક અચિત્ત યોની હોય,
ગર્ભજ મનુષ્ય તિર્યચને એક મિશ્ર યોની હોય ॥૨॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે જોં યોની પંં કહી તંં
તે જં કહેછે સંં સાંકડી વિં મોકલી
સંં સાંકડી વિં મોકલી ॥ ૩ ॥

તિવિહા જોળી પત્રતા । તંં જહા ।
સંબુડા વિયડા સંબુડવિયડા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-બલી ત્રણ પ્રકારે યોની કહેલ છે
તે કહે છે, સંવૃત યોની તે સંકીર્ણ સાંકડી
ઘડીના ધર સરસી ૧, વિવૃત યોની તે મોઠલી
૨, સંવૃત વિવૃત યોની તે કાંકડ સાંકડી,
કાંકડ મોકલી ૩ એ ત્રણ ભેદે છે, એકંદ્રીને નાર-
કીને સંવૃત યોની ૧, દેવતાને ત્રણ વિગલંદ્રીને
વિવૃત યોની ૨, ગર્ભજ મનુષ્ય તિર્યચને સંવૃત
વિવૃત યોની ૩ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ભેદે જોં યોની પંં કહી તંં
તે જં કહેછે કું કાલવાની માફક ઉત્ત
સંં સંપની માફક આદૃત વંં વાંસના
પત્ર સરિપી ॥ ૪ ॥

તિવિહા જોળી પત્રતા । તંં જહા ।
કુમ્મુત્રયા સહાવત્તા વંંસીવત્તિયા ॥૪॥

ભાવાર્થ:-બલી ત્રણ પ્રકારે યોની કહેલ છે
છે તે કહે છે, કુર્મોન્નત યોની તે કાઠરાની પેરે
ઉચી ૧, શંભાવર્ત યોની તે શંભની પેરે આ-
વર્ત (વલીયાં) ફરતી હોય ૨, વંંશી પત્તા
યોની તે વાંસના પત્ર સરસી લાંબી હોય ૩,
૧ ત્રણ ભેદ છે ॥ ૪ ॥

અર્થ:-કું કાઠરા સરીપી પંં બલી જોં
યોની ઉં ઉત્તમ પું પુરુષની માં માતાને
કું કુર્મોન્નત પંં બલી જોં યોનીને વિપે
તિં ત્રણ પ્રકારના ઉં ઉત્તમ પું પુરુષ ગં
ગર્ભે વંં ઉપજે તંં તે જં કહેછે અં અરિહં-
નં ચક્રવર્તી વંં વલદેવ વાં વાસુદેવ ॥૫॥

કુમ્મુત્રયા પંં જોળી ઉત્તમપુરિસ-
માઝળં । કુમ્મુત્રયા પંં જોળીએ
તિવિહા ઉત્તમપુરિસા ગર્ભં વક્કમન્તિ ।
તંં જહા । અરહન્તા ચક્રવટ્ટી બલદેવ-
વાસુદેવા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-કુર્મોન્નત યોની તે ઉત્તમ પુરુષને
ઉપજવાનું સ્થાનક છે, એ કુર્મોન્નત યોનીને
વિપે ત્રણ પ્રકારના ઉત્તમ પુરુષ ગર્ભમાં ઉપજે
તે કહે છે, અરિહંત ૧, ચક્રવર્તિ ૨, વલદેવ વા-
સુદેવ એ સાથે ઉપજે તે માટે ઇચ્છા કર્યાં ૩ ॥૫॥

અર્થ:-સંં સંપાવત્ર પંં બલી જોં યોની-
ને વિપે ઇં ચક્રવર્તીની પટરાણી સ્ત્રી ૨ રતન-
ને હોય સંં સંપાવત્ર પંં બલી જોં યોનીને
વિપે વંં ઘણા જીં જીવ યં બલી પોં
પુદગલ યં બલી વંં ઉપજે વિં વિણસે વંં
ચવે ઉં ઉપજે નોં નહીં વેં નિશ્ચે પંં બલી
નિં નીપજે નહીં ॥ ૬ ॥

સહાવત્તા પંં જોળી ઇત્થિરયણ-
સ્સ । સહાવત્તા પંં જોળીએ વહેવે
જીવા ય પોગલા ય વક્કમન્તિ વિઝ-
ક્કમન્તિ ચયન્તિ ઉવવજ્જન્તિ નોં ચેવ
પંં નિપ્ફજ્જન્તિ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:-શંભાવર્ત યોની ચક્રવર્તિની સ્ત્રી
રત્નને હોય, એ શંભાવર્ત યોનીને વિપે ઘણા
જીવ અને જીવને ગ્રહવા યોગ્ય પુદગલ તે જીવ
પુદગલ ઘણા ઉપજે અને વિણસે ચપે અને
ઉપજે પણ નિપજે નહિ ઇટ્ટને જન્મ થાય નહીં ॥૬॥

અર્થ:-વંં વંંસીપત્ર પંં બલી જોં યોની
પિં સામાન્ય જૂં પુરુષને હોય વંં વંંસીપત્ર
પંં બલી જોં યોનીને વિપે વંં ઘણા પિં
સામાન્ય જન ગં ગર્ભે વંં ઉપજે ॥ ૭ ॥

વંંસીવત્તિયા પંં જોળી, પિહજ્જળ-

સસ । વંસીવત્તિયાણં જોણીણં વહેવે
પિહ્જજણે ગચ્ઠં વક્કમન્તિ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ:-વંસીપત્ર યોની વીજા સામાન્ય
મનુષ્યને હોય, એ વંસીપત્ર યોનીને વિષે ઘણા
સામાન્ય મનુષ્ય ગર્ભપણે ઉપજે, એ ત્રણ યોની
મનુષ્યને હોય ॥ ૭ ॥

અર્થ:-તિં ત્રણ ખેદે તં તૂણ વં વન-
સ્પતી કાં કાપા પં કહ્યા તં તે જં કહેહે
સં સંખ્યાત જીં જીવ ત્રણયોની અં અસંખ્યા-
ત જીં જીવ ત્રણયોની અં અનંત જીં જીવની
૩૧ પેરા (પહેલા યોનિથી મનુષ્ય વધા અને
વાદર વનસ્પતિ કાપના અને મનુષ્યના સમાન
ધર્મ છે તેથી વાદર વનસ્પતિ કાપ પ્રસૂષે)

તિવિહા તણવણસસિકાહ્યા પત્તતા ।
તં જહા । સંલેજ્જીવિયા અસંલેજ્જ-
જીવિયા અણન્તજીવિયા ॥

ભાવાર્થ:-મનુષ્યનાં સ્વરૂપ સરસી વાદર
તૂણ વનસ્પતિકાપ છે તે કહે છે, ત્રણ પ્રકારે
વનસ્પતિકાપ કહેલ છે તે કહે છે, સંખ્યાત
જીવવાળી તે જાહનાં પુત્ર પ્રમુલ ૧, અસંખ્યાત
જીવવાળી તે કમલ પ્રમુલનો રૂંદ, મુલ, સ્વંધ,
છાલગાં અસંખ્યાતા જીવ હોય ૨, અનંતાજી-
વવાળી નિલ પુલ પ્રમુલ ૩, એ ત્રણ ખેદ છે.

અર્થ:-જં ગન્નુદ્વીપ નામના દીં દ્વીપને
વિષે માં ભરત વાં ક્ષેત્રે તં ત્રણ તિં
તિર્થ પં કહ્યા તં તે જં કહેહે માં માગ-
થ વં વરદામ પં પ્રભાસ તિર્થ ॥ ૧ ॥

૩૨ પેરા (વનસ્પતિકાપ કહ્યા તે જલા
શ્રયમાં ઘણા હોય છે તે સંવન્ધથી જલાશ્રય
વાળા તીર્થની પરૂપણા કરે છે)

જમ્બુદ્વીપે દીવે મારહે વાસે તઓ
તિત્થા પત્તતા । તં જહા । માગહે વ-
રદામે પમાસે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં ત્રણ તિર્થ
કહેલ છે તે કહે છે માગથ ૧, વરદામ ૨, પ્ર-
ભાસ ૩ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-એ એમ એ એસ્વતે પળ વિં એતિર્થ ॥ ૨ ॥

એવં એરાવણ વિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:-એમ એસ્વત ક્ષેત્રમાં પળ ત્રણ
તિર્થ જાણવાં ॥ ૨ ॥

અર્થ:-જં ગન્નુદ્વીપ નામના દીં દ્વીપે
મં મહાવિદેહ વાં ક્ષેત્રે એ એકેક વં
ચક્રવર્તી વિં વિજયને વિષે તં ત્રણ તિં
તિર્થ પં કહ્યા તં તે જં કહેહે માં માગ
થ વં વરદામ પં પ્રભાસ ॥ ૩ ॥

જમ્બુદ્વીપે દીવે મહાવિદેહે વાસે એ-
ગમેગે ચક્રવર્તિવિજયે તઓ તિત્થા પ-
ત્તતા । તં જહા । માગહે વરદામે પ-
માસે ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:-જંબુદ્વીપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં એક
ચક્રવર્તિની વિજયમાં ત્રણ તિર્થ કહેલ છે તે
કહે છે માગથ ૧, વરદામ ૨, પ્રભાસ ૩ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એ એમ ધાં ધાતકીપંદ દીં દ્વીપે
પું પુર્વદીશે વિં વહી એ ત્રણ તિર્થ પં
પશ્ચીમદીશે વિં વહી એ ત્રણ તિર્થ પું પુ-
શ્ચરવર દીં દ્વીપને વિષે પું પુર્વદીશે વિં
વહી ત્રણ તિર્થ પં પશ્ચીમદીશે વિં વહી
ત્રણ તિર્થ ॥ ૪ ॥

એવં ધાયર્હસ્થળે દીવે પુરત્થિમચ્છે
વિ પચ્ચત્થિમચ્છે વિ । પુક્કસસ્વરદ્વીવહુ-
પુરત્થિમચ્છે વિ પચ્ચત્થિમચ્છે વિ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:-એમ ઘાતરીસંદ દ્વિપમાં પુર્વ દી-
શાએ તથા પશ્ચિમ દીશાએ પુર્વોક્ત ત્રણ ત્રણ
તિર્થ જાણવાં, એમ પુસ્કરાર્પણે વિષે પુર્વાર્ધમાં
તથા પશ્ચિમાર્ધમાં પળ પુર્વોક્ત ત્રણ ત્રણ તિર્થ
જાણવાં ॥ ૪ ॥